

**İSLAM FELSEFESİNİN SANATA YANSIMASI VE BİR UYGULAMA
ÖRNEĞİ**

Yasemin Tümer Çelik

**DOKTORA TEZİ
RESİM – İŞ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

AĞUSTOS, 2020

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİSİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren(.....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Yasemin
Soyadı : TÜMER ÇELİK
Bölümü : Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı
İmza :
Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı: İslam Felsefesinin Sanata Yansıması ve Bir Uygulama Örneği

İngilizce Adı: Islamic Philosophy in Arts and An Example Of Its Application

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazarın Adı Soyadı: Yasemin Tümer ÇELİK

İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Yasemin Tümer ÇELİK tarafından hazırlanan “İslam felsefesinin sanata yansıması ve bir uygulama örneği” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği/ oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı’nda Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: (Unvanı Adı Soyadı)

(Anabilim Dalı, Üniversite adı)

.....

Başkan:(Unvanı Adı Soyadı)

(Anabilim Dalı, Üniversite adı)

.....

Üye:(Unvanı Adı Soyadı)

(Anabilim Dalı, Üniversite adı)

.....

Üye:(Unvanı Adı Soyadı)

(Anabilim Dalı, Üniversite adı)

.....

Üye:(Unvanı Adı Soyadı)

(Anabilim Dalı, Üniversite adı)

.....

Tez Savunma Tarihi:/ /.....

Bu tezinAnabilim Dalı’nda Doktora tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Prof. Dr. Selma YEL

.....

TEŞEKKÜR

Danışman hocam Doç. Dr. Meltem KATIRANCI, Prof. Dr. Alev ÇAKMAKOĞLU KURU, Prof. Dr. Serap YANGIN BUYURGAN hocalarıma ve eşim Kenan ÇELİK'e, öncelikle bana olan desteklerinden dolayı şükranlarımı sunuyorum. Bana olan inancınız ve destekleriniz sayesinde bu tezi bitiriyorum.

Prof. Dr. Sabri ÇELİK, Prof. Dr. İbrahim MARAŞ, Prof. Dr. Çağatay AKENGİN, Dr. Öğr. Üyesi Gonca YAYAN, Doç.Dr. Tuğba GÜLTEKİN, Dr. Öğr. Üyesi İnci BULUT KILIÇ, Prof. Dr. Sevgi KOYUNCU, Prof. Dr. Bülent SALDERAY, Dr. Öğr. Üyesi Sami PEKTAŞ hocalarıma da bana olan destek ve yardımlarından dolayı sonsuz teşekkürlerimi takdim ediyorum.

Sevgili ailem; Arzu ENSARİ GEDİKOĞLU, babam Esat TÜMER, annem Elife TÜMER, kardeşlerim ve eşimin ailesine de zor zamanlarımda olan yardımlarından dolayı teşekkürlerimi sunuyorum.

**İSLAM FELSEFESİNİN SANATA YANSIMASI VE BİR UYGULAMA
ÖRNEĞİ
(Doktora Tezi)**

**Yasemin Tümer Çelik
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Ağustos, 2020**

ÖZ

“İslam felsefesinin sanata yansıması ve bir uygulama örneği” başlıklı araştırmada, tasavvufun bir konusu olan vahdet-i vücud ve sabit öz konularına yer verilmiş olup ayrıca bu konuların sanata olan yansımaları ele alınmıştır. İslam Felsefesinde yer almış olan “vahdeti vücud” ve “ayan-i sabite” konularının sanat ile olan ilgisinden ve felsefi içeriğinden dolayı bu çalışmanın alana katkı getireceği düşünülmektedir. Felsefenin insana sunduğu geniş bakış açısı düşünüldüğünde, İslam dininde felsefenin önemli bir yere sahip olduğu ve derin bir felsefi yaklaşım içinde olduğu görülmüştür. İslam felsefesinde ve İslam sanatında manevi duygu, ruha yönelme önemlidir. Sanat alanında da manevi duygu sık sık sanatçılar tarafından ele alınmıştır. Özellikle Kandinsky manevi duygu ve sanatı derinlemesine incelemiştir. Sanatta manevi duygunun önemine değinen sanatçı, çalışmalarında da manevi duyguyu yansıtmıştır. İslam felsefesinde önemli olan manevi duygu kültürümüzü de etkilemiştir. Hat sanatçılarımız ve bazı çağdaş sanatçılarımız manevi duyguya eğilerek ya da İslam felsefecilerinin düşüncelerinden yola çıkarak eserler üretmiştir. Felsefenin İslam dini içerisinde yer almasından dolayı araştırmacı, “vahdeti vücud” ve “ayan-i sabite” konularını ele almıştır. Araştırmada; kültürü ilgilendiren ve İslam felsefesinde yer alan bu konunun önemli olduğu düşünülmüş, Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencilerinin bu konuyu bilmeleri ve ders olarak görmeleri gerektiği düşünülmektedir. Araştırma; nicel yöntemlerden başarı testi, ön- son resim değerlendirmesi ve nitel yöntemlerden ön- son metin değerlendirmesi ile tamamlanmıştır. Bulgular kısmında başarı testi ile yaş, cinsiyet, sınıf ve üniversiteler arası farklılıklar değerlendirilmiştir. Ön- son resim ve ön-son metin ile öğrencilerin yaratıcılıkları ve felsefi açıklamaları değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, sanat kültürü, kültür ise sanatı tamamlar. Felsefe ve bilim ise her ikisine ayna tutar. Sanat öğrencilerinin, kültürlerine sahip çıkması

ve kendilerini tamamlayabilmeleri için felsefe, İslam felsefesi gibi dersler görmeleri gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler : Sanat, İslam felsefesi, Felsefe
Sayfa Adeti : 190
Danışman : Doç. Dr. Meltem KATIRANCI

**ISLAMIC PHILOSOPHY IN ARTS AND AN EXAMPLE OF ITS
APPLICATION
(Ph.D Thesis)**

Yasemin Tümer Çelik

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

August, 2020

ABSTRACT

The research entitled 'Islamic philosophy in arts and an example of its application' looks into vahdet-i vücud, which is one of the topics of mysticism and sabit öz. It also discusses how these topics are reflected in arts. "Vahdet-i Vücut" and "ayan-i sabite". which are included in Islamic philosophy are found useful because of their relation to arts and the philosophical content they have. When the broad perspective that philosophy offers to human is considered, one can understand that philosophy has a big role in İslam, which takes a deep philosophical approach. In the philosophy and art of İslam, spiritual feeling and orientation to the soul are prominent. In the field of art, spiritual feelings are utilized. Kandinsky examined spiritual feeling and art in depth. He mentioned the importance of spiritual feeling and reflected this in his work. Spiritual feeling that is important in Islamic philosophy has also influenced our culture. Our calligraphists and some of our contemporary artists focused on spiritual feeling or they produced work based on the thoughts of Islamic philosophers. The researcher carried out the study on "vahdet-i vücud" and "ayan-i sabite" since philosophy is focused on in İslam. The researcher thinks that because these topics are related to our culture and important in Islamic philosophy, student artists should know and learn about these as a part of their curriculum. Research: achievement test from quantitative methods, pre-final Picture evaluation and qualitative. The method is completed with the evaluation of the pre-final text. Success in the finding section test, differences between age, gender, class and universities were evaluated. Pre- end creativity and philosophical explanations of students with pictures and pre-final text. It was evaluated. As a result, culture of art complements art. Philosophy and science are both mirror amount. Art students have their culture come out science and themselves. In order to be able to complete, courses such as philosophy and Islamic philosophy are required.

Keywords : Art, Islamic philosophy, Philosophy
Page Number : 190
Supervisor : Doç. Dr. Meltem KATIRANCI

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİSİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZ	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvi
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Sayıtlar	6
1.5. Sınırlılıklar	6
1.6. Tanımlar.....	7
BÖLÜM II.....	9
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	9

2.1. Sanat Eğitimi Sürecinde Kültürel Değerlerin Önemi.....	10
2.2. Din Felsefesinin Tanımı ve İslam Felsefesi Hakkında Bilgi	11
2.3. Eflatun (Platon) Hayatı ve Eserleri	15
2.4. Sufilik ve Tasavvuf Görüşlerinde Ayan-i Sabite, Vahdet-i Vücut.....	19
2.5. Ayan-i Sabite (Arketip, Sabit Hakikat, Değişmeyen Gerçek, İd, İde)	23
2.6. Vahdet-i Vücut	25
2.7. İbn-i Arabi, Hayatı ve Eserleri	28
2.7.1. İbn-i Arabi'ye göre Ayan-i Sabite ve Vahdet-i Vücut Kavramları.....	30
2.8. Şems'in Ayan-i Sabite ve Vahdet-i Vücut Hakkında Görüşleri	33
2.9. Mevlana'nın Ayan-i Sabite ve Vahdet-i Vücut Hakkında Görüşleri	35
2.10. Yunus Emre'nin Ayan-i Sabite ve Vahdet-i Vücut Hakkında Görüşleri	38
2.11. İslam Sanatı ve Maneviyatında Ayan-i Sabite, Vahdet-i Vücut ile İlgili İzler	42
2.12. Ayan-i Sabite, Vahdet-i Vücut Kavramlarının Hat Sanatına Yansıması	43
2.13. Felsefe, Ayan-i Sabite ve Vahdet-i Vücut Kavramlarının Sanat için Önemi ve Gerekliliği.....	48
2.14. Wassily Kandinsky ve Stimming Kavramı	52
2.14.1. Kandinsky'nin Çalışmalarında Ruha Yönelme ve Görünenin Ardındaki Gerçeğe Ulaşma İsteği	55
2.15. Abbas Kümbetler ve Eserlerinde Maneviyat Duygusu	60
2.16. Erol Akyavaş ve Eserlerinde Maneviyat Duygusu.....	64
BÖLÜM III	71
YÖNTEM.....	71
3.1. Araştırmanın Modeli	71
3.2. Evren ve Örneklem	73
3.3. Verilerin Toplanması.....	74
3.3.1. Felsefe Başarı Testi Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması	75

3.3.1.1. Madde İstatistikleri.....	76
3.3.1.2. Test İstatistikleri	78
3.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması.....	80
BÖLÜM IV	83
BULGULAR	83
4.1. Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrencilerinin “Başarı testine” İlişkin Başarı Düzeyleri Nedir? Alt Amacına Yönelik Bulgular	83
4.1.1. Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Üniversiteye Göre Başarı Düzeyleri Arasında Anlamlı Fark var mıdır? Alt Amacına Yönelik Bulgular.....	85
4.1.2. Resim-İş Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Yaşlarına Göre Başarı Düzeyleri Arasında Anlamlı Fark var mıdır? Alt Amacına Yönelik Bulgular	86
4.1.3. Resim-İş Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Resim Yapma Sürelerine Göre Başarı Düzeyleri Arasında Anlamlı Fark var mıdır? Alt Amacına Yönelik Bulgular	87
4.1.4. Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Başarı Düzeyleri Arasında Anlamlı Fark var mıdır? alt Amacına Yönelik Bulgular	87
4.1.5. Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Başarı Düzeyleri Arasında Anlamlı Bir Fark var mıdır? Alt amacına Yönelik Bulgular	88
4.2. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı 3 ve 4. Sınıf Öğrenci Uygulamaları Arasında Anlamlı bir Fark var mıdır? Alt Amacına Yönelik Bulgular	89
4.3. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrenci Uygulamaları Arasında Anlamlı Bir Fark var mıdır? Alt Amacına Yönelik Bulgular.....	101
BÖLÜM V	123
SONUÇ VE ÖNERİLER	123

5.1. Sonuç	123
5.1.1. Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrencilerinin “Başarı testine” İlişkin Başarı Düzeyleri Nedir? Alt Amacına Yönelik Sonuçlar	124
<i>5.1.1.1. Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Üniversiteye Göre Başarı Düzeyleri Arasında Anlamlı Fark var mıdır? Alt Amacına Yönelik Sonuçlar</i>	<i>124</i>
<i>5.1.1.2. Resim-İş Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Yaşlarına Göre Başarı Düzeyleri Arasında Anlamlı Fark var mıdır? Alt Amacına Yönelik Sonuçlar.....</i>	<i>125</i>
<i>5.1.1.3. Resim-İş Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Resim Yapma Sürelerine Göre Başarı Düzeyleri Arasında Anlamlı Fark var mıdır? Alt Amacına Yönelik Sonuçlar</i>	<i>126</i>
<i>5.1.1.4. Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Başarı Düzeyleri Arasında Anlamlı Fark var mıdır? alt Amacına Yönelik Sonuçlar.....</i>	<i>126</i>
<i>5.1.1.5. Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Başarı Düzeyleri Arasında Anlamlı Bir Fark var mıdır? Alt amacına Yönelik Sonuçlar</i>	<i>127</i>
5.1.2. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı 3 ve 4. Sınıf Öğrenci Uygulamaları Arasında Anlamlı bir Fark var mıdır? Alt Amacına Yönelik Sonuçlar.....	128
5.1.3. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrenci Uygulamaları Arasında Anlamlı Bir Fark var mıdır? Alt Amacına Yönelik Sonuçlar	131
5.2. Öneriler	137
KAYNAKLAR.....	141
EKLER.....	149
Ek-1. Ön ve Son Resim Uygulamalarında Yapılan Sanatsal Uygulamalar	150
Ek-2. Ön ve Son Resim Uygulamalarından Sonra Öğrencilerin Çalışmalarıyla İlgili Felsefi Görüş Metinleri	164

Ek-3. 1 ve 2 Konu Anlatımı	171
Ek-4. Deney 1 ve Deney 2'ye Katılan Öğrencilere Ait Fotoğraflar	173
Ek-5. Öğrencilere Uygulanan Başarı Testi	178
Ek-6. M Üniversitesi Haftalık Ders Programı	180
Ek-7. İmzalı Üç Uzman Kriter Kağıdı	181
Ek-8. Üç Uzman Tarafından Değerlendirilen Kriter Kağıtları	182
ÖZGEÇMİŞ	189

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. <i>Tek Grup Ön Test-Son Test Deneyisel Desen Modeli</i>	72
Tablo 2. <i>Öğrencilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları</i>	74
Tablo 3. <i>Felsefe Başarı Testi Madde İstatistikleri (15 Madde)</i>	76
Tablo 4. <i>Felsefe Başarı Testi Madde İstatistikleri (14 Madde)</i>	77
Tablo 5. <i>Felsefe Başarı Testi Test İstatistikleri (14 Madde)</i>	78
Tablo 6. <i>Resim-iş Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Başarı Testine İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları</i>	84
Tablo 7. <i>Resim-iş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Üniversiteye Göre Başarı Testi Puanları Arasında Anlamlı Farklılığa Ait Tek Yönlü Varyans Analizi (One- Way ANOVA) Sonuçları</i>	85
Tablo 8. <i>Resim-iş Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Yaşlarına Göre Başarı Testi Puanları Arasında Anlamlı Farklılığa Ait Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) Sonuçları</i>	86
Tablo 9. <i>Resim-iş Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Resim Yapma Sürelerine Göre Başarı Testi Puanları Arasında Anlamlı Farklılığa Ait Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) Sonuçları</i>	87
Tablo 10. <i>Resim-iş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Başarı Testi Puanları Arasında Anlamlı Farklılığa Ait Bağımsız Örneklem (Independent-Samples) T-Testi Sonuçları</i>	88
Tablo 11. <i>Resim-iş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Başarı Testi Puanları Arasında Anlamlı Farklılığa Ait Bağımsız Örneklem (Independent-Samples) T-Testi Sonuçları</i>	89
Tablo 12. <i>A-1 Kodlu Kodlu Öğrenciye Yönelik Sanatsal Uygulamalara İlişkin Bulgular</i> ..	91

Tablo 13. A-2 Kodlu Kodlu Öğrenciye Yönelik Sanatsal Uygulamalara İlişkin Bulgular..	93
Tablo 14. A-3 Kodlu Öğrenciye Yönelik Sanatsal Uygulamalara İlişkin Bulgular.....	95
Tablo 15. A-4 Kodlu Öğrenciye Yönelik Sanatsal Uygulamalara İlişkin Bulgular.....	97
Tablo 16. A-5 Kodlu Öğrenciye Yönelik Sanatsal Uygulamalara İlişkin Bulgular.....	99
Tablo 17. B-1 Kodlu Öğrenciye Yönelik Sanatsal Uygulamalara İlişkin Bulgular.....	102
Tablo 18. B-2 Kodlu Öğrenciye Yönelik Sanatsal Uygulamalara İlişkin Bulgular.....	104
Tablo 19. B-3 Kodlu Öğrenciye Yönelik Sanatsal Uygulamalara İlişkin Bulgular.....	106
Tablo 20. B-4 Kodlu Öğrenciye Yönelik Sanatsal Uygulamalara İlişkin Bulgular.....	108
Tablo 21. B-5 Kodlu Öğrenciye Yönelik Sanatsal Uygulamalara İlişkin Bulgular.....	110
Tablo 22. B-6 Kodlu Öğrenciye Yönelik Sanatsal Uygulamalara İlişkin Bulgular.....	112
Tablo 23. B-7 Kodlu Öğrenciye Yönelik Sanatsal Uygulamalara İlişkin Bulgular.....	114
Tablo 24. B-8 Kodlu Öğrenciye Yönelik Sanatsal Uygulamalara İlişkin Bulgular.....	116
Tablo 25. B-9 Kodlu Öğrenciye Yönelik Sanatsal Uygulamalara İlişkin Bulgular.....	118

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. İslamiyette felsefe ile ilgili bir görsel.....	13
Şekil 2. Felsefe ortamını anlatan bir resim.....	14
Şekil 3. Platon’a ait bir heykel	15
Şekil 4. Platon.....	16
Şekil 5. Antik Yunan’da Platon tarafından kurulan Akademi Okulu.....	17
Şekil 6. Ayan-i Sabite ve Vahdeti Vücut’u anlatan bir şema	24
Şekil 7. Hat sanatına bir örnek	27
Şekil 8. Arabî’nin yaşadığı dönemde Anadolu’nun durumu.....	28
Şekil 9. Arabî.....	29
Şekil 10. Hat sanatına bir örnek	31
Şekil 11. Şems	34
Şekil 12. Mevlana ve o zamanki Anadolu toprakları	36
Şekil 13. Temsili Mevlana.....	37
Şekil 14. Yunus Emre’nin yaşadığı dönem Anadolu toprakları.....	39
Şekil 15. Yunus Emre temsili çizim	40
Şekil 16. İslam filozoflarına örnek bir resim.....	41
Şekil 17. Hat sanatına bir örnek	43
Şekil 18. Ahmet Karahisari’ye ait levha	46
Şekil 19. Emin Barın ve eserlerinden bir kesit	47
Şekil 20. Mustafa Rakım’a ait levha	50
Şekil 21. Kandinsky ‘Soyut Suluboya Çalışması’	51

Şekil 22. Kandinsky ‘Doğaçlama’	53
Şekil 23. Doğaçlama/ Improvisation, 7	55
Şekil 24. Doğaçlama/Improvisation, 3	56
Şekil 25. Doğaçlama/Improvisation 19	57
Şekil 26. Doğaçlama/Improvisation, 28	58
Şekil 27. Kandinsky doğaçlama 21	59
Şekil 28. Kemer kapı	61
Şekil 29. Köydeki ev	62
Şekil 30. Yıkılan köy	63
Şekil 31. Erol Akyavaş	64
Şekil 32. Padişahların ihtişamı çalışması	65
Şekil 33. Düşük şehir çalışması	66
Şekil 34. Kuşatma	67
Şekil 35. Hallac-ı Mansur	68
Şekil 36. Erol Akyavaş’a ait başka bir çalışma	68
Şekil 37. Felsefe Başarı Puanlarına Dayalı Histogram Grafiği	80
Şekil 38. Uygulama A-1 kodlu öğrencinin ön ve son sanatsal uygulamaları	90
Şekil 39. Uygulama A-1, A-1 kodlu öğrenciye ait ön- son metin uygulaması	92
Şekil 40. Uygulama A-2 kodlu öğrenciye ait ön-son sanatsal uygulama	93
Şekil 41. Uygulama A-2 kodlu öğrenciye ait ön-son metin uygulaması	94
Şekil 42. Uygulama A-3 kodlu öğrenciye ait ön-son sanatsal uygulama	95
Şekil 43. Uygulama A-3 kodlu öğrenciye ait ön- son metin uygulaması	96
Şekil 44. Uygulama A-4 kodlu öğrenciye ait ön-son sanatsal uygulamalar	97
Şekil 45. Uygulama A-4 kodlu öğrenciye ait ön-son metin uygulamaları	98
Şekil 46. Uygulama A-5 kodlu öğrenciye ait ön-son sanatsal uygulamalar	99
Şekil 47. Uygulama A-5 kodlu öğrenciye ait ön-son metin uygulamaları	100

<i>Şekil 48.</i> Uygulama B-1 kodlu öğrenciye ait ön-son sanatsal uygulamalar.....	101
<i>Şekil 49.</i> Uygulama B-1 kodlu öğrenciye ait ön-son metin uygulaması.....	102
<i>Şekil 50.</i> Uygulama B-2 kodlu öğrenciy ait ön-son sanatsal uygulamalar	103
<i>Şekil 51.</i> Uygulama B-2 kodlu öğrenciye ait ön-son metin uygulamaları	104
<i>Şekil 52.</i> Uygulama B-3 kodlu öğrenciye ait ön-son sanatsal uygulamalar.....	105
<i>Şekil 53.</i> Uygulama B-3 kodlu öğrenciye ait ön-son metin uygulamaları	106
<i>Şekil 54.</i> Uygulama B-4 kodlu öğrenciye ait ön-son sanatsal uygulamalar.....	107
<i>Şekil 55.</i> Uygulama B-4 kodlu öğrenciye ait ön-son metin uygulamaları	108
<i>Şekil 56.</i> Uygulama B-5 kodlu öğrenciye ait ön-son sanatsal uygulamalar.....	109
<i>Şekil 57.</i> Uygulama B-5 kodlu öğrenciye ait ön-son metin uygulamaları	111
<i>Şekil 58.</i> Uygulama B-6 kodlu öğrenciye ait ön-son sanatsal uygulamalar.....	112
<i>Şekil 59.</i> Uygulama B-6 kodlu öğrenciye ait ön-son metin uygulamaları	113
<i>Şekil 60.</i> Uygulama B-7 kodlu öğrenciye ait ön-son sanatsal uygulamalar.....	114
<i>Şekil 61.</i> Uygulama B-7 koldu öğrenciye ait ön-son metin uygulamaları	115
<i>Şekil 62.</i> Uygulama B-8 kodlu öğrenciye ait ön-son sanatsal uygulamalar.....	116
<i>Şekil 63.</i> Uygulama B-8 kodlu öğrenciye ait ön-son metin uygulaması.....	117
<i>Şekil 64.</i> Uygulama B-9 kodlu öğrenciye ait ön-son sanatsal uygulamalar.....	118
<i>Şekil 65.</i> Uygulama B-9 kodlu öğrenciye ait ön-son metin uygulaması.....	119
<i>Şekil 66.</i> İzmir Dokuz Eylül Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı (kategori 1) ve Muğla Sıtkı Koçman Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında (kategori 2) yer alan öğrencilerin ön ve son resim uygulamasında başarı düzeyi sütunu.....	121
<i>Şekil 67.</i> İzmir Dokuz Eylül Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı (kategori 1) ve Muğla Sıtkı Koçman Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında (kategori 2) yer alan öğrencilerin ön ve son resim uygulamasında başarı düzeyi sütunu.....	121

BÖLÜM I

GİRİŞ

“İslam felsefesinin sanata yansıması ve bir uygulama örneği” adlı araştırmada, tasavvufun bir konusu olan vahdet-i vücud ve sabit öz konularına yer verilmiştir. Ayrıca araştırmada bu konuların sanata olan yansımaları ele alınmıştır.

Günümüz sanatçıları toplumların ruhsal öğretmenleridir. Öğretilerinin anlaşılır olması için anlaşılır olmaları gerekmektedir (Kandinsky, 2015, s.13). Sanatçı kendini anlamadan çalışma yaparsa yaptığı çalışma kimseler tarafından anlaşılamayacağından dolayı iletmek istediği mesaj eksik kalacaktır. Sanat eğitimi alan resim öğrencilerinin ileride iyi bir sanatçı olabilmesi veya resim öğretmeni olabilmesi için yine anlaşılır olmaları kısacası “kendini tanıma” ya da “bulma” unsuruna sahip olmaları beklenmektedir.

Ruhun arındırılması (katharsis) için kişinin felsefeyi de bilmesi ve ruhuna yönelebilmesi gerekmektedir. Kişinin kendini tanıma sürecinde kendisine fayda sağlayabileceği düşünüldüğünden sanat ile ilgilenen veya resim bölümü okuyan öğrencilerin felsefeye ve İslam felsefesine eğilmeleri, kendileri sanatsal çalışmaları açısından faydalı olabilir.

1.1. Problem Durumu

Sanat birçok alandan beslenmekte ve bu alanlarla güçlenmektedir. Sanatın beslendiği bu alanlardan biri de felsefedir. Felsefenin topluluklar üzerindeki hâkimiyeti zaman zaman etkili olmuş ve sanata da bu hâkimiyetin bazı durumları yansımıştır. Ayrıca sanatın da bir felsefesi olup, sanat felsefesi olarak sanatın içinde yer aldığı bilinmektedir.

“Felsefe nedir?” sorusu araştırıldığında, “bilgiye dost olmak, hakikati aramak ve sorgulamak” olarak tanımlandığı görülmektedir (Küyel, 1976, s.10-11’den akt. Yinilmez, 2016, s.631). Felsefe, insanın bilim ve ilim yolundan giderek kendini ve etrafını sorguladığını ifade etmek mümkündür.

Felsefenin alt alanlarından biri de İslam felsefesidir. İslam felsefesi kısaca “Müslüman filozoflarca üretilen felsefe tarzı” olarak yorumlanabilir (Kaya, 2014’ den akt. Korkut, 2016, s. 175). İslam felsefesi, dini İslam olan toplumlar için gerekli ve önemli bir felsefe alanıdır ve bu alan, İslam dininin anlatılmasında, yorumlanmasında ve hayatın içine aktarılmasında oldukça önemlidir. Bu önemli konunun içindeki bazı düşünceler, doğrudan veya dolaylı olarak bazı disiplinleri de etkilemektedir. Etkilenen disiplinlerden biri de sanattır. Örneğin hat sanatında her şey Tanrı için ve onun kudreti altında yapılır. Tanrı’nın cemaline (güzelliğine) erişmeye çalışmak sanatçılar için önemlidir.

Sanatçılar çalışmalarını icra ederken farklı yöntemlerden ve alanlardan faydalanabilmektedirler. Örneğin Sürrealist sanatçılar Freud tarafından incelenen ve ele alınan bilinç alanından etkilenmiştir (Dönmez, 2014, s. 3). Bunun gibi daha birçok örnek sunulabilir. İslam felsefesinin içindeki bazı konular da bazı sanatçıları etkilemiş olabilir. Sanatçıların bir kısmı, İslam felsefesindeki Ayan-i Sabite ve Vahdet-i Vücut konularından ilham almış olabilirler. Hatta, Kandinsky’nin öze yani ruha eğilme isteği ve oluşturduğu stimmung tekniği de buna örnek teşkil edebilir.

Rusuhi (2007)’nin Ayan-i Sabite ile ilgili düşünceleri ilgi çekicidir. Ona göre, İslam Felsefesinde Ayan-ı Sabite (sabit öz, değişmeyen hakikat, değişmeyen gerçek, arketip, id, ide) olarak geçen konu, Platon tarafından oluşturulmuş ve İbn-i Arabi tarafından ele alınıp incelenerek İslam dinine uyarlanan bir konu olmuştur. Ayan-i Sabite’nin anlamı; Hakkın ilminin suretleri olup asli yokluk üzere sahiptir (Rusuhi,2007, s:34). Hakkın varlığının aynası ve isim, sıfatların görüldüğü yerdir. Hakkın varlığı ayan-ı sabitenin aynasıdır ve ayan hak aynasından görünen surettir. Zahirde (gerçekte, görünende) haktan gayri bir şey yoktur. Ayan örtülü ve gizlidir. Kamil olan bu iki mertebeyi şahsında birleştirmiştir (Rusuhi,2007, s:34). Eşyanın hakikatleri mutlak vücudun “ilim” mertebesinde belirlenmesinden ibarettir. Eşyanın varlıkları ise “ayn” mertebesinde olan belirlenmelerden ibarettir. O halde eşyanın hakikatleri ve varlıkları hakikat itibarıyla mutlak vücudun “ayn’dır” ve başkalık ve farklılık hiç söz konusu değildir. Başkalıklar yalnızca suret özellikleri, eserler ve hükümler itibarıyla (Rusuhi,2007, s:35). Kam (2003) ‘e göre Ayan-i sabite’yi açıklarken eşyanın kendi varlığı ile yok olduğunu, Hakkın varlığı ile var olduğunu ifade etmiştir (Kam, 2003, s.156). Kam, Descartes’in “düşünüyorum öyleyse varım” sözünü; gerek ruhun, gerekse onda tecelli eden harici suretlerin varlığını ispat için bu kadar anlamlı bir söz daha olamaz çünkü vücut idrak ile gerçekleşmektedir, şeklinde yorumlamıştır (Kam, 2003, s.156). Aynlar ise, mümkünler âlemindeki varlıkların ilahi

ilimdeki sabit suretleri olarak tanımlanmıştır. Hem zihinden hem de zihnin zaruri yönelmesinden dışarıda kalmaktadır (Kam, 2003, s.159). Örnek vermek gerekirse fikir beyinde var olan bir şeydir, fikrin sözcüklere geçmediği hali ayan-i sabitedir. İnsan Hakkın bir parçasıdır çünkü Hakkın ilminde vardır. Allah C.C., ışığın kaynağı insan da o ışığın yansımasıdır. Bu düşünceyi benimseyen çok sayıda İslam felsefecisi eserlerinde bu konuya yer vermiştir. Örneğin, Mevlana, Yunus Emre, Şemsi, İbn Arabî vb.

Ayrıca sanat felsefesinde, dünyada görülen nesneler gerçek âlemin birer yansımasıdır. Sanatçı yansımada gördüğü nesneleri olduğu gibi çizdiğinde taklit eylemini gerçekleştirdiği düşünülmektedir. İslam felsefecilerinden önce bu düşünceyi ilk olarak ortaya atan Platon açısından bu durum, “mimesis” (taklit) olarak ele alınmıştır. Platon’a göre Sanatçı; gerçek bir eser oluşturmak istiyorsa taklit yapmayı bırakmalı ve Tanrı’nın yarattığı sanata yakın olanı yapmaya çalışmalıdır. Bu da ancak sanatçının gerçek dünyaya yönelmesi ile mümkündür. Eğer sanatçı bunu başarırsa “katarsis’e” yaklaşmış ya da ulaşmış kabul edilmektedir (Hafız, 2015, s. 45-53). Bunu başarabilmek için de ruha (öze) yönelmesi gerekmektedir. Kişi kendini tümel bilgiye, gerçek bilgiye yöneltmek katarsise ulaşabilmektedir. Bu durumda sanatçı maddeden kendini soyutlamalı ve Ayan-i Sabite’ye ulaşmalıdır. Sanatçı, soyuta ya da sembollere yönelmelidir. Hat sanatı, Çin kaligrafisi sanatı ve bazı soyut sanat eserlerinde de bu görülebilir. Örneğin Kandinsky, ruha yönelmeye çalışan sanatçılardan biri olarak bilinir.

Kandinsky “stimmung” diye tabir ettiği bir his ya da duygudan bahsetmektedir. Araştırmacılar bu kelimeyi tam anlamıyla açıklayamamışlardır (Kandinsky, 2015, s:28). Biraz irdelendiğinde Ayan-i Sabite’yi çağrıştırdığı fark edilmiştir. Kandinsky nesnenin maddeden arındırılması gerektiğini, bunu fark eden sanatçıların da dünyanın ruhsal öğretmenleri olduğunu vurgulamıştır. Primitif sanatta görülenin de dış dünya değil, iç dünya olduğunu vurgulayan sanatçı, saf duyguya veya adı konmamış ince ve yüce duyguya önem vermiştir (Kandinsky, 2015, s:13-15-28). Bilindiği gibi İslam sanatında da maneviyata verilen değer önemlidir. Kişi kendini gerçek âleme, öze yönelmelidir.

Kültürümüzün de bir parçası olan ve İslam felsefesi içinde yer alan Vahdet-i Vücut, Ayan-i sabite konularının önemli olduğu, Türkiye’de resim öğrencilerinin İslam felsefesi ve sanat felsefesine yönelmeleri, İslam felsefesinde yer alan Vahdet-i vücut ve Ayan-i Sabite konularının önemini kavramaları bu konuyu sanatın dili ile yansıtmaya çalışmaları, onların bilişsel ve ruhsal açıdan gelişimlerine olumlu katkı sunabilir. Bu bağlamda felsefe, sanat felsefesi ve İslam felsefesi disiplinlerinin, yaratıcı sanatsal uygulamalara katkılarına

yönelik, bilimsel araştırmaların varlığına ihtiyaç duyulmuş ve bu durum bir araştırma problemi olarak görölmüştür.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırma konusu ile sanat öğrencilerinin, felsefe, sanat felsefesi ve İşlam felsefesinin değerlerinden yararlanarak kendilerini sanatın dili ile ifade etmelerine ve yaratıcılıklarını geliştirmelerine katkı sağlayabileceği düşünölmektedir. Ayrıca, araştırma çerçevesinde önerilen konunun uygulanması, sanatsal çalışmayı oluşturma sürecinde öğrencinin bilgiyi sanatsal dille ifade etmesi açısından gerekli görölmüştür.

Temelde, İşlam felsefesinin sanata nasıl yansıdığı, bu konuda ne tür uygulamaların gerçekleştirilebileceği ve bu uygulamaların nasıl sonuçlanabileceği üzerine odaklanan bu araştırma, sekiz alt amaç çerçevesinde tamamlanmıştır.

1. Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencilerinin “Başarı testine” ilişkin
 - a. Öğrenim gördükleri üniversiteye göre,
 - b. Yaşlarına göre,
 - c. Resim yapma sürelerine göre,
 - d. Öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre,
 - e. Cinsiyetlerine göre, başarı düzeyleri nedir?
2. Dokuz Eylöl Üniversitesi Eğitim Faköltesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı 3 ve 4. Sınıf Öğrenci Uygulamaları arasında,
3. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Faköltesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı 3 ve 4. Sınıf uygulamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Bu kapsamda; vahdet-i vücud ve ayan-ı sabite konularının İşlam felsefindeki işleniş şekli sanat eserleri ile örneklendirildiğinde; resim öğrencilerinin sanatsal çalışmalarında anlamlı bir değişikliğe yol açıp amadığı araştırılmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Felsefenin insana sunduğu geniş bakış açısı tartışılamaz. İşlam dininde felsefenin geniş bir yere sahip olmasından dolayı derin bir felsefi yaklaşım ortaya çıkmıştır. İşlam felsefesinin içinde yer alan bazı konular sanat için de önemli bulunabilir. Örneğin güzel kavramı incelendiğinde, İşlam dininde “güzel” kavramının ele alındığı görölmektedir. İşlam bir

güzellik dinidir. Hadislerde de bu konu ile ilgili şöyle bir rivayet vardır; “Muhakkak ki Allah C.C. güzeldir; güzelliği sever!” (Hakim, Müstedrek,1, 26’ akt. Kılıç, 2017). Buradan da anlaşılacağı gibi Tanrı’nın güzeli sevmesi kişiyi “güzel” olana yönlendirmektedir. Sanatçı için de bu durum aynı olabilir. Nitekim Platon’un, “Sanatçı, Tanrı’ya yakın olan sanatı yapmaya çalışır” cümlesi ile sanatçı için “güzel” kavramının önemi vurgulanmıştır. Ayrıca bilindiği gibi “güzel” kavramı sanatın konularından biridir.

İslam’da din ve sanat bir denge içerisinde. İslam medeniyetinde din sanatı kullanırken sanat dini kullanmamıştır. Din sanat değildir fakat duyarak, düşünerek, zevk alarak yaşamak bir sanattır. Bu da İslam’ın ihsan boyutunu imanın güzellik, incelik ve derin algılayışıyla ilgili yönünü bütün boyutlarıyla hayata geçirerek muhsinlerden biri olmakla mümkündür (Koç, 2008, 15’den akt. Işık, 2014, s. 401). İslam için sanatın önemine bakıldığında; “kafa ve gönül”, “vahiy ve ilham” gibi iki ilahi ışığın aydınlığında buluşmak sanat eseri ortaya koymak olarak tabir edilebilir. İnsanı yüceltme ve bütünü görmeye odaklanmaktadır (Işık, 2014, s. 402). İslam’da olduğu gibi İslam sanatında da hikmet (felsefe) önemlidir.

İslam sanatı nesne (madde) ile ilgilenmez. Aksine batın (soyut) olan ile ilgilenir. Sanat da tıpkı din ve felsefe gibi manevi olan ile ilgilenir. Maddeyi yok edip ruha yönelir.

Platona göre dünyadaki nesnelerin aynısını yapmak sanat değildir. Sanatçının asıl taklit etmesi gereken şey güzellik ideasıdır (Mutluel, 2011, s.21). Dünyadaki nesneleri olduğu gibi resmetmek mimesis olarak yorumlanmıştır. Platon bu yüzden sanatçının gözünü ideler dünyasına yani gerçek dünyaya dikmesi gerektiğini düşünmüştür. Ayrıca Platon’a göre sanatçının katharsis kavramına ulaşması ancak bu şekilde mümkün olacaktır.

Bu konu, İslam felsefesi açısından incelendiğinde de benzer bir durum görülmektedir. İslam’a göre en güzel yaratıcı Tanrı’dır. Müminun suresi; 14. ayetinde “Yaratanların en güzeli” olarak Tanrı’nın “cemal (güzel)” sıfatından bahsedilmektedir (Akın, (yy), s.3). İslam dininde ve sanatında da sanatçı, bu dünyadan çıkıp gerçek dünyaya bakmalıdır (Akın, (yy), s.4). Çünkü sanatçı, gerçeklere ancak bu şekilde ulaşabilir. Farklı bir eser ortaya koymak için tümel olana yönelmek gerekebilir. Sanatın, ayan-i sabite ve vahdeti vücut konuları ile örtüştüğü dikkat çekmektedir. Tek ve biricik olana yönelmek ile vahdeti vücut kavramına, gerçek âleme yönelmek ile de ayan-i sabite kavramına ulaşılabilir.

Görüldüğü gibi İslam dini içerisindeki bazı konular sanat ile doğrudan iç içedir. Ayan-i sabite ve vahdeti vücut bu önemli konulardan biridir. İslam’da “kendini tanıma” önemli bir

konudur ve dervişler, âlimler kendini tanımak için türlü cefalar çekmişlerdir. Ayan-i Sabitenin konusu olan, asıl olanı bilme ya da kendini keşfetme, sanat için de önem arz etmektedir. Bir sanatçının yeteneğini, neler yapabileceğini, kendini nasıl geliştirebileceğini doğru bir şekilde bilmesi önemlidir. Ona verilen bu yeteneğin içinde olduğuna kendini inandırması ve içindeki güce doğru yönelmesi gerekmektedir. Geleceğin sanatçı ve resim öğretmeni adaylarının; sanatlarını ve kişiliklerini geliştirebilmeleri için felsefe, sanat felsefesi ve İslam felsefesi konularına ilgi duymaları ve bu alanlarda bilgi sahibi olmaları, sanatsal çalışmalarının niteliğine ve hayata bakış açılarına önemli ölçüde katkı sağlayabilir.

Buyurgan ve Buyurgan (2007) nitelikli bir sanat eğitimi programı çocuğu ve genci tek yönlü geliştirmeyi hedeflememelidir. Kendi kültürünü, dünya sanatını, güzelliğin doğasını anlama ve sorgulama yetisi kazanmalıdır (Buyurgan ve Buyurgan, 2007, s.18). Sorgulayabilmek için ise felsefe ve kültürümüzü bir şekilde etkileyen İslam felsefesi gibi konular öğrenciye farklı fikirler sunabilir.

Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı ders programlarında felsefe, İslam felsefi ve sanatla olan ilişkisi ile ilgili bir ders bulunmamaktadır. Bir sanat öğrencisinin geniş ve yaratıcı bir düşünce yapısına ulaşabilmesi, sorgulayabilmesi, kendini ve yeteneğini keşfedebilmesi için, felsefe ve İslam felsefesinin sanata kattığı değerin farkında olması ve bu alanda bilgi birikimine hâkim olması gerekmektedir.

Araştırma; İslam felsefesinin sanata kattığı bazı konuları içerdiği için gerekli görülmüş, sanat eserlerine yansıtılabilen bazı konuların ve sanatsal uygulamaların incelenmesi açısından önemli bulunmuştur.

1.4. Sayıtlar

Çalışma grubunun başarı testine, ön-son resim değerlendirmesine ve ön-son görüşmeye, içtenlikle yanıtladığı ve uygulamaya samimiyetle gerçekleştirdiği varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Başarı testi uygulamaları; sözel 180 puan uygulaması ile üniversitelerin Eğitim Fakültelerinin Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı'na öğrenci alan üniversitelerin 3 ve 4. sınıfları ile sınırlandırılmıştır. Bu Üniversiteler;

- Van Yüzüncü yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı,
- Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı,

- Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı,
- Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı,
- Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı,
- İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı 3ve 4. sınıf resim bölümü öğrencileri ile sınırlı tutulmuştur.

2. Ön-son metin uygulaması ile ön-son resim uygulaması; Üniversite Giriş Sınavlarından YKS 180 puan uygulaması ile Eğitim Fakültelerinin Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı'na öğrenci alan üniversitelerin 3. sınıflarından herhangi bir atölyede bulunan öğrencilerle sınırlandırılmıştır. Bu durumda yetenek sınavında en çok öğrenci alan Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı (60 öğrenci), En az öğrenci alan Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı (30 öğrenci) ile sınırlı tutulmuştur.

3. Kavramsal çerçeve kısmında uygulama konusu, ayan-i sabite (Sabit Öz) ve vahdeti vücud konuları ile sınırlandırılmıştır. Kavramsal çerçeveye dahil edilen araştırmalar felsefe alanından; Platon, İbn Arabî, Şems, Mevlana, Yunus Emre'nin görüşleri ile sınırlı tutulmuştur. Sanat alanından örnekler ise Kandinsky'nin beş eseri ve stimming tekniği ile Abbas Kümbetler'in üç eseri ile, Erol Akyavaş'ın beş eserlerine yer verilmiştir. Son olarak İslam hat sanatı (Ahmet Karahisari, Şeyh Hamdullah, Mustafa Rakım, Yesarizade Mustafa İzzet, Kazasker Mustafa İzzet, Necmettin Okyay, İsmail Hakkı Altunbezer, Hamit Ayta, Emin Barın) ile sınırlandırılmıştır.

4. Sanatsal uygulamada kullanılacak olan materyaller akrilik boyalar, kalın ve ince fırçalar, su ve boyalarını koyabilecekleri kaplar, yapıştırıcılar, gazete, kağıt havlu, kalemler, 33.3x33.3 cm kartonlar ile sınırlandırılmıştır.

5. Araştırmada Bulguların elde edilmesi için uygulamalar 2018-2019 Eğitim Öğretim yılı ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Ayn: Eşyanın hakikati (<https://osmanlica.ihya.org>)

Ca'l: Tanrı'nın yaratması (<https://osmanlica.ihya.org>)

Eflatunculuk: Platonculuk(Türkçe sözlük,googleplaystore)

Hukema: Hâkim, Bilgili, Filozof (<https://osmanlıca.ihya.org>)

İdea:Düşünce, akılla algılamamanın en üst aşaması (<https://osmanlıca.ihya.org>)

Mevlevihane: Mevlevi tekkesi (<https://osmanlıca.ihya.org>)

Muhakkık: Gerçeği araştıran (<https://osmanlıca.ihya.org>)

Ritüel: Ayin (<https://osmanlıca.ihya.org>)

Sufi: Dinine bütünüyle inanan kimse (<https://osmanlıca.ihya.org>)

Suret: Görünüş, biçim demektir. Varlığın görünen yanı anlamına da gelmektedir. (<https://osmanlıca.ihya.org>)

Tevhid: Tanrı'nın birliğine inanma (<https://osmanlıca.ihya.org>).

Otomatizm: Bilinçsizce ve spontane bir şekilde, herhangi bir kurala bağlı kalmadan yapılan sanatsal çalışma (Sözen ve Tanyeli,2011, s. 232).

Stimming: Kandinsky tarafından ele alınmış ve oluşturulmuş, duyguların üstünde bir duygudan bahseden yani ruhani bir duygudan bahseden konu (Kandinsky, 2015, s. 28).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

“İslam felsefesinin sanata yansması ve bir uygulama örneği” tez konusu kapsamında bu bölümde ayan-i sabitenin ve vahdet-i vücud konularının ne olduğuna, nasıl olduğuna, kimler tarafından nasıl kullanıldığına değinilmiş olup, sanatçılar tarafından nasıl işlendiği ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

İnsan düşünən bir varlıktır. Çok eski çağlardan günümüze kadar insanoğlu hayat ve insan ilişkisi ile sürekli düşünüp teori ya da hikâye üretmiştir. Neden dünyada olduğunu, dünyada nasıl yaşanması gerektiğini, neden öldüğünü, ölümden sonra ne olacağını vs. sorgulamıştır. Sorgulamalar yeri geldiğinde pozitif bilimlerle yeri geldiğinde de din ile karşılaşsa da insanı etkilemekten geri kalmamıştır. Çok eski çağlardan günümüze kadar etkisini sürdürmüş olan felsefe, günümüzde birçok disiplinin içinde de yerini almaktadır.

Felsefenin tanımına bakıldığında Yunan dilinde “phileo- sevmek”, “sophia-bilgelik” kelimelerinden türemiştir. “Hikmeti arayan kişi- bilgelik dostu” anlamlarına gelen bu kelimeyi ilk yorumlayan ise M.Ö. 580-500 yılları arasında yaşamış olan Pythagoras’tır (Cevizli, 2015, s.3). Felsefeyi başka filozoflarda farklı şekillerde tanımlamıştır. Platon felsefeyi ölüm için yapılan bir hazırlık olarak yorumlarken, Descartes ise felsefeyi bilgi ve bilgelik üzerinden tanımlamıştır. Fakat genel bir tanım yapmak gerekirse büyük ve önemli sorular yani gerçekten var olanın ne olduğu ve hayatın anlamıyla ilgili derin, eleştirel, sorgulayıcı, sistemli ve anlamlı düşünce olarak tanımlanabilir (Cevizli, 2015, s. 6,7). Kısaca felsefe, eleştirel ve özgün bir düşünce şekli veya beyin jimnastiği olarak yorumlanabilir.

Felsefeyi yaratan şeyin merak, şüphe ve hayret olduğu kaçınılmazdır. İnsanı geliştiren ve azimli yapan bu dürtülerin bireyin içinde yaşaması için felsefe önemli ve gereklidir. Cevizli, 2015 şöyle bir ifade kullanmaktadır; “Çocukların ve gençlerin büyük bir kısmı

sonraki yaşlarında hayret ve meraklarını yitirirler, alışkanlığa teslim olurlar, dogmatik yanıtlarla yetinirler” (Cevizli, 2015, s. 10). Hayret ve merak duygusunun yitilmesiyle alışkanlıklara dönüşen bir hayat kısır bir döngüye dönüşmesi sonucunda hem kişiye hem bulunduğu topluma tam anlamıyla dönüt sağlayamayacaktır. Bir sanat öğrencisinin felsefeden uzak yani sorgulamadan ve meraktan uzak bir şekilde sanatla uğraşması ne kadar faydalı olabilir. Şüphe eden insan; görünenin ardında başka şeylerin de olabileceğini, görünüşün gerisinde farklı nedenlerin de olabileceğini düşünendir (Cevizli, 2015, s. 11). Sanat toplum için önemli, yaratıcı ve geliştirici bir disiplin olduğundan şüphe etmeyen merak etmeyen bir sanatçı ya da görsel sanatlar öğretmeni alanında yetersiz olacaktır. Sanatçı veya sanat eğitmeninin alanında daha başarılı olabilmesi için bir dalı olarak felsefenin önemli katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

2.1. Sanat Eğitimi Sürecinde Kültürel Değerlerin Önemi

Sanat ve sanat eğitimi tek bir alandan beslenerek gelişmez, Çok sayıda alandan beslenir. Bu alanlardan biri de kültürdür. Kültür sanatı besleyen ve sanatın oluşmasına katkı sağlayan bir kavramdır. Her milletin kendine has bir kültürü vardır ve bu kültürü sayesinde diğer topluluklar arasında kendi varlığını sürdürür. Bu yüzden sanata gönlünü vermiş bir bireyin de kendi kültürünü iyi bilmesi gerekmektedir.

Sanatçının kalıcı eserler üretebilmesi için kültürünü iyi bilmesi ve analiz yeteneğinin gelişmiş olması gerekmektedir. Çünkü kültür analizi kültürel öğelerin tanımı üzerine odaklıdır. İnsanlar kültür sayesinde şekillenir ve etkilenir (Yıldırım ve Şimşek 2010’dan akt. Tümer, 2015, s.3). Bir topluluğun varlığı kültürünün ne kadar güçlü olduğuyla doğru orantılıdır.

Kültür bir toplumun yaşam biçimini oluşturur (Buyurgan ve Mercin, 2010, s.14). Bu yaşam biçiminin içinde inançları, yemekleri, giyim tarzları gibi çok sayıda etkene yer verilebilir. Özellikle toplulukların inançları her konuda kültürü etkilemektedir. Yemek alışkanlığından, giyime ve sanatına kadar olan birçok alanda inançların etkisi büyüktür. Örnek vermek gerekirse; İslam sanatı, İslam inancı sayesinde ortaya çıkmış bir sanattır.

Katıracı (2011, 326)’ya göre: İslam Sanatında, Kur’an-ı Kerim’in cümlelerindeki Biçim-Öz ilişkisini ortaya çıkaran ritm-hareket-denge ve vurgu güzelliğinin uyumundan daha güzel ve anlamlı bir sanat eseri üretilemeyeceğine ilişkin bilinen yaygın görüş karşısında,

sanatçının görüşü ve çaresizliği, günümüz sanatına elbette derin anlamlar içeren soyut sanat olarak yansımaktadır.

Ancak, sanat eğitimi açısından bakıldığında sanat; imgeler yoluyla gerçekliğin yeniden oluşturulmasıdır. Bu oluşturma üretme işi, yönlendirme açısından “sanat eğitimi” önemli kılmaktadır. İnsanın kendini yönlendirmesi, yeni bir bütün olarak geliştirmesi, sadece sanatsal çabalarla mümkündür. Sanat eğitimi birey ve toplumların sanatsal ve kültürel açıdan yetiştirilmesi ile ilgilidir. Bu süreçte deneyim önemlidir ve bu da genel olarak kültürel bilinçlendirme anlamına gelmektedir (Erbay, 2013’den akt. Tümer, 2015, s.2). Bundan dolayı Türkiye’de Üniversitelerin Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrencilerinin Türk kültürünü iyi tanımaları ve bilmeleri gerekmektedir.

Wilson’a göre resim yapmak bir dil ya da öğrenilmiş simge sistemidir. (Kırıçoğlu 1997’den aktaran Katırcı 2020,192). Resim yapmak bir kültür yansıması ve aktarımıdır. Devletler de kendi kültürel miraslarına sahip çıkma çabalarını, sanatlarını ve ulusal değerlerini eğitim programlarına yansıtabilirler ve ulusal kültür temel olmak üzere farklı kültürleri anlamaya yönelebilirler. Bu durum bireylere hoş görü sahibi olmayı ve saygı duymayı öğretecektir (Katırcı, 2020, 191-193).

Nitekim kültür, toplumların bütünlüğünün korunmasında ve aktarılmasında önemli rol oynamaktadır. Eğitim, kültürün aktarılmasında oldukça önemli bir göreve sahiptir. Sanat eğitimi ise kültürün aktarımını sağlayan en önemli eğitim alanlarından biridir.

2.2. Din Felsefesinin Tanımı ve İslam Felsefesi Hakkında Bilgi

Din; insanların hayatlarında yer edinmiş önemli bir ritüel olarak toplulukların yaşam şekillerini, düşüncelerini, kültürlerini, sanatlarını önemli ölçüde etkilemiştir. İlk çağlardan günümüze kadar uzanan din konusunun insanların hayatlarında bu kadar yer etmesi sonucunda önemli bir tarih zinciri oluşmuştur. Ayrıca insan ilişkilerini, duygularını, düşüncelerini etkilemesinden mütevellit derin bir felsefe birikimi de şekillenmiştir.

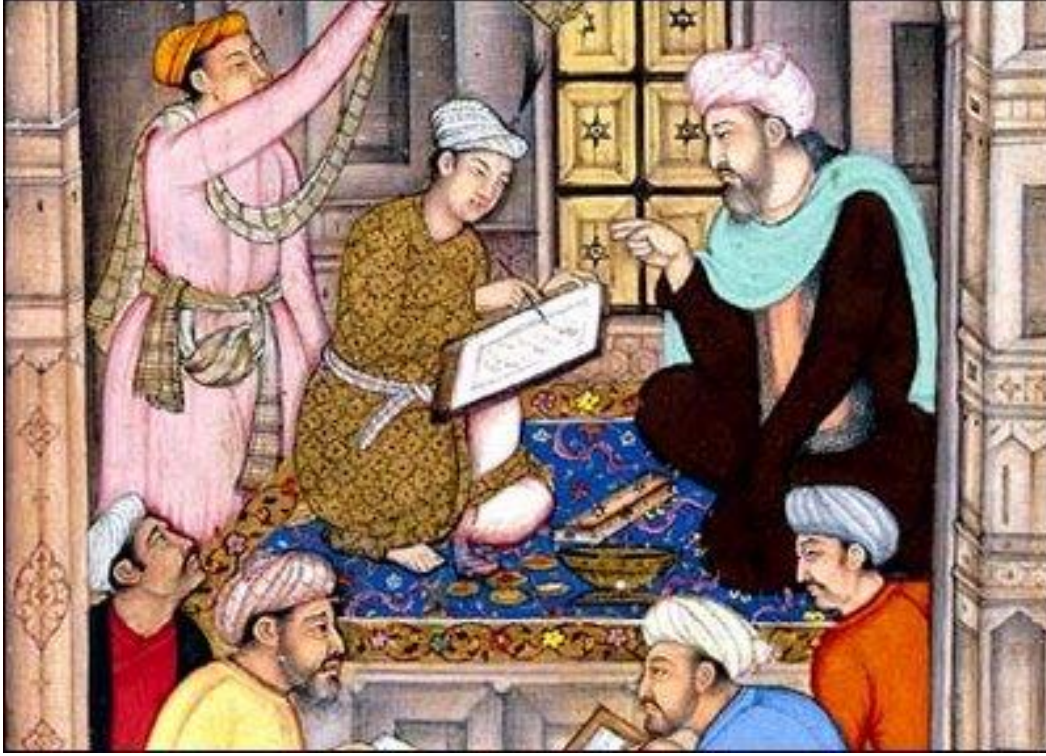
Din insanlara doğadaki düzen ve amaçlılığı açıklayan, insanlara erdemli olmayı öğütleyen, insanın bu dünyadaki var oluşunu anlamlandıran bir olgudur (Cevizli, 2015, s.49). Yaşamın daha anlamlı ve bireyin farkındalığının daha yüksek olmasını sağlamaktadır.

Din felsefesi tarifini ilk kullanan Hegel'dir (1973, 1,1'den akt. Reçber, 2014, s. 13). Hegel'e göre hem dinin hem de felsefenin nihai konusu ezeli hakikattir ve bu hakikat de 'Tanrı' dan başka bir şey değildir. Öyle ki felsefe yolu ile sağlanan bilgi, duyu tercümesiyle erişim sağladığımız dış dünyanın bilgisi değil, ezeli olanın Tanrı ve O'nun tabiatından zuhur edenin bilgisidir (Hegel, 1974' den akt. Reçber, 2014, s. 13). Hegel'in bu açıklaması, İslam felsefesi ile eşleşen bir görüş sunmuştur. İslam dininde de Tanrı ezelidir ve tek gerçektir.

Hegel, din felsefesi tarifini ilk kullanan olsa da Hegel'den önce din ile ilgili incelemeler yapan daha önceki dönem filozofları olmuştur. Platon, Plotinus, Descartes, Leibniz, Locke vs. din ile ilgili sözler söylemiş ya da eserler bırakmışlardır (Hegel, 1973'den akt. Reçber, 2014, s. 14).

Din felsefesinin tanımına bakıldığında kısa ve öz olarak, din hakkında felsefe yapmaktır denilebilir (Davies, 1982' den akt. Reçber, 2014, s. 1). Fakat daha uzun bir şekilde tanımına değinildiğinde; Tanrı'nın varlığı, evren ve yaratılış ile ilgilenen, Tanrı ve vahiy ilişkisini ele alan, ruh ve ölümsüzlük ile ilgilenen bir alandır. Din felsefesinin bu alanları rasyonel ve objektif bir şekilde ele alması önemlidir.

Din felsefesinin amacı: insanların sahip olduğu çeşitli inanışları tahkik etmek sorgulayarak doğruyu bulmak, rasyonelliği, tutarlılığı, bütünlüğü sorgulayabilmektir (Peterson, 2003'den akt. Reçber, 2014, s.25). Buradan çıkan sonuç bütünü görebilmektir. Din felsefesinin amacı bir takım düşünceleri çürütmek ya da savunmak değil olaylara dışarıdan bakarak değerlendirebilmektir (Rowe, 2007'den akt. Reçber, 2014, s. 27).

Şekil 1. İslamiyette felsefe ile ilgili bir görsel

Din felsefesi, felsefenin bir konusu olarak bir önceki açıklamada bahsedilen sebepler ve amaçlardan dolayı ortaya çıkmıştır. Felsefenin İslam dünyasında nasıl ortaya çıktığına kısaca değinmek gerekirse; Felsefenin İslam dünyasına, İskenderiye yolu ile girdiği düşünülmektedir. Platon ve Aristo'nun öğrencileri Suriye ve İskenderiye bölgelerine giderek felsefelerini yaymışlardır. “Eflatunculuk” anlayışında bu durum açıkça görülebilmektedir (Taylan, 2011, s. 124). Platon İslam toplumlarında Eflatun olarak anılmaktadır. Platon'un düşünceleri İslam felsefesinde etkili olmuştur. İslam dini ile örtüşen konular sunmuştur. Fakat İslam filozofları Yunan filozoflarının düşüncelerini olduğu gibi almamışlardır, İslam'a göre düzenlemişler ve seçici davranmışlardır (Kılıç, 2014, s. 398).

Yunan filozoflarından yayılan felsefi düşünceler İslam coğrafyasında etkili olmuş ve önemli İslam filozofları yetişmiştir. Hatta önemli eserler, düşünceler ve sözler bırakmışlardır. İslam felsefesinde bazı İslam filozoflarının, felsefe ile ilgili tanımları da mevcuttur. El-Kindi; “felsefe, insanın kendini tanımasıdır, felsefe sanatların sanatı, hikmetlerin hikmetidir” diye buyurmuştur (Taylan, 2011, s. 20). El-Kindi'nin bu tanımı Ayan'ı sabite ile örtüşmektedir. Ayrıca sanatların sanatı sözüyle de derin bir anlam katmıştır. Farabi; “felsefenin tarif ve mahiyeti, var olmaları bakımından varlıkların

bilinmesidir” diye tanımlamıştır (Taylan, 2011, s. 20). Bu tabir de yine Ayan-i Sabite ve Vahdet-i Vücut kavramlarını çağrıştırmaktadır. İbn Arabî; “nesnelerin hakikatlerini oldukları gibi bilmek, onların var oluşlarıyla ilgili hüviyetleri konusunda hüküm vermek suretiyle insan ruhunun olgunlaşmasıdır” diye açıklamıştır (Taylan, 2011, s. 20). İbn Arabî’nin bu açıklaması yine ayan-i sabite ile ilgili olup yerinde ve İslam tasavvufuyla örtüşen bir tabirdir.

İbn Arabî dışında diğer âlimlere de bakıldığında aslında hepsi aynı şeyi söylemektedir, Dinin hatta hayatın bütününün şekli, uygulamaların ötesinde bir anlama sahiptir. Kısacası sevmek ve derinleşmek, daha da ötesi, insanın önce kendini tanıması ve kâinatın tek bir vücut olduğu görüşünü benimsemişlerdir. Kendini tanıyan kâinatı tanıyan bir birey maddi olanın yanı sıra manevi olanla ya da gerçek olan ile daha çok ilgileneceğinden; sanat, bilim, güzel ahlak, felsefe gibi konulara eğilim gösterebilir. Kişi kendini tanıma isteği ile bilim ve sanatta önemli bir niteliği yakalayabilir ayrıca güzel ahlak sahibi de olabilir. Yani vahdet-i vücut ve ayan-i sabite konuları ile kişi kendini derinleştirebilir. Bu da felsefe ve İslam felsefesini anlamak ve bu disiplinlerle, derinlemesine ortak çalışmalar yürütmek ile mümkündür.

Şekil 2. Felsefe ortamını anlatan bir resim

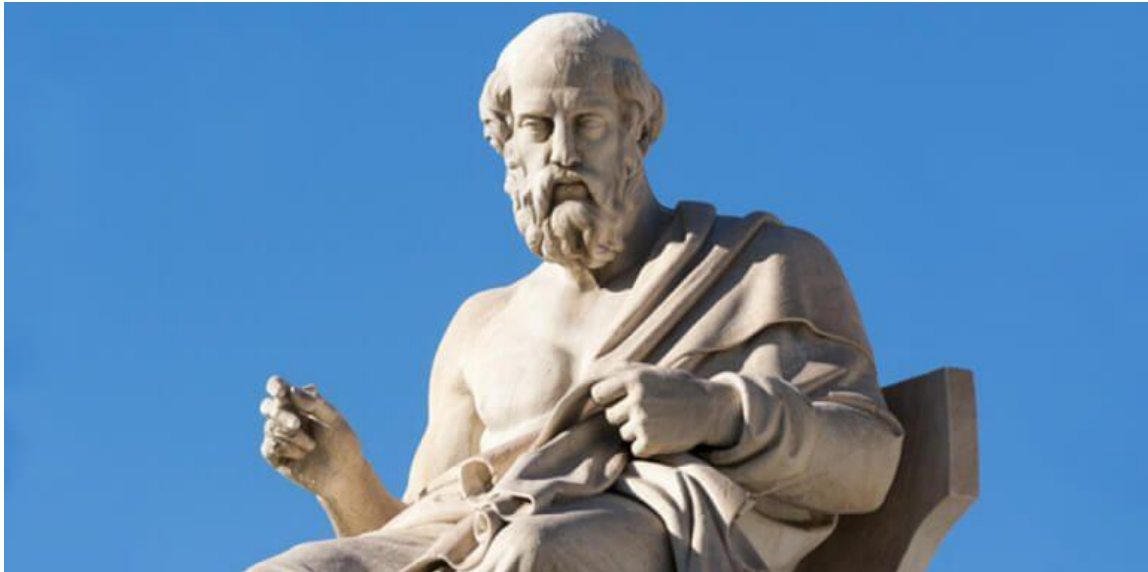
Yozlaşmak günümüzde artan bir olgudur ve insanın maddeye olan bağımlılığı yozlaşmanın sebeplerinden biri olarak görülmektedir. Oysa insanın en büyük gayesi kendini yüceltmek olmalıdır ve kendini yüceltmek için ise felsefeye ihtiyaç vardır.

İnsan felsefe ile sorgulayabilir, olaylara geniş bir perspektiften bakabilir. Cahillik ve herhangi bir şeye olan bağımlılık ancak felsefe ile yok edilebilir. Bu anlamda bir disiplin olarak felsefe, özellikle sanat eğitiminde önemlidir. Felsefe'nin, sanatın anlaşılmasına ve yorumlanmasına katkı sunmasının yanı sıra Şekil 2'de görüldüğü gibi Sanat ta felsefeye katkı sağlayabilmektedir.

2.3. Eflatun (Platon) Hayatı ve Eserleri

Platon, gerçek adı ile Aristokles, İslam dünyasındaki adı ise Eflatun olarak bilinen, felsefe alanında düşünce ve yazılarıyla önemli bir yere sahip olan bir felsefecidir. Platon felsefenin kurumsallaşmasına, gelişmesine, felsefede yazılı geleneğin oluşmasına katkı sağlamış bir felsefecidir. Platon düşünce tarihi boyunca ele alınacak tüm problemleri yüzlerce yıl öncesinden ele almış ve düşünce tarihinin ilk büyük felsefî sistemini inşa etmiştir (Platon, 2015, s. 7). Önemli eserler, düşünceler, Akademi okulu mistisizm alanında önemli bilgiler bırakmıştır.

Çoğu toplum tarafından bilinen ve bazı toplumlar tarafından düşünceleri benimsenen bu önemli felsefecinin hayatı incelendiğinde; M.Ö. 427 yılında Atina'da soylu bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldiği bilgisine ulaşılır. Ailesinin konumundan dolayı Aristokratik bir ortamda yetişmiştir. Asıl adı Aristokles'dir, fakat geniş göğüslü olduğu için Platon lakabını almıştır (Vorlander, 2008, s.111). Önceleri şiir ile ilgilense de sonrasında Sokrates ile tanışmış ve hayatı değişmiştir (Moseley, 2012, s.211). Sokrates ile tanışması ise Platon'nun kendini geliştirmesinde önemli rol oynamıştır (Platon, 2015, s. 9).

Şekil 3. Platon'a ait bir heykel

Platon, Avrupa'nın ilk büyük eğitim merkezi olan Akademi'yi kurmuştur. Akademi dışında çok sayıda eser de bırakmıştır. Bu eserlerden bazıları: Charmides, Euthydemos, Gorgias, Ion, Kratylos, Kritias, Kriton, Laches, Lysis, Menexenos, Menon, Nomoi, Parmenides, Phaidon, Phaidros, Philebos, Politeia, Politikos, Protagoras, Sophistes, Symposion, Theaitetos, Timaios'dur.

Şekil 4. Platon

Platon'un en büyük amacı etiko-politik olarak bilgiyi aktarmak, bir hayat tarzı kazandıracak veya doğru ve ahlaki bir hayat için “güçlü ilhamlar verecek” felsefeyi öğretmektir (Platon, 2015, s. 12). Burada ‘güçlü ilhamlar vermek cümlesi eğitim ve sanat eğitimi için önemli bir söz olabilir. Felsefenin kişinin gelişiminde derin ve anlamlı düşünmesini geliştirdiği bilinmektedir. Platon o çağlarda bu durumun farkına varmış ve önemine değinmiştir.

Platon'a göre; yer kaplayan cisimle ortak hiçbir yanı bulunmayan basit ve immateryel(önemsiz) bir töz, düşünsel ve algısal bilincin saf öznesi olarak modern ya da Kartezyen zihin görüşünü öncelerken, ruhu gerçek benlik veya kişi olarak tanımlamıştır (Platon, 2015, s.22). Kısacası değişenlerin özünde değişmeden kalan idealist kavram, cevher olarak da tanımlanabilir. Filozof olan kişi bedenini kontrol edebilmelidir. Filozofun gerçek bilgiye ulaşabilmesi ancak ruh kendi başına kaldığı ve duyulardan yardım almadığı zaman söz konusudur (Platon, 2015, s.33). Bu cümlede kişinin kendine dönmesinin bilinç dışı (otomatist ya da spontane) bir durum ile mümkün olacağı anlatılmaktadır. Beden filozofun hakikat arayışında engeldir (Platon, 2015, s.33). Kişi bedenin değil, ruhun üzerinde yoğunlaşmalıdır (Platon, 2015, s.53). Bu konu İslam felsefesinin içeriğinde, Vahdet-i Vücut ve Ayan-i Sabite kavramları incelendiğinde dikkat çekicidir. Ruh bedenden kendini soyutladığı zaman daha iyi düşünmekte ve kendi kendine bedenden vazgeçerek hakikati anlamaya çalışmaktadır (Platon, 2015, s.54). İslam tasavvufunda Sufilerin benimsediği düşünce de bu şekildedir. Ruh kendini, bedenin para ve mal isteğinden veya bedenin bağımlılığından kurtarabilmektedir (Platon, 2015, s.55). Platon bundan dolayı ruh ve şeylerin özüyle ilgilenilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Platon, 2015, s.56). Bu konu İslam felsefesinde, sufiler tarafından benimsenmiş bir düşünce tarzıdır.

Şekil 5. Antik Yunan'da Platon tarafından kurulan Akademi Okulu

Platon ideler ile ilgili araştırmalar hakkında da bilgi sunmuştur. Platon’a göre bilgi; priori olarak zihnimizde mevcuttur. Akli bilginin ortaya çıkması için duyular onemlidir. Her ne kadar ideler dünyasındaki nesnelerin ve kavramların asılları zihinde yer alsa da bu kavram ya da nesnelerin ne olduğunu kavrayabilmek için o nesnelerin dünyadaki yansımalarını duyularla algılamak gerekmektedir. Bu durum, zihinde bulunan ile dış dünyada bulunanın örtüşmesi ve nesnenin hatırlanması için gereklidir (zden ve Elmalı, 2011, s.126). Dünyadaki bilgiye duyu organları sayesinde ulaşılabilmektedir. Tümel ya da gerçek bilgiye nasıl ulaşılacağı ile ilgili ise Platon soyut olan duyguları ne sürmüştür. Asıl bilgi bir kavram altında toplanabilen tümellerin bilgisidir. Duyu organlarıyla algılanarak bir kavram grubuna dhil edilen nesneler hakkındaki bilgi tikeldir. Tikel bilgi nesne ortadan kalktığında bilgide ortadan kalkmaktadır (zden ve Elmalı, 2011, s.126). Duyu organlarından biri eksik olsaydı nesneleri bilme şekli de değişebilirdi. Asıl bilgi bir kavram altında toplanan nesne ortadan kalktığında kaybolmayan hep zihinde olan bilgidir (zden ve Elmalı, 2011, s.126). Nesneler duyu organları ile algılanır fakat soyut kavramlar duyu organları ile algılanamaz. Soyut olan daha önce ideler dünyasından getirilenlerle bilinebilir. Ruh ve ruha ait olan duygularla bilinebilir. İşlam felsefesinde de benzer yaklaşımlar ele alınmıştır.

Platon’a göre, dünyada görünen eşya aynen resmedildiğinde görünen dünyanın görüntüsünden başka bir şey elde edilemez fakat sanatçı, soyuta yani ruha yöneldiğinde gerçek ve özgün sanat eseri ortaya çıkabilir. Picasso, Kandinsky, Miro, Klee, Dali vb. daha birçok soyut veya bilindişı çalışan sanatçıyı büyük ve biricik yapan şey bu durum olabilir. Ruh görülmeyene, beden ise grlebilene benzetilmektedir (Platon, 2015, s.75). Sanat eseri de aynı şekilde yorumlanabilir. Platon’nun sanata bakış açısı ideler dünyası ile ilintilidir. Platon daha o yıllarda taklitten uzak özgün sanat anlayışına vurgu yapmıştır. Bu sanat anlayışını da ideler dünyası (İşlam tasavvufunda Ayan-i sabite ve Vahdet-i Vücut anlayışı) düşüncesi ile pekiştirmiştir.

rnek vermek gerekirse; dünyada görülen nesneler idenin yansımasıdır. Bu nedenle sanat; Platon açısından “mimesis (taklit)” olarak ele alınmıştır. Gerçek bir eser oluşturmak isteyen sanatçı, taklit yapmayı bırakmalı ve Tanrı’nın yarattığı sanata yakın olanı yapmaya çalışmalıdır. Bu da ancak sanatçının ideler dünyasına yönelmesi ile mümkündür. Eğer sanatçı bunu başarırsa “katarsis’e” yaklaşmış ya da ulaşmış olarak tanımlanmaktadır (zden ve Elmalı, 2011, s.122, 128, 129). İşlam Felsefesinde ele alınan Ayan-i sabite ve

Vahdet-i Vücut kavramlarını da Platon'un bu görüşü doğrultusunda yorumlamak mümkündür.

Ruh kendi başına bir şeyi incelerse o zaman sonsuz ve asla değişmeyen şeylere doğru yönelmektedir (Platon, 2015, s.76). Nitekim geçmişten günümüze sanat tarihi incelendiğinde, taklit eden değil, ruha yönelip kendini bulan ve işin özünü ortaya koyan sanatçıların isimlerine sıklıkla rastlamak mümkündür.

2.4. Sufilik ve Tasavvuf Görüşlerinde Ayan-i Sabite, Vahdet-i Vücut

Din sadece ibadet etmek ile sınırlı bir kavram değildir. Din kültürlerin ya da toplumların yaşam şekillerini etkileyen ve şekillendiren bir olgudur. Yaşam tarzlarından yeme içme adetlerine, eğitimden davranış şekillerine, giyim tarzından sanatına kadar birçok alanı etkilemiştir. Ayrıca dinlerin de kendine göre bilimsel, felsefi ve sanatsal yönleri vardır. İslam dini incelendiğinde; bilime, sanata ve felsefeye verdiği önem ve katkıyı görmek mümkündür. İslam sanatı ve tasavvuf gibi alanlar, İslam dininden ve felsefesinden doğmuştur.

Tasavvuf konusuna bakıldığında düşünmek kavramının önemi dikkat çekmektedir. Felsefe'de olduğu kadar İslam dininde de düşünmek önemlidir. Allah C.C. bazı ayetlerinin sonunda örneğin (Ra'd, 3,2)'de "Şüphesiz bütün bunlarda düşünen bir toplum için ibretler vardır" demiştir (Özek ve diğerleri, 2012, s.249). Bu cümle bazı başka ayetlerin sonunda da mevcuttur. Düşünmeyen bir topluma ibret gösterilemez çünkü o toplumlar bunu anlayacak kapasitede değildirler. Kutsal kitap Kuran-ı Kerim'de düşünen bir toplum için ibretler olabileceği vurgulanması da oldukça düşündürücüdür.

Tasavvuf kelimesinin anlamı incelendiğinde; kalbi saf yapmak, kötülüklerden temizlemek anlamında olup kalbini Allah C.C.'in muhabbetine bağlamak, peygamberin ahlakına uymak, ruhu kötülüklerden temizleyip arınmak olarak ele alındığı görülmektedir (Öztürk, 2010, s.24). Tasavvuf, erdemli davranışlar sergileyecek duruma gelebilmektir. Ayrıca gerçek bilgiye ulaşmaya çalışma ve nefsi terbiye etmeye çalışmak olarak da tanımlanabilir. Örneğin Surer (2013) Tasavvufu, insanı mutlak yaratıcıya ve mutlak hikmete kavuşturan bir hikmet yolu ve bir vecd yolu şeklinde ele almıştır (Surer, 2013, s. 7). Bu açıklamadan yola çıkarak mutlak bilgi ve mutlak yaratıcı ibareleri ayan-ı sabite ve vahdet-i vücut kavramları ile açıklanabilir.

Tasavvuf; mistisizm demektir yani gizli hikmet demektir. Misterlerin yolu yani sufilerin yolu insana; eşyanın içine ait batını bilgiyi (ilahî bilgiyi) kazandırmak ve insanı yeniden ezeliyete kavuşturmadır (Surer, 2013, s. 1). Cümleden de anlaşılacağı gibi Vahdet-i Vücut ve Ayan-i Sabite konularından bahsedilmektedir. Başka bir tanımda ise zamana ait düşünceden zaman dışı dünyaya, ezeliyete geçmek, doğrudan doğruya Allah'a kavuşturmadır (Surer, 2013, s. 1). Bir başka tanım da ise şu şekilde bahsedilmiştir. En son varlığın ilmi, en son varlıkta birleşme, bilmek değil olmak ilmidir (Sunar, 2003, s.6). Görüldüğü gibi çok sayıda tasavvuf ile ilgili tanım bulunmaktadır. Bu tanımlar incelendiğinde her birinin Ayan-i Sabite ve Vahdet-i Vücut kavramları ile bağlantılı olduğu fark edilmektedir.

İslam filozoflarının ve diğer toplulukların görüşlerine göre de tasavvuf farklı şekillerde tanımlanmıştır. Çoğu toplumun ya da dinin kendine ait bir felsefesi, tasavvufu bulunmaktadır. Bu görüşlerden bazıları şu şekildedir:

Çinlilerin meşhur tasavvufu Tao'ya göre; "Tao" yani Teo (Tanrı) mutlak varlıktır (Surer, 2013, s. 39). Tek gerçek varlığın Tanrı olduğu görüşünü benimsemişlerdir.

Hermes (İslam'a göre İdris olduğu da rivayet edilir)'e göre tasavvuf; Allah'a inanmadır ve Allah C.C. tanımlanamaz (Surer, 2013, s. 42). Bu düşünce Mısır'da çıkmıştır. Tek Tanrı dinine yönelmektedir.

Yunanlılara göre tasavvuf; "orpheus" görüşünde en büyük ve tek tanrı Zeus'tur. Daha sonra bu görüş eflatuncuları etkilemiştir (Surer, 2013, s. 55).

Fisagorda tasavvuf; ruh ebedi ve ezelidir. Dünya nimetlerinden ziyade kişi sanat, bilim ve felsefe ye yoğunlaşmışlardır (Surer, 2013, s. 59).

Sokrat'ta tasavvuf; insanların dikkatlerini dış âlemden iç âleme çekmiştir. İnsan önce kendini bilmelidir. Sokrat, gerçeği bulma, nefsini terbiye etme yolunda aşkın önemine değinmiştir (Surer, 2013, s. 83). Tasavvufta aşk önemlidir.

Platon'a göre tasavvuf; ruh ölümsüz ve ilahidir. Bedende hapsedilmiştir. Platon "temaşâ" terimini kullanmıştır (Surer, 2013, s. 86). Platon ve düşüncesi, dinleri ve bu kapsamda da Tasavvufu etkilemiştir. Kişiyi maddeden manaya yöneltmesi, tasavvufun içinde de geçen bir konudur.

İslam' da tasavvuf; İslam dininin sanat ile harmanlanmasıdır (Surer, 2013, s. 169). İslam dininde bazı düşünürler tasavvufu açıklarken aşk ve sanat kavramlarını kullanmıştır. Aşk

ve sanat olmadan tasavvufu anlamak yarım bir iş olacaktır. Tasavvufta üç yol vardır; Talib, Mürid ve Süluk. Talib(önce talip olunur) yani önce bu yola girmeyi istemek arzulamak gerekir. Mürid (irade yoluna girilir) arzu edilen şeye ulaşabilmek için kişinin kendini eğitmesi, nefsinin terbiye etmesidir.Süluk ise ermek, aydınlanmak olarak belirtilmiştir (Surer, 2013, s. 169). Ermek en son aşamadır pişme kısmıdır. Tasavvuf bir batın ilmidir. Söze değil, hale; dışa değil içe aittir (Surer, 2013, s. 169). Aşk ve sabır bu yolda önemlidir. Yunus Emre ve Mevlana'nın eserlerinde bu durum görülebilir. Tasavvuf ile ilgili diğer İslam düşünürlerinin de tanımları mevcuttur. Bu tanımlar şu şekildedir:

Kettani'ye göre Tasavvuf; "güzel ahlaktır".

Rodbari'ye göre; "edebe riayettir".

Arabî'ye göre tasavvuf; "faydasız işleri terk etmektir".

Bağdadi'ye göre; "Allah'ın ahlakı ile ahlaklanmaktır" (Öztürk, 2010, s.24,25). Tasavvuf yolunda giden ve bu tanımlar çerçevesinde yaşayan kişilere ise Sufi denilmektedir.

Sufi; Arapça bir kelimedir ve hakka vasıl olan kişi, yün giyen kişi anlamlarına gelmektedir (Öztürk, 2010, s.69). Kendini arındırıp ruhunu bedenden yaşarken ayırıp, maddeden uzaklaşan, Tanrı'ya ve gerçek bilgiye ulaşmaya çalışan kişi olarak da yorumlanabilir.

Sufilere göre kişinin kendini bilmesi en önemli konudur çünkü kendini bilen Rabbini bilir (Arabi, 2006, s. 513). Kendini bilen Rabbini bilir cümlesi çok manidar ve derin bir anlam içermektedir. Tanrıyı bulmaya çalışmak, insan olarak amacının ne olduğunu, neden var olduğunu çözmeye çalışmaktır. Araştırmak, öğrenmek, merak etmek, kendini eğitmek veya pişmek, tasavvuf yolunda giden sufiler için önemli olduğu kadar diğer insanlar içinde önemlidir. Allah C.C., Kuran-ı Kerim'deki ayetlerinde "Elbette bunda düşünen bir toplum için ibretler vardır (Casiye,13)" diye buyurmuştur (Özek ve diğerleri, 2012, s. 499). Ayetlere bakıldığında "düşünen toplum" ifadesi önemlidir. Allah C.C., Kuran-ı Kerim'de insanların düşüncelerini ve kendilerini geliştirmelerini beklemektedir. Düşünmeyen cahil bir toplum olaylardan ders çıkaramaz, önlem alamaz ve ilerleyemez.

Okuma yazma bilmeyen kimse satırlar üzerinde ne görüyorsa, cahil bir adamda ilahi âlemin yazılı satırları olan yaratıcı kudretin eserlerinde zahiri bir nakıştan başka bir şey görmez (Kam, 2003, s.26). Sanat için de bu durum aynı olabilir. Görünen şeyleri olduğu gibi resmetmek sanatçıya olanı olduğu gibi yansıtmak dışında bir anlam yüklemeyebilir. Fakat görünenin ardındaki gerçeği gören bir sanatçının eserinde çok şey görünebilir. Soyut bir resme bakan kişiyi düşünün. Eğer kendini bulamamış ve görünen ile yetinmiş ise o da

soyutun arkasındaki gerçeği bulamayacaktır ve manzara, figür, suret gibi maddenin aynısını görmek istemekten öteye geçemeyecektir. Resme yeni başlamış birinin çalışmasında amaç nesneyi resmedebilmek olduğu için bu tarz çalışmalarda ruhun varlığı sorgulanmayabilir. Oran ve orantı gibi teknik detaylara önem verilebilir. Fakat resim yapmayı öğrendikten sonra nesneyi farklı renklerde, şekillerde yansıtmaya başladıkça kişi görüne kendi ruhundan bir şeyler ekleyebilir, sanat çalışmaları bir felsefenin yansımasına dönüşebilir.

Din ruhun en mübrem (çok gerekli) ihtiyacıdır. İnsan kendi kendini düşünmeye başlayınca hakikati anlamak, kendisi için bir felsefi meslek tayin etmek istemektedir (Kam, 2003, s.63). Din, felsefe, sanat, bilim bu kavramların olmadığı yerde medeniyetsizlik, cahillik, bencillik ve kaos hakim olacağından bu dört kavrama önem verilmesi insanlığın faydasına olabilir.

İslam Dinine göre Tanrı, kendi varlığını bildirmek için insanı yaratmıştır. İdrak merkezi olan küçük bir kütleyi kafatasının içine koymuş, onu dışarıdaki varlığın geçirdiği safhalardan haberdar edecek duyarlarla donatmıştır (Kam, 2003, s.78). İnsanın mevcut yaradılışına göre varlık âleminde kendisine bildirilen kadarını bilmektedir. Bu âlemin insan hislerine dayanan kavrayışı dışında ne kadar çok çeşitli safhaları ve değişik halleri olabileceği düşündürücüdür (Kam, 2003, s.78). Görünenin görüldüğü gibi olmadığı ve asıl gerçekleri aranması gerektiği vurgulanmaktadır.²¹ Yüzyılda bilim insanların evrenin bir dördüncü boyutu olduğunu savunmaları ve bu konuda araştırmalar yapmaya çalışmaları bu konuya örnek teşkil edebilir.

Kişi kendini bulmadığı, olanla yetindiği sürece toplumun da gelişmesine engel olur. Sanatından, dininden, felsefeden ve bilimden uzaklaşmış topluluklar birbirini öldürmekte ve bazıları ne için savaştığını bile bilmemektedir. Hatta başlarındaki insanlara korkuyla itaat eden bazı toplumların varlığı da bilinmektedir. Sanattan uzaklaşan bir toplum medeniyetten ve kültürden de uzaklaşacaktır. Bilimden uzaklaşan bir toplum geleceğinden uzaklaşacaktır. Felsefeden kopan bir toplum düşünmekten ve meraktan yoksun kalabilecektir. Dininden uzaklaşan bir toplum ise vicdanından, erdeminden, mutlak olandan uzaklaşabilir ve bu toplumların eksik olmaktan öteye gidemeyeceği ifade edilebilir.

2.5. Ayan-i Sabite (Arketip, Sabit Hakikat, Değişmeyen Gerçek, İd, İde)

Ayan-i Sabite; Platon tarafından ortaya atılan ve İslam filozofları tarafından ele alınıp özellikle İbn Arabî tarafından geliştirilen bir kavramdır. Platon tarafından idealar diye adlandırılan, İslam filozofu Arabî tarafından ayan-i sabite olarak şekillenen, Freud ile id olarak karşımıza çıkan ve Jung tarafından ise Arketip olarak incelenen bu kavram kısaca sabit hakikatler yani değişmeyen gerçekler olarak bilinmektedir.

Ayan-i Sabite; el-a'yanü's- sabite, sabit hakikatler (sabit öz), değişmez ayn'lar, ilk örnekler, fixedessences, arketip gibi isimleri ile telaffuz edilmektedir (Vural, 2011, s. 1).

Öncelik olarak, arketip kelimesi Platon'un oluşturduğu idealar ile aynı anlama gelmektedir (Jacobi, 2002'den akt. Gör, 2013, s. 68). İdeler bu dünyanın, gerçek dünyanın bir yansıması olduğunu ve asıl bilgilerin gerçek dünyada olduğunu savunan bir görüştür.

Arketip kelimesinin köküne bakıldığında “arkhe”, ilk olan anlamındadır ve arketip ise dünyada var olan şeylerin ilk örnekleri anlamına gelmektedir (Şahin'den akt. Sembol, 2011, s.9'dan akt. Gör, 2013, s.68). Freud'e göre id, kalıtsal olarak içgüdüleri kapsayan doğuştan var olan gizil güçlerin tümüdür. Yani gerçek ruhsallık anlamına gelmektedir. Çünkü o gerçek nesnellikten bağımsız olarak vardır. İd, ruhsal bir enerji kaynağı olduğundan ego ve süper ego içinde enerji kaynağı olarak görülmüştür. Freud bu durumu haz ilkesi diye adlandırmıştır. Refleks eylemler ve birincil süreçler buna örnek olarak gösterilebilir. Freud'un öğrencisi Jung ise bu konuyu Arketip kavramı ile ele almıştır (Gençtan, 2000'den akt. Öztekin, 2011, s.294).

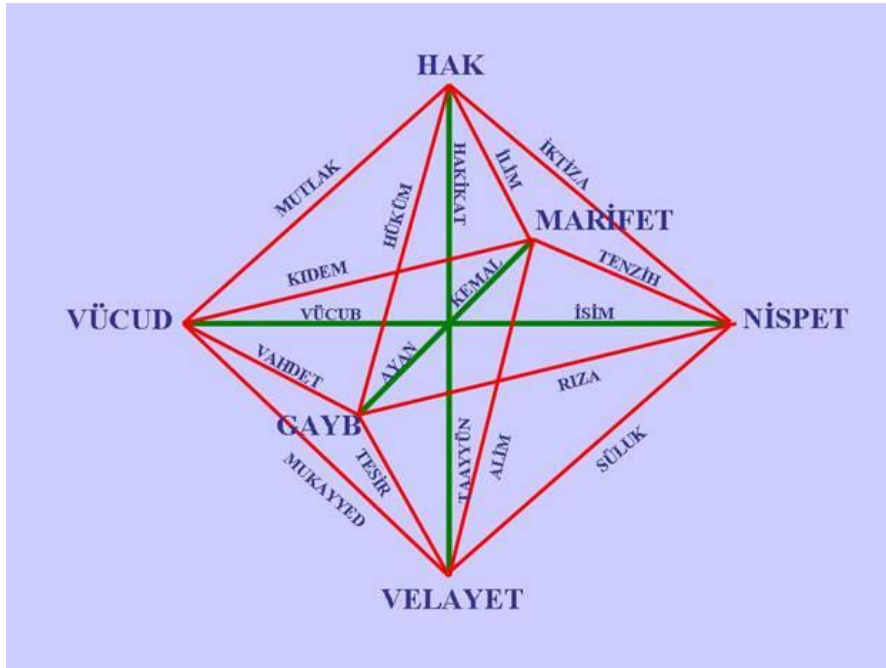
Arketipler ve ortak bilinçdışı konularında çalışan Carl Gustave Jung, Arketipleri İnsanlığın bilinç dışında var olan kendi değerlerine ulaşmasında bir araç olarak tanımlamaktadır. Tüm insanlığa has ortak davranış özelliklerini başlatma, kontrol etme ve yönlendirme kapasitesine sahip olan doğal merkezler olduğunu belirtmiştir (Öztekin, 2011'den akt. Gör, 2013 s. 68). Yani her bireyin kendi içinde sahip olduğu evrensel motiflerdir. Doğumundan itibaren insana, yaşadığı dünyada yabancılaşma çekmemesi için ilk örnekler, ilk fikirler verilmiştir. Ancak insan iç dünyasında onları tanıyamaz. Bu duruma Jung 'Arketip' adını vermiştir fakat yüzyıllar önce Arabîzaten bu konuyu Ayan-i Sabite başlığı altında ele almıştır (Öztekin, 2011'den akt. Gör, 2013, s. 68). “Kendilik”, arketipi temsil etmektedir ve kendini bilmek olarak düşünülebilir. Kendini bilen Rabbini bilir anlamını çıkarmak yanlış olmayacaktır. Çünkü Jung bu arketipe aynı zamanda “Tanrı imgesi” anlamını da vermektedir ve Arabî' ninayan-i sabite kavramı ile örtüşmektedir. Arabî'ye göre ayan-i

sabite, eşyanın görünür hale gelmeden önce Allah'ın ilminde bilgi olarak mevcudiyeti, zahir olan varlıkların Allah'ın ilmindeki mahiyet ve gizli hakikatleridir (Vural, 2011, s. 61).

ArabîFusûsü'l- Hikem adlı eserinde, Ayan-i Sabite kavramını:

Vücud'un lisanımızda mukabıla 'varlık' ve lisan-ı Farise de 'vesti'dir. Matlubu bulmaktır. Örfte müsta'mel olan 'cisim ve beden' manası kütüb-i lügatta ancak manayı mecazı olarak mezkûrdur. İstilah-ı sufiyyede 'zi'l- vücud olan mevcuttan ibarettir. İmdi vücudlafz ile bir hakikat murat olunur ki O'nun varlığı kendi zatından ve kendi zatı ile dir. Baki mevcudatın varlığı ondan olup onunla kaimdir. Mu-hakikin-i mutasavvifealemi kelimada, o hakikate işaret için 'la- taayyün' ve 'vücud-ı mutlak derler. Çünkü zat-ı vücud bu mertebede hiçbir isim ve sıfat ve fiil ile mukayyedenmütayyin değildir. Bircümle kuyuditaayyünattan mutlakdır. Belki kaffeitaayyünat bu mertebede ayn-ı zattır Vücud-ı sırf derler. Çünkü zat isim ve vasıftan kendi sırateti ile halistir... Hakikat-i vücud bir mefhum-i külli-i nurani olduğundan o kadar latiftir ki onu, akıl, fehim, vehim, havas, luyus ile anlamak mümkün değildir. Vücud-ı mutlak öyle bir kenz-i bi-payandır ki meknunatı kendisinden mahfidir. Zira vücud-ı mahz kendi cemali zatisinde müstağraktır. 'Kendinden agahlık' bir sıfat olduğundan, bu mertebesinde, vücud-ı mahz ondan dahi münezzehtir. Vücud-ı hadis bu mertebeye asla şuuru olamaz .(Arabi, 2017, s.5,6,7). Bu mertebede müteayyin olan her bir sureti ilmiyle, eşyayı hariciyeden her birinin hakikati ve onu terbiye eden Rabbi-i hassıdır. İstilah-ı sufiyyede her bir sureti ilmiyeye 'ayn-ı sabite' ve heyet-i mecmuasına 'ayan-ı sabite' derler .(Arabi, 2017, s.17). Misal: İnsan güler ya da ağlar. Ama bu duygular zaten içimizde vardır (Arabi, 2017, s.20) şeklinde açıklamıştır.

Kısacası Ayan-i Sabite; birliğin dilimizdeki tercümesidir, istenileni bulmaktır. Eşyanın hakikati ancak mecazda bulunabilir. Manayı eşyada değil mecazda aramak gerekmektedir. Var olan her şey O'dur. Ancak O, tek ve biriciktir. Eşi ve benzeri olmayandır. Hakikati; zihin, akıl, üstün nitelikler ile kavramak mümkün değildir. Ayan-i Sabite öyle bir kavramdır ki bilgisi kendinde gizlidir.

Şekil 6. Ayan-i Sabite ve Vahdeti Vücut'u anlatan bir şema

Daha önce de ifade edildiği gibi; Tanrı kendi varlığını bildirmek için insanı yaratmıştır. Bunu öyle alenen yapmamış yarattığı şeylerde gerçeği yani hakikati gizlemiştir. Bir hadiste “Tabiat âleminin sonsuz genişliği ne olursa olsun, insan benim sırrım, ben de insanın sırrıyım” diye bahsedilmiştir (Kam, 2003, s.135). Kişi kendini bildiğinde hakikate de ulaşabilmektedir. Yani nefsinin bilen Rabbini bilir.

Allah C.C., insan-ı kâmilde ilahi isimlerin kâffesini yani insandan hariç olan büyük âlemin hakikatlerini icat etmiştir. Harici eşyanın, insanda suretleri ve kendileri değil onların hakikatleri yani mahiyetleri mevcuttur. İnsanda mevcut olan, bu hakikatler eşyanın suretleri için ruh (nefs-i natika) mesabesindedir (Kam, 2003, s.156). Harici eşya bu ayırıcı cevherlerle mevcuttur. İnsanı Kamil (İnsan) büyük âlemin özü olmak sıfatı ile onun bütün hakikatlerini kendinde toplamıştır. Bu durumda Descartes’in “Düşünüyorum öyleyse varım” ve Berkley’ in “Varlık idraktan ibarettir” sözleri Ayan-ı Sabiteyi açıklamak için yerinde olacaktır (Kam, 2003, s.156). Bunu bir örnekle açıklamak gerekirse; Yağmuru hayal ettiğimizde, bulutu hayal ettiğimizde, sisi hayal ettiğimizde, ırmağı, denizi ve dereyi hayal ettiğimizde zihnimizde farklı şekil ve görüntüler oluşmaktadır. Hepsinin aslına bakıldığında aslının “su” olduğu görülecektir. Bu örnekler kapsamında “su” burada gizli olanıdır. Bir başka örnek ise; Picasso’nun çalışmalarının her biri farklı renkte ya da farklı şekildedir. Ama bu resimleri yapan biri vardır oda Picasso’dur. Picasso’ya bu resimleri yaptıran ise yeteneğidir. Yetenek burada gizli olanıdır.

Kısacası Ayan-i sabite; eşyanın görünür hale gelmeden önce Allah’ ın ilminde bilgi olarak mevcudiyetidir. Zahir olan varlıkların Allah’ın ilmindeki mahiyet ve gizli hakikatleridir (Vural, 2011, s.61). Görünenin altında gizli bir hakikat vardır. İşte bu hakikat Ayan-i sabitedir.

2.6. Vahdet-i Vücut

Arabi tarafından sistemli hale getirilen vahdet-i vücut; Varlığın birliği demektir (Vural, 2003, s. 367,368). Allah’ın birliğidir. Allah’tan başka varlık olmadığının idrak ve şuuruna sahip olmak, bilmek olarak yorumlanmıştır. Her şey o birin çeşitli görünüşlerinden, tecellilerinden ibarettir. Âlem hayaldir, ancak Allah C.C. vardır (Öztürk, 2010, s.71). Gerçek varlık Allah’tır.

Vahdet ve vücut Arapça iki kelimedir. Vahdet, tek kalmak, tek başına kalmak anlamlarına gelen vahide fiilinin mastar şeklidir. Aynı zamanda bir şeyin bölünemezlik durumuna ve

tekliğine de vahdet denilmektedir. Allah C.C. hakkında kullanıldığında vahdet bölünemeyen, parçalanamayan birlik anlamındadır ve Arapça kökenli bir kelimedir. Vücut kelimesi varlık anlamında kullanıldığında bir ve tek olanı ifade etmektedir. Bu durumda vahdet-i vücut; varlığın bir olduğunu savunan düşünce sistemidir (Coşkun, 2008, s.121,122).

Vahdet-i Vücut; yaratanla yaratılanın birliğini savunan varlık görüşüdür ve bu görüşe göre evrendeki tüm varlıklar Allah'ın yansımasıdır (Vural, 2003, s. 367,368). Gazali'ye göre bütün kainat onun fiilleridir (Özköse, 2014, s.472). Allah C.C. tek hakikattir. Varlıklar ise onun çeşitli yönlerinin görünüşlerinden ibarettir.

İbn Arabî'ye göre vücut;

Varlıkta görülen çokluk ve çeşitlilik dış duyularımızın meydana getirdiği zahiri bir olgudur. Allah C.C., vücut-ı sırf veya vücut-ı mahz denilen mutlak varlıktır. O'nun varlığının bir illet ve sebebi, başlangıcı ve sonu varlığını sürdürebilmesi için ihtiyaç duyduğu herhangi bir şey yoktur. O'nun zatının mahiyetini ve hakikatini bilip kavramak mümkün değildir. Allah C.C. ezelden vardır ve O'nunla beraber hiçbir şey yoktur. Kendi dışındaki varlıkları, kendi isim ve sıfatlarını göstermek, açığa çıkarmak, bilkuvveden bilfiile dönüştürmek için yarattı. Allah C.C. bizi ve bütün varlıklar dünyasını belirli şekillerde yaratacağını ezeli ilmiyle biliyordu (Özköse, 2014, s.473).

Beşer aklı Allah'ı kavramaya yetmez, Allah'ı sadece sıfat mertebesinde tanıyabilir. Bunu da en iyi şekilde Vahdet-i Vücut görüşü ile gerçekleştirmek mümkündür (Özköse, 2014, s. 483). Vahdet-i Vücut zevkine eren kişiye, Arif yetkinlik sıfatlarının tümünün Allah'tan geldiği düşünülmektedir. Böylece kişi kendinde bir varlık görmemektedir (Özköse, 2014, s.483).

Vahdet-i Vücut fikri insana bütün ibadetlerinde ve davranışlarında tam bir ihlas ve samimiyet kazandırmaktadır. Bu düşünceye şirk ve ilhad karıştırılmayacağı ifade edilmektedir. Çünkü gerçek birlik bilincine eren kişi, bütün güzel sıfatların kendisinden değil Allah'tan olduğunu bilmektedir (Özköse, 2014, s.484).

Vahdet-i Vücut düşüncesi ile anlaşılmaz gibi görünen ayetler daha kolay anlaşılabilir. “Allah'ın eli onların elinin üstündedir (Fetih 48/10)” burada anlatılmak istenen peygamberin elinin olduğudur. “Rahman arşı kaplamıştır (Ta-ha 20/5)” ayetinde ise hakkın bütün evreni zatiyla (varlığıyla) kapladığı belirtilmektedir. Çünkü bütün evren Allah'ın tecellisi ve sıfatlarının tecelli yeridir ve bu düşünceyi benimseyen bir kişi merhamet ve şefkat ile yoğrulmuştur (Özköse, 2014, s. 484). Bazı İslam düşünürlerinin sözlerinde de benzer görüşlere rastlamak mümkündür. Yunus Emre'nin“Yaratılanı hoş görünüz, yaratandan ötürü” sözü vahdet-i vücut için güzel bir örnek teşkil etmektedir.

Kam’a ait bir şiirde, Allah’ın bütün varlıklara kendinden bir suret verdiği, bunun büyük bir lütuf ve ihsan olduğu vurgulanmaktadır.

Ey bütün varlıkların kendisinden peyda olduğu

Bütün zayıfların kendisiyle güçlendiği Ulu Allah!

Bütün kainat senin bayrağın altında bulunmaktadır.

Bizler seninle kaimiz, sen kendi zatında kaimsın (Kam, 2003, s.162).

Bu şiirden Allah C.C. birdir ve biz O’nun kullarıyız, Bizim varlığımız O’nun varlığı sayesinde fakat O’nun varlığının kendinden olduğu düşüncesi rahatlıkla anlaşılmaktadır.

Şekil 7. Hat sanatına bir örnek

Tanrı her şeyde vardır fakat her şey Tanrı değildir görüşü Tasavvufta yer almaktadır. Bu görüş farklı isimlerle de dile getirilmiştir. Bu isimlerden biri de Panenteist görüştür. Vahdet-i vücüt panteizm ile karıştırılmamalıdır. Panteizm de Tanrı her şeydir o zaman her şey Tanrı’dır görüşü hâkimdir. Vahdet-i Vücutta ise Allah’tan başka ilah yoktur görüşü hâkimdir (Yazır 1971’den akt. Ögke, 2014, s. 489).

anlaşılır hale getirmeye çalışmıştır. Bu konulardan bazıları Ayan-i Sabite ve Vahdet-i Vücut kavramlarıdır.

şekil 9. Arabî

Ayan-i Sabite ve Vahdet-i Vücut konularını geliştiren ve İşlam felsefi ile ilgili araştırmalar yapan İbnArabî'ninok sayıda eserleri de mevcuttur.

- Fütuhât-ı Mekkiye,
- Fususu'l- Hikem,
- Nefs Terbiyesinin Esasları,
- Kur'an Mührü,
- Tefsir-i Kebir Te'vilat, en bilinen eserlerinden bazılarıdır.

Eserlerinin yanı sıra düşünceleriyle ön plana çıkmıştır. Felsefeyi İslam dünyasına tanıtmaya çalışmak için uğraşmış önemli bir şahsiyettir. İslam dünyasına bıraktığı Ayan-i Sabite ve Vahdet-i Vücut gibi düşünceler günümüzde de hala Tasavvuf içinde yer almaya devam etmektedir.

2.7.1. İbn-i Arabi'ye göre Ayan-i Sabite ve Vahdet-i Vücut Kavramları

İslam Felsefesinde bütün ilahi isimler dört başlık altındadır. Bu isimler; evvel (önce), ahir(sonra), zahir (açık olan), batın (bilinmeyen) olarak ele alınmıştır. Bu isimlerin hepsini içine alan ise Allah C.C. ve Rahman isimleridir (Rusuhi, 2007, s.31).

İbn Arabi Ayan-i Sabiteyi şu şekilde tanımlamıştır:

Muvafhid şeyhler ve muhakkık olan hukema Ayan-i Sabitenin ve mümkün mahiyetlerin meydana getirilmiş (mec'ule) olmadıklarında ittifak halindedirler. Meydana gelme (ca'l) özlerin (ayanın) harici vücutta mevcut olmasından ibarettir. Hariçte vücudu olmadığına şüphe yoktur. Zira bunlar hakkın ilminin suretleridir. O halde hariçte vücudu olmayınca meydana getirilmişliğin imkânsızlığı sabit olur (Rusuhi, 2007, s. 34).

Burada; eşyanın meydana gelmeden önce Tanrı'nın ilminde var olduğu yani düşünce olarak mevcut olduğu vurgulanmaktadır. Eşyanın varlığı yok iken Tanrı'nın ilminde düşünce olarak mevcuttur. Örnek vermek gerekirse; düşüncelerimiz zihnimizde vardır söze dökülmediği hali Ayan-i Sabitedir.

İbn Arabi İdris Fassı'nda şöyle buyurur:

Ayan-i sabite, hakkın ilminin suretleri olup asli yokluk üzere sahiptir. Harici vücuttan bir koku bile koklamamıştır. Bu demektir ki Ayan-i Sabite “bütûn” mertebesinde henüz sabit kalıcıdır ve asla dış varlıkta görülmemiştir. Dış varlıkta görülen eşya ayanın hükümleri ve eserleridir' (Rusuhi, 2007, s. 34).

Mevcudatın hakikatleri olan ayan-i sabite iki şekilde değerlendirilir:

1. Ayan hakkın varlığının aynası, isim ve sıfatların görüldüğü yerdir. Zahirde haktan gayri bir şey yoktur. Ayan örtülü ve gizlidir.
2. Hakkın varlığı ayan-i sabitenin aynasıdır. Ayan zat aynasından görünen surettir. Hakkın varlığı örtülü ve gizlidir. Kamil olan bu iki mertebeyi şahsında birleştirir (Rusuhi, 2007, s. 34).

Ayan-i Sabite ile ilgili yukarıda verilen değerlendirmede, Gerçekte Tanrı'dan başka bir gerçek olmadığını, yaratılanların ise onun suretleri olduğu vurgulanmaktadır. Bundan

dolayı Tanrı'nın varlığı, gizli olan özün aynasıdır. Bilge olan bu iki konuyu birbirine bağlayabilir. Aşağıda Rusuhi'nin Ayan-i Sabite hakkındaki görüşleri ise şöyledir:

Ayan-i Sabiteden hiçbir 'ayn'ın zat. Sıfat ve fiil yönünden zahir olması kabul değildir. Ancak Allah'ın ilminde olduğu üzeredir. Allah'ın ilminde aslı kabiliyeti ve zati istidadı nasılsa bilinen o kabiliyet üzere zahir olur. Zira 'ayn' Hakkın zati işleridir. O bakımdan zati olan şeylerin değişmesi ve başkalaşması noksanlık ve fazlalık kabul edilmesi mümkün değildir (Rusuhi, 2007, s. 35). Hakkın ilmi maluma tabi olur. Malumdan murat ayan-i sabitedir. İlmî hakkın maluma tabi olması ve ezeli ilmin malumdan münasebeti şöyledir. Allah'ın ezeli ilminde var olan bir şeyin malumullahta yok olması yok olan bir şeyin de var olması söz konusu değildir. Hakkın ilminin maluma taalkıku ise şekildedir ki haddi zatında malum ona uygundur. Kaza ve kader sırrı dedikleri budur (Rusuhi, 2007, s. 35).

Biraz daha açıklayıcı anlatmak gerekirse:

Eşyanın hakikatleri mutlak vücudun 'ilim' mertebesinde belirlenmesinden ibarettir. Eşyanın varlıkları ise 'ayn' mertebesinde olan belirlenmelerden ibarettir. O halde eşyanın hakikatleri ve varlıkları Hakikat itibariyle mutlak vücudun 'ayn'dır. Başkalık ve farklılık hiç söz konusu değildir. Fakat 'taayyün' itibariyle bunlar birbirlerinden başkadırlar. Mutlak vücuttan da bir yönden başkadırlar. Bu başkalık yönü suret özellikleri, eserler ve hükümler itibariyledir. Mutlak vücuttan başkalıkları ise kendilerine mahsus taayyünleri sebebiyledir. Fakat hakiki vücudun bir varlıktan başkalığı yoktur. (Rusuhi, 2007, s. 35).

Şekil 10. Hat sanatına bir örnek

Marifet ve Hikmet kitabında ise Ayan-i Sabiteden şu şekilde bahsedilmektedir: Allah C.C. zahir olmuştur, sonra eşyayı zahir etmiştir. Kulun 'Varlık'ının (ayn) var oluşu onun ilk ismini sabitleştirmiş, sonra son ismini sabitleştirmiştir. Ama bu isimler zaten vardır (Kanık, 2011, s.21). Eğer insan kendini tanıma üzerinde durursa insan olması hasebiyle içermiş

olduğu hakikatlerin farkına varacaktır (Kanık, 2011, s.123). Örnek vermek gerekirse; eğer insan dünyaya gelmemiş olsaydı dünyayı yok olarak görecekti lakin dünya insanın zihnimizde olmasa da vardır. O halde Ayan-i Sabite, insanın bilmediği ama Tanrı'nın bildiği ve O'nda olan gerçeklerdir.

Suad El-Hakim “İbnül-Arabi sözlüğü” kitabında Ayan-i Sabite ile ilgili tabir şöyledir:

İlahi ilimde ayan-i sabite, ayanın sabitlik halindeki halleridir. Gerek sabitlik gerekse dış varlıktaki hallerinde gerçek ve kendine ait bir varlık kazanmış değildir. Buna göre sübût alemide olduklarında onların varlığı sübût varlık değil sübûtusuhûd olur. Dış varlıkta olduklarında ise varlıkları gerçekte varlık değil varlıkta görülmek olur (El-Hakim, 2005, s. 86)... Mümkünlerde tecelli eden 'Hak'tır. Hak ancak mümkünlerin suretlerinde müşahade edilir ve zuhur bulur. Hak yaratılan her şeyde müşahade edendir. Göz sadece hakka bakar. Yaratılmışlara ve onların varlığına ise akılla ulaşır (El-Hakim, 2005, s. 487).

Örneğin deniz hayal edildiğinde akla deniz görüntüsü gelir, bulut hayal edildiğinde başka bir şekil düşünülür, sis hayal edildiğinde daha başka bir görüntü belirir, dere hayal edildiğinde daha başka bir şekil belirginleşir. Bu görüntüler ne olursa olsun aslında “su” dan oluşmaktadırlar. Buradaki ayan-i sabite “su”dur. Tanrı'nın yarattığı her şeyde O'ndan bir parça vardır. Tabii bu her şey Tanrı'dır demek değildir. Tanrı her şeyde vardır fakat o her şeyden münezzehtir. Buradaki ince çizgiye dikkat edilmelidir.

Başka örnekler sunulduğunda: İnsan farklıdır, hayvanlar farklıdır, dağ, taş farklıdır fakat bu örneklerin aslına bakıldığında atomdan oluşmuştur. Buradaki Ayan-i Sabite atomdur.

Tasavvufi açıdan bakıldığında, Tanrı insanı kendi suretinden yaratmıştır. Yani insana kendi sırrını vermiştir. Fakat O her şeyden münezzehtir. Kuran-ı Kerim bu sırlar ile doludur. Yani insanın ayan-i sabitesi Kuran ile dürülüdür. Gerçeği görmek isteyen kişi kendini bilmelidir. Kişinin kendini bilmesi için de Kuran'a vakıf olması bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır.

Görüldüğü gibi Ayan-i Sabite ile ilgili birçok görüşte anlatılmak istenen Tanrı'nın ilminde insanın bilemeyeceği gizli olan şeylerdir. İnsana düşen bu düşünceyi ve Tanrı'nın kudretini anlamaktır. Platon'un idealar dünyası gibi insan, gerçek âlemin kendine gösterdiği kadarına vakıftır.

Arabi'nin vahdet-i vücud ile ilgili görüşleri ise şöyledir; vahdet-i vücud, varlık ve birlik sözcüklerinden oluşmuş ve varlığın birliği anlamında kullanılmış olan Allah-evren birliğini kurmaya çalışan bir düşünce sistemidir (Coşkun, 2008, s. 122,123).

Coşkun'un açıklamalarında İbn Arabî'nin vahdet-i vücud düşüncesinde “insan-ı kâmil” kavramının önemli bir anlam içerdiğinden bahsedilmektedir. Arabî'ye göre Allah'ın en

yetkin ve mükemmel tezahürü insan-ı kamildir. Her insan buna layık değildir. İbn Arabî'nin insan-ı kâmil olarak nitelendirdiği insan, bilinç düzeyi gelişmiş insandır. (Coşkun, 2008, s.121,122,123).

Arabi Örnek olarak Fütûhât'ta yer verdiği ibarede: "Biliniz ki vücut ile mevsuf olan sadece Allah'dır, O'nunla birlikte mümkünattan hiçbir şey vücutla muttasıf değildir. Özellikle diyorum ki; vücutun kendisi Hak'tır." Arabî burada önce Allah'ın varlıkla (vücut'la) muttasıf olduğunu, O'nun dışındaki eşyanın varlıkla muttasıf olamayacağını, sonra da Allah'a nisbet edilen varlığın Allah'ın kendisi olduğunu ifade etmektedir (Tunçbilek, 2008, s.14).

Muhyiddin İbnü'l-Arabî'ye göre "Varlık birdir, o da Hakk'ın varlığıdır." Bu cümle vahdet-i vücûdun en önemli dayanağını teşkil eder... İbnü'l-Arabî bu düşünceyi, "Vücut Hakk'ın vücududur" ve, "Vücut birdir ve Hakk'ın vücududur" şeklinde ifade ederken, buna göre vahdet-i vücûd her şeyden önce "Vücut Hak'tır" önermesine dayanan bir düşüncedir (Demirli, 2012, s. 431-435).

Tanımlardan ve anlatımlardan; Allah'ın bir olduğu ve her şeyde olduğu fakat her şeyin Tanrı olmadığı görüşü çıkarılabilir. Tanrı'nın varlığı ile insan vardır ve Tanrı olmasaydı insan olmazdı.Çünkü gerçek varlık yalnızca Tanrı'dır.

Arabî Vahdet-i Vücut ve Ayan-i Sabite kavramlarını derinlemesine araştırıp kendince yorumlayarak İslam felsefesine önemli bir katkı sunmuştur. Felsefe ve İslam felsefesi ile olan bilgi birikimini harmanlayarak İslam felsefesinde önemli bir yer edinmiştir. Düşünceleri ile birçok âlimi ve sûfîyi etkilemiştir.

2.8. Şems'in Ayan-i Sabite ve Vahdet-i Vücut Hakkında Görüşleri

Melikdad oğlu Ali'nin oğlu olan Şems'in asıl adı Muhammed Şemseddin olarak bilinmektedir.

1244 yılında Mevlana ile tanışmış ve Mevlana'nın hocası olmuştur. Mevlana ile bazen altı ayı bulmakta olan halvetleri halk arasında dedikodulara yol açmıştır. Halk dedikoduya devam etmiş ve hatta daha da ileri giderek Şems katledilmiş ve bir kuyuya atılmıştır. Bir rivayete göre görülen bir rüya sonucu Şems'in kuyuda olduğuna inanılarak kuyuya bakılmış ve cesede ulaşılmıştır. Bir şekilde bulunan cesedi Mevlana'nın medresesine gömülmüştür (Aksu, 2013, s. 5-19).

Sözleri ve düşünceleri ile bilgeleri bile mest eden Şems, Vahdet-i Vücut ve Ayan-i Sabite konularına ilişkin görüşlerini dile getirmiş ve bu görüşleriyle Mevlana'yı da etkilemiştir.

Şemsi Tebrizî'nin sözlerinden bazıları şöyledir: “Ne yöne gidersen git, Doğu-batı-kuzey-güney... Çıktığın her yolculuğu içine doğru bir seyahat olarak düşün! Kendi içine yolculuk eden kişi sonunda arzı dolaşır. Ebe bilir ki sancı çekilmeden doğum olmaz, ana rahminden bebeğe yol açılmaz. Senden yap yeni ve taptaze bir sen zuhur edebilmesi için... Zorluklara, sancılara, hazır olman gerekir” (Aksu, 2013, s. 24). Burada kişinin kendini bilmesinin zorunluluğu ve bunun için kişinin kendine yönelmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Başka bir sözü ise “Bu dünyada herkes bir şey olmaya çalışırken sen hiç ol! Menzilin yokluk olsun, insanın çömlekten farkı olmamalı. Nasıl ki çömleği tutan dışındaki biçim değil, içindeki boşluk ise, insanı ayakta tutan benlik zannı değil, hiçlik bilincidir” (Aksu, 2013, s. 27). İnsan kendini bulmaya çalıştığında önce arınmalıdır. Maddeden kendini soyutlamalı, sıfırlamalıdır.

Şems için vahdeti vücut gönle doğru olan yolculuktur. Şems bu ilke ile hareket etmiştir.

Arşa çıksanda yedi kat gökyüzüne çıksanda yararı yoktur. Gönül sahibine Yar olmak gerekir. Tekmil âlem tek kişidedir. İnsan kendini bildi mi her şeyi bildi demektir. Kâbe dünyanın ortasındadır. Kâbe'yi kaldırdın mı birbirlerinin kalplerine döndükleri ve yalnızca ona secde etmek için yere kapandıkları ortaya çıkar. Çünkü onun secdesi bunun gönlüne, bunun secdesi onun gönlüner (Z ve N Yiğitler, 2010, s. 146,147).

Şekil 11. Şems

Şems; Ayan-i Sabite ve Vahdet-i Vücut konularını içeren düşünce vesözlere yer vermiştir. Konuya ilişkin düşünceleri de kendine dön, kendini bul, ifadelerini kullanmasından

anlaşılmaktadır. Kişi Tanrı'nın kendisinde gizlediği sureti ancak kendine dönerek bulabilir. Kendine dönen kişi önce kendini bu âlemden, gölgeler âleminden soyutlamalıdır. Gözünü ideler, mümkünler âlemine dikerek gerçeğe ulaşabilir.

2.9. Mevlana'nın Ayan-i Sabite ve Vahdet-i Vücut Hakkında Görüşleri

Mevlana, 1207 yıllarında Horasan da doğmuştur. Babası Bahattin Veled dönemin bilginlerindendir.

Ailesi ile 1213 de Belh şehrinden Nişabur'a gitmişlerdir. Hacca da gittikten sonra önce Şam'a sonra da Anadolu'ya ulaşmışlardır. Bu yıllarda Anadolu'da Selçuklu Egemenliği vardır ve Konya başkenttir. Konya o dönemin görkemli şehirlerindendir. Bu yüzden bilim adamları ve sanatkarlar bu şehre gelip yerleşmektedir. Mevlana'nın babası da bu sebeple Konya'ya taşınmıştır (Aksu, 2013, s. 29,30).

Mevlana küçük yaşlarda iyi bir eğitim almaya başlamış, daha küçük bir çocukken 1244 yılında Şems ile tanışmıştır. Ondan öğrendikleri, kendi kişiliği ve bilgeliği ile insanların gönlünde taht kurmuştur.

Kurduğu Mevlevi hanelerde mesnevi okutulmuştur. O yıllarda dervişlere rızıklarını helalinden kazanmaları için kabiliyetlerine göre güzel sanatlardan biri öğretilmiştir. Mevlevi haneler birer sanat akademisi gibidir (Aksu, 2013, s. 38). Burada insanlar sadece dine değil ruha hitap eden diğer alanlarda da eğitilmiştir. Din ve tasavvuf eğitiminin yanı sıra sanat, felsefe, bilim de önemsenmiştir.

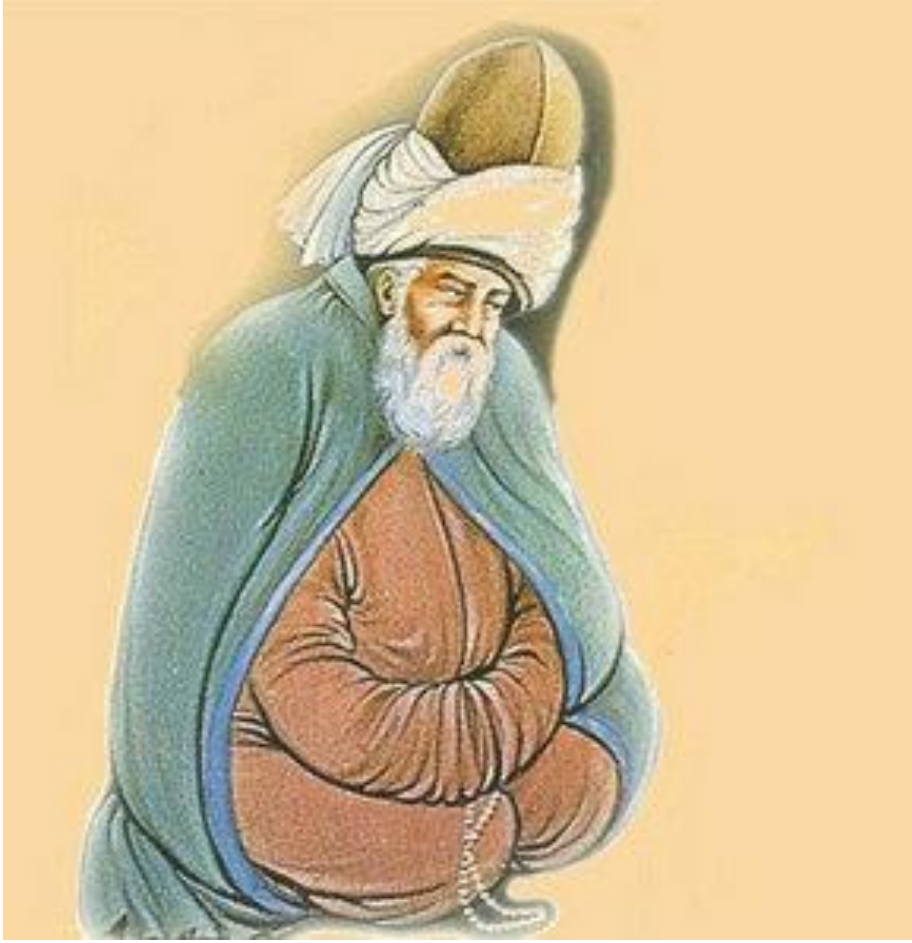
1273 de vefat eden Mevlana ölümünü yeniden doğuş olarak tanımlamıştır. Anadolu'da Mevlana'nın ölüm günü “Şeb-i Aruz” olarak anılmaktadır (Aksu, 2013, s. 31).

Şekil 12. Mevlana ve o zamanki Anadolu toprakları

Mevlana'nın bize bıraktığı eserleri şöyledir:

- Mesnevi; Yaklaşık yirmi altı bin beyit içermektedir. Altı ciltlik bir eserdir. Ders çıkarmaya yönelik bir kitaptır.
- Divan-ı Kebir; gazel, terzib-i bent, rubailerden oluşan bir kitaptır.
- Fih-i Ma-Fih; İçindeki içindedir anlamına gelmektedir. Mevlana'nın sohbetlerini içermektedir.
- Mecalis-i Seb'a; yedi meclis anlamına gelmektedir. Mevlana'nın yedi vaazını içermektedir.
- Mektubat; Mektuplardır. Oğluna, dostlarına, emir ve vezirlere yazdığı mektuplardan oluşmaktadır.

Şekil 13. Temsili Mevlana

Mevlana'nın Ayan-i sabite ve vahdeti vücud düşüncelerini içeren bazı sözleri şöyledir:

Beri gel daha beri, daha beri
Bu yol vuruculuk nereye kadar böyle
Bu hır gür bu savaş nereye kadar
Sen bensin işte ben benim işte
Ne diye bu direnme...
Varını yoğunu birliğe çek birliğe
Biz pergel gibiyiz,
bir ayağımız şariat üzerinde sabit
Öbür ayağımızla yetmiş iki milleti devrederiz (Aksu, 2013, s. 37).

“Sen bensin işte, ben benim işte-varını yoğunu birliğe çek birliğe” sözlerinde sen ve ben aynı şeyden geliyoruz denilmektedir. Vahdeti vücud ve ayan-i sabite açık bir şekilde görülmektedir.

Bir karınca kağıt üzerinde kalemi görür ‘o kalem kağıdı; fesleğen, süsen ve gül bahçesi haline getirdi der. Acayip şekiller yaptı der. Başka bir karınca O sanatı yapan parmaklardır der. Üçüncü karınca kol olduğunu söyler. Nihayet bir karınca derki ‘Bu hüneri suret yapıyor sanmayın, öyle görmeyin, Suret uykuda ve ölümde bi haberdır. Suret elbise ve sopa gibidir. Bu nakışları akıldan, candan başka kimse yapamaz der (Aksu, 2013, s. 71).

Daha önce verilen “su” örneğine benzetilmektedir. Gerçek bilgiye ulaşabilmek için bütünü görebilmek gerekmektedir. Her şeyi kapsayan Tanrı’yı görmek gerekmektedir.

“Kıyamet ol da kıyameti gör. Her şeyi görmenin şartı budur. Sanat oldun mu sanattan bahsedersin, akıl oldun mu akıldan bahsedersin (Aksu, 2013, s. 100).”

“Akıl oldun mu akıllı tamamını bilirsin, aşık oldun mu aşkın nasıl bir şey olduğunu ancak o zaman bilirsin” (Aksu, 2013, s.100). Bu cümlede bir şeyi ancak o şeyi anlayarak ya da o şeyin içine girerek anlamının mümkün olduğu ifade edilmektedir. Bir örnekle açıklamak gerekirse; okuması olmayan birine yazı gösterilirse o orada sadece şekiller görecektir. Sadece okuma bilen o yazının içeriğini anlayabilecektir.

“İlim içten ve dıştan bir anlayıştır, eğer iç aleme ait olursa ona hikmet (felsefe) derler” (Aksu, 2013, s. 155). Bu cümlede ise âlem yani ruha doğru olan yolculuktan bahsedilmektedir. Kişinin önce kendini keşfetmesi, önce kendine dönmesi gerektiğinden bahseden ayan-i sabite ve vahdet-i vücud kavramlarına değinildiği görülmektedir. “Kendini bil” sözünde olduğu gibi kişi önce kendine dönerek gerçeğe yaklaşmış olmalıdır.

Görüldüğü gibi Mevlana düşüncelerinde ve eserlerinde ayan-i sabite ve vahdet-i vücud kavramlarına değinmiş açıklamalar yapmıştır. Sanat, bilim (akıl), felsefe, tasavvuf, din konuları, Mevlana için oldukça önemlidir.

2.10. Yunus Emre’nin Ayan-i Sabite ve Vahdet-i Vücut Hakkında Görüşleri

Yunus Emre, 13 ve 14. yy ‘da Anadolu’da yaşamış önemli bir alimdir. Anadolu topraklarında hüküm süren Selçukluların karışıklık içinde olduğu ve Moğollar tarafından istila edildiği ve tekrar beyliklerin kurulduğu bir dönemde yaşamıştır (Yağcı, 2011, s. 7,8).

Şekil 14. Yunus Emre'nin yaşadığı dönem Anadolu toprakları

Karışık bir dönemde Anadolu'da yaşayan Yunus; halkın acısına, korkusuna, zulüm gibi birçok şeye de şahit olmuştur. Moğolların korkusu ve kargaşa Anadolu insanına sıkıntılı günler yaşatmıştır. Ağır vergiler, güvensiz ortam, muğlâklık, devletin güçsüzlüğü Anadolu halkını bezdirmiştir. Başsız kalmış bir devletin yıkılışına şahit olan Yunus Emre böyle bir zamanda Anadolu halkının; dili, sözü, sevgisi, cesareti olmuştur. Tasavvuf alanına eğilen Yunus Emre, bu alanda kendini eğitmiş ve Türkçeye önemli katkılar sunmuştur. O dönem düşünürler ve âlimler sözlerinde ve yazılarında ağır bir dil kullanırken Yunus Emre sade Türkçeyi tercih etmiştir. Derdini, sözünü kendi öz dili ile ifade etmiştir. Tasavvufun derin hoşgörü ve insan sevgisi Yunus'un şiirinde ete kemiğe bürünerek ortaya çıkmıştır (Yağcı, 2011, s. 45). Yunus insanlara yalın bir Türkçe ile her şeyi anlatmıştır. Her şeyi insanda bulan, insana yaklaşıp evrenin, içinde yaşadığı dünyanın gizemlerini araştıran özgürlüğü, onu dünyanın önemli ozanlarından biri yapmıştır (Yağcı, 2011, s. 140). Yunus sadece söz ustası değildir. O aynı zamanda bilim adamı gibi yaşamıştır. Evreni ve Tanrı'yı araştırmış, kendini bulma yolunda adım atmıştır. Bilim ve sanat alanında olan gelişmelerden haberdar, çok yönlü bir insandır.

Şekil 15. Yunus Emre temsili çizim

Tasavvufa, edebiyata, ahlaka bilime sanata olan yaklaşımıyla, Türkçe olan şiirleri ve anlatımlarıyla Türk insanının ve diğer toplulukların sevilen Yunus'u, "bizim Yunus" olmuştur. Çoğu bölgede Yunus Emre türbesi vardır. Bu da Yunus Emre' ye olan sevgiden kaynaklanmaktadır.

Yunus Emre'nin; Kuran ayetlerini açıklamak, hakkı anlatmak, ilimi ve bilimi anlatmak vs. için şiirleri bulunmaktadır. Bunun dışında özellikle Tanrı'yı anlatmak için Vahdet-i Vücut ve Ayan-i Sabiteyi de şiirlerinde kullanmıştır. Aşağıda Vahdet-i Vücut ve Ayan-i Sabite ile ilgili bazı sözleri şu şekildedir:

“Tevhid imiş cümle âlem

Tevhidi bilendir adem

Bu tevhidi inkâr eden

Öz canına düşman imiş (Yağcı, 2011, s. 111).”

Bu şiirinde Yunus Allah'ı inkâr edenin her şeyi inkâr ettiğini, kendini de inkâr ettiğini ifade etmektedir. Çünkü kişi Tanrı'dan bir parçadır. Fakat bu parçalar Tanrı değildir çünkü Tanrı birdir. Bu mısralar Ayan-i sabite ve Vahdet-i Vücut ile ilgilidir. Tevhidi bilmek; Tanrıyı ve gerçeği bilmektir. Tanrı'yı inkâr eden kendini de inkâr etmiş olur.

Şekil 16. İslam filozoflarına örnek bir resim

“Bize didar gerek dünya gerekmez

Bize mana gerek dava gerekmez (Yağcı, 2011, s. 157).”

Yunusun yukarıdaki bu şiirinde manaya verdiği önem görülebilir. Tasavvufta manayı aramak, manaya yönelmek önemlidir. Maddeden çıkıp manaya yönelmek gerekmektedir.

“İlim ilim ilmektir

İlim kendin bilmektir

Sen kendini bilmezsın

Ya nice okumaktır (Yağcı, 2011, s. 300).”

Bu şiirinde kişinin kendini bilmesi dâhilinde her şeyi bilebileceği anlatılmaktadır. Özünü keşfetmek, Allah’ı bilmek maddeden manaya yönelmekle kişi kendini olgunlaştırabilmektedir. Kişinin boş bilgi peşinde koşması manasızlıktır.

“Beni bende demem, bende değilim.

Bir ben vardır bende, benden içeri”

Yunus Emre’nin yukarıdaki şiirinde ayan-i sabite ve vahdet-i vücud ile ilgili bir söz olduğu görülmektedir. Yunus Emre’nin şiirlerinde, kişinin kendini bulmadan hiçbir şeyi bulamayacağı, maddeden manaya yönelmeden gerçeğe ulaşamayacağı, kendinde saklı olan gerçeği bulmaya çalışması gerektiğini vurgulayan ayan-i sabite ve vahdet-i vücud düşünceleri karşımıza çıkmaktadır.

Görüldüğü gibi Yunus Emre şiirlerinde ve sözlerinde vahdet-i vücud ve ayan-i sabite kavramlarından yararlanmışır. Sözlerini ve şiirlerini bu iki kavram ile güçlendirmiştir. Tanrı’nın varlığını, insan olmanın getirilerini, ilim ve bilimi anlatmak için bu iki konuyu iyi idrak etmiş olması Yunus Emre’yi başarılı kılmış olabilir.

2.11. İslam Sanatı ve Maneviyatında Ayan-i Sabite, Vahdet-i Vücud ile İlgili İzler

İslam’da din ve sanat bir denge içerisinde. Din sanat değildir fakat duyarak, düşünerek, zevk alarak yaşamak bir sanattır. Bu da İslam’ın ihsan boyutunu imanın güzellik, incelik ve derin algılayışıyla ilgili yönünü bütün boyutlarıyla hayata geçirerek Muhsinlerden biri olmakla mümkündür (Koç, 2008, 15’den akt. Işık, 2014, s. 401).

İslam için sanatın öneminden şu şekilde bahsedilebilir; kafa ve gönül, vahiy ve ilham gibi iki ilahi ışığın aydınlığında buluşmak sanat eseri ortaya koymaktır. Hatta bazı hat sanatçıları, sanatı bir çeşit ibadet olarak görmektedir (Özkafa, 2010, s. 338).

Sanat, insanı yüceltme ve bütünü görmeye odaklanmaktadır (Işık, 2014, s. 402). Bütünü görmeye odaklanmaktan kasıt gerçeğe ulaşabilmektir. İslam’da olduğu gibi İslam sanatında da hikmet (Felsefe) önemlidir. Sanat, din ve felsefe gibi manevi olan ile ilgilenmektedir. Nasr bu düşüncüyü şu şekilde dile getirmiştir:

İslam sanatı kesret (çokluk) aleminde Tevhid’in tezahürünün (ortaya çıkma, belirti) bir sonucudur ve her ne kadar Kur’ani vahiyden neşet eden kap (container) ya da tas (vessel) sanatının ki bu sanat, İslam’ın olumlu özellikleri evrenselleştirdiği semitik ve göçebe dünyaya aittir. Belirli özellikleri tarafından kısmen şekillendirilmiş olsa da aslında doğrudan İslam maneviyatından ortaya çıkmıştır (Nasr, 1992, s.16). İslam Sanatı bizzat manevi bir doğaya sahip olan, İslam sanatının büyük ustaları tarafından hikmet ya da bilgelik olarak adlandırılan bir bilgiye dayandırılır (Nasr, 1992, s.17).

İslam sanatı çokluk âleminde Tanrı’nın belirtisinin bir sonucudur. İslam sanatı, nesne yani madde ile ilgilenmez çünkü İslam maneviyatla ilgilidir. Daha çok batın olan yani gerçek olan ile ilgilenmektedir. Maddeyi yok edip ruha, maneviyata yönelmeyi gerekli

kılmaktadır. Bir nevi kendine yönelme vardır. Kişi birliğe giden yolda önce kendini keşfetmelidir. Nasr bu konu ile ilgili görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

Maneviyatın arifane (gnostik) tarzıyla birlikte İslam geleneğinde zihni kabiliyet ile maneviyat aynı hakikatin veçheleri olarak birbirlerinden ayrılmaz olduğundan dolayı, İslam sanatının dayandığı hikmet bizzat İslam maneviyatının makul boyutlarından başka bir şey değildir. St Thomas'ın da dediği gibi 'ars sine scientianihil' sözü kesinlikle islam sanatına ait bir sözdür. Bu sanat, nesnelerin harici görünüşü ile değil, onların batını bir doğa bilimine dayanır. (Nasr, 1992, s.17).

Şekil 17. Hat sanatına bir örnek

Anlaşıldığı gibi İslam sanatı, İslam maneviyatı ile aynı şeyden beslenmiştir. Nesnelerin çokluk âlemindeki görüntüsü ile ilgilenmemiştir. İslam sanatı, batın olan yani Ayan-i Sabite olan ile ilgilidir. Birliğin yansıtılmasını önemsemektedir. İslam sanatının içinde yer alan hat sanatı ve hat sanatının felsefesi incelendiğinde bu durum daha net anlaşılabilmektedir.

İslam sanatı, İslam felsefesi ile aynı doğrultuda ilerlemektedir. Düşünce olarak aynı şeyi savunmaktadır. Bu şey, Ayan-i Sabite ve Vahdet-i Vücut kavramlarıdır. Birlik ve çokluk kavramları ile ilgilenen İslam sanatı çoklukla uğraşmamış, birliğe yönelmiştir. Bilinen değil bilinmeyen yani Tanrı'nın ilminde gizli olan (batın) ile ilgilenmiştir.

2.12. Ayan-i Sabite, Vahdet-i Vücut Kavramlarının Hat Sanatına Yansıması

İslam sanatlarından biri olan hat sanatı, güzel yazı yazma ile ilgilidir. Batı dilinde "kaligrafi" olarak geçerken Arap alfabesi ile kullanımı "hat sanatı" ismini almıştır. Maddi olmayıp manevi bir amaca hizmet etmektedir.

Batı dilinde “kaligrafi” olarak adlandırılan hat sanatı güzel yazı yazma sanatıdır. Yani harflerin estetik çaba ile stilize edilerek yazılma şeklidir (Yiğit, 2007, s.3). Sanatsal bir amaç güdülerek yazı yazma işidir. Arapça bir kelime olan “hat” birçok noktanın birleşmesinden meydana gelen çizgi anlamına gelmektedir ve geometrik ve sezgiseldir (Yiğit, 2007, s.13). “Hüsn-i Hat”ya da “meşk” olarak da adlandırılan hat sanatı yalnız İslam yazıları için kullanılan bir terim olup sıradan yazıdan ziyade estetik unsurlar içeren Arapça harflerin yazımında kullanılan isimlerdir (Alparslan, 2007, s.318). “Hüsn” kelimesi Arapçada güzellik, “hat” ise çizgi, yazı anlamlarına gelmektedir (Berk ve Diğerleri, (2015), s.10).

Hat sanatı İslam sanatı içerisinde önemli bir yere sahiptir. Peygamber efendimiz Hz. Muhammed S.A.A tarafından da önemsenen hat sanatı, Peygamberimizin “bilgiyi yazı ile bağlayın” hadisini söylemesine vesile olmuştur. (Berk ve Diğerleri, 2015, s.11).

Hz. Ali ile birlikte İslam’da hat sanatının geliştiği düşünülmektedir. Hz. Ali’nin Kûfe şehrini ele geçirmesiyle şekillenen bu sanat, Abbasi döneminde gelişmeye başlamıştır (Bakırcı ve Çöğenli, (yy), s.2). Türk’ler ise Hat Sanatını bilinen en iyi noktaya getirmişlerdir. Uğur Derman, Türk’lerin hat sanatına olan ilgilerinin, önceden kullandıkları, Uygur yazısı ve Uzak doğu yazılarından kaynaklandığını belirtmektedir. Anadolu Selçuklu’larından itibaren Türkler’de gelişen hat sanatı 19. yy’da altın çağını yaşayarak günümüze kadar gelmiştir (Berk ve Diğerleri, 2015, s.23). Osmanlı döneminde oldukça gelişmiş ve çok sayıda eser ibda edilmiştir. Günümüzde hat sanatı; batı kültüründe güzel sanatların plastik sanatlar dalında, ülkemizde ise klasik sanatların içinde yer almıştır (Berk ve Diğerleri, 2015, s.10).

Önemli hat sanatçılarından Ahmet Karahisari: Osmanlının II. Bayezit döneminde yaşamış Afyon’da 1468’de dünyaya gelmiştir. Kendi adı ile anılan Karahisari ekolünü bulmuş ve geliştirdiği stil “Yakut-i Rûm” olarak anılmıştır. Karahisari ilk grafikçi olması nedeniyle de isim yapmıştır (Nakilcioğlu, 2015, s.738). Saray sanatçısıdır. Hasan Çelebi’yi evlat edinmiş ve 1556 yılında vefat etmiştir. Kanuni Sultan Süleyman için yazdığı büyük boy Kuran (Mushaf-ı Şerif), Süleymaniye Camisindeki yazısı bilinen en önemli eserleridir (Nakilcioğlu, 2015, s.741).

Hat sanatçılarından Şeyh Hamdullah: Osmanlı hat ekolünün kurucusu olarak bilinmektedir ve Amasya’da 1436 tarihinde dünyaya gelmiştir. Şehzade Beyazıt ile dostluk kurmuştur. Amasya ve İstanbul’da sanat hayatını sürdürmüştür. Çalışmalarında Türk zevkine uygun bir şekil ve ölçü bulmuştur. 1519 yılında vefat etmiştir (Aslan, 2007, 137-140).

Mustafa Rakım: Sultan Mahmut'un Padişahlığı döneminde yaşamıştır. 1758 yılında Ordu'da dünyaya gelmiştir. Aynı zamanda ressam olan Rakım, 1810 yılında vefat etmiştir (Berk, 1999, s. 9-13).

Yesarizade Mustafa İzzet: 1787 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Devlet görevlerinin yanı sıra hat sanatı alanında çalışmalarda yapmıştır. Hicaz, Mısır ve Rumeli gibi yerlerde eserleri vardır (Derman, <https://islamansiklopedisi.org.tr>)

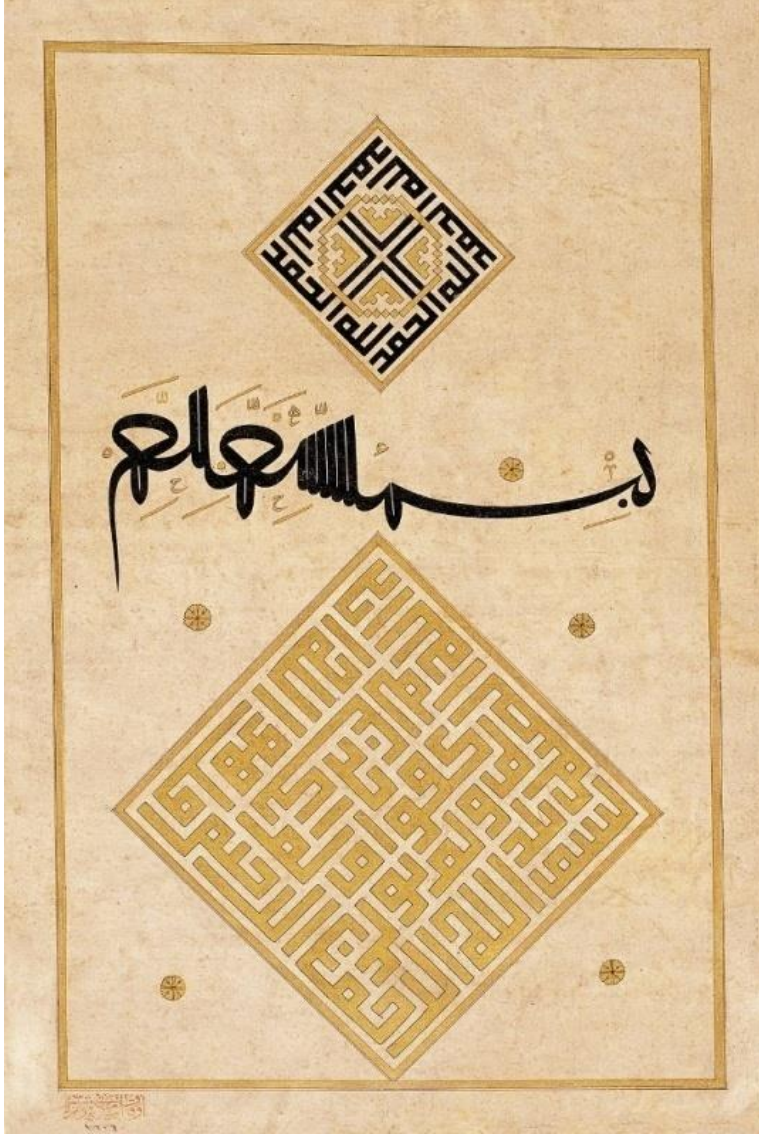
Kazasker Mustafa İzzet: 1801- yılında Kastamonu'da doğmuştur. Kazaskerlik yapmasının yanında, şehzadelere terbiye ile alakalı dersler vermiştir. İstanbul'da Ayasofya'nın da içinde bulunduğu birçok camide hat eserleri bulunmaktadır. 1876 da vefat etmiştir (Kara, 2007, s. 9,12).

Necmettin Okyay: (1883-1976) Osmanlı'nın son zamanları ve Cumhuriyet dönemini kapsayan bir yaşamı vardır. Genç yaşlarında ellerinde oluşan titreme nedeni ile büyük sıkıntı ve üzüntü yaşamıştır. Güzel Sanatlarda hocalık yapmıştır. Çok sayıda hat eserleri mevcuttur (Yılmaz, 2011, s.8,1,3).

İsmail Hakkı Altunbezer: 1873-1946 yıllarında, İstanbul'da dünyaya gelmiştir (Çelebi, 2016, s.11). Babadan gelme bir hattatlık sanatına sahiptir (Çelebi, 2016, s.14). Güzel sanatlar akademisinde tezhip dersleri vermiştir. Kabe örtüsü tasarlamıştır (Çelebi, 2016, s.24). 1946 yılında kanserden dolayı vefat etmiştir (Çelebi, 2016, s.39).

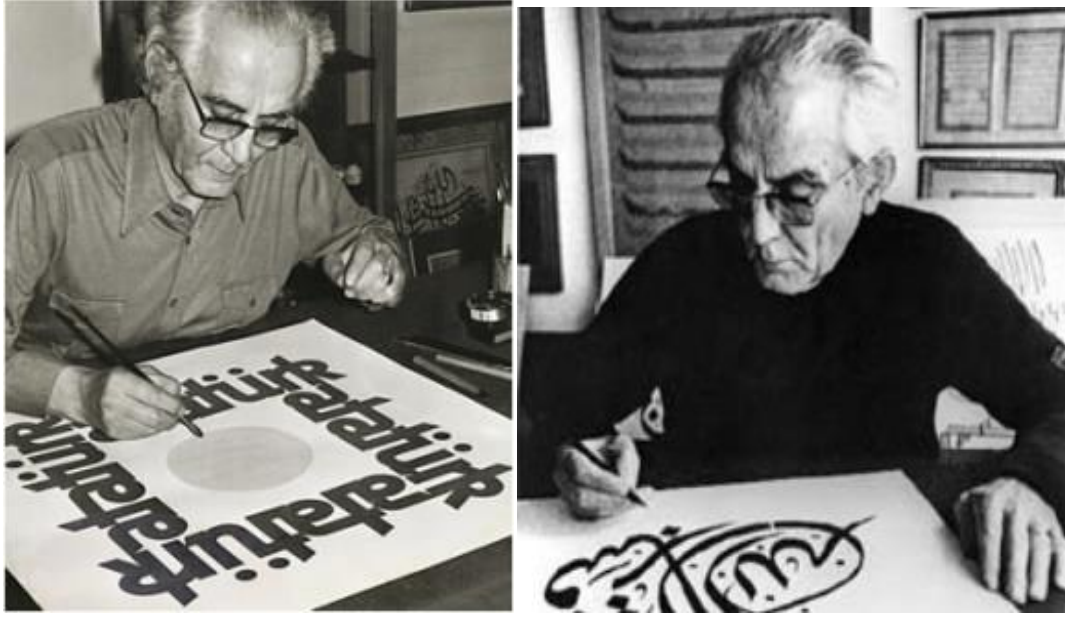
Hamit Aytaç: 1891 yılında Diyarbakır'da dünyaya gelmiş ve 1982 de vefat etmiştir. Çok sayıda hat eserine imza atmıştır. Ayrıca grafik alanında da çalışmalar yapmıştır. Ülkenin önemli sanatçılarından (Sezer, 2007, s.206-209).

Emin Barın ise: Anıtkabirdeki 10 kulenin kuşak ve kitabe yazıları, nakil zaptını ibda etmiştir (Alparslan, 2007, s.322). Emin barın latin harflerini de kullanarak yaptığı çalışmalar sayesinde modern bir anlayış sergilemiştir. Arapça ve latin harflerini kullanan bir sanatçıdır (Alparslan, 2007, s.322). Grafik tasarım uzmanıdır ve Cumhuriyet döneminin önemli sanatçılarından (Alparslan, 2007, s.326, 328).

Şekil 18. Ahmet Karahisari'ye ait levha

Hat sanatını icra eden sanatçılar eserlerine ruhlarını yansıtmışlardır (Berk ve Diğerleri, (2015), s.10). Yani içe doğru olan bir yolculuk yaşamışlardır. Bu yolculuğun Ayan-i Sabite ve Vahdet-i Vücut ile anlatılması mümkündür. Çünkü İslam sanatının ortak amacı Tevhid'i gerçekleştirmektir (Nasr, (1992)'den akt. Gör, (2013), s.5). Bu amaç, Mevlana'nın sözleriyle de pekiştirilebilir. Mevlana hat sanatı için "belli bir forma yönelmemiş her düşünce, her saklı sır, zahiri olarak forma yönelmiştir" şeklinde bir açıklama yapmıştır. (Dağlı, (2015). s.31). Burada sadece eser ibda etmek yeterli değildir aynı zamanda hat tarzına dönüşmesi gerektiği ifade edilmektedir (Özkafa, (2010), s. 333). Hatta "belli bir forma yönelmemiş her düşünce" cümlesinin içinde ayan-i sabite ve vahdet-i vücut kavramları net bir şekilde görülmektedir.

Şekil 19. Emin Barın ve eserlerinden bir kesit

Hat sanatı İslam sanatının kalbidir, konusunu tabiattan değil ruhtan almaktadır (Gör, (2013), s.III). Görünen ile değil görünmeyen, Eşya ile değil, maneviyat ile ilgilenmektedir. Yani Ayan-i Sabite ve Vahdet-i Vücut hat sanatının içindedir. Bu durum hat sanatını sadece çıkmış olduğu coğrafyada değil birçok coğrafyada da anlamlı ve önemli kılmıştır. İslam dini dışında kalan yerlerde de dikkatleri üzerine çekmiştir. Örnek vermek gerekirse, Picasso usta bir hattat tarafından yapılmış bir istifi gördüğünde ‘İşte resim’ demekten kendini alamamıştır (Berk ve Diğerleri, (2015), s.25). Hat sanatının, Picasso gibi ünlü bir ressamı da etkilediği düşünülmektedir.

Konusunu insan ruhundan alan hat sanatı, Arketiplerin birer yansımasıdır. Hat sanatındaki boşluk hem Tanrı’nın aşkınlığının hem de tüm şeylerde O’nun varlığının bir sembolüdür (Nasr, (1992), s.256’dan akt. Gör, (2013), s.5). Ayan-i Sabite ve Vahdeti Vücut konuları bu sanatta apaçık görülmektedir. Çünkü İslam sanatlarının ortak amacı Tevhidin gerçekleşmesidir (Nasr, (1992), s.256’dan akt. Gör, (2013), s.5). Tevhid ise Vahdet-i Vücut kavramı ile anlamlıdır. Görüldüğü gibi Ayan-i Sabite ve Vahdet-i Vücut kavramları hat sanatında oldukça belirgindir. Bu belirginliği Tevhid, ruha yönelme, fikirde olanı ortaya çıkarma gibi kelime ve cümlelerden anlamak mümkündür.

2.13. Felsefe, Ayan-i Sabite ve Vahdet-i Vücut Kavramlarının Sanat için Önemi ve Gerekliliği

Felsefenin, ayan-i sabite ve vahdet-i vücut kavramlarının tanımı ve gelişim sürecinden daha önce bahsedilmişti. Sanat felsefesi ve sanat ile ilgili tanımlar ise aşağıda şöyledir. Öncelikle sanat kavramına bakıldığında çok sayıda tanımı bulunmaktadır. Arapça bir kelime olan “sanat”, “sana” kelimesinden türetilmiştir (Çam, 1999, s.3’den akt. Mutluel, 2011, s.20). Anlamı ise şöyledir; bir şeyi kendi iç yasalarına göre özgürce biçimlendirme yeteneğidir (Akarsu, tarihsiz, s. 155’den akt. Mutluel,2011, s.20).

Sanatta özgünlük ve özgürlük önemlidir. Sanat; insanların gördükleri, işittikleri, his ve tasavvur ettikleri olayları ve güzellikleri insanlarda estetik bir heyecan uyandıracak tarzda ifade etme işidir (Çam, a.g.e., s.155’den akt. Mutluel, 2011, s.20). Sanat felsefesi ise aşağıdaki sorulara yanıt aramaktadır:

1. Sanat nedir?
2. Sanatsal ifade nedir?
3. Sanat felsefesinde ne gibi bilgi ve aktarımlar vardır?
4. Bir insanın sanat eseri koyma amacı nedir?
5. Bir sanat eseri nasıl değerlendirilir?
6. Bir sanat eserini başarılı kılan özellikler nelerdir?
7. Sanat eseri ile varlık arasında nasıl bir ilişki kurulur?

Güzel ve çirkin kavramlarına nesnel bir değerlendirme yapılmaktadır (Mutluel,2011, s.20). Sanat felsefesinin; bir sanat eserinin analiz ve problemlerinin çözümü için gerekli felsefi disiplindir denilebilir. Ancak sanat felsefesi, estetik ile karıştırılmamalıdır.

Estetik ile sanat felsefesi arasındaki farkı irdelemek gerekirse; estetik konu bakımından doğadaki güzeli de kapsamakta fakat sanat felsefesi sadece sanat ile ilgilenmektedir yani sanattaki güzel ile ilgilenmektedir (Akarsu, a.g.e., s.72’den akt. Mutluel, 2011, s.21). Estetiğin kapsadığı alan çok geniştir. Sanat felsefesinin kapsadığı alan ise sanat ile sınırlıdır. Hem sanat ile hem de sanat felsefesi ile bazı düşünürler anlamlı sözler söylemiş ve kalıcı eserler bırakmışlardır.

Sanat ve sanat felsefesi ile ilgili akla gelen isimlerden biri Platon’dur. Sanat Platon’a göre mimesistir (Elmalı ve Özden, 2011, s.137). Yani taklidin taklididir. Sedir ağacı örneğinde olduğu gibi; Tanrı sedir ağacını yaratandır, marangoz işçisidir, sanatçı ise benzetmecisidir. Bu durumda sanatçı gerçeğin kendisine ulaşamamakta çünkü gerçeğin aslı ideler

dünyasındadır. Öyle ise sanatçı gözünü ideler dünyasına dikmelidir ve Allah'ın yarattığına en yakın sanatı ortaya koymaya çalışmalıdır. Sanatçı bunu yaptığında Katharsise ulaşabilmektedir (Elmalı ve Özden, 2011, s.137). Burada anlatılmak istenen kişinin özgün bir şeyler ortaya çıkarmasıdır. Olandan yeni bir şey oluşturabilmektir. Bunu da ancak soyuta yönelerek ve nesneler dünyasından kendisini soyutlayarak elde edebileceği savunulmaktadır. Asıl bilgi tümellerin bilgisidir. Duyu organlarımızla kavrayabildiğimiz bilgiler tikel bilgidir. Tikel bilgi nesne ortadan kalktığında bilginin de ortadan kalktığı bilgi türüdür. Asıl bilgi bir kavram altında toplanan nesne ortadan kalktığında kaybolmayan bilgidir. Yani ideler dünyasındaki bilgilerdir. İnsan Allah' a yakın olmak ona benzemek istemektedir. Bu da güç, iyilik, güzellik ile mümkündür ve içkindir. İnsanlar bunlara belirli oranda yaklaşabilmektedirler (Elmalı ve Özden, 2011, s.126, 127, 128, 129). Farklı örneklerle anlatılmak istenildiğinde insan anlaşılabilir bir varlıktır sürekli değişir fakat bilinç insanda en az değişendir. İnsanın en gerçeği bilincidir (Elmalı ve Özden, 2011, s.123). Platon'a göre madde hiçtir, boşluktur. Platon, Tanrıyı mimar gibi görmüş, bir heykeltıraşın zihnindekini çamura aktarması olayı ile özdeşleştirmiştir (Elmalı ve Özden, 2011, s.125). Sanatçı bunu bilip bu doğrultuda gidebilirse Katharsis' e ulaşabilir ve gerçek anlamda bir şeyler yakalayabilir. Rönesans sanatı bir mimesistir ve Platon yüzyıllar önce bu tip düşüncede olan sanatçılar ile alay etmiştir (Kaplan, a.g.m., s.102'den akt. Mutluel, 2011, s.21). Platona göre dünyadaki nesnelerin aynısını yapmak sanat değildir. Sanatçının asıl taklit etmesi gereken şey güzellik ideasıdır. (Mutluel, 2011, s.21).

İslam felsefesi açısından incelendiğinde de benzer bir görüş ortaya çıkmaktadır. En güzel yaratıcı Allah'tır. Yaratanların en güzeli (müminun suresi; 14. Ayet) ayetinde olduğu gibi burada Allah'ın cemal sıfatından bahsedilmektedir (Akın, (yy), s.3). İslam'da da sanatçı bu dünyadan çıkıp gerçek dünyaya bakmalıdır. Gazali'ye göre bu dünya hilebaz ve aldatıcıdır (Akın, (yy), s.4).

Platon'a göre; dini bakış açısından sanat eseri ortaya koymanın bireyin "Kemal noktasına" ulaşma bağlamında Tanrıya yaklaşma ya da benzeme çabası olarak görülmesi de mümkündür (Bayraktar, 2009'danakt. Aydeniz, 2009, s. 36). Örneğin; her türlü beşeri bilgi ve tecrübeye olduğu gibi bedii tecrübeye de bir özne-nesne ilişkisinden söz etmek mümkündür. İnsan estetik nesne olarak adlandırılan herhangi bir nesne olay ya da durumun algılanmasıyla bir şeyler hissetmekte, tecrübe yaşamakta ve bunlar üzerinde düşünmektedir. İşte bu duyuş, seziş ve kavrayış estetik tecrübeyi oluştururken, bu durumun

duyusal düzeyde algılanacak şekilde ve sanatsal formda ifadeye kavuşturulmasıyla da “sanat eseri” ortaya çıkmaktadır (Koç, 2008, s. 17’den akt. Aydeniz, 2009, s.36).

Sanat, bireyin toplumsal hayata katılımının bir aracı olarak görülebilir. Birey, sanat yardımıyla kendi dışındaki dünyanın ve toplumun varlığının farkını kavrayacak ve sanat eserleri yardımıyla nesnel bir alan oluşturacaktır. Bu suretle de kendinden ötede bulunan başka bir alemin bir parçası olmaya çalışacaktır (Fischer, a.g.e., s. 10’dan akt. Aydeniz, 2009, s. 38). Sanat toplum ile bireyi, birey ile toplumu birbirine bağlayan bir çizgidir. Hatta daha da ileri gidildiğinde madde bir nokta olduğunda, mana başka bir nokta olduğunda bu iki kavramı da sanat birleştirmektedir. Şekil, madde ile mananın arasını bulmaktadır (Aydeniz, 2009, s. 38).

Şekil 20. Mustafa Rakım’a ait levha

Ayan-i Sabite ve Vahdeti Vücut açısından sanat değerlendirildiğinde bu kavramları İslam sanatında da gözlemlemek mümkündür. İslam sanatında ruha yönelme, maneviyata eğilme önemlidir. Sanatçı batın olan ile ilgilenmektedir. Bu konu ile ilgili Nasr şu şekilde bir açıklama yapmıştır:

İslam sanatı kesret (çokluk) aleminde Tevhid’in tezahürünün (ortaya çıkma, belirti) bir sonucudur ve her ne kadar Kur’anı vahiyden neşet eden kap (container) ya da tas (vessel) sanatının ki bu sanat, İslam’ın olumlu özellikleri evrenselleştirdiği semitik ve göçebe dünyaya aittir (Nasr, 1992, s.16). Belirli özellikleri tarafından kısmen şekillendirilmiş olsa

da aslında doğrudan İslam maneviyatından ortaya çıkmıştır (Nasr, 1992, s.16). İslam Sanatı bizzat manevi bir doğaya sahip olan, İslam sanatının büyük ustaları tarafından hikmet ya da bilgelik olarak adlandırılan bir bilgiye dayandırılmıştır (Nasr, 1992, s.17). Bu anlayış aynı zamanda Platon tarafından da savunulmaktadır. Platon eşya ile ilgilenildiğinde sanatçı için bu bir mimesisten öteye gidilemeyen durum olarak belirtilmiştir. Sanatçı ideler dünyasını keşfettiğinde yani maneviyata ulaştığında katarsise yaklaşabilmektedir.

Şekil 21. Kandinsky 'Soyut Suluboya Çalışması'

Bir sanatçı sanatı öğrenme aşamasında eşyayı ve doğayı taklit edebilir. Fakat belli bir aşamadan sonra kendi kendini keşfetmesi ve kendi ekolünü oluşturması gerekmektedir. Bu bağlamda Ayan-i sabite ve vahdet-i vücud konuları kişinin kendi ekolünü, tarzını bulmasında yardımcı olabilir. Maneviyata, içe yönelerek kendini keşfeden kişi daha özgün eserler ortaya koyabilir.

Felsefenin sanat için önemine bakıldığında felsefenin sorgulama yetisini güçlendiren bir unsur olduğu anlaşılmaktadır. Sanat ile uğraşan bir birey kendini keşfetme, ne yapacağına karar verme sürecinde felsefeden faydalandığında daha nitelikli bir yaratıcı süreç geçirebilir. Yaratıcılığın gelişmesinde önemli bir yere sahip olan, felsefe sayesinde özgün

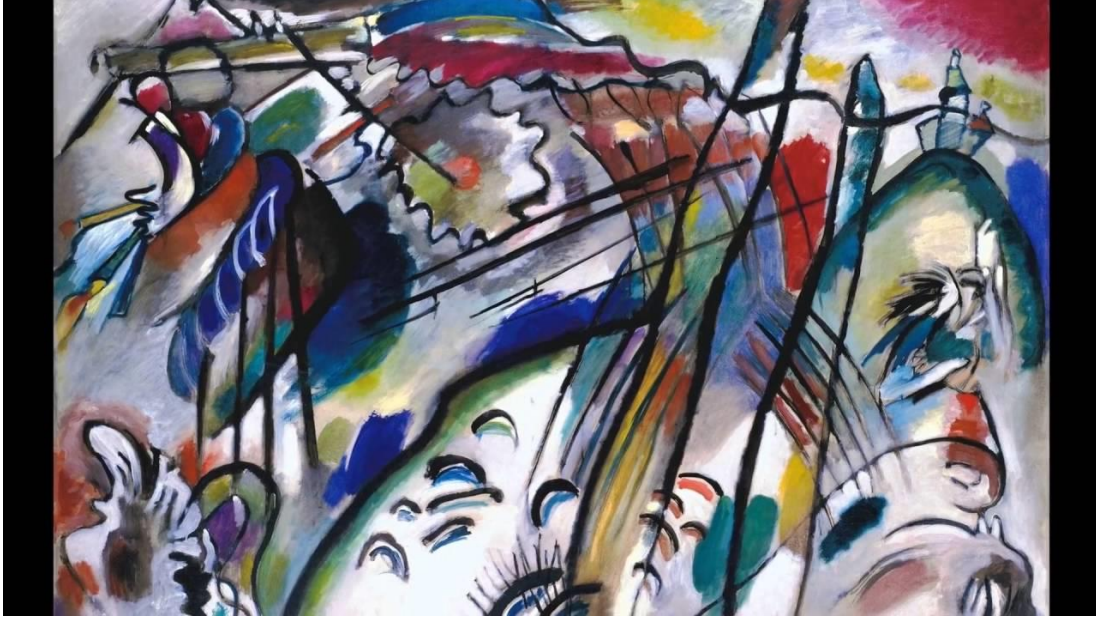
eser verme konusunda daha başarılı olabilir ve eserinde anlatmak istediği konuyu daha etkili bir şekilde izleyici ile buluşturabilir.

2.14. Wassily Kandinsky ve Stimming Kavramı

Wassily Kandinsky, 4Aralık 1866 yılında Moskova'da doğmuştur. Tam adı; Wassily Wasilyeviç Kandinsky'dir. Ailesi Moğolistan- Mançurya arasından gelmiş olup asil ve çay tüccarıbir Rus ailesidir. Sanatçı daha küçük yaşlarda resim ve müzik ile ilgilenmiş ve bu alanda eğitimler almıştır (ZuffiandPeccatori, 1999'dan çev. Özbek, 2001, s. 8).

Gençlik yıllarında sanat eğitimi aldığı dönemlerde politik olarak ülke çok karışık bir dönemden geçmektedir (ZuffiandPeccatori, 1999'dan çev. Özbek, 2001, s. 10). Avrupa ise sanat alanında ilerlemiş ve farklı sanat akımlarıyla yol almıştır. Fransa'da Empresyonistler, İtalya'da Scapigliatura akımı ve Macchiaioli ressamlarının realist çalışmaları, Büyük Britanya'da ise ArtsandCrafts akımı kendini göstermiştir (ZuffiandPeccatori, 1999'dan çev. Özbek, 2001, s. 10). 1885 yılında Hukuk fakültesine yazılan sanatçı 1889 yılında sanata yoğunlaşır çünkü ruhsal anlamda ihtiyacını tatmin edecek tek şey sanattır. Bu duygusunu tatmin etmek için bir süre akademik eğitim almış fakat sonrasında başka işlere yoğunlaşmak zorunda kalmıştır (ZuffiandPeccatori, 1999'dan çev. Özbek, 2001, s. 16). Monet'in“Saman yığınları” tablosunu görene kadar sanatçı başka işlerde uğraşmaya devam etmiştir.

Empresyonist bir sergide Monet'in “Saman Yığınları” tablosundaki objesizlik onu çok etkilemiştir (ZuffiandPeccatori, 1999'dan çev. Özbek, 2001, s. 16). Bu sergi dışında sanatçıyı etkileyen diğer olaylar da mevcuttur. Wagner ve atomun parçalara ayrılması da sanatçı için oldukça önemli bulunmuştur. Kandinsky, sanat hayatında etkin olmak için yaşadığı ortamdan uzaklaşmış ve1892 yılında Münih'e taşınmıştır. 1909 yılında Neue Künstlervereinigung topluluğunu kurmuş ve grup içindeki sanatçılar, resmin içsel dürtüsü fikri üzerine yoğunlaşmışlardır (ZuffiandPeccatori, 1999'dan çev. Özbek, 2001, s. 36). Bu tarihten sonra sanatçı; Doğaçalamalar, İzlenimler, Kompozisyonlar olarak eserlerinde sırasıyla soyut sanatta ilerlemiştir. Bu üç aşamanın dışında sanatçı farklı gruplarda da yer almıştır. Bu gruplardan biri “Mavi Atlı” gurubudur.1911 yılında Franz Marc ile Der BlaueReiter (mavi atlı) grubunu kurmuştur (ZuffiandPeccatori, 1999'dan çev. Özbek, 2001, s. 44).

Şekil 22. Kandinsky ‘Doğaçlama’

Grup zorla bir tarza uymak yerine yalnızca iç benliklerini ifade etmeye çalışmıştır. Sanatçılar, bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde içsel yaşamlarını tümüyle özgür bir şekilde ifade etmişler ve yalnızca bu amaca ulaşmak için uğraş vermişlerdir (Kandinsky, 2015, s. 8). Çalışmalarında otomatist veya spontan etkiler görülmüş ve bu konuyu kapsayan araştırmalar da yapmıştır. Kandinsky; renkle ilgili felsefi araştırmalarını yazdığı “Sanatta Tinsellik Üzerine” adlı kitabında toplamıştır. (ZuffiandPeccatori, 1999’dan çev. Özbek, 2001, s. 44).

Kandinsky “Sanatta Tinsellik Üzerine” kitabında sanatçıların dünyanın ruhsal öğretmenleri olduğunu savunmaktadır (Kandinsky, 2015, s.13). İç duyguya önem vermiştir. Primitif sanatçıların bu iç duyguya sahip olduğunu da dile getirmiştir (Kandinsky, 2015, s.27). Kandinsky’nin kitabında; Sanattaki ilişkiler, yalnızca dışsal forma dayalı değildir, anlam ortaklığına bağlıdır. Dışsal form benzerliklerine bazen, hatta sıkça rastlamak mümkündür. Oysa ruhsal ilişkileri değerlendirirken yalnızca içsel anlam göz önüne alınmalıdır (Kandinsky, 2015, s.15). Kitap, sanatçının ruha yönelmesi, maneviyata eğilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Sanatçı Gauguin’in eserlerini ön plana çıkararak “güçlü ruhsal değerleri” fark ettirmiştir (Kandinsky, 2015, s.19). Bu değerler İslam felsefesinde de kişinin kendini bulması konusu bakımından önemlidir. Sanatçının adı konmamış ince bir duyguya sahip olmasını istemektedir. Bu duygu sayesinde izleyiciye kelimelerle anlatılamayacak bir yüce duygu hissettirebileceği savunulmuştur. Bunu da içsel olana eğilerek yapabileceği vurgulanmaktadır. Bu adı konmamış ince duygu aslında bizim hat

sanatımızdaki manevi duygu ile örtüşmektedir ve İslam felsefesindeki düşünce tarzıyla oldukça benzerdir.

Sanat, özünü somut gerçeklerde aramak yerine soyuta yönelmelidir, nesneleri yeniden üretmek yerine özgün olana yönelmek gerekmektedir (Kandinsky, 2015, s.352'den akt Çelik, 2019, s.156). Sanatçı “nasıl?” sorusu ile iç duygularını esere dökmeyi başardığında sanatın iç hakikatine ulaşabilmektedir (Kandinsky, 2015'den akt. Çelik, 2019, s.156). Sanatın iç hakikatine ulaşmak için ise sanatçının kendini keşfetmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Kandinsky “kendini bil” sözü ile ilgili ise “Sanatçı bilinçli ya da bilinçsiz olarak kendini bil sözüne uyuyor” diye bahsetmiştir (Kandinsky, 2015'den akt. Çelik, 2019, s.156). Sanattaki otomatist düşünce tarzıyla da bu konu ilişkilendirilebilir. Kendini bil sözü felsefede olduğu kadar İslam felsefesinde de oldukça önem arz etmektedir. Vahdet-i vücut ve ayan-i sabite gibi kavramlar anlatılırken sıklıkla “kendini bil” sözü göze çarpmaktadır.

Kandinsky, ruha yönelmek ve “kendini bulmak” ile ilgili verdiği bilgilerde sanatçının öznel olana nasıl yaklaşabileceğinin ipuçlarını sunmuştur (Çelik, 2019, s. 157). Kandinsky'nin değindiği içsel duygu, İslam sanatındaki manevi duygu ile benzerlik göstermektedir. Kandinsky; sanatçının eserlerini icra ederken “kendini bulma” konusuna oldukça önem vermiştir ve doğaçlama çalışmalarını oluştururken bu konudan faydalanmıştır.

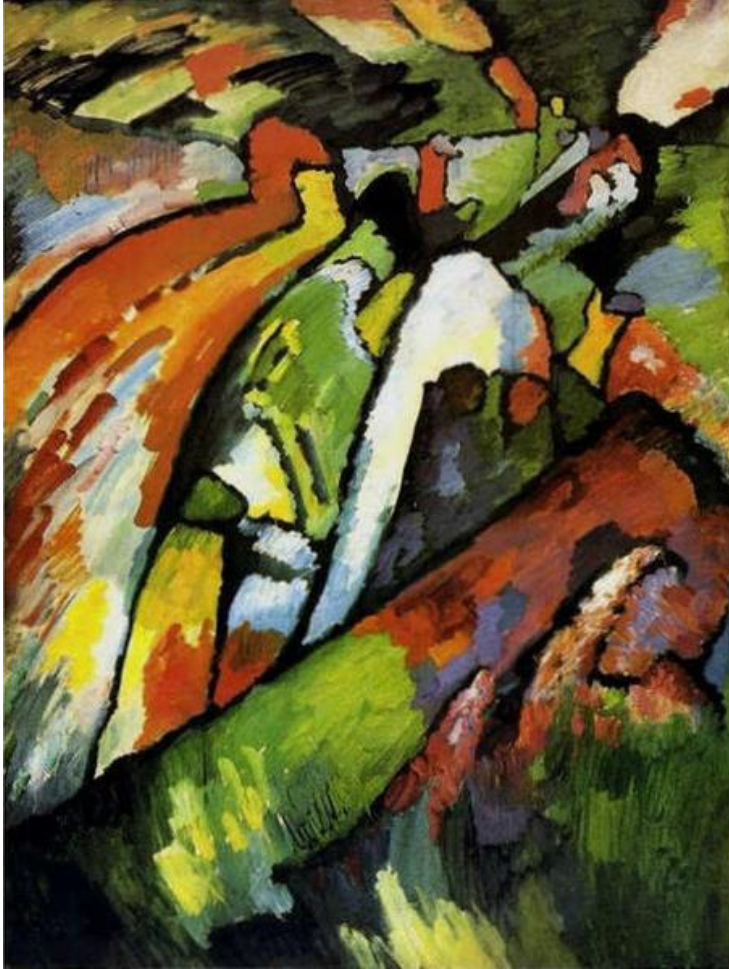
Bu konudan yola çıkan Çelik (2019) “Wasily Kandinsky'nin doğaçlamaları ve manevi duygu makalesinde” “sanatçı adaylarının kendini bilmesi sadece resim yaparak ortaya çıkmaz. Kendini bilmesi için ilim ile de ilgilenmesi gerekmektedir, hikmet ile alakadar olmalıdır” ifadesini kullanmıştır. “Felsefe ve maneviyatı araştıran İslam felsefesi sanatçı adayının gelişmesinde ve kendini keşfetmesinde önemli bir rol oynayabilir” (Çelik, 2019, s. 157).

Kişinin kendini bilmesi ile ancak bazı gerçekler fark edilebilir. Kandinsky'nin akademik çalışmalarında uyguladığı bu konu bizde İslam sanatları içinde sıkışıp kalmak yerine akademik alanda da düşünce ya da tarz olarak kullanılabilir. Böylece ortaya daha özgün ve özgür çalışmalar çıkabilir.

2.14.1. Kandinsky'nin Çalışmalarında Ruha Yönelme ve Görünenin Ardındaki Gerçeğe Ulaşma İsteği

Kandinsky, “sanatta tinsellik üzerine” adlı kitabında yer verdiği felsefi görüş ile oldukça önemli sonuçlar edinmiştir. “Doğaçlama” çalışmalarında bu görüşten oldukça faydalanmıştır. Ruha yönelme, ruha dokunma, görünenin ardındaki gerçeği keşfetme gibi düşüncelerle 35 resimden oluşan “doğaçlama” çalışmalarını gerçekleştirmiştir.

Sanatçı, 1908 ve 1914 yılları arasında sanatı tinsel bir değer olarak ele almıştır (Zuffiand Peccatori'den çev. Özbek. s. 2001, s. 42). Sanatçı renkleri ruha ulaştırmaya çalışmış ve duyguların üstünde bir duygu ile renkler ve ruh arasında geçitler oluşturmuştur. Evrensel ruhun nefesini hissetmemizi sağlamak isteyen sanatçı bilindik duygulara yönelmek yerine ruhani bir duyguyla resim yapmıştır. Bu evrensel ruh ya da ruhani duygu İslam felsefesinde ve İslam sanatında da yer almaktadır.

Şekil 23. Doğaçlama/ Improvisation, 7 (Çelik, 2019, s. 157)

Yukarıda, 1910 yılında yaptığı çalışması Moskova’da, Tretyakov Devlet Galerisinde sergilenmektedir. Sarı, turuncu, kırmızı, yeşil ve mavi tonlarının ağırlıkta olduğu çalışmada diyagonal hareket ve çarpıtma vurgulanmıştır (Çelik, 2019, s. 157).

Sanatçının çalışmalarında otomatist bir etki görülmektedir. Çalışmada içsel duyguya yer vermiştir ve entelektüel, mistik, ruhani çağrışımlar içermektedir (Hodge, 2016, s.56). Sanatçının içinden gelen anlık duygularını çalışmasında görmek mümkündür.

Şekil 24. Doğaçlama/Improvisation, 3 (Çelik, 2019, s. 158)

Şekil 24’te yer alan, 1909 yıllarında yapılmış olan çalışmada şaha kalkmış bir at ve atın üzerinde bir adam görülmektedir. Sol tarafta ise dizlerinin üzerine çökmüş bir figür ve ayakta duran başka bir figür bulunmaktadır. Geri planda ise manzara ve yapılar dikkat çekmektedir.

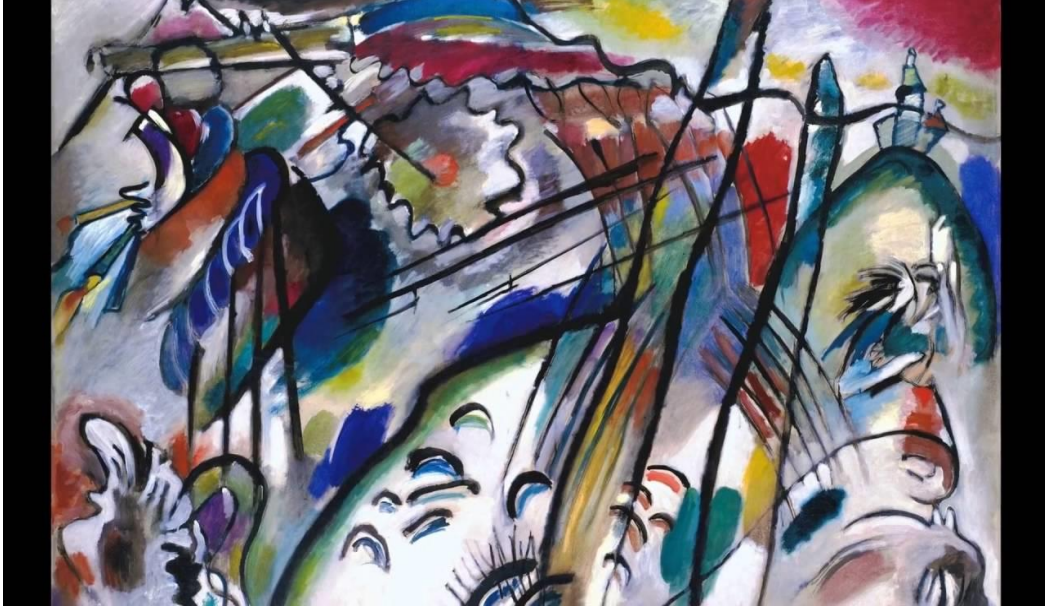
Çelik (2019), “W. Kandinsky’nin doğaçlamaları ve manevi duygu” makalesinde bu çalışma ile ilgili bilgiler şöyledir. Çalışma, dinsel bir resim görüntüsü vermektedir ve ruhani bir ortam sunmaktadır ve sanatçı maddi ve manevi duyguyu bir arada vermek istemiştir (Çelik, 2019, s. 158). Sanatçının anlık tepkiler ile yaptığı yani otomatist etkiler kullandığı çalışmasında ruhani bir çağrışım yakalanabilir. “Teosofi” yani “Tanrı Bilgisi” üzerine düşünsel inançlarını çalışmasında görmek mümkündür (Hodge,2016, s.57).

Şekil 25. Doğaçlama/Improvisation 19 (Çelik, 2019, s. 158)

Kandinsky bu eserini 1911 yılında yapmıştır. Kırmızı ve mavinin yoğun kullanıldığı çalışmada sanki mavi olan ruh ile kırmızı olan maddenin çatışması ya da çekişmesini anlatır gibidir (Zuffiand Peccatori'den çev. Özbek, 2001, s. 42).

Eserde ruhani bir boyut yakalamaya çalışan sanatçı otomatist etkiler kullanmıştır. İçsel duyguyu tinsel olarak anlatmaya çalıştığı eserde ilahi etkiler hissedilmektedir. “Stimming” adı verdiği ince duyguyu çalışmada görmek mümkündür.

Şekil 26. Doğaçlama/Improvisation, 28 (Çelik, 2019, s. 159)

Sanatçı bu çalışmasını 1912 yılında yapmıştır. Eser, New York'da, Solomon R. Guggenheim Müzesinde yer almaktadır. İlk bakışta mavi ve kırmızı tonlar direk göze çarpmaktadır.

Çalışma çoğunlukla içsel karakterlerin heyecanlarına ilişkin bilinç dışı ifadelerdir. Bu yüzden içsel doğanın izlenimleri olarak tanımlanabilir (Zuffiand Peccatori'den çev. Özbek, 2001, s. 43).

İçsel duygu ve gerilim çalışmaya bakıldığında hissedilmektedir. Sezgisel algıları ifade eden çalışma da otomatist(spontan) tarzda etkiler görmek mümkündür.

Şekil 27. Kandinsky doğaçlama 21 (Hodge, 2016, s.56).

Tuval üzerine yağlı boya ile yapılmış olan çalışma 96x105 cm ebatlarındadır ve Münih, Almanya’da bulunmaktadır (Hodge, 2016, s.56). Yapıta bakıldığında mavi, kırmızı ve kirli renkler hâkimdir ve Güney Bavyera Alpler’indeki Murnau manzarasını temsil etmektedir (Hodge, 2016, s.57).

Çalışma; renk, çizgi, formla ifade edilen içsel duyguları ve gerilimleri içermektedir (Hodge, 2016, s.56). Mistik ruhani bir çağrışım hissedilmektedir. Otomatist etkilerle yapılmış olan çalışmada madde ve ruh arasındaki ilişki dikkati çekmektedir. Sezgisel algıları ifade eden çalışma Teosofi düşünceden, Tanrısal bilgidен etkilенerek yapılmıştır.

Çelik (2019) “W. Kandinsky’nin doğaçlamaları ve manevi duygu” adlı makalesinde, Kandinsky’ nin “doğaçlama” temalı çalışmalarında ruha ve asıl olan gerçeğe ulaşma tutkusunun bulunduğunu belirtmiştir. İslam felsefesinde de yer alan bu düşünce biçimini sanatına yansıtırken spontane bir şekilde uygulamıştır. Sanatçı çalışmalarında otomatist bir çalışma şeklini benimsemiştir (Çelik, 2019, s. 160). Ayrıca çalışmalarında ruhani bir boyut

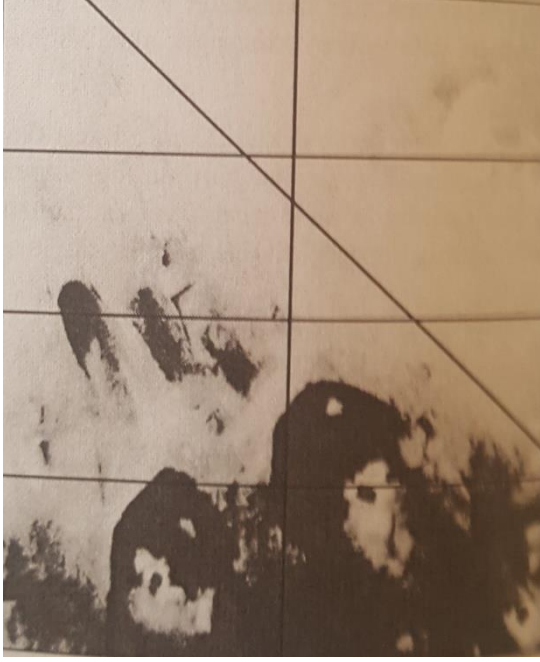
yakalamaya çalışmıştır. Yüce duyguyu verebilmek adına yaptığı doğaçlamalarında bilinç dışı ifadeler kullanmıştır. Sanatçının yüce duygu adını verdiği, ruhani duygu ile yaptığı çalışmalardan yola çıkılarak kendi kültürünü ve dini felsefi konuları akademik çalışmalarına yansıtmıştır. Böylece derin bir felsefi görüş yakalamıştır. Bu düşünce biçimi Sanatı anlama ve anlatma konusunda sanatçıya oldukça ilham kaynağı olmuştur (Çelik, 2019, s. 160). Görüldüğü gibi Kandinsky'nin ele aldığı tinsel duygular İslam felsefesinde de oldukça yoğun işlenmiştir. Günümüz sanatında, sanatçı ya da sanatçı adaylarının çalışmalarını felsefi ya da ruhani olarak sunmaya çalışmaları, Kandinsky'de yarattığı gibi bir etki yaratabilir ve sanatı anlama ve anlatma kısmında oldukça fayda sağlayabilir.

2.15. Abbas Kümbetler ve Eserlerinde Maneviyat Duygusu

Hakkında çok fazla bilginin bulunmadığı Kerküklü sanatçı Abbas Kümbetler hakkında ulaşılan bilgiler pek azdır. Kendisi 1977 Kerkük doğumlu bir sanatçıdır (Katıracı, 2010, s. 256). İlk ve ortaokulu doğduğu bölgede tamamlamış ve Kerkük Öğretmen Enstitüsü Mezunudur (Katıracı, 2010, s. 256).

İslam Felsefesindeki Ayan-i Sabite ve Vahdeti Vücut düşüncelerinden etkilenmeleri açısından sanatçının eserleri incelendiğinde eserlerinde İslam felsefesinden etkiler görülmektedir.

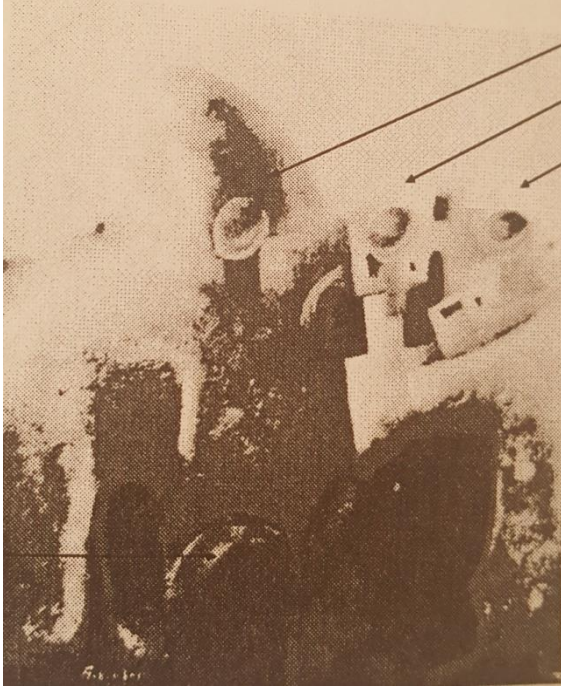
İçsel ve manevi duygular sanatçının çalışmalarında açıkça görülmektedir. Sanatçılar duygu ve düşüncelerini aktarırlarken bulundukları bölgenin özelliklerinden, tarihinden, kültüründen, dininden bir şekilde faydalanmaktadırlar (Katıracı, 2010, s. 255). Kümbetler, dışa vurumcu bir tarzda eserlerini oluşturmuştur. Çalışmalarında çoğunlukla dairesel vurgular, açık-koyu kontrastlar, eğik çizgiler kullanmıştır ve bu da çalışmasına hareket katmıştır (Katıracı, 2010, s. 250).

Şekil 28. Kemer kapı (Katıracı, 2010, s. 252).

Üstteki çalışmasında mavi, siyah ve beyaz renklerin hâkim olduğu bir çalışma olup diyagonal bir kompozisyondur, arka planda açık ve orta değerler kullanılmıştır, ritmik diyagonal ve tekrarlamalar vardır (Katıracı, 2010, s. 252).

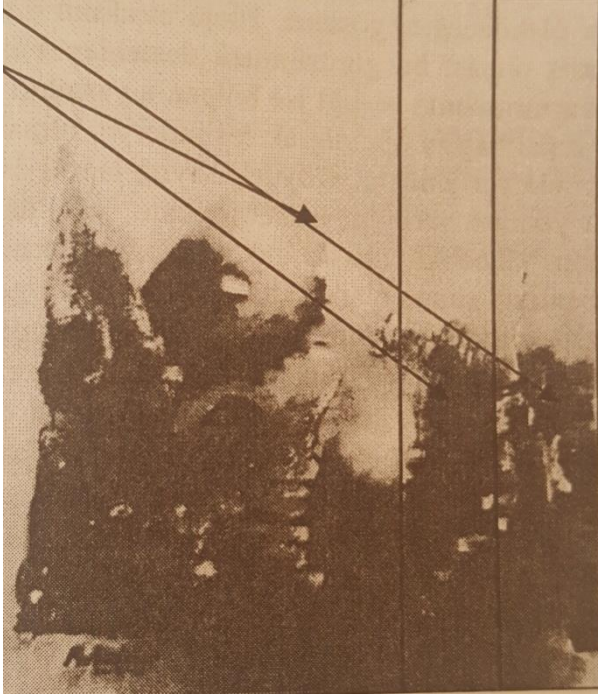
Çalışmasında soyut dışavurumcu bir tarzı benimsemiş olan sanatçı otomatist etkide çalışmış ve içsel, ruhani duygulardan faydalanmıştır. Çalışmasında kültür, din, yoğun duygular hâkimdir.

Şekil 29. Köydeki ev (Katıracı, 2010, s. 251).

Sanatçının yaşadığı coğrafya olan Irak Kerkük'teki evinden geriye kalanlar. Daha küçük bir çocukken gözleri önünde yıktırılan evlerinden geriye kalanları anlatan bir çalışması görülmektedir (Katıracı, 2010, s. 251).

Soyut dışavurumcu ve spontan bir çalışmadır. İçsel ve ruhani açıdan ele alınabilir bir çalışmadır. Sanatçı yaşadıklarını kültürü, geçmişi ve dini ile içselleştirerek konuyu anlatmıştır.

Şekil 30. Yıkılan köy (Katıracı, 2010, s. 253).

Son eseri olan Yıkılan köy isimli tabloda sanatçı yatay dikey ve doku karşıtlıklarından faydalanmıştır, sanatçının aklında kalan imgeleri tuvale yansıttığı görülmektedir (Katıracı, 2010, s. 253). Çalışmada otomatist bir etki hâkimdir. İçsel ve yoğun duygu vardır. Maneviyat hissi yoğun bir şekilde hissedilmektedir.

Eserler için genel olarak yapılacak yorumlar şöyledir; kişisel ancak mümkün olduğunca nedenlere dayalı olacaktır (Katıracı, 2010, s. 253). Soyut dışavurumcu tarzda olduğu gibi sanatçı etkilendiği ve kendisinde iz bırakan şeyleri içinden geldiği gibi yansıtmaya çalışmıştır. Eserlere bakıldığında yıkıntı, hüznün, kan, geçmişten geriye kalan izlenimler görülmekte olup çalışmalarında kullandığı mavi renk Türkmenleri anlatmaktadır (Katıracı, 2010, s. 254). Kemerli kapı dışındaki diğer eserlerde görülen sarı renk çölü ve kimsesizliği anlatmaktadır (Katıracı, 2010, s. 254). Buradan çıkan sonuç ise eserlerini dışa vurumcu tarzda ele alması; savaş, şiddet ve yıkımın konu olarak tercih edilmesidir. Renklerle duygularını yansıtmak istemesidir. Kandinsky'nin eserlerinde benimsediği tekniği sanatçının da benimsediği açıkça görülmektedir. Renkler ile içindeki duyguları manevi yolla izleyiciye anlatmaya çalışmıştır.

Sanatçının kendi geçmişini, kendi yaşamını otomatist olarak renklerle sunması maneviyata olan bağlılığı göstermektedir. Bu durum ise İslam Felsefesindeki manevi duyguya

yoğunlaştırmaktadır. Sanatçı önce kendi olmuştur. Kendini anlatmıştır. Sanatçı manevi yıkıntılarını, maddi yıkıntıları soyutlayarak bize sunmuştur.

2.16. Erol Akyavaş ve Eserlerinde Maneviyat Duygusu

Erol Akyavaş 1932 yılında Ankara’da doğmuştur. Babası Hasan Tahsin Akyavaş, annesi Melek Akyavaş'tır. Babasının Emlak Bankası'ndaki işi nedeni ile aile; Ankara, İzmir, Samsun, Bursa ve İstanbul'da yaşamıştır (wikipedia.org).

1950-1952 de İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümünü bitirdikten sonra Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun atölyesinde resim çalışmalarına başlamıştır. Sonrasında Floransa, Fransa, Amerika gibi yerlerde eğitim almıştır (Biyografi. İfo, 2004).

Şekil 31. Erol Akyavaş (www.yeniakit.com).

Sanatçı 1954 - 1960 yıllarında ABD'de yaşamıştır. Chicago’da Illinois Institute of Technology’de Mies Van Der Rohe ile mimarlık eğitimi görmüştür (wikipedia.org).

1956 Macar kökenli bir ailenin kızı olan İlona Mosolygo ile Cleveland Ohio’da tanışmış ve evlenmiştir. (wikipedia.org). 1999 yılında İstanbul’da ölen sanatçı ardında değerli çok sayıda çalışma bırakmıştır. 1959 tarihli “Padişahların İhtişamı” çalışması New York Modern Sanatlar Müzesinde yer almaktadır. 1960 - 1962 yıllarında Eero Saarinen ile tasarım çalışmaları yapan sanatçının bazı eserleri; New York Modern Sanatlar Müzesi (MOMA), İstanbul ve Ankara Resim Heykel Müzeleri, Berlin Sanat Müzesi, Stuttgart Sanat Müzesi, T.C. Merkez Bankası, İstanbul Modern, British Museum koleksiyonlarında

bulunmaktadır. 1987 yılında hazırladığı, 8 adet litografi baskıdan oluşan “Miraçname” serisi 2004 yılında T.C. Dışişleri Bakanlığı tarafından kitap olarak bastırılmıştır (wikipedia.org).

Sanatçının bazı çalışmalarından örnekler ve sanatı hakkında yorumlar yapılmak istenildiğinde aşağıda yer alan bilgiler şöyledir.

Şekil 32. Padişahların ihtişamı çalışması (www.antikalar.com)

1959 yılında yaptığı yukarıdaki çalışma “padişahların ihtişamı” MoMa yani New York Modern Sanatlar Müzesinde yer almaktadır. Çoğunlukla açık tonların yer aldığı çalışmada hat sanatını anımsatan şekiller görülmektedir. Şekillerin hem yazıyı çağrıştırmaları hem figürü çağrıştırmaları dikkat çekicidir.

Diğer sanat dallarının olduğu gibi resim sanatının, tasavvufi düşünceden etkilenmesi çok eski dönemlere gitmektedir. Erol Kılıç’a göre, tasavvufi düşüncenin Türk resmindeki ilk etkileri figüratif betimlemelerdir (Çelik & Yıldırım, 2019, s. 70, 71). İbrahim Çallı’nın “Mevlevî”, “Neyzen” ve “Derviş” temalı resimleri, “D” grubu ressamlarından Cevat Dereli’nin “Mevlevîler” adlı eseri bu tezahüre örnektir. Bu figüratif betimlemeler, sanatçının içinde yaşadığı tasavvufi düşüncenin etkili olduğu baskın kültürün bir tezahürü olarak sanata yansımıştır (Çelik & Yıldırım, 2019, s. 70, 71). Tasavvuf dersleri alan sanatçının yaşam tarzında İslam felsefesi oldukça etkilidir. Sanatçı aldığı bu eğitim sayesinde kendi kültüründe bir tarz oluşturmuştur.

Şekil 33. Düşük şehir çalışması (www.antikalar.com).

Şekil 33’te yer alan eser incelendiğinde çoğunlukla mavi tonlarının kullanıldığı bir çalışma olarak karşımıza çıkar. Çalışma dikkatli bir şekilde incelendiğinde kaleler ve surlar fark edilmektedir. Kaleler ve surlar ile sanatçı izleyiciye, yenilgi ya da zaferleri anlatmak istemiştir. Fakat bunun dışında sanatçı ruha yönelerek de izleyiciye farklı duygular hissettirmek istemiştir. İslâm kozmolojisinde kare ve dairelerin mistik anlamları vardır. Daire vahdet-i vücud ve insân-ı kâmilî temsil etmektedir. Vahdet-i vücûd “Lâ mevcûde illa hû” “Allah’tan başka ilah yoktur” ifadesiyle Allah C.C. ismini içine almaktadır. Tanrı ilk olarak onunla bilinmektedir. Bu bilinç düzeyine eren kişi, Allah’tan başka bir şey görmeyecek kadar kalbi ve maksadı Allah’a gark olmuş olarak tanımlanmaktadır (Çelik & Yıldırım, 2019, s. 71, 72). Sanatçı bu çalışmasında daire ve döngülerden yola çıkmış, Mevlana’dan ya da vahdeti vücud kavramından etkilenmiştir.

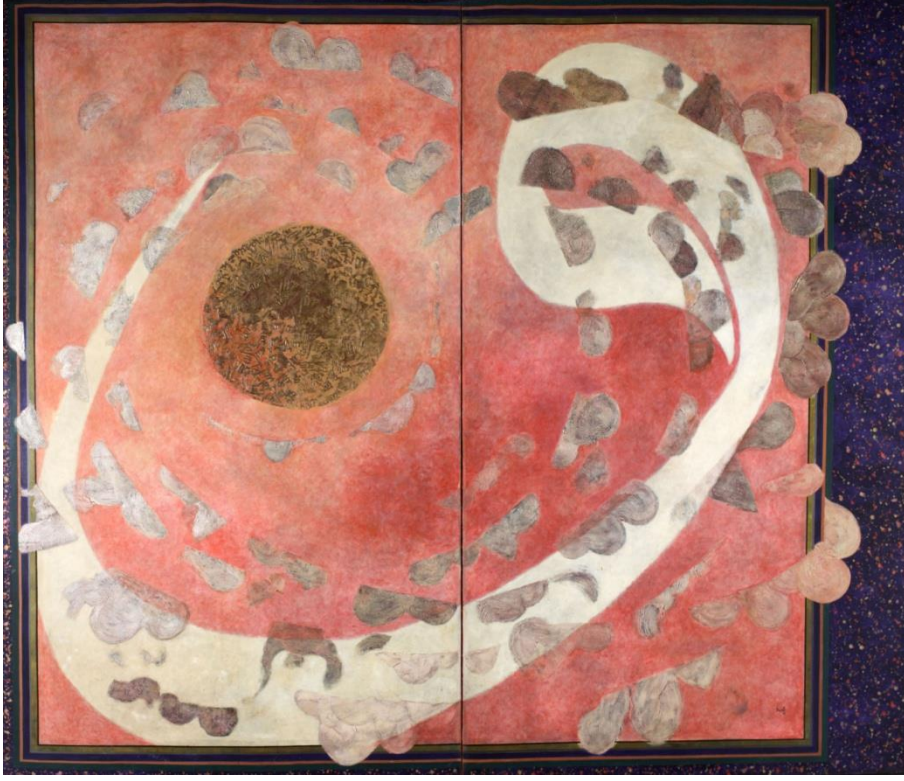

Şekil 34. Kuşatma (www.harftamircisi.com).

Akyavaş'ın “Kuşatma” isimli çalışmasında mavi tonlar ve açık tonlar hakimdir. Dairesel bir şekilde kale ve surların yer aldığı çalışmada parça ve bütün, tin ve dış dünya anlatılmaktadır. İslam felsefesinde kare ve daireler mistik bir anlam taşır ve daire vahdet-i vücudu ve insanı kâmilî temsil etmektedir (Kılıç, 2014, s. 539). Birimler ve bileşenleri varlığın derin ve içsel anlamıyla örtüştürmüştür (Biyografi. İno, 2004). Sanatçı ruha yönelmiştir. Madde ve maneviyat bir arada sunulmuştur. Sanatçı Arabî'nin düşünce tarzından da etkilenmiştir. Sanatı bir bilgi sistemi olarak, İbnü'l-Arabî'nin terminolojisiyle değerlendirildiğinde bir çeşit berzah halini ifade etmektedir (Çelik & Yıldırım, 2019, s. 75). Görüldüğü gibi sanatçı tasavvufîten etkilendiğini çalışmalarında, vahdeti vücut ve ayan-i sabite kavramlarının izlerine rastlanmaktadır.

Sanatçının aşağıda yer alan “Hallac-ı Mansur” çalışmasında ise insan- evren ve Allah C.C. birliği anlatılmaktadır. Arapçadaki “vav” harfi modern bir üslupla ele alınmıştır. Çalışma büyük boy olup 300x350 cm.'dir. Çalışmada kırmızı, turuncu, kahverengi ve sarının tonları hâkimdir. Çalışmayı kaplayan “vav” harfi ise açık tonlardadır. Vav harfinin ortasında bir nokta bulunmaktadır. Nokta ya da daire Allah'ı anlatmaktadır. Harfler Elif'te yer alır ve Elif noktadadır, nokta ise her şeyin üstündedir (Kılıç, 2014, s. 541). Sanatçı bu

alışmasında Allah C.C. ve insan ilişkisini, madde ve soyut ilişkisini ve görünmeyen şeyleri sanatın dili ile ifade etmiştir.

Şekil 35. Hallac-ı Mansur (pinterest).

Şekil 36. Erol Akyavaş'a ait başka bir çalışma (galerinevistanbul).

Yukarıda yer alan çalışması incelendiğinde yoğun bir şekilde mavinin tonları ve sonrasında göze çarpan kahverengi tonlar fark edilmektedir. Çalışmalarında hem soyutu hem somutu izleyiciye gösteren sanatçı görünen ile görünmeyen arasındaki ilişkiyi anlatmaktadır. Mavi tonun bu kadar yoğun kullanılması Tanrısal bir renk olmasından kaynaklanmış olabilir. Bu sayede sanatçı izleyiciye vahdet-i vücut ve ayan-i sabite konularını anlatmak istemiş olabilir. Nitekim Kılıç (2014) çalışmasında sanatçının çalışmaları hakkında şöyle söylemektedir. Tasavvufa dair sembollerle (daire ve kare sembolleri) gözle görünenin ardındaki görünmeyene vurgu yaparak resimlerin Batını yönünü ortaya çıkarmıştır (Kılıç, 2014, s.539). Sanatçı çalışmalarında Batını yön kullanarak tasavvufi bir anlam oluşturmuştur. İzleyiciye görünmeyen gerçekleri, yani ayan-i sabiteyi anlatmak istemiştir.

Sonuç olarak Akyavaş, çalışmalarını tasvirin ötesine taşımış ve insan aklının evreni anlamlandırma biçimlerini tefsir etmiştir. Tefsirin kökeninde keşif vardır. Hem görünür olanı hem de görünmeyeni keşfetmeye koyulmuş, keşfini resimle kuşatmaya yönelmiştir (galerinevistanbul). Çalışmalarında yer verdiği kaleler, surlar buna örnek teşkil edebilir. Eski şehir planlarına, arkeolojik kazı alanlarına benzeyen kompozisyonlar, duvarlar, labirentler ve surlar Akyavaş'ın keşif yolculuğu sırasında kurduğu, resmini ikamet ettirdiği mekanlardır (galerinevistanbul). Sanatçı çalışmalarını bu konular üzerinden götürmüştür.

Sanatçının batı tarzı tuval resimlerinde; figüratif betimlemeler, tevekkül duygusunu çağrıştıran izlenimci resimler, dinî öğelere referansta bulunan biçimler ve İslâm kozmolojisinin sembolik yansımalarından ilham alan tezahürler olarak kendini göstermiştir (Çelik & Yıldırım, 2019, s. 70, 71). Görüldüğü gibi yukarıdaki eserler incelendiğinde Akyavaş'ın modern çalışmalarında tasavvuf konusu oldukça yoğun bir şekilde işlenmiştir. Vahdet-i vücut ve ayan-i sabite konularına yer vermiştir. Sanatçı somut ile soyutu aynı anda izleyiciye sunmuştur ve bu da sanatçının çalışmalarının tanınmasına, müzelerde sergilenmesine olanak sağlamıştır. Sanatçı görünen renk ve biçimlerin dışında izleyiciye; iç- dış, beden- tin, varlık- yokluk gibi tasavvuf dünyasının sembollerini ve batını bilgiyi anlatmaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli veri toplama araçları ve geliştirilmeleri, verilerin toplanması ve çözümlenmesine ilişkin açıklayıcı bilgiler verilmiştir. Kavramsal kısımda ele alınan konular ve görseller deney yapılacak olan öğrencilere gösterilmemiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmacı çalışmasını 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin “Ayan-i Sabite” ve “Vahdet-i Vücut” konularına ilişkin başarı düzeyleri ne düzeyde olduğu ve bazı değişkenlere göre anlamlı farklılık olup olmadığını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Belirlenen amaç bağlamında araştırmanın nicel kısmını oluşturan ve daha önceden geliştirilmiş olan başarı testi ile toplanan tarama modeli niteliğinde bir araştırmadır. Karasar (2007, s.77) göre, tarama modeli var olan bir durumu olduğu şekli ile ifade eden araştırma yaklaşımlarıdır.

Aynı zamanda uzman görüşlerine dayalı olarak deney grubuna seçilen öğrencilerin yaptıkları resimler 3 uzman tarafından belirli kriterlere göre değerlendirilerek kıyaslanmıştır. Bu durumda öğrencilerin yaptıkları resimleri uzman kanısına dayalı olarak belirli kriterlere göre 5 dereceli puanlama anahtarı ile puanlanarak bir puan elde edilmesi sonucu bu puanların kıyaslanması süreci de nicel araştırma yaklaşımdan deneysel desen sürecine girmektedir. Öğrencilere uygulanan başarı testinden sonra belirlenen deney grubunun yaptığı resimlerin değerlendirmesi sürecini ifade eden deneysel model tek grup öntest-sontest (ön resim-son resim) deneysel desen olarak ifade edilmektedir. Tek grup Ön test-son test deneysel desen modeli Tablo 1’de gösterildiği gibidir.

Tablo 1

Tek Grup Ön Test-Son Test Deneysel Desen Modeli

Grup	Ön Test	Uygulama	Son Test
DG	O1	X	O3

Yukarıdaki şekilde; DG deney grubunu, O1 ve O3, deney grubunun öntest ve son test ölçümlerini, X ise deney grubundaki deneklere uygulanan bağımsız değişkeni (deneysel değişkeni) göstermektedir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2010, s. 201).

Nicel araştırma sürecinden sonra çalışmaya katılan 6 üniversite içerisinde iki üniversite seçilerek bu üniversitelerde öğrenim gören 3. sınıf öğrencilerinden oluşan deney gruplarına Yunus Emre şiiri yazdırılıp hiçbir bilgi vermeden resim yaptırılmıştır. Daha sonra İslam felsefesi ile ilgili konu anlatıldıktan sonra tekrar resim yaptırılmıştır. Daha sonrasında bütün öğrencilerden her iki durumda yaptıkları resimlerle ilgili felsefi görüşlerini ifade edecekleri açık uçlu görüşme sorusu ile görüş metinleri toplanmıştır. Bu bağlamda yapılan resimlerle ilgili öğrencilerle derinlemesine görüşme yapılmıştır. Yapılan derinlemesine görüşme nitel araştırma türlerinden durum çalışması niteliğindedir. Nitel araştırma boyutunda belirlenen durum çalışması (case study) incelenen olayın sınırlarının açık ve net olarak tanımlandığı, yaratıcı çalışmaların ve yeni bulguların ortaya konmasının sağlandığı, belirli bir olayın daha iyi anlaşılması için yapılan araştırma yöntemidir (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2011). Yapılan durum çalışması kapsamında yapılan resimlerin konusu ile ilgili öğrencilerin felsefi bakış açısına dayalı olarak algı ve duygularını ölçmesi amaçlanmıştır.

Öğrencilere uygulanan başarı testi ile başlayan süreç nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Daha sonra 6 üniversite içinden deneysel desen grubu belirlenerek bu gruba resim yaptırılarak tek grup öntest-son test deneysel desen modeli tasarlanarak nicel araştırma sürecine devam edilmiştir. Son olarak öğrencilerin yaptıkları resimlerle ilgili felsefi bakış açısına dayalı duygu ve algılarını ifade ettikleri durum çalışmasını içeren nitel araştırma boyutu sonucu elde edilen bulgular ile derinlemesine değerlendirme yapılmıştır. Nicel araştırma süreci ile başlayıp nitel araştırma süreci ile noktalanan bu çalışmada karma araştırma türlerinden açıklayıcı sıralı desen modeli kullanılmıştır. Bu desen nicel verilerin toplanması ve analizi ile başlar daha sonra nitel verilerin toplanması ve analizi gelir. Nitel aşamanın gerçekleştiği ikinci aşama birinci aşamanın sonuçlarının takip edilmesi ile gerçekleşir (Creswell & Clark, 2017).

3.2. Evren ve Örneklem

Bu bölümde araştırmacı, araştırma yaptığı konu kapsamında yaptığı genellemeleri belirtmiştir.

Evren; elemanları hakkında bilgi toplayarak tanımaya ve genelleme yapmaya çalışılan topluluğa verilen isimdir. Küme, yığın, popülasyon adı da verilen topluluk, araştırmacının tanımak istediği ve hakkında genel doğruların ortaya çıkartılacağı yığındır (Arıkan, 2017. s. 43). Örneklem; Kümeden belirli bir yöntemle seçilerek alınan kısma ise örneklem denir. Örneklem kümeyi temsil eder (Arıkan, 2017. s. 44).

Araştırmanın evreni 180 taban puanı ile öğrenci alan Eğitim Fakülteleri Resim-İş Eğitimi Bölümlerinde eğitim gören 3. ve 4. sınıf öğrencileri ile oluşturulmuştur. Bu üniversiteler;

- Aksaray Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı,
- Ondokuz Mayıs Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı,
- Uludağ Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı,
- Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı,
- Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı,
- Dokuz Eylül Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı olarak belirlenmiştir.

Bu üniversitelerin resim-iş eğitimi bölümü 3 ve 4. sınıflarında öğrenim gören 682 öğrenci araştırmanın çalışma evrenini oluşturmaktadır. Araştırmanın evrenini temsil edebilecek örneklemnin belirlenmesi ve ulaşılması gereken örneklem büyüklüğünün hesaplanması Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel (2012, s. 93) tarafından önerilen eşitlik ile hesaplanmıştır.

$$n = \frac{n_0}{1 + \frac{n_0}{N}}$$

Eşitlik 3.1. Sürekli değişkenlerde örneklem büyüklüğü tahmini

Eşitlik 3.1’de yer alan $n_0 = (t^2PQ)/d^2$ eşitliği ile hesaplanmakta ve p anlamlılık değeri 0,05 alındığında, $pq=0,25$ olacağından ve tabloda karşılık gelen t değeri 1,96 olduğundan 0,05 anlamlılık düzeyinde $n_0=384,16$ olarak hesaplanmaktadır (Büyüköztürk vd., 2012, s. 93). Formülde n_0 yerine konulduğunda;

$$n = \frac{384,16}{1 + \frac{384,16}{682}} = 245,73 = 246$$

olarak hesaplanmıştır. Araştırma kapsamında belirlenen evren içerisinde kolaylıkla bulunabilen örnekleme yöntemi ile belirlenen 246 öğrenci evreni temsil edebilecek yeterli düzeyinde olduğu görülmektedir. Kolaylıkla bulunabilen örnekleme, bir bölge söz konusu değilse, yakın çevrede bulunan ve ulaşılması kolay, elde mevcut ve araştırmaya katılmak isteyen (gönüllü) bireyler üzerinde yapılan örneklemedir (Erkuş, 2013, s. 122). Araştırma örneklemine ait öğrencilerin demografik özelliklerinin dağılımları Tablo 2’de görülmektedir.

Tablo 2

Öğrencilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

	Kategoriler	F	%
Sınıf Düzeyi	3. sınıf	129	52,4
	4. sınıf	117	47,6
Öğrenim Gördükleri Üniversite	1.Aksaray	43	17,5
	2.Bursa Uludağ	24	9,8
	3.İzmir Ege	70	28,5
	4.Muğla	27	11,0
	5.Samsun	27	11,0
	6. Van Yüzüncü Yıl	55	22,4
Yaş	20 ve Altı	24	9,8
	21	68	27,6
	22	70	28,5
	23	42	17,1
	24 ve Üstü	42	17,1
Resim Yapma Süresi	Üniversite Başlamasıyla	22	8,9
	Liseden İtibaren	61	24,8
	Liseden Önce	163	66,3
Cinsiyet	Erkek	90	36,6
	Kız	156	63,4
Toplam		246	100,0

Tablo 2’ye göre; Öğrencilerin %5 farkla çoğunluğu 3. sınıfta eğitim almakta, %28.5’i İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Resim -İş Eğitimi Ana Bilim Dalına devam etmekte, %28.5’i 22 yaşında, %66.3’ü liseden öğreniminden önce de resim yapmakta ve katılımcı öğrencilerin % 63’ünü kız öğrenciler oluşturmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması

Ölçme aracı olarak; araştırmacı tarafından oluşturulan genel başarı testi, literatür tarama ve tek gruplu ön ve son resim uygulaması, ön metin ve son metin uygulamaları ile veriler toplanmıştır. Nicel araştırma yöntemlerine göre araştırma incelendiğinde deneysel

araştırma ve başarı testi araştırması kullanılmıştır. Başarı testi Araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Deneysel araştırma ise ön ve son resim uygulamasında kullanılmıştır. Ön ve son metin uygulanmasında ise nitel bir süreç izlenmiştir.

İlk olarak araştırmada, yazılı ve görsel kaynakların taraması yapılmasının ardından kavramsal çerçeve kısmı oluşturulmuştur. Nicel ve nitel veriler hazırlandıktan sonra ön uygulamalar yapılmıştır.

Danışman hoca Doç Dr. Meltem Katırcı Danışmanlığında, Araştırmacı tarafından oluşturulan nicel yöntem ile ele aldığı başarı testi değerlendirilmiş, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları hesaplanmıştır. Madde güçlük indeksi, madde ayıricılık indeksi, nokta çift serili korelasyondan oluşan madde istatistikleri tamamlanmıştır. 15 maddeden oluşan başarı testte 13. maddenin ayırt ediciliği çok zayıf bulunduğundan çıkarılmıştır (Bkz. Tablo 1). Başarı testleri 180 taban puan ile öğrenci alan üniversitelerin 3. ve 4. sınıflarına posta yolu ile iletilerek uygulanmıştır.

180 taban puan ile öğrenci alan iki üniversite arasında ise (Dokuz Eylül Ün. ve Muğla Sıtkı Koçman Ün. Resim İş Eğitimi Ana Bilim Dalı) ön resim- son resim uygulaması ve ön metin-son metin uygulaması yapılmıştır. Bu iki üniversitede başarı testleri öğrencilere elden ulaştırılmıştır. 3. sınıf atölye öğrencilerinden oluşan herhangi bir atölye sınıfına (çalışma grubuna) 1 ve 2. Konu anlatımı uygulanmıştır. İlk konu anlatımında, Yunus Emre'nin şiirinden yola çıkarak çalışma yapmaları istenmiştir (Bkz. Ek: 3). İkincisinde ise İslam felsefesi ile ilgili konu anlatılmıştır ve Yunus Emre'nin aynı şiirinden yola çıkarak tekrar çalışma yapmaları istenmiştir (Bkz. Ek 4). Bu aşama nicel araştırma yöntemlerinden deneysel model ele alınmıştır.

Her ön ve son resim uygulamasının ardından denekler aynı zamanda ön ve son metin doldurmuşlardır. Ön ve son metin de duyguları ve algıları felsefi açıdan nitel bir şekilde ölçülmüştür (Bkz. Ek 2).

Sonrasında oluşturulan kriter kağıdına göre, ön ve son resim ile ön ve son metin değerlendirmeleri yapılmıştır. 3 uzman tarafından değerlendirmeler ele alınmış olup araştırmacı tarafından yöntem ve bulgular bölümünde çözümlenerek yorumlanmıştır.

3.3.1. Felsefe Başarı Testi Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Resim-İş Eğitimi Bölümü 3 ve 4. sınıfa devam eden öğrencilerin “Ayan-i Sabite” ve “Vahdet-i Vücut” konularını kapsayan 15 maddelik 3 şıklı çoktan seçmeli bir felsefe ile

ilgili bilgi düzeylerini tespit etmek için bir başarı testi geliştirilmiştir. Madde havuzunda yer alan maddelerin belirlenen konular ile ilişkili olup olmadığına karar vermek için ölçme ve değerlendirme uzmanı, resim bölümünden 2 uzman ve Türkçe uzmanı olmak üzere üç uzman tarafından incelenerek maddelere son şekli verilmiştir. Felsefe başarı testinin geçerlik ve güvenirlik çalışması için Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı 3 ve 4. sınıfa devam eden 100 öğrenci pilot uygulama kapsamında maddeleri cevaplandırmıştır.

3.3.1.1. Madde İstatistikleri

Öğrencilere uygulanan “Ayan-i Sabite” ve “Vahdet-i Vücut” konularını kapsayan 15 maddelik başarı testine ait madde güçlük indeksi, madde ayırt edicilik indeksi ve nokta çift serili korelasyon katsayı değerleri Tablo 3’te görülmektedir.

Tablo 3

Felsefe Başarı Testi Madde İstatistikleri (15 Madde)

Maddeler	Madde güçlük indeksi (pij)	Madde ayırtıcılık indeksi (rij)	Nokta Çift Serili Korelasyon
Madde 1	0,70	0,43	0,45
Madde 2	0,43	0,48	0,45
Madde 3	0,36	0,35	0,39
Madde 4	0,45	0,48	0,38
Madde 5	0,34	0,45	0,46
Madde 6	0,70	0,44	0,44
Madde 7	0,64	0,34	0,41
Madde 8	0,68	0,37	0,42
Madde 9	0,41	0,47	0,45
Madde 10	0,60	0,55	0,55
Madde 11	0,57	0,61	0,52
Madde 12	0,78	0,32	0,41
Madde 13	0,38	0,18	0,24
Madde 14	0,72	0,35	0,38
Madde 15	0,42	0,42	0,43

Tablo 3’e bakıldığında maddelerin madde güçlük indeksleri, madde ayırt edicilik indeksleri ve maddelere ait nokta çift serili korelasyon katsayıları incelenmiştir. Maddelerin ayırt edicilik indekslerine bakıldığında 0,18 ile 0,61 aralığında değişmektedir. Madde ayırt edicilik indeks kriterleri incelendiğinde 0,00 ile 0,19 aralığı çok zayıf madde, 0,20 ile 0,29 aralığında ise maddeler düzeltilip geliştirilebilir, 0,30-0,39 aralığında ise oldukça iyi bir madde, yine de geliştirmek için üzerinde düşünülebilir, 0,40 ve daha büyük ise çok iyi bir madde şeklindedir (Tekin, 2008, s. 249). Bu kriterlere göre 0,30 değerinin

altında olan 13. Maddenin madde ayırt edicilik indeksi çok zayıf olduğundan başarı testinden çıkarılmıştır. Başarı testinde yer alan bir madde (13. madde) çıkarılarak 14 maddelik son düzenleme ile analizler tekrarlanmıştır. Başarı testine ait 14 maddelik madde güçlük indeksi, madde ayırt edicilik indeksi ve nokta çift serili korelasyon katsayı değerleri Tablo 4’te görülmektedir.

Tablo 4

Felsefe Başarı Testi Madde İstatistikleri (14 Madde)

Maddeler	Madde güçlük indeksi (pij)	Madde ayırtıcılık indeksi (rij)	Nokta Çift Serili Korelasyon
Madde 1	0,70	0,53	0,47
Madde 2	0,43	0,55	0,46
Madde 3	0,36	0,40	0,38
Madde 4	0,45	0,48	0,40
Madde 5	0,34	0,54	0,46
Madde 6	0,70	0,53	0,45
Madde 7	0,64	0,42	0,40
Madde 8	0,68	0,39	0,41
Madde 9	0,41	0,62	0,48
Madde 10	0,60	0,59	0,55
Madde 11	0,57	0,63	0,52
Madde 12	0,78	0,36	0,40
Madde 14	0,72	0,46	0,39
Madde 15	0,42	0,59	0,46

Tablo 4’e bakıldığında 14 maddelik başarı testine ait maddelerin madde güçlük indeksleri, madde ayırt edicilik indeksleri ve maddelere ait nokta çift serili korelasyon katsayıları incelenmiştir. Maddelere ait güçlük indekslerine bakıldığında 0,34 ile 0,78 arasında değiştiği görülmektedir. Bu durum maddelerin başarı testinde yer alabilecek güçlük düzeylerine sahip olduğunu göstermektedir. Maddelerin ayırt edicilik indekslerine bakıldığında 0,36 ile 0,63 aralığında değişmektedir. Bu durum maddelerin “Ayan-i Sabite” ve “Vahdet-i Vücut” konularını kapsayan başarı testinden yüksek puan alan öğrenci ile düşük puan alan öğrenciyi ayırt edebildiğini göstermektedir. Maddelere ait nokta çift serili korelasyon katsayıları incelendiğinde 0,38-0,55 aralığında değişmektedir. Nokta çift serili korelasyon değeri incelendiğinde maddeye ait korelasyon değerinin 0,30’un altında olması madde ile ölçülmek istenen davranışın test ile ölçülen davranış arasındaki ilişkinin düşük düzeye sahip olmasından dolayı testten çıkarılması gerekmektedir (Baykul ve Güzeller, 2014). Bu bağlamda değerlendirildiğinde 14 maddenin testin bütünüyle kabul edilebilir düzeyde ilişkili olduğu görülmektedir.

3.3.1.2. Test İstatistikleri

Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı 3 ve 4. sınıfa devam eden öğrencilerin “Ayan-i Sabite” ve “Vahdet-i Vücut” konularını kapsayan bilgi düzeylerini ölçen 15 maddelik başarı testi pilot uygulama sonuçlarından elde edilen değerlendirme puanları doğrultusunda hesaplanan madde istatistikleri incelenerek nihai başarı testinde 14 madde kalmasına karar verilmiştir. Pilot uygulamada başarı testinden elde edilen öğrencilerin puanlarına ait test istatistikleri Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5

Felsefe Başarı Testi Test İstatistikleri (14 Madde)

Başarı Testi Test istatistikleri	Değerler
Başarı Testinden alınabilecek en yüksek puan (madde sayısı)	14
Değerlendirilen öğrencilerin sayısı	100
Başarı Testinden alınan en düşük puan	1,00
Başarı Testinden alınan en yüksek puan	14,00
$\bar{X}$ (Ortalama)	7,80(%55,7)
Ss (Standart sapma)	2,96
KR-20 (Güvenirlik)	0,69
Çarpıklık	-0,155
Basıklık	-0,323
Ortalama güçlük (P)	0,56
Ortalama Ayırt Edicilik	0,51
Ortalama Nokta Çift Serili Korelasyon	0,44
Üst grubun minimum puanı (n=28)	10,0
Alt Grubun Maksimum puanı (n=30)	6,0

Tablo 5 incelendiğinde başarı testine ait 14 maddenin yer aldığı görülmektedir. Felsefe başarı testi ile değerlendirilen öğrencilerin en düşük aldığı puan 1,00 en yüksek puan ise 14,00 olduğundan başarı testinde maddelerin hepsini doğru cevaplayanların olduğu ve en az bir maddeye doğru cevap verildiği görülmektedir. Ön uygulamaya katılan öğrencilerin başarı testine ait ortalama puanlarının 7,80 olduğu yani başarı testinde yer alan maddelerin %55,7'sinin doğru yaptığı sonucuna ulaşılmıştır. Başarı testinin çarpıklık (-0,155) ve basıklık (-0,323) değerleri incelendiğinde -1 ile +1 arasında dağılım gösterdiği yani başarı testi puanlarının normal dağılıma yakın bir dağılıma sahip olduğu ifade edilmektedir. Normallik varsayımının bir ölçüsü olarak çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ile +1 aralığında olmasının kabul edilebileceği ifade edilmektedir (Morgan, Leech, Gloeckner ve Barrett, 2004, s.50).

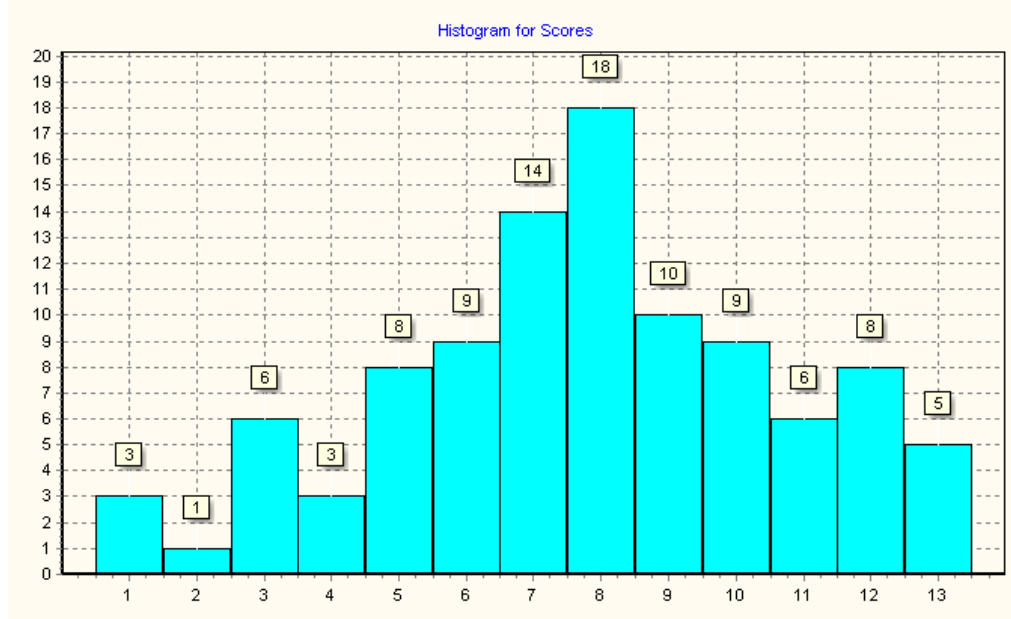
Başarı testinden alınan puanlara ilişkin hesaplanan ortalama güçlük (p) indeksi 0,56 ile orta güçlükte olduğu görülmektedir. Başarı testinin ortalama ayırt ediciliğine bakıldığında 0,51 ile “Ayan-i Sabite” ve “Vahdet-i Vücut” konularını kapsayan bilgilere sahip olan öğrenciler ile sahip olamayan öğrencileri ayırt edebilecek düzeyde olduğu görülmektedir.

Başarı testi puanlarına ilişkin yüksek puan alarak üst grupta yer alan öğrencilerin aldıkları minimum puanın 10,0 olduğu ve düşük puan alarak alt grupta yer alan öğrencilerin maksimum puanlarının 6,0 olduğu görülmektedir. Bu durum üst gruptaki öğrencilerin minimum puanları ile alt grupta yer alan öğrencilerin maksimum puanlarının birbirlerine çok yakın olmadığı bu durum başarı testinde bilgi düzeyine hâkim olan öğrenci ile hakim olamayan öğrencileri ayırt edebildiği görülmektedir.

Ön uygulamaya katılan öğrencilerin başarı puanlarına ilişkin standart sapma değeri 2,96’dır. Hesaplanan standart sapma değeri, öğrencilerin felsefe başarı puanlarının birbirlerine göre çok büyük farklılıklar göstermediği yani puanların homojen dağılıma sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 5'te felsefe başarı testine ait güvenilirlik iki kategorili verilerde hesaplanan ve başarı testine ait maddelerin iç tutarlılığın ölçüsünü veren KR-20 ile hesaplanmıştır. KR-20 güvenilirlik katsayısının 1,00’e yakın olması testin güvenilirliğinin yüksek olduğu, 0,00’a yakın olması da güvenilirliğin düşük olduğu anlamına gelmektedir. Bir başka deyişle testin güvenilirliğinin yüksek olması, test puanlarına karışan hatanın az olduğunu, testin güvenilirliğinin düşük olması da test puanlarına karışan hatanın fazla olduğunu göstermektedir (Özçelik, 2010). Öğrencilerin başarı testi ile değerlendirilmesi sonucu elde edilen puanlardan hesaplanan güvenilirlik değeri (KR-20) 0,69’dur. Bu değer başarı testine ait 14 madde ile kabul edilebilir düzeyde güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı 3 ve 4. sınıfa devam eden öğrencilerin bilgi düzeylerini ölçen 14 maddelik 3 seçenekli çoktan seçmeli olarak tasarlanan 1/0 puanlanabilen maddelerden oluşan başarı testine ait madde ve test istatistikleri hesaplandığında geçerli ve güvenilir bir başarı testinin tasarlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Pilot uygulamada yer alan öğrencilerin 14 maddelik başarı testi puanlarına ilişkin histogram grafiği şekil 37’de görülmektedir.

Şekil 37. Felsefe Başarı Puanlarına Dayalı Histogram Grafiği

3.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırma kapsamında öğrencilerden başarı testi ile toplanan veriler SPSS-24 paket programına işlenmiştir. Başarı testine ilişkin verilerin dağılımları incelenmiş ve uç değer problemi gösteren veri olmadığı görülmektedir. Aynı zamanda değişkenlere ait uç değerlerin incelenmesi aşamasında gövde yaprak grafiği ve boxplot grafikleri incelenerek çok yüksek ve çok düşük değerler uç değerler olarak yorumlanmıştır (Tan, 2016, s.100). Gövde yaprak grafiği ve boxplot grafikleri bağlamda da uç değer olan bir veri olmadığı görülmektedir. Öğrencilerin başarı düzeylerine ilişkin dağılımın çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde -1 ile +1 arasında değiştiği görülmektedir. Başarı testinden elde edilen puanların öğrencilerin demografik özelliklerine göre farklılık olup olmadığına bakmadan önce veri dağılımının parametrik veya nonparametrik olup olmadığına karar vermek için normallik ve homojenlik testleri yapılmıştır. Başarı testinden elde edilen puanların normal dağılım varsayımının sınanması için çarpıklık ve basıklık değerlerinin kabul edilebilir aralık düzeyinde olduğu ve normal dağılım gösterdiği görülmektedir. Normallik varsayımının bir ölçüsü olarak çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ile +1 aralığında olmasının kabul edilebileceği ifade edilmektedir (Morgan, Leech, Gloeckner & Barrett, 2004, s.50). Test varyanslarının homojenliği yani Levene homojenlik testine ait dağılım incelendiğinde Levene İstatistiği $p > .05$ 'e göre puan dağılımına ait test varyanslarının homojen dağıldığı yani homojenlik varsayımının sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Başarı testine ait puan dağılımının sürekli veri olduğu ve eşit aralıklı ölçek

düzeyinde olduğu görülmektedir. İki örneklemin (grup) birbirinden bağımsız olması, bağımlı değişkenlerin aralık veya oran ölçek düzeyinde ölçülmüş olması, normallik ve homojenlik varsayımlarının sağlanması parametrik test varsayımlarını karşılamaktadır (Köklü, Büyüköztürk & Bökeoğlu, 2007, s. 152-161). Öğrencilerin genel olarak 3 ve 4. Sınıf olarak ayrıldığında başarı testine ilişkin puan dağılımlarının ne düzeyde olduğuna betimsel istatistiklerle (minimum değer, maksimum değer, ortalama ve standart sapma) bakılmıştır. Öğrencilerin cinsiyetlerine ve öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre başarı düzeyleri arasındaki farklılığa Independent-Samples (Bağımsız Örneklem) T-Testi analizi ile bakılmıştır. Öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversite, yaş düzeyleri ve resim yapma sürelerine göre başarı düzeyleri arasındaki farklılığa One-Way ANOVA (Tek Yönlü Varyans Analizi) ile bakılmıştır. İki'den fazla grup olan değişkenler bağlamında manidar farklılık çıkması durumunda grupların karşılaştırılması için tek yönlü varyans analizinde çoklu karşılaştırma (Post Hoc) testlerinden Tukey testi seçilmiştir (Can, 2014, s. 152). Öğrencilerin yaptıkları resimlerin öntest uzman görüşü puanları ile sontest uzman görüşü puanları aynı zamanda ortaya çıkan fark sayısal olarak incelenerek yorumlanmıştır. Başarı testine ait 15 maddeye ilişkin doğru cevaplamışsa 1 yanlış cevaplamışsa 0 şeklinde puanlama yapılarak madde ve test istatistikleri hesaplanmıştır. Madde ve test istatistiklerinin hesaplamasında Brooks ve Johanson(2003) tarafından geliştirilen TAP (Test Analysis Programı Version 14.7.4) paket programı kullanılmıştır. Geliştirilen başarı testine ilişkin iç tutarlılık güvenirlik katsayısı olarak KR-20 güvenirlik katsayısı hesaplanmıştır.

Araştırma da nicel ve nitel bir süreç izlenmiştir. Nicel araştırma; olay ve olgulara dışarıdan bakan nesnel bir tavır geliştirmeyi sağlayan araştırma modelidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s.55). Nitel araştırma ise gözlem görüşme, doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik araştırmalardır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s.39).

Nitel araştırma yöntemindeki genel yaklaşım deneklerin nasıl bir çevrede bulunduklarını, dış dünyayı nasıl algıladıkları önemlidir. Felsefi açıdan deneklerin ön ve son metinde çalışmaları ile ilgili metin yazmaları istenildiğinde algıları, duygu ve düşünceleri veri toplama, çözümleme ve yorumlama açısından önemli bulunmuştur. Resim yaparken hangi duygu ve düşünce içinde bulundukları, resimlerini felsefi açıdan nasıl değerlendirdikleri araştırmacı tarafından yorumlanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın alt amaçlarına yönelik bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrencilerinin “Başarı testine” İlişkin Başarı Düzeyleri Nedir? Alt Amacına Yönelik Bulgular

Bu bölümde, ‘Başarı Testi’ nin uygulandığı Van Yüzüncü yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı, Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı, Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı ve İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencilerinin Başarı testi sonuçlarına yer verilmiştir. On dört maddeden oluşan ön başarı testi toplam 15 maddeden oluşurken deneme uygulama sonunda düzenlenerek oluşturulan nihai Başarı Testi toplam 14 sorudan oluşmaktadır (Nihai Başarı Testi Soruları için Bkz. Ek-5).

Bu süreçte başarı testinde madde güçlük indeksi, madde ayıricılık indeksi, nokta çift serili korelasyondan oluşan madde istatistikleri tamamlanmıştır. 15 maddeden oluşan başarı testinde 13. maddenin ayırt ediciliği çok zayıf bulunduğundan çıkarılmıştır. 14 madde ile çalışmaya devam edilmiştir. Üniversitelere posta yolu ile ulaştırılan başarı testi 3 ve 4. sınıf öğrencileri tarafından cevaplandırılarak araştırmacıya ulaştırılmıştır.

Teste katılan öğrenci profilleri incelendiğinde, Tablo 2’ye göre; Öğrencilerin %5 farkla çoğunluğu 3. sınıfta eğitim almakta, %28.5’i Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı Üniversitesine devam

etmekte, %28.5'i 22 yaşında, %66.3'ü liseden öğreniminden önce de resim yapmakta ve katılımcı öğrencilerin % 63'ünü kız öğrenciler oluşturmaktadır.

Tablo 2'ye göre; 3. sınıf öğrencileri 4.sınıf öğrencilerinden sayıca daha fazladır. Başarı testinin bahar döneminde yapılması ve son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısından dolayı testin bu şekilde sonuçlanmış olabileceği düşünülmektedir. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrenci alım kontenjanı diğer üniversitelere göre daha yüksek olduğundan katılım daha fazla sağlanmış olabilir. Ayrıca teste katılan öğrencilerin çoğunluğunun 3. Sınıf öğrencisi olması nedeni ile, öğrenci profilleri belirleme aşamasında teste katılan öğrencilerin çoğunlukla 22 yaşında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin çoğunluğunu ise kız öğrenciler oluşturmaktadır (Bkz. Tablo 2).

Tablo 6

Resim-iş Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Başarı Testine İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Başarı Testi Puanları	N	Minimum	Maximum	$\bar{X}$ (Ortalama)	S
3. Sınıf	129	3,00	13,00	8,11	2,18
4. Sınıf	117	3,00	13,00	7,09	2,17
Genel	246	3,00	13,00	7,62	2,24

Tablo 6' da, Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencilerinin “Ayan-i Sabite” ve “Vahdet-i Vücut” konularına ilişkin başarı puanları ele alınmıştır. 3. sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin “Ayan-i Sabite” ve “Vahdet-i Vücut” konularına ait başarı testi minimum puanın 3,00 olduğu ve maksimum puanın 13,00 olduğu görülmektedir. 3. sınıf öğrencilerinin başarı ortalamasına bakıldığında $\bar{X}=8,11$ (S=2,18) olduğu yani soruların yarıdan fazlasının cevaplanabildiği görülmektedir.

4. sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin “Ayan-i Sabite” ve “Vahdet-i Vücut” konularına ait başarı testi minimum puanın 3,00 olduğu ve maksimum puanın 13,00 olduğu görülmektedir. 4. sınıf öğrencilerinin başarı ortalamasına bakıldığında $\bar{X}=7,09$ (S=2,17) olduğu yani soruların sadece yarısının doğru cevaplanabildiği görülmektedir.

Öğrencilerin genelinin başarıları incelendiğinde öğrencilerin “Ayan-i Sabite” ve “Vahdet-i Vücut” konularına ait başarı testi minimum puanın 3,00 olduğu ve maksimum puanın 13,00 olduğu görülmektedir. Tüm öğrencilerin başarı ortalamasına bakıldığında $\bar{X}=7,62$ (S=2,24) olduğu kısacası, soruların yarısından fazlasının doğru cevaplandığı görülmektedir.

Genel itibari 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin “Ayan-i Sabite” ve “Vahdet-i Vücut” konularını kapsayan başarı testinden aldıkları puanlar incelendiğinde 3. sınıf öğrencilerinin biraz daha başarılı olduğunu ifade etmek mümkündür.

3. sınıf öğrencilerinin 4. Sınıf öğrencilerinden daha başarılı olmalarının sebebi konuya olan ilgi ve bilgi düzeylerinden olabilir. Ayrıca 4. Sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı, iş bulma kaygısı ve mezuniyet işlemlerinden dolayı yaşadıkları stresin de, başarı testine etki etmiş olabileceği düşünülmektedir.

4.1.1. Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Üniversiteye Göre Başarı Düzeyleri Arasında Anlamlı Fark var mıdır? Alt Amacına Yönelik Bulgular

Bu bölümde, başarı testine dahil edilen üniversiteler arasında başarı testine yönelik anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiş ve sonuçlar Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7

Resim-iş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Üniversiteye Göre Başarı Testi Puanları Arasında Anlamlı Farklılığa Ait Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) Sonuçları

	Üniversite	N	$\bar{X}$	S	F(5-240)	p	Post Hoc (Tukey)
Başarı Testi	1.A	43	7,58	2,41	2,99	,012*	5>3
	2.B	24	7,46	2,60			
	3.İ	70	6,91	2,25			
	4.M	27	8,07	1,33			
	5.S	27	8,59	2,10			
	6.V	55	7,93	2,12			

*p<,05

Tablo 7 incelendiğinde, resim-iş eğitimi bölümü öğrencilerinin öğrenim gördükleri üniversiteye göre “Ayan-i Sabite” ve “Vahdet-i Vücut” konularına ait başarı puanları arasında $F_{(5-240)}=2,99$, $p=,012<,05$ ’e göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Bu anlamlı farklılık, Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin başarı puanlarının ($\bar{X}=8,59$), İzmir Dokuz Eylül üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin başarı puanlarından ($\bar{X}=6,91$) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

İzmir Dokuz Eylül Üniversitesindeki öğrencilerden elde edilen başarı testi sonuçlarının, diğer üniversitelerdeki başarı testi sonuçlarına göre daha düşük olmasının nedeni, İzmir

Dokuz Eylül Üniversitesindeki öğrencilerin bilgi ve ilgilerinin daha düşük olmalarından kaynaklanmış olabilir.

Bölgelere göre üniversiteye gelen öğrencilerin aile yapısı, dine bakış açıları, disiplinler arası düşünme ve çalışma alışkanlıkları farklılık gösterebilir.

Bu durum öğrencilerin konuya ilgilerini, bilgilerini ve öğrenme isteklerini etkileyebilmektedir. İstatistiksel araştırmalar, dini inanç ve davranışların oluşumu ve bağımsız değişken olarak dindarlığın şekillenmesinde bağımsız demografik değişkenlerin etkili olduğunu göstermiştir. Bu değişkenler arasında eğitim, aile, yaş, coğrafi bölge gibi maddeler birer etken olarak kabul edilmiştir (Kurt, 2009, s.3).

4.1.2. Resim-İş Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Yaşlarına Göre Başarı Düzeyleri Arasında Anlamlı Fark var mıdır? Alt Amacına Yönelik Bulgular

Bu bölümde, başarı testine dahil edilen öğrencilerin yaşlarına göre başarı testine yönelik anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiş ve sonuçlar Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8

Resim-iş Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Yaşlarına Göre Başarı Testi Puanları Arasında Anlamlı Farklılığa Ait Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) Sonuçları

	Yaş	N	$\bar{X}$	S	F(4-241)	p	Post Hoc (Tukey)
Başarı Testi	20 ve Altı	24	8,17	2,44	0,57	,685	
	21	68	7,71	2,21			
	22	70	7,60	2,18			
	23	42	7,48	2,29			
	24 ve Üstü	42	7,36	2,25			

*p<,05

Tablo 8 incelendiğinde, resim-iş eğitimi bölümü öğrencilerinin yaşlarına göre “Ayan-i Sabite” ve “Vahdet-i Vücut” konularına ait başarı puanları arasında $F_{(4-241)}=0,57$, $p=,685>,05$ ’e göre anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Anlamlı farklılık olmamasına rağmen 20 ve daha küçük yaşta olan öğrencilerin başarılarının daha yüksek, 24 ve daha yüksek yaş düzeyindeki öğrencilerin başarılarının daha düşük olduğu görülmektedir.

3. sınıf öğrencilerinin, 4. sınıf öğrencilerinden daha başarılı olduğu sonucu ile doğru orantılı olarak düşünüldüğünde, Yaşı 24 ve üstü olan öğrencilerin ilgi ve bilgi seviyelerinin, yaşı 20 ve altı olan öğrencilerden daha düşük olduğu ifade edilebilir. Ayrıca 4. Sınıf öğrencilerinin mezun olma, sınav hazırlığı ve yeni bir hayata adapte olma

sürecinde bulunmalarından dolayı teste kendilerini verememe, motive olamama durumu yaşamış olabilecekleri düşünülmektedir.

4.1.3. Resim-İş Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Resim Yapma Sürelerine Göre Başarı Düzeyleri Arasında Anlamlı Fark var mıdır? Alt Amacına Yönelik Bulgular

Bu bölümde, başarı testi sonuçları sanatsal uygulamaya dahil edilen öğrenciler için resim yapma sürelerine göre değerlendirilmiştir. Bu öğrenciler arasında başarı testine ilişkin anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiş ve sonuçlar Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9

Resim-iş Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Resim Yapma Sürelerine Göre Başarı Testi Puanları Arasında Anlamlı Farklılığa Ait Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) Sonuçları

	Resim Yapma Süresi	N	$\bar{X}$	S	F(2-243)	p	Post Hoc (Tukey)
Başarı Testi	Üniversite Başlamasıyla	22	7,64	1,92	0,12	,892	
	Liseden İtibaren	61	7,74	2,42			
	Liseden Önce	163	7,58	2,22			

*p<,05

Tablo 9 incelendiğinde, resim-iş eğitimi bölümü öğrencilerinin resim yapma süresine göre “Ayan-i Sabite” ve “Vahdet-i Vücut” konularına ait başarı puanları arasında $F_{(2-243)}=0,12$, $p=,892>,05$ ’e göre anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Bu durumdan dolayı öğrencilerin resim yapma süreleri ile bilgi seviyelerinin birbirini etkilemediğini ifade etmek mümkündür.

4.1.4. Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Başarı Düzeyleri Arasında Anlamlı Fark var mıdır? alt Amacına Yönelik Bulgular

Bu bölümde, başarı testine dahil edilen öğrencilerin sınıf düzeyleri arasında başarı testine yönelik anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiş ve sonuçlar Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10

Resim-iş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Başarı Testi Puanları Arasında Anlamlı Farklılığa Ait Bağımsız Örneklem (Independent-Samples) T-Testi Sonuçları

	Sınıf Düzeyi	N	$\bar{X}$	S	t	sd	p
Başarı Testi	3. sınıf	129	8,11	2,18	3,68	244	,000*
	4. sınıf	117	7,09	2,17			

*p<,05

Tablo 10 incelendiğinde, resim-iş eğitimi bölümü öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre “Ayan-i Sabite” ve “Vahdet-i Vücut” konularına ait başarı puanları arasında $t_{(244)}=3,68$, $p=,000<,05$ ’e göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu anlamlı farklılık, 3. sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin başarı düzeylerinin ($\bar{X}=8,11$), 4. sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin başarı düzeylerinden ($\bar{X}=7,09$) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

3. sınıf öğrencilerinin 4. sınıf öğrencilerinden daha başarılı olmalarının sebebi, 3. sınıf öğrencilerinin bilgi ve ilgi düzeylerinin daha yüksek olmasından kaynaklanmış olabilir. Ayrıca 3. Sınıf öğrencilerinin 4. Sınıf öğrencilerine göre daha rahat olması, 4 sınıf öğrencilerinin sınav ve mezuniyet kaygısı içinde olması bu durumu etkilemiş olabilir.

Sınıf düzeylerine göre öğrenci başarılarının konulara göre farklılık gösterdiği bilinmektedir. Örneğin, Gazi Üniversitesi öğrencilerine yönelik gerçekleştirilen bir görsel algı testinde sonuçlar tam tersini göstermiştir. Bu araştırma ile 1. ve 2. sınıf öğrencilerinin görsel algılama ve anlamlandırma düzeyleri 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin görsel algılama ve anlamlandırma düzeylerine göre daha düşük olduğu belirlenmiştir (Katırcı, 2014, 1-17).

4.1.5. Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Başarı Düzeyleri Arasında Anlamlı Bir Fark var mıdır? Alt amacına Yönelik Bulgular

Bu bölümde, başarı testine dahil edilen öğrencilerin cinsiyetlerine göre başarı testine yönelik anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiş ve sonuçlar Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11

Resim-iş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Başarı Testi Puanları Arasında Anlamlı Farklılığa Ait Bağımsız Örneklem (Independent-Samples) T-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	t	sd	p
Başarı Testi	Erkek	90	7,47	2,22	0,83	244	,409
	Kız	156	7,71	2,25			

*p<,05

Tablo 11’de, resim-iş eğitimi bölümü öğrencilerinin cinsiyetlerine göre “Ayan-i Sabite” ve “Vahdet-i Vücut” konularına ait başarı puanları arasında $t_{(244)}=0,83$, $p=,490>,05$ ’e göre anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Kız öğrenciler ile erkek öğrencilerin başarı puanları açısından birbirine denk olduğu görülmektedir.

Birinci alt amaca ilişkin bulguların tamamı incelendiğinde; “Ayan-i Sabite” ve “Vahdet-i Vücut” konularına ilişkin 3 ve 4. sınıflara uygulanan başarı testi ile 3. sınıf öğrencilerinin 4. sınıf öğrencilerinden daha başarılı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Üniversitelere göre başarı düzeylerine bakıldığında, Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencilerinin araştırmaya dahil edilen diğer üniversite öğrencilerinden daha başarılı oldukları, İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencilerinin de en az başarı gösteren öğrenciler oldukları ortaya çıkmıştır. Başarı düzeyi yaşa göre incelendiğinde 20 yaş ve altı öğrencilerin daha başarılı, 24 yaş ve üzeri öğrencilerin daha düşük bir başarı elde ettikleri tespit edilmiştir. Resim yapma sürelerine göre başarı düzeyleri arasında anlamlı bir fark görülmezken aynı şekilde cinsiyet dağılımında da anlamlı bir fark görülmemiştir. Sınıf düzeylerine göre başarı düzeyleri incelendiğinde ise 3. sınıf öğrencilerinin 4. sınıf öğrencilerinden daha başarılı oldukları belirlenmiştir.

4.2. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı 3 ve 4. Sınıf Öğrenci Uygulamaları Arasında Anlamlı bir Fark var mıdır? Alt Amacına Yönelik Bulgular

Bu bölümde öğrenci uygulamaları sanatsal ve metin yazımı şeklinde iki farklı uygulamanın değerlendirme sonuçlarına yer verilmiştir. Bilgilendirme öncesi ve sonrası gerçekleştirilen ön-son metinlerin değerlendirilmesinden ve ön-son sanatsal uygulamaların değerlendirilmesinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bu bölümde öğrenci isimleri ve uygulamaları kodlanarak kullanılmıştır.

A-1= öğrencinin kodlamasıdır. Aynı şekilde A-2, A-3,A-4, A-5 öğrencilerinin de isim kodlanmış şeklidir. Kodlamada bulunan A harfi ise ikinci üniversitedeki öğrenciler ile karışmaması için kullanılmıştır. Öğrenciler isim bilgilerinin yer almasını istemediği için bu bölümde öğrencilere kodlar verilmiştir. Üniversitelerin herhangi bir atölyede bulunan öğrencilere ulaşılmaya çalışıldığından, Bu üniversitede ulaşılan atölyede beş öğrenciye uygulamalar yaptırılmıştır.

Öğrencilerin ön ve son Sanatsal Uygulamaları üç uzman tarafından değerlendirilmiş ve uzmanların değerlendirme sonuçları toplu olarak her bir öğrenci için ayrı ayrı tablolaştırılmıştır (Kritere dayalı Uzman Değerlendirme Formları için Bkz. Ek-7 ve Ek-8).

Öğrencilerin ön ve son metinleri araştırmacı tarafından yorumlanmıştır (Ön ve son öğrenci metinleri için Bkz. Ek-2).

1. Uygulama A-1 Kodlu Öğrencinin Sanatsal Uygulamalarına İlişkin Uzman Değerlendirme Sonuçları

Şekil 38. Uygulama A-1 kodlu öğrencinin ön ve son sanatsal uygulamaları

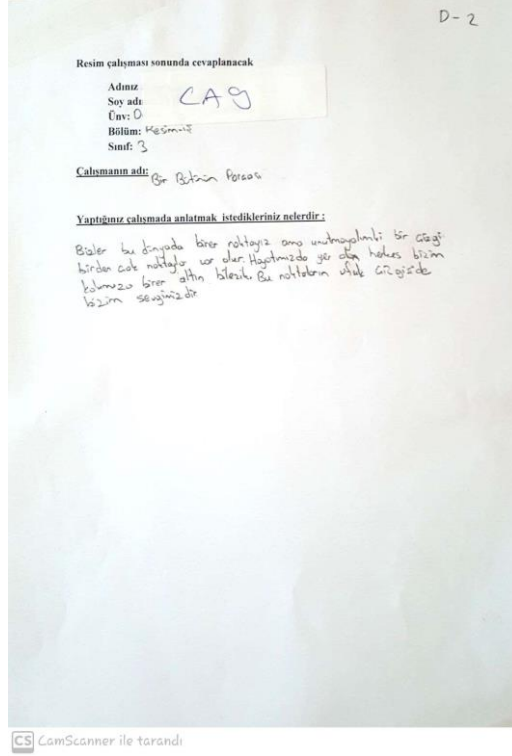
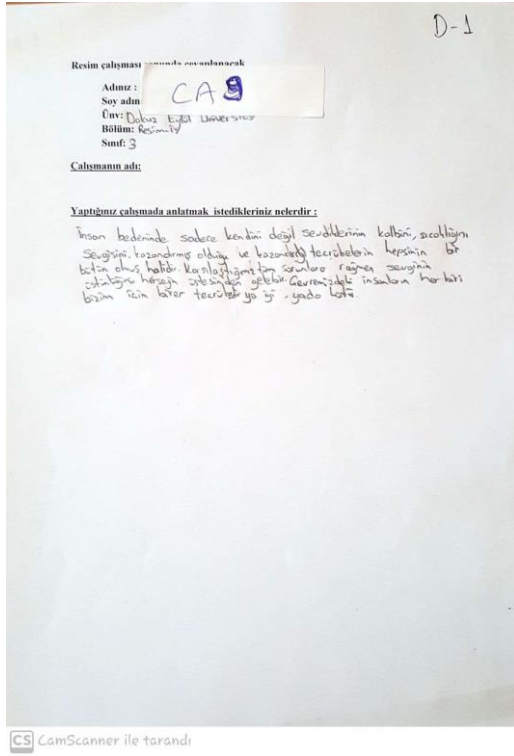
Tablo 12

A-1 Kodlu Kodlu Öğrenciye Yönelik Sanatsal Uygulamalara İlişkin Bulgular

A-1 KODLU ÖĞRENCİ DEĞERLENDİRİLMESİ	1. Ön Sanatsal Uygulama	2. Son Sanatsal Uygulama	ARA FARK
	TOP. PUAN: 42 (%40)	TOP. PUAN: 42 (%40)	TOP. ARA FARK DEĞERİ: 0
RENK KULLANIMI:	6	6	0
SÖZCÜKLERİ SANATIN İLKE VE ELEMENLARIYLA KULLANMASI:	5	4	- 1
FARKLI MALZEME KULLANMASI:	6	6	0
RESMİN TAMAMLANMASI:	6	6	0
SOYUTLAMA YAPABİLME:	6	6	0
ÖZGÜNLÜK:	6	6	0
FELSEFİ DİL:	7	8	+1

A-1 kodlu öğrenciye ait ön ve son sanatsal uygulama şu şekildedir; renk kullanımında, farklı malzeme kullanımında, resmin tamamlanmasında, soyutlama yapabilme ve özgünlük maddelerinde bir değişiklik görülmemektedir. Sözcükleri sanatın ilke ve elemanlarıyla kullanması ön sanatsal uygulamada beş puan, son sanatsal uygulamada dört puandır. Anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansımaları ise ön sanat uygulamada yedi puan, son sanatsal uygulamada sekiz puandır. Son Sanatsal uygulamada sözcükleri sanatın ilke ve elemanlarıyla kullanmasında düşüş gözlemlenmiştir. Anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansımaları kullanmasında ise artış gözlemlenmiştir. Toplam ara fark değerinde bir değişiklik gözlemlenmemiştir (Bkz. Tablo 12, şekil 39).

Öğrencinin sözcüklerden yola çıkarak resim yapabilmesinde gösterdiği başarısızlık, sanatın ilke ve elemanları açısından zayıf olması durumundan kaynaklanmış olabilir. Bazen konuya hakim olmak yeterli olmayabilir. Sanatın ilke ve elemanları ile ilgili bilgi eksikliği istenilen sonucu vermeyebilir.

Şekil 39. Uygulama A-1, A-1 kodlu öğrenciye ait ön- son metin uygulaması

A-1 Kodlu öğrencinin ön- son metinleri incelendiğinde; Ön metinde ‘insan bedeninde sadece kendini değil sevdiklerinin kalbini sıcaklığını, sevgisini, kazandırmış olduğu ve kazandırdığı tecrübelerin hepsinin bir bütün olmuş halidir. Karşılaştığımız tüm sorunlara rağmen sevginin üstünlüğü her şeyin üstesinden gelebilir. Çevremizdeki insanların her biri bizim için birer tecrübedir. Ya iyi ya da kötü’ cümlesi ile duygularını ifade ederken son metinde ‘bizler bu dünyada birer noktayız ama unutmayalım ki bir çizgi birden çok noktayla var olur. Hayatımızda yer alan herkes bizim kolumuza birer altın bilezik. Bu noktaların ufuk çizgisi de bizim sevgimizdir’ ile duygularını ifade ettiği görülmektedir. Metin dilinin anlaşılır olması incelendiğinde ön metinde ele aldığı cümlelerde anlatım bozukluğu vardır. Son metin de ise daha dikkatli bir anlatım söz konusudur. Konuyla ilgili olması incelendiğinde ön metinde daha ziyade insani duygular yansıtılmıştır. Son metinde ise anlatılan konudan yola çıkarak bir anlatım seçmiştir. Metin anlatımının sanatsal uygulamaya yansıtılması incelendiğinde sanatsal uygulamalar arasında gözle görülür bir değişiklik gözlemlenmemiştir. Öğrencinin ön ve son metin uygulamasında anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansması değerlendirmesi incelendiğinde son metin uygulamasında nokta ve çizgi ile insanı anlatmasından dolayı bir puan fark ile artış gözlemlenmesi bu durum 2. Konu anlatımının etkisinden kaynaklanmış olabilir (Bkz. Tablo 12).

2. Uygulama A-2 Kodlu Öğrencinin Sanatsal Uygulamalarına İlişkin Uzman Değerlendirme Sonuçları

Şekil 40. Uygulama A-2 kodlu öğrenciye ait ön-son sanatsal uygulama

Tablo 13

A-2 Kodlu Kodlu Öğrenciye Yönelik Sanatsal Uygulamalara İlişkin Bulgular

A-2 KODLU ÖĞRENCİ DEĞERLENDİRİLMESİ	1.Ön Sanatsal Uygulama	2.Son Sanatsal Uygulama	ARA FARK
	TOP. PUAN:88 (%83)	TOP. PUAN: 96 (%91.4)	TOP. ARA FARK DEĞERİ: 8 (%8.4)
RENK KULLANIMI:	15	15	0
SÖZCÜKLERİ SANATIN İLKE VE ELEMANLARIYLA KULLANMASI:	12	12	0
FARKLI MALZEME KULLANMASI:	3	7	+4
RESMİN TAMAMLANMASI:	15	15	0
SOYUTLAMA YAPABİLME:	13	15	+2
ÖZGÜNLÜK:	15	15	0
FELSEFİ DİL:	15	12	-3

A-2 kodlu öğrencinin ön-son sanatsal uygulamasında, renk kullanımı, sözcükleri sanatın ilke ve elemanlarıyla kullanması, resmin tamamlanması ve özgünlük maddelerinde bir değişiklik oluşmamıştır. Farklı malzeme kullanması, soyutlama yapabilme maddelerinde ise olumlu yönde bir artış gözlemlenmiştir. Anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansımaları kullanımında ise bir düşüş gözlemlenmiştir. Toplam ara fark değerinde olumlu yönde artış

gözlemlenmiştir (Bkz. Tablo 13 ve Şekil 41). Öğrencinin son sanatsal uygulamasında soyutlama yapabilmede gösterdiği başarı felsefi açıdan bilgi düzeyindeki artıştan olabilir.

D-2

Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adınız: BKG

Soy adınız: ca Teyfen Fıratlıoğlu

Ünvan: Öğ

Bölüm: Resim

Sınıf: 3

Çalışmanın adı: Benim içim, ben den daha iyi tanıyan kimdir?

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir:

Yansımasıdır, kendini gerçek kılan. İçindeki yansıma mı yoksa dışındaki yansıma mı bu kadar kendine güvenciren? Kendine güvenen daha iyi mi bilir benliğini? İşte sorarak bulur, kendini insan.

CS CamScanner ile tarandı

D-2

Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adınız: BKG

Soy adınız: ca Teyfen Fıratlıoğlu

Ünvan: Öğ

Bölüm: Resim

Sınıf: 3

Çalışmanın adı: Bir ben var farklı benim.

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir:

Daha çok ruhsal durumlarımı yansıtırken psikoloji yansırmı kullanarak tasvir etmeye çalışırım. Kendimi bilirim ama dış ve iç yansımam farklı olabilir. Ben bile kendimi tabir ederken zorlanabilirim. Felsefe psikoloji bile yetmez. Kendimi anlatamam ancak susarak gösteririm.

CS CamScanner ile tarandı

Şekil 41. Uygulama A-2 kodlu öğrenciye ait ön-son metin uygulaması

A-2 kodlu öğrencinin ön - son metin uygulaması incelendiğinde ön metinde “yansımasıdır, kendini gerçek kılan. İçindeki yansıma mı yoksa dışındaki yansımamı bu kadar kendine güvenciren. Kendine güvenen daha iyi mi bilir benliğini? İşte sorarak bulur, kendini insan.” Şeklinde. Son metinde ise “daha çok ruhsal durumlarımı yansıtırken psikoloji yansırmı kullanarak tasvir etmeye çalışırım. Kendimi bilirim ama dış ve iç yansımam farklı olabilir. Ben bile kendimi tabir ederken zorlanabilirim. Felsefe psikoloji bile yetmez. Kendimi anlatamam ancak susarak gösteririm” şeklindedir. Metin dilinin anlaşılır olması incelendiğinde her iki metinde akıcı bir dil kullanmıştır. Konuyla ilgili olması incelendiğinde son metin uygulamasında anlatılan konudan dolayı bir farklılık gözlemlenmiştir. Metin anlatımının sanatsal uygulamaya yansıtılması incelendiğinde son metin uygulamasında soyutlama yapmaya çalışarak anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. son metin uygulamasında anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansıması kullanmaya çalışmış olmasına rağmen başarısız olması felsefi açıdan birikime sahip olmamasından dolayı olabilir.

3. Uygulama A-3 Kodlu Öğrencinin Sanatsal Uygulamalarına İlişkin Uzman Değerlendirme Sonuçları

Şekil 42. Uygulama A-3 kodlu öğrenciye ait ön-son sanatsal uygulama

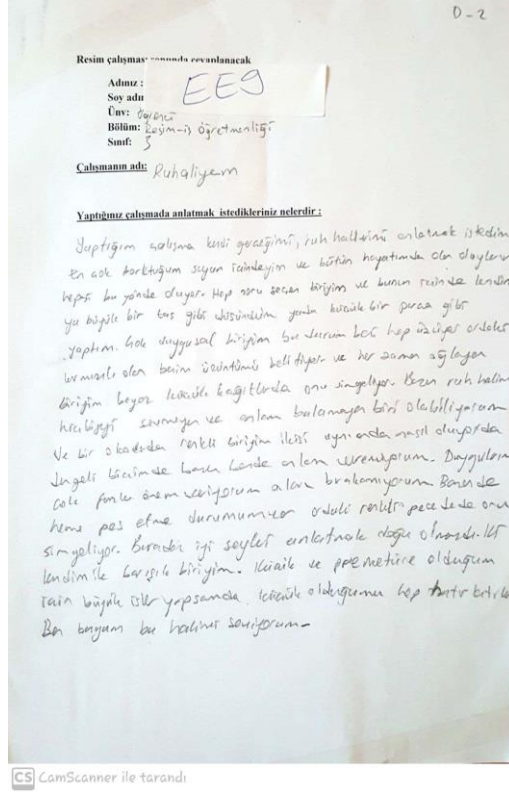
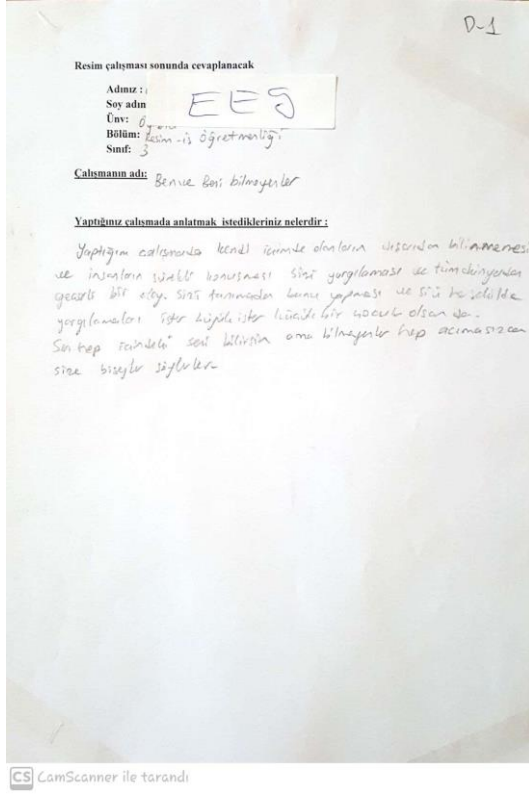
Tablo 14

A-3 Kodlu Öğrenciye Yönelik Sanatsal Uygulamalara İlişkin Bulgular

A-3 KODLU ÖĞRENCİ DEĞERLENDİRİLMESİ	1. Ön Sanatsal Uygulama	2. Son Sanatsal Uygulama	ARA FARK
	TOP. PUAN:42 (%40)	TOP. PUAN:63 (%60)	TOP. ARA FARK DEĞERİ: 21 (%20)
RENK KULLANIMI:	6	6	0
SÖZCÜKLERİ SANATIN İLKE VE ELEMENLARIYLA KULLANMASI:	6	6	0
FARKLI MALZEME KULLANMASI:	6	15	+9
RESMİN TAMAMLANMASI:	6	15	+9
SOYUTLAMA YAPABİLME:	6	9	+3
ÖZGÜNLÜK:	6	6	0
FELSEFİ DİL:	6	6	0

A-3 kodlu öğrencinin ön ve son sanatsal uygulamasında, farklı malzeme kullanımı, resmin tamamlanması, soyutlama yapabilme maddelerinde bir artış göze çarpmaktadır (Bkz. Tablo 14 ve Şekil 43). Diğer maddelerde ise herhangi bir değişim görülmemiştir. Toplam ara fark değerlendirmesinde olumlu yönde bir artış vardır.

Öğrencinin farklı malzeme kullanması ve resmin tamamlanması değerlendirmesinde son Sanatsal uygulamasında iki kat artış gözlemlenmiştir. Soyutlama yapabilmesinde de bir artış gözlemlenmiştir. Bu durum 2.derste işlenen felsefi konunun sonucu olabilir.

Şekil 43. Uygulama A-3 kodlu öğrenciye ait ön- son metin uygulaması

A-3 kodlu öğrencinin ön - son metin incelemesinde ön metinde “yaptığım çalışmada kendi içimde onların dışarıdan bilinmemesi ve insanların sürekli konuşması bizi yargılaması ve tüm dünyada geçerli bir olay. Sizi tanımadan bunu yapması ve sizi herşekilde yargılaması ister büyük ister küçük bir çocuk olsanda. Sen hep içindeki seni bilirsin ama bilmeyenler size hep acımasızca bir şeyler söylerler” olarak ifade etmiştir. Son metinde ise “yaptığım çalışmada kendi gerçeğimi ruh halimi yansıtmak istedim. En çok korktuğum içindeyim. Ve bütün hayatımda olan olayların hepsi bu yönde oluyor. Hep zoru seçen biriyim bunun içinde kendimi ya büyük bir taş gibi düşündüm ya da küçük bir parça gibi...” devam etmektedir. Öğrencinin uzun bir şekilde kendi ruh halini anlatmasından oluşmaktadır. Anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansımaları açısından öğrencinin ön-son metin uygulamasında bir farklılık gözlemlenmemiştir. Metin dilinin anlaşılır olması incelendiğinde akıcı bir şekilde yazmaya çalıştığı gözlemlenmiştir. Konuyla ilgili olması incelendiğinde ön metin uygulamasında sadece insani duygulara yer vermiştir. Son metin uygulamasında ise kendini bir taş olarak hissetmesinden dolayı konu ile ilgili görülmüştür. Metin anlatımının sanatsal uygulamaya yansıtılması incelendiğinde son resim uygulamasında soyutlama yapabilmedeki gösterdiği başarı fark edilmektedir. Öğrencinin

kendi ruh halini yalın bir dille anlatmaya çalışması, anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansımaları açısından zayıf olmasından kaynaklı olabilir.

4. Uygulama A-4 Kodlu Öğrencinin Sanatsal Uygulamalarına İlişkin Uzman Değerlendirme Sonuçları

Şekil 44. Uygulama A-4 kodlu öğrenciye ait ön-son sanatsal uygulamalar

Tablo 15

A-4 Kodlu Öğrenciye Yönelik Sanatsal Uygulamalara İlişkin Bulgular

A-4 KODLU ÖĞRENCİ DEĞERLENDİRİLMESİ	1. Ön Sanatsal Uygulama	2. Son Sanatsal Uygulama	ARA FARK
	TOP. PUAN: 70 (%66)	TOP. PUAN: 69 (%65.7)	TOP. ARA FARK DEĞERİ: -1 (%0.3) eksi düşüş
RENK KULLANIMI:	9	12	+3
SÖZCÜKLERİ SANATIN İLKE VE ELEMENLARIYLA KULLANMASI:	11	6	-5
FARKLI MALZEME KULLANMASI:	12	7	-5
RESMİN TAMAMLANMASI:	12	12	0
SOYUTLAMA YAPABİLME:	6	12	+6
ÖZGÜNLÜK:	8	12	+4
FELSEFİ DİL:	12	8	-4

Yukarıda yer alan Tablo 15’ te, A-4 kodlu öğrencinin ön-son sanatsal uygulamasında, renk kullanımı, soyutlama yapabilme ve özgünlük maddelerinde olumlu yönde bir artış gözlemlenmiştir. Resmin tamamlanması maddesinde bir değişiklik görülmemiştir. Diğer maddelerde ise düşüş görülmektedir. Toplam ara fark değerinde ise çok az bir gerileme vardır. 12 puandan 8 puana düşüş gözlemlenmiştir. Öğrencinin 2 konuda ilgisini

kaybetmesi sonucunda 3 puan düşüş yaşanmış olabilir. Bu gerileme son sanatsal uygulamanın aynı gün içinde işlenmesinden dolayı öğrencinin motivasyonunda bir düşüşten kaynaklanmış olabilir.

D-1

Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adınız : MG9
Soy adınız :
Ünvan : Öğ
Bölüm : Resimlik Öğretmenliği
Sınıf : 3

Çalışmanın adı : Hayat yaşam ve yüzler

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir :

Yaptığım çalışmada insanın yok oluşu ve hayatta kalabilmek için para gerektiğini, paran varsa karşına çıkabilecek farklı sahte yüzler

CS CamScanner ile tarandı

D-2

Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adınız : MG9
Soy adınız :
Ünvan : Öğ
Bölüm : Resimlik Öğretmenliği
Sınıf : 3

Çalışmanın adı : Gerçeklik ve Renklerim

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir :

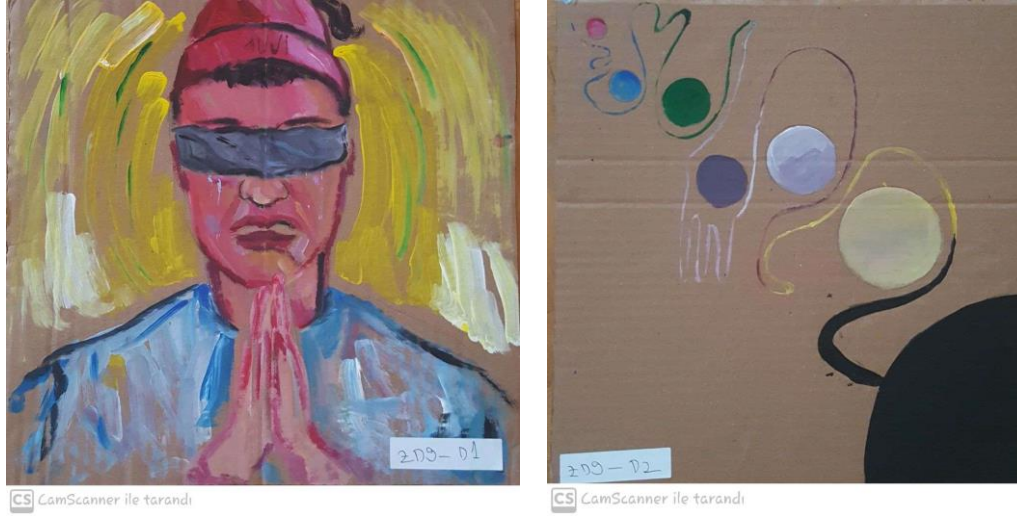
Burada yaptığım çalışmada benim içimdeki bendeki renkleri bana özel olan benim anlayacağım ifade ettiğim çalışmadır.

CS CamScanner ile tarandı

Şekil 45. Uygulama A-4 kodlu öğrenciye ait ön-son metin uygulamaları

Ön ve son metin uygulamasında A-4 kodlu öğrenci ön metinde “yaptığım çalışmada insanın yok oluşu ve hayatta kalabilmek için para gerektiğini, paran varsa karşına çıkabilecek farklı sahte yüzler” şeklindedir. Son metinde ise “benim içimdeki bendeki renkleri bana özel olan benim anlayacağım ifade ettiğim çalışmadır.” Şeklindedir. Ön ve son metin uygulaması incelendiğinde, anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansımaları kısmında bir değişiklik olmadığı fark edilmiştir. Bu durum felsefi açıdan yeterli olacak bilgi birikimine sahip olmamasından kaynaklanmış olabilir. Metin dilinin anlaşılır olması incelendiğinde her iki uygulamada anlaşılır bir dil tercih etmiştir. Konuyla ilgili olması incelendiğinde son metin konu ile bağlantılıdır. Metin anlatımının sanatsal uygulamaya yansıtılması incelendiğinde konu ile bütünlük sağladığı görülmektedir.

5. Uygulama A-5 Kodlu Öğrencinin Sanatsal Uygulamalarına İlişkin Uzman Değerlendirme Sonuçları

Şekil 46. Uygulama A-5 kodlu öğrenciye ait ön-son sanatsal uygulamalar

Tablo 16

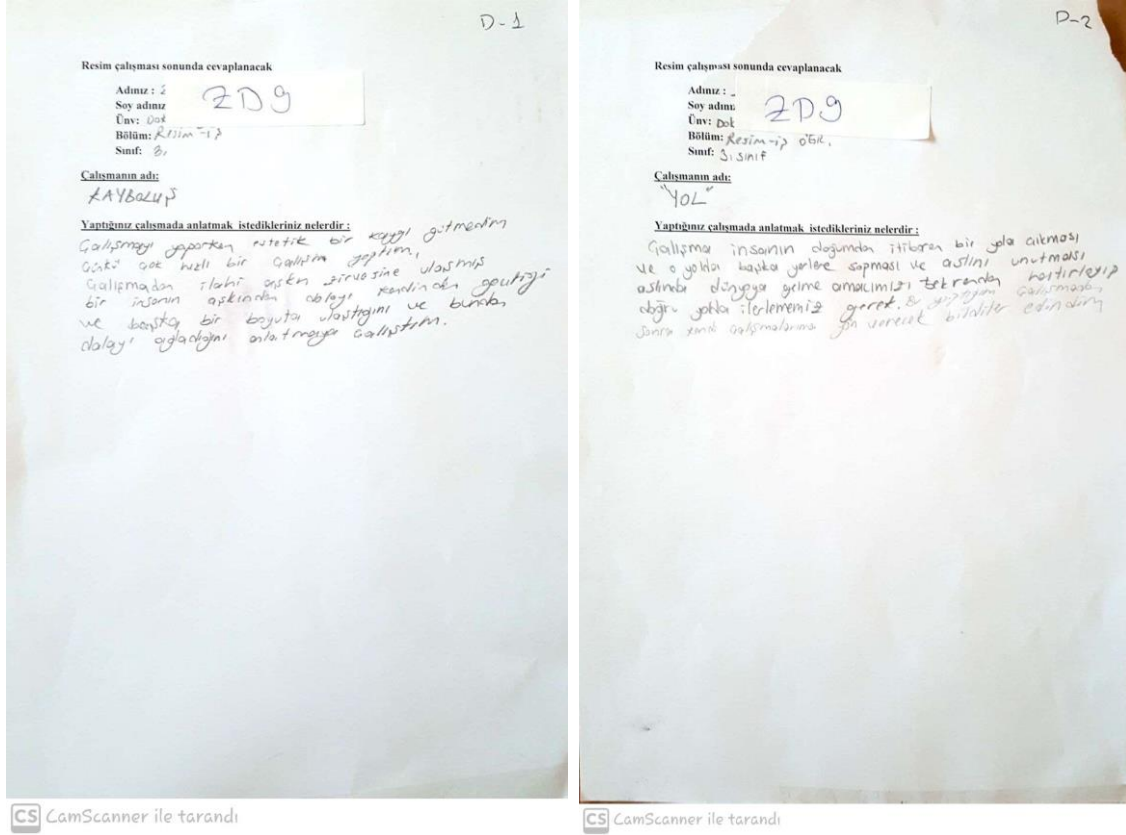
A-5 Kodlu Öğrenciye Yönelik Sanatsal Uygulamalara İlişkin Bulgular

A-5 KODLU ÖĞRENCİ DEĞERLENDİRİLMESİ	1.Ön Sanatsal Uygulama	2.Son Sanatsal Uygulama	ARA FARK
	TOP. PUAN:64 (%60.9)	TOP. PUAN: 44 (%41.9)	TOP. ARA FARK DEĞERİ:-20 (% 19) eksi düşüş
RENK KULLANIMI:	15	10	-5
SÖZCÜKLERİ SANATIN İLKE VE ELEMANLARIYLA KULLANMASI:	10	6	-4
FARKLI MALZEME KULLANMASI:	3	3	0
RESMİN TAMAMLANMASI:	15	6	-9
SOYUTLAMA YAPABİLME:	3	6	0
ÖZGÜNLÜK:	9	6	-3
FELSEFİ DİL:	9	7	-2

Tablo 16’da A-5 kodlu öğrencinin ön-son sanatsal uygulaması incelendiğinde, farklı malzeme kullanmasında bir değişiklik görülmemiştir. Soyutlama yapabilme maddesinde olumlu yönde bir artış gözlemlenirken diğer maddelerde eksi yönde bir fark görülmektedir. Ara fark değerinde düşüş göze çarpmaktadır (Bkz. Ek 1 ve Ek 2).

Araştırmacının, araştırma yaptığı kurumda daha esnek bir zaman dilimine sahip olamamasından kaynaklı ön-son Sanatsal uygulama aynı gün içinde yapılmasıyla öğrenci

2. uygulamada sıkılmış ya da ilgisini kaybetmiş olabilir. Bu durum çalışmasına olumsuz yansımış olabilir.

Şekil 47. Uygulama A-5 kodlu öğrenciye ait ön-son metin uygulamaları

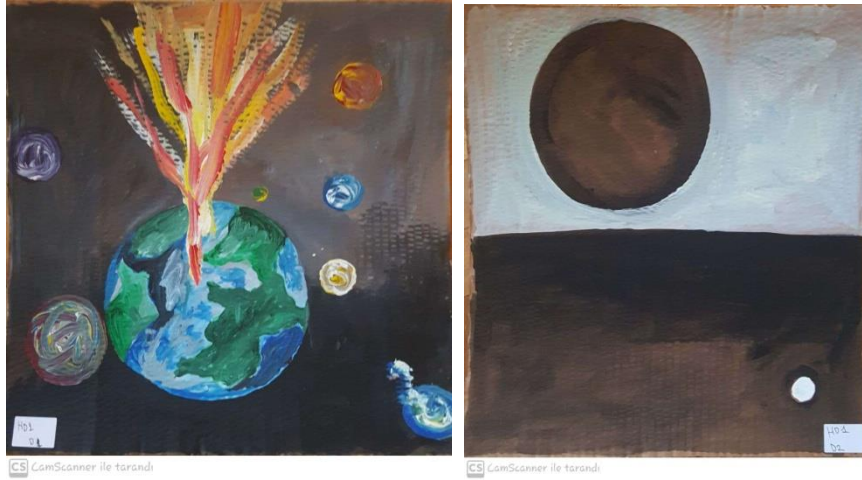
Ön- son metin uygulamasında A-5 kodlu öğrenci ön metinde “ çalışmayı yaparken estetik bir kaygı gütmедim. Çünkü çok hızlı bir çalışma yaptım. Çalışmada ilahi aşkın zirvesine ulaşmış bir insanın aşkıdan dolayı kendinden geçtiği ve başka bir boyuta ulaştığı ve bundan dolayı ağladığını anlatmaya çalıştım” olarak ifade etmiştir. Son metinde ise “çalışma insanın doğumdan itibaren bir yola çıkması ve o yolda başka yerlere sapması ve aslını unutması. Aslında dünyaya gelme amacımızı tekrardan hatırlayıp doğru yolda ilerlememiz gerek. Bu yaptığım çalışmadan sonra kendi çalışmalarına yön verecek bilgiler edindim” şeklindedir. A-5 kodlu öğrencide felsefi açıdan konuyu sevmesi ve ilgi göstermesine rağmen iki puanlık bir düşüş görülmektedir. Bu durum felsefi açıdan bilgi eksikliğinden kaynaklanmış olabilir. Metin dili anlaşılır olan öğrencinin son metinde konuyla ilgili bir farklılık yakaladığı görülmektedir. Metin anlatımının sanatsal uygulamaya yansıtılmasında ise son resimde yarım bırakıldığı halde konuyla bir bütünlük oluşturduğu görülmektedir.

4.3. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrenci Uygulamaları Arasında Anlamlı Bir Fark var mıdır? Alt Amacına Yönelik Bulgular

Bu bölümde; ön ve son resim ve ön ve son metin değerlendirmesinden elde edilen verilerin, üç uzman tarafından değerlendirmesi bulunmaktadır. Uzman hocalar, çalışmayı 5 ila 1 puan üzerinden değerlendirmiştir.

B-1 kodu, öğrenciye uygulanan kodlamadır. Aynı şekilde B-2, B-3, B-4, B-5, B-6, B-7, B-8, B-9 öğrencilerinin de isimleri kodlanmıştır. Kodlamada bulunan B harfi ise diğer üniversitedeki öğrenciler ile karışmaması için kullanılmıştır. Öğrenciler isim bilgilerinin yer almasını istemediği için bu bölümde isimlere kodlar verilmiştir. Üniversitelerin herhangi bir atölyede bulunan öğrencilere ulaşılmaya çalışıldığından, Bu üniversitede ulaşılan atölyede dokuz öğrenciye uygulamalar yaptırılmıştır.

1. Uygulama B-1 Kodlu Öğrencinin Sanatsal Uygulamalarına İlişkin Uzman Değerlendirme Sonuçları

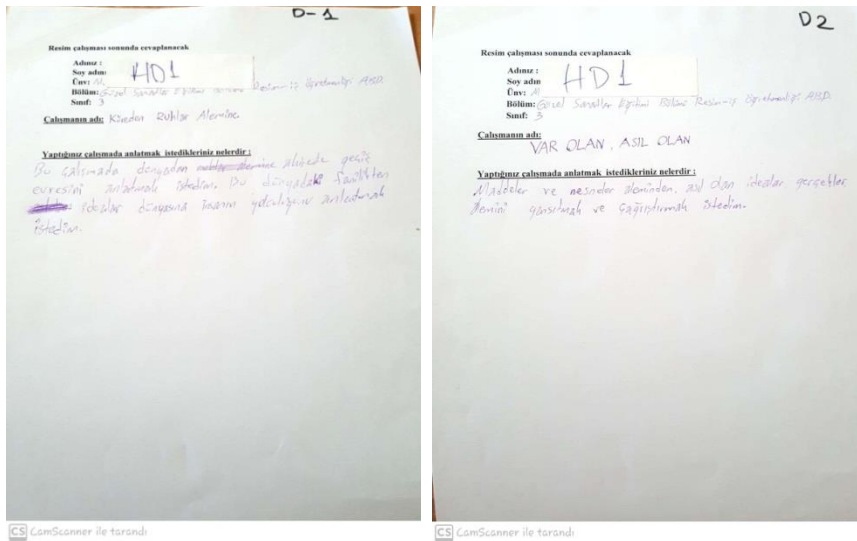
Şekil 48. Uygulama B-1 kodlu öğrenciye ait ön-son sanatsal uygulamalar

Tablo 17

B-1 Kodlu Öğrenciye Yönelik Sanatsal Uygulamalara İlişkin Bulgular

B-1 KODLU ÖĞRENCİ DEĞERLENDİRİLMESİ	1.Ön Sanatsal Uygulama	2.Son Sanatsal Uygulama	ARA FARK
	TOP. PUAN:74 (%70)	TOP. PUAN:88 (%83)	TOP. ARA FARK DEĞERİ: 14 (%13)
RENK KULLANIMI:	15	14	-1
SÖZCÜKLERİ SANATIN İLKE VE ELEMANLARIYLA KULLANMASI:	7	15	+8
FARKLI MALZEME KULLANMASI:	3	3	0
RESMİN TAMAMLANMASI:	15	15	0
SOYUTLAMA YAPABİLME:	11	15	+4
ÖZGÜNLÜK:	10	14	+4
FELSEFİ DİL:	13	12	-1

Tablo 17’de B-1 kodlu öğrencinin ön-son sanatsal uygulamasında: sözcükleri sanatın ilke ve elemanlarıyla kullanması, soyutlama yapabilme, özgünlük maddelerinde öğrencide olumlu yönde bir farklılık hakimdir. Renk kullanımı ve anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansması maddelerinde çok az bir gerileme varken diğer maddelerde bir değişiklik gözlemlenmemiştir. Toplam ara fark değerinde ise olumlu yönde bir artış bulunmaktadır. Öğrenci son sanatsal uygulamada biraz daha başarılı bulunmuştur. Öğrencinin felsefeye olan ilgisi ve son sanatsal uygulamada anlatılan konudan dolayı öğrenci son sanatsal uygulamada daha başarılı olmuş olabilir.

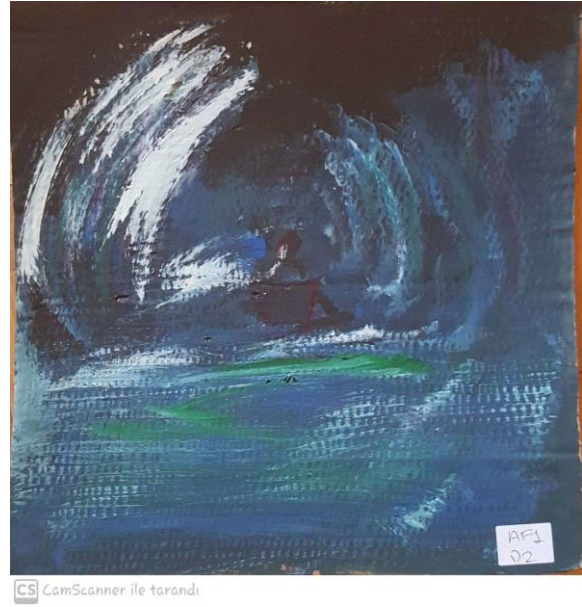
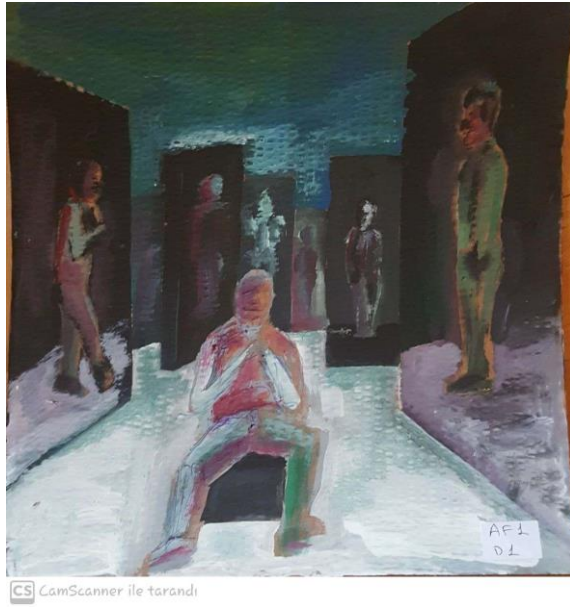

Şekil 49. Uygulama B-1 kodlu öğrenciye ait ön-son metin uygulaması

B-1 kodlu öğrencinin ön metin uygulamasında “bu dünyadan ahrete geçiş evresini anlatmak istedim. Bu dünyadaki fanilikten idealar dünyasına insanın yolculuğunu anlatmak istedim” olarak ifade etmiştir. Son metin uygulamasında “maddeler ve nesneler aleminden asıl olan idealar, gerçekler alemini yansıtmak ve çağrıştırmak istedim” olarak konuyu anlatmıştır. Metin dilinin anlaşılır olduğu görülmektedir. Son metin uygulamasında konu ile ilgili olduğu cümleler fark edilmektedir. Metin anlatımının sanatsal uygulamaya yansıtılması ise son resim uygulamasında oldukça başarılıdır.

Öğrencinin son metin uygulamasında felsefi bilgiler vermesine rağmen ön ve son metin incelendiğinde bir puanlık düşüş görülmüştür. Dersin uzun sürmesi, öğrencinin sonlara doğru sıkılması son metin uygulamasını kısa tutmasına neden olmuş olabilir.

2. Uygulama B-2 Kodlu Öğrencinin Sanatsal Uygulamalarına İlişkin Uzman Değerlendirme Sonuçları

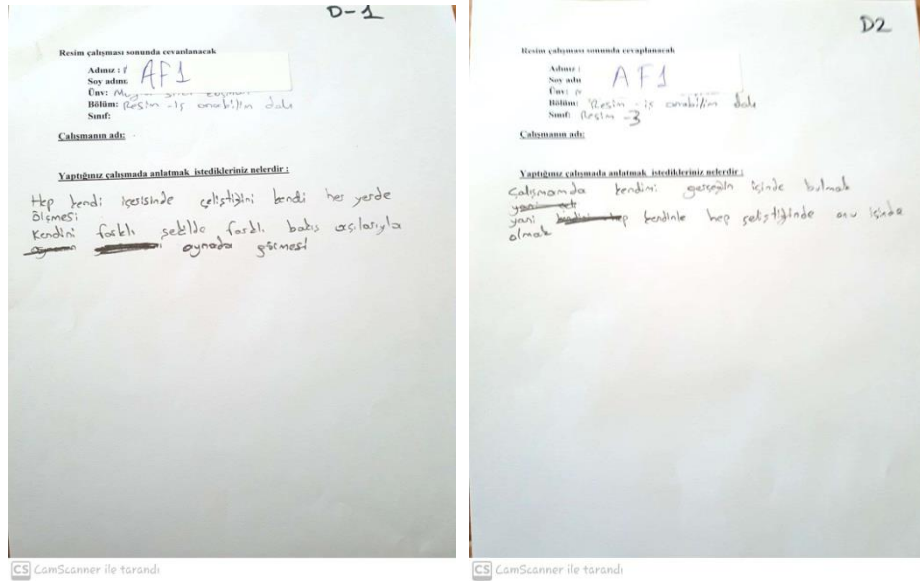
Şekil 50. Uygulama B-2 kodlu öğrenciy ait ön-son sanatsal uygulamalar

Tablo 18

B-2 Kodlu Öğrenciye Yönelik Sanatsal Uygulamalara İlişkin Bulgular

B-2 KODLU ÖĞRENCİ DEĞERLENDİRİLMESİ	1.Ön Sanatsal Uygulama	2.Son Sanatsal Uygulama	ARA FARK
	TOP. PUAN:82 (%78)	TOP. PUAN:87 (%82.8)	TOP. ARA FARK DEĞERİ: 5 (%4.8)
RENK KULLANIMI:	15	14	-1
SÖZCÜKLERİ SANATIN İLKE VE ELEMENLARIYLA KULLANMASI:	15	12	-3
FARKLI MALZEME KULLANMASI:	5	3	-2
RESMİN TAMAMLANMASI:	15	15	0
SOYUTLAMA YAPABİLME:	4	15	+11
ÖZGÜNLÜK:	14	14	0
FELSEFİ DİL:	14	14	0

B-2 kodlu öğrencinin ön-son sanatsal uygulamasında, yukarıda şu şekildedir: özgünlük, anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansımaları, resmin tamamlanması maddelerinde bir fark bulunmazken, soyutlama yapabilme maddesinde ciddi bir artış yönünde fark vardır (Ayrıca Bkz. Ek 1 ve Ek 2). Diğer maddelerde ise eksi yönde bir fark göze çarpmaktadır. Toplam ara fark değerinde az da olsa bir artış gözlemlenmiştir. Öğrencide az da olsa bir başarı gözlemlenmiştir. Bu başarı son sanatsal uygulamada anlatılan konudan kaynaklı olabilir.

Şekil 51. Uygulama B-2 kodlu öğrenciye ait ön-son metin uygulamaları

B-2 kodlu öğrencinin ön metin uygulamasında “hep kendi içerisinde çeliştiği kendi her yerde ölçmesi. Kendini farklı şekilde bakış açılarıyla aynada görmesi” olarak konuyu anlatmıştır. Son metin uygulamasında “kendimi gerçeğin içinde bulmak yani kendinle her çeliştiğinde onu içine olmak” olarak ifade etmiştir. Öğrenci her iki konuda çelişmek ile ilgili fikir yürütmüştür. Sonuç olarak ön ve son metin açısından değerlendirildiğinde anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansımaları kısmında 14-14 şeklinde bir eşitlik görülmektedir. Öğrencide herhangi bir değişiklik göze çarpmamaktadır. Öğrencinin felsefi bilgi birikiminin zayıf olmasından dolayı kendini ifade etmekte zorlanmış olabilir.

3. Uygulama B-3 Kodlu Öğrencinin Sanatsal Uygulamalarına İlişkin Uzman Değerlendirme Sonuçları

Şekil 52. Uygulama B-3 kodlu öğrenciye ait ön-son sanatsal uygulamalar

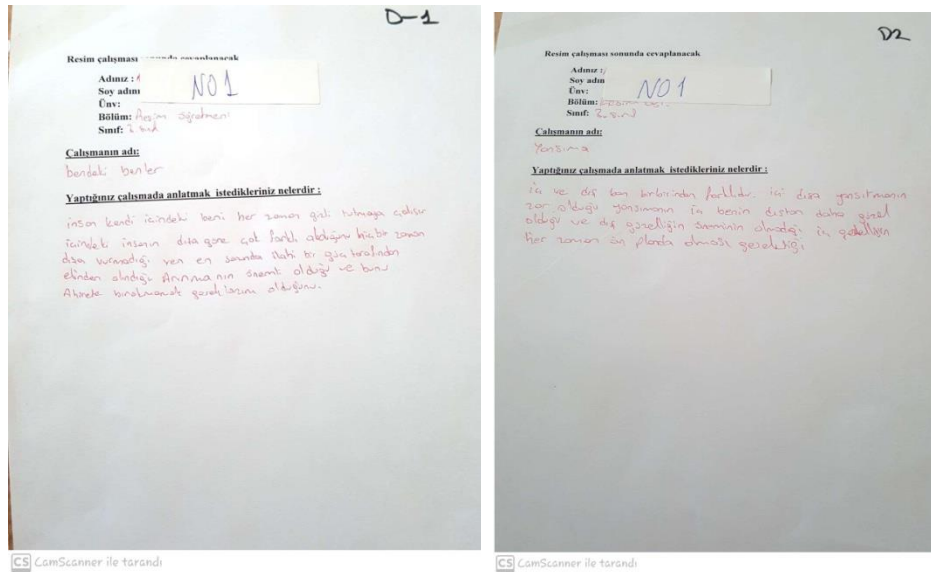
Tablo 19

B-3 Kodlu Öğrenciye Yönelik Sanatsal Uygulamalara İlişkin Bulgular

B-3 KODLU ÖĞRENCİ DEĞERLENDİRİLMESİ	1.Ön Sanatsal Uygulama	2.Son Sanatsal Uygulama	ARA FARK
	TOP. PUAN:68 (%64.7)	TOP. PUAN:90 (%85.7)	TOP. ARA FARK DEĞERİ: 22 (%21)
RENK KULLANIMI:	10	15	+5
SÖZCÜKLERİ SANATIN İLKE VE ELEMENLARIYLA KULLANMASI:	15	12	-3
FARKLI MALZEME KULLANMASI:	3	3	0
RESMİN TAMAMLANMASI:	8	15	+7
SOYUTLAMA YAPABİLME:	9	15	+6
ÖZGÜNLÜK:	14	15	+1
FELSEFİ DİL:	9	15	+6

B-3 kodlu öğrencinin ön-son yaptığı sanatsal uygulamada, sözcükleri sanatın ilke ve elemanlarıyla kullanması eksi yönde iken, farklı malzeme kullanması maddesinde bir fark bulunmamaktadır. Diğer maddelerde ise olumlu yönde bir fark olup, Toplam ara fark değerinde olumlu yönde bir artış gözlemlenmiştir (Bkz. Şekil 53, Tablo 19).

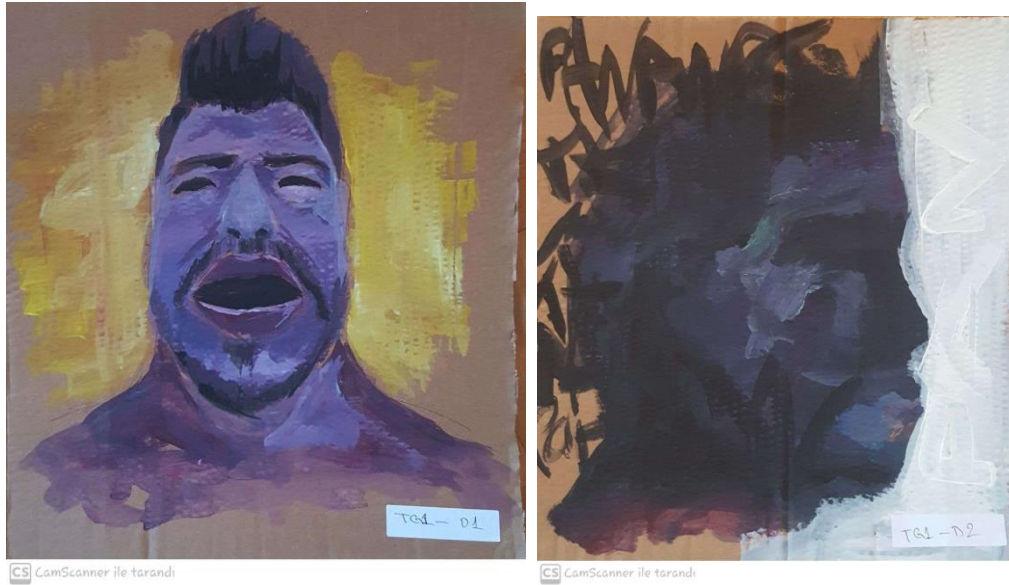
Öğrencinin toplam ara fark değerine bakıldığında oldukça belirgin bir artış gözlemlenmiştir. Bu durum öğrencinin son uygulamada aldığı felsefi dersin etkisinden kaynaklı olabilir.

Şekil 53. Uygulama B-3 kodlu öğrenciye ait ön-son metin uygulamaları

Öğrencinin ön ve son metin uygulamasına bakıldığında ciddi bir fark göze çarpmaktadır. Öğrenci 2. Konu anlatımında anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansımaları kısmında oldukça başarılı bulunmuştur. Ön metin uygulamasında “insan kendi içindeki benini her zaman gizli tutmaya çalışır. İçindeki insanın dışıya göre çok farklı olduğunu hiçbir zaman dışıya vurmadığı ve en sonunda ilahi bir güç tarafından elinden alındığı arınmanın önemli olduğu ve bunu ahrete bırakmamak gerek lazım olduğu” olarak ifade etmiştir. Son metin uygulamasında “iç ve dış ben birbirinden farklıdır. İç dışıya yansıtmanın zor olduğu yansımanın iç benin dışıdan daha güzel olduğu ve dış güzelliğin öneminin olmadığı iç güzelliğin her zaman ön planda olması gerektiği” olarak ifade etmiştir. B-3 kodlu öğrencinin anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansımaları açısından başarılı olması anlatılan konunun etkisinden ve öğrencinin özverili bir şekilde konuya ilgi göstermesinden kaynaklanmış olabilir. Metin dilinin anlaşılır olduğu görülmektedir. Son metin uygulamasında konu ile ilgili olduğu cümleler görülmektedir. Metin anlatımının sanatsal uygulamaya yansıtılması ise son resim uygulamasında oldukça başarılıdır.

4. Uygulama B-4 Kodlu Öğrencinin Sanatsal Uygulamalarına İlişkin Uzman Değerlendirme Sonuçları

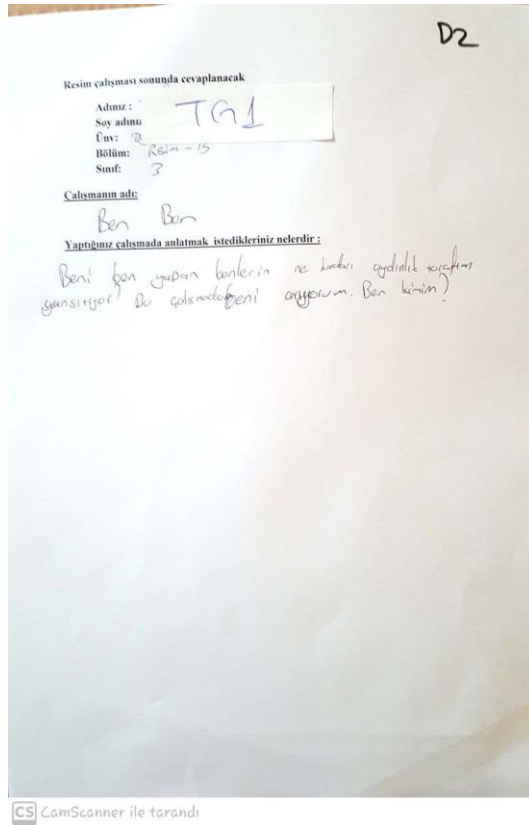
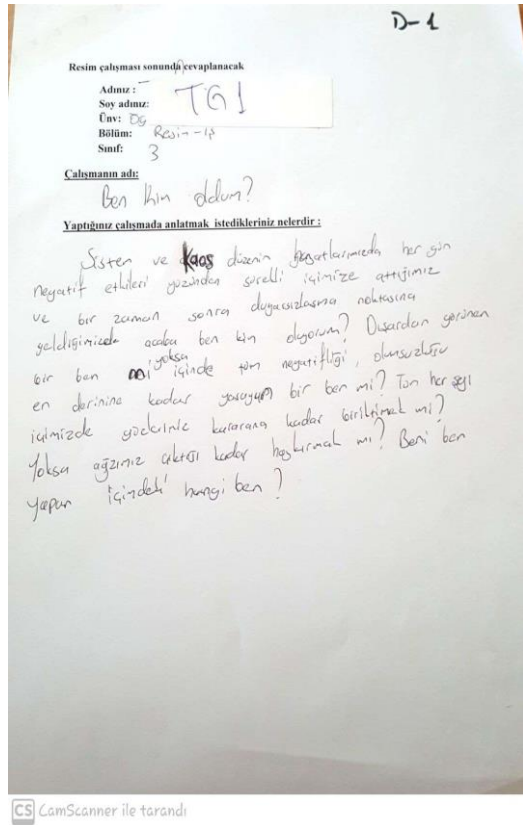

Şekil 54. Uygulama B-4 kodlu öğrenciye ait ön-son sanatsal uygulamalar

Tablo 20

B-4 Kodlu Öğrenciye Yönelik Sanatsal Uygulamalara İlişkin Bulgular

B-4 KODLU ÖĞRENCİ DEĞERLENDİRİLMESİ	1.Ön Sanatsal Uygulama	2.Son Sanatsal Uygulama	ARA FARK
	TOP. PUAN:68 (%64.7)	TOP. PUAN:75 (%71.4)	TOP. ARA FARK DEĞERİ: 7 (%6.7)
RENK KULLANIMI:	13	12	-1
SÖZCÜKLERİ SANATIN İLKE VE ELEMENLARIYLA	11	8	-3
KULLANMASI:			
FARKLI MALZEME	3	3	0
KULLANMASI:			
RESMİN TAMAMLANMASI:	14	12	-2
SOYUTLAMA YAPABİLME:	3	14	+11
ÖZGÜNLÜK:	9	12	+3
FELSEFİ DİL:	15	14	-1

Şekil 55. Uygulama B-4 kodlu öğrenciye ait ön-son metin uygulamaları

B-4 kodlu öğrencinin ön-son sanatsal uygulamasında, farklı malzeme kullanımı maddesinde bir değişiklik olmamıştır (Bkz. Tablo 20). Soyutlama yapabilme ve özgünlük maddelerinde olumlu bir değişiklik gözlemlenmiştir. Diğer maddeler de ise bir düşüş gözlemlenmiştir. B-4 kodlu öğrencinin ön-son sanatsal uygulaması değerlendirildiğinde konu anlatımından sonra son sanatsal uygulamada başarılı olduğu görülmektedir. Fakat iki

sanatsal uygulamanın arka arkaya işlenmesi öğrencinin diğer değerlendirmelerden düşük almasına sebep gösterilebilir.

B-4 kodlu öğrencinin ön metin değerlendirmesinde “sistem ve kaos düzenin hayatlarımızda her gün negatif etkileri yüzünden sürekli içimize attığımız ve bir zaman sonra duyarsızlaşma noktasın geldiğimizde acaba ben kim oluyorum? Dışarıdan görünen bir ben mi yoksa içinde tüm negatifliği, olumsuzluğu en derinine kadar yaşayan bir ben mi? Tüm her şeyi içimizde yüzlerimiz kararana kadar biriktirmek mi? Yoksa ağzımız çıktığı kadar haykırmak mı? Beni ben yapan içimdeki hangi ben?” olarak fikirlerini anlatmıştır. Son metinde ise “beni ben yapan benlerin ne kadarı aydınlık tarafımı yansıtıyor. Bu çalışmada beni arıyorum. Ben kimim?” şeklinde bir ifade kullanmıştır. Yukarıdaki tabloda ön-son metin değerlendirmesinde yüksek puanlar almıştır. Fakat son metin değerlendirmesinde bir puan düşüş görülmektedir. Öğrencinin ilk metinde gösterdiği istek, son metinde azalmıştır. Bu durum öğrencinin tek bir gün içinde iki kez aynı konuda çalışma yapmasından kaynaklanmış olabilir.

5. Uygulama B-5 Kodlu Öğrencinin Sanatsal Uygulamalarına İlişkin Uzman Değerlendirme Sonuçları

Şekil 56. Uygulama B-5 kodlu öğrenciye ait ön-son sanatsal uygulamalar

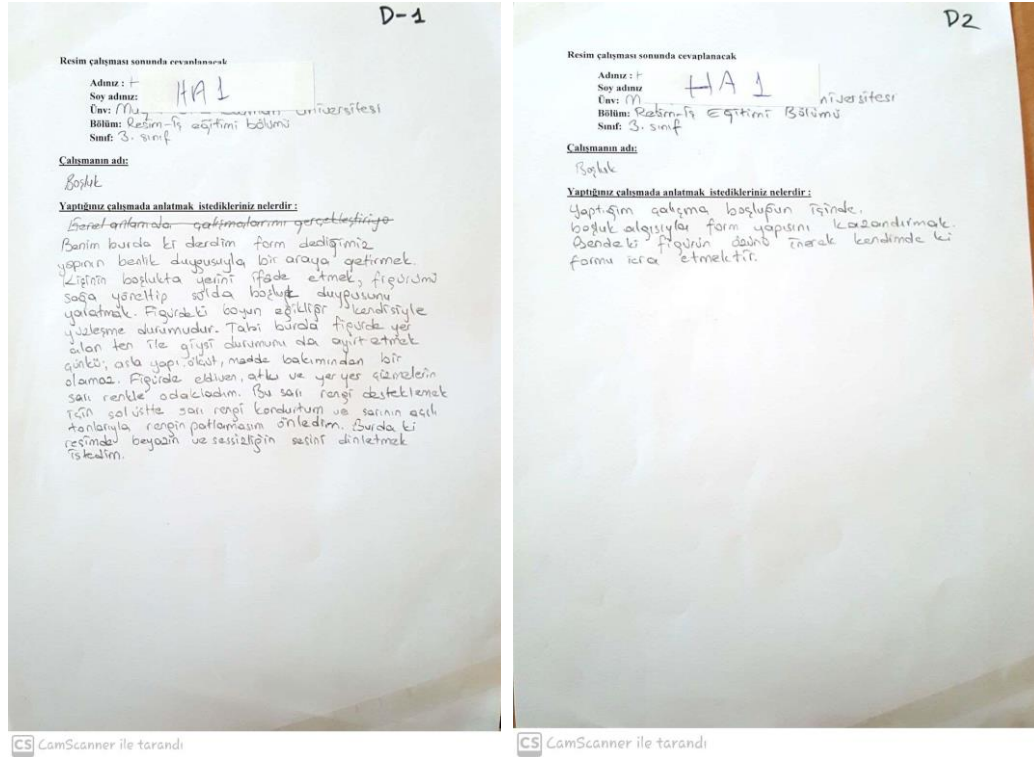
Tablo 21

B-5 Kodlu Öğrenciye Yönelik Sanatsal Uygulamalara İlişkin Bulgular

B-5 KODLU ÖĞRENCİ DEĞERLENDİRİLMESİ	1.Ön Sanatsal Uygulama	2.Son Sanatsal Uygulama	ARA FARK
	TOP. PUAN:93 (%88.5)	TOP. PUAN:95 (%90.4)	TOP. ARA FARK DEĞERİ: 2 (% 1.9)
RENK KULLANIMI:	15	15	0
SÖZCÜKLERİ SANATIN İLKE VE ELEMENLARIYLA KULLANMASI:	15	15	0
FARKLI MALZEME KULLANMASI:	3	6	+3
RESMİN TAMAMLANMASI:	15	15	0
SOYUTLAMA YAPABİLME:	15	15	0
ÖZGÜNLÜK:	15	15	0
FELSEFİ DİL:	15	14	-1

Tablo 21’ de B-5 kodlu öğrencinin ön-son sanatsal uygulamasında: Farklı malzeme kullanımında bir artış bulunurken, anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansımaları maddesinde az da olsa bir düşüş vardır. Diğer maddelerde ise bir fark görülmemiştir. Toplam ara fark değerinde ise yine çok az bir fark ile artış olmuştur (Bkz. Tablo 21).

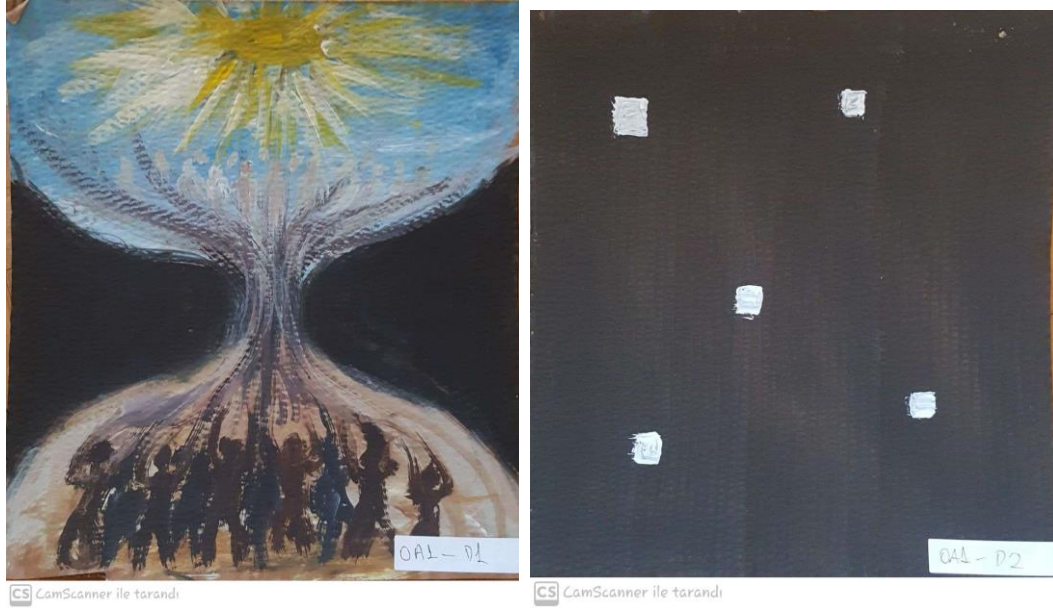
Öğrencinin her iki uygulamada çoğunlukla yüksek notlar alması, başarılı olması, öğrencinin yeteneği ile ilgili olabilir. Öğrencinin soyutlama, özgünlük, renk kullanımı, sözcüklerin sanatın ilke ve elemanlarıyla kullanabilmesi, resmin tamamlanması tam puan olmasından dolayı öğrenci başarılı bulunmuş olabilir.

Şekil 57. Uygulama B-5 kodlu öğrenciye ait ön-son metin uygulamaları

B-5 kodlu öğrencinin (Şekil 58'de) ön ve son metin incelendiğinde ön metin uygulamasında “benim buradaki derdim form dediğimiz yapının benlik duygusuyla bir araya getirmek. Kişinin boşlukta yerini ifade etmek. Figürümü sağa yöneltip solda boşluk duygusunu yaratmak. Figürdeki boyun eğikliği kendisiyle yüzleşme durumudur. Tabi burada figürde yer alan ten ile giysi durumunu da ayırt etmek çünkü asla yapı, ölçüt, madde bakımından bir olamaz. Figürde eldiven, atkı ve yer yer çizmelere sarı renk kondurdum. Sol üste de sarı rengi kondurdum. Sarının açık tonlar arasında patlamsını önledim. Buradaki resimde beyazın ve sessizliğin sesini dinletmek istedim” olarak duygularını ifade etmiştir. Son metinde ise “yaptığım çalışma boşluğun içinde boşluk algısıyla form yapısını kazandırmak. Bendeki figürün özüne inerek kendimdeki formu icra etmektir” şeklinde yorumlamıştır. B-5 kodlu öğrenci ön-son metin uygulamasında aldığı puanlar açısından başarılıdır. Son metin uygulamasında etkili bir dil kullanmasına rağmen ön metin uygulamasından daha kısa bir yazım şeklini benimsemiştir. Öğrencinin ikinci konu anlatımında bir puan düşüş yaşamasına sebep olan bu durum öğrencinin derse olan ilgisinin az da olsa düşmesinden kaynaklanmış olabilir.

6. Uygulama B-6 Kodlu Öğrencinin Sanatsal Uygulamalarına İlişkin Uzman Değerlendirme Sonuçları

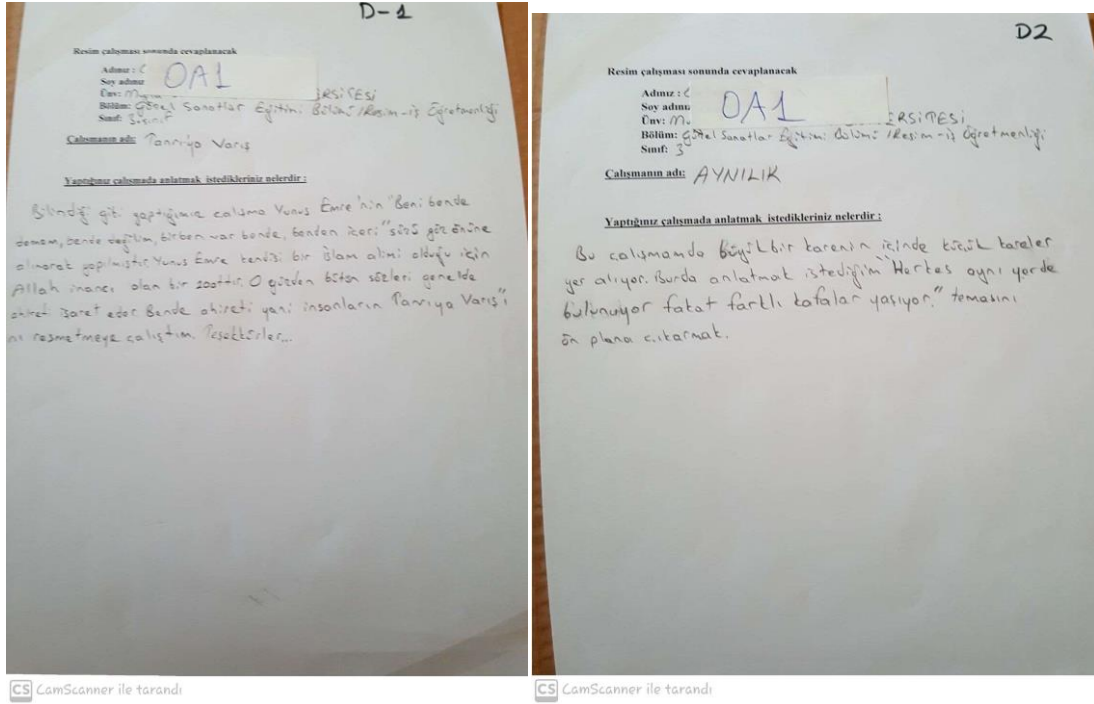
Şekil 58. Uygulama B-6 kodlu öğrenciye ait ön-son sanatsal uygulamalar

Tablo 22

B-6 Kodlu Öğrenciye Yönelik Sanatsal Uygulamalara İlişkin Bulgular

B-6 KODLU ÖĞRENCİ DEĞERLENDİRİLMESİ	1.Ön Sanatsal Uygulama	2.Son Sanatsal Uygulama	ARA FARK
	TOP. PUAN:61 (%58)	TOP. PUAN:72 (%68.5)	TOP. ARA FARK DEĞERİ: 11 (%10.5)
RENK KULLANIMI:	8	11	+3
SÖZCÜKLERİ SANATIN İLKE VE ELEMENLARIYLA KULLANMASI:	8	11	+3
FARKLI MALZEME KULLANMASI:	3	3	0
RESMİN TAMAMLANMASI:	15	15	0
SOYUTLAMA YAPABİLME:	9	12	+3
ÖZGÜNLÜK:	9	11	+2
FELSEFİ DİL:	9	9	0

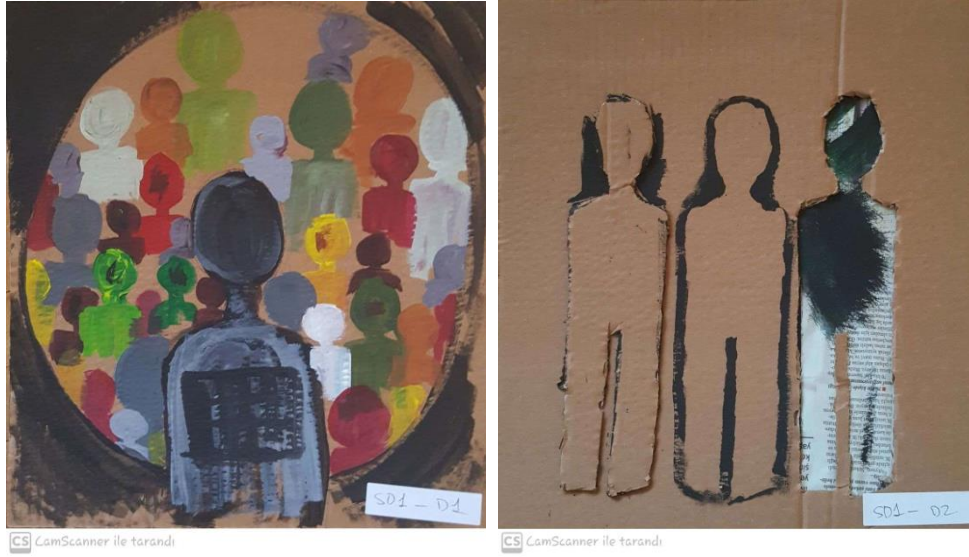
Tablo 22’de B-6 kodlu öğrencinin ön-son sanatsal uygulamasında, renk kullanımı, sözcükleri sanatın ilke ve elemanlarıyla kullanması, soyutlama yapabilme ve özgünlük maddelerinde olumlu yönde bir fark gözlemlenmiştir. Diğer maddelerde ise herhangi bir fark bulunmamaktadır. Bu durum toplam ara fark değerine olumlu yansımıştır (Ayrıca Bkz. Ek 1 ve Ek 2). Öğrencinin toplam ara fark değerinde artış olması, felsefe konulu dersin etkisinden olabilir.

Şekil 59. Uygulama B-6 kodlu öğrenciye ait ön-son metin uygulamaları

B-6 kodlu öğrenci ön metin uygulamasında “bilindiği gibi yaptığımız çalışma Yunus Emre’nin beni bende demem, bende değilim, bir ben var bende benden içeri” sözü göz önüne alınarak yapılmıştır. Yunus Emre kendisi bir İslam alimi olduğu için Allah inancı olan bir zattır. O yüzden bütün sözleri genelde ahreti işaret eder. Bende ahreti yani insanların Tanrı’ya varışını resmetmeye çalıştım” olarak sözlerini ifade etmiştir. Son metin uygulamasında “bu çalışmada büyük bir karenin içinde küçük kareler yer alıyor. Burada anlatmak istediğim ‘herkes aynı yerde bulunuyor fakat farklı kafalar yaşıyor’ temasını ön plana çıkarmak” olarak sözlerini ifade etmiştir. Öğrencinin ön ve son metin ile ilgili anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansımaları incelendiğinde herhangi bir fark görülmemiştir. Bu durum öğrencinin konuya olan ilgisinden kaynaklanmış olabilir. Metin dilinin anlaşılır olduğu görülmektedir. Son metin uygulamasında konu ile ilgili olduğu cümleler fark edilmektedir. Metin anlatımının sanatsal uygulamaya yansıtılması ise son resim uygulamasında oldukça başarılıdır.

7. Uygulama B-7 Kodlu Öğrencinin Sanatsal Uygulamalarına İlişkin Uzman Değerlendirme Sonuçları

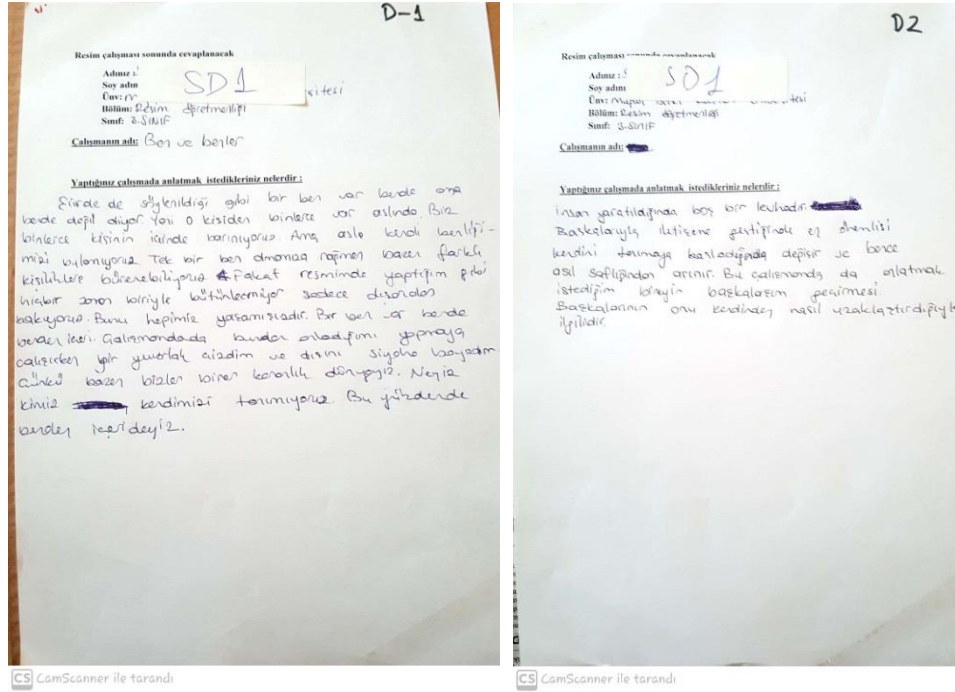
Şekil 60. Uygulama B-7 kodlu öğrenciye ait ön-son sanatsal uygulamalar

Tablo 23

B-7 Kodlu Öğrenciye Yönelik Sanatsal Uygulamalara İlişkin Bulgular

B-7 KODLU ÖĞRENCİ DEĞERLENDİRİLMESİ	1.Ön Sanatsal Uygulama	2.Son Sanatsal Uygulama	ARA FARK
	TOP. PUAN:77 (%73.3)	TOP. PUAN:78 (%74.2)	TOP. ARA FARK DEĞERİ: 1 (% 0.9)
RENK KULLANIMI:	11	8	-3
SÖZCÜKLERİ SANATIN İLKE VE ELEMENLARIYLA KULLANMASI:	13	11	-2
FARKLI MALZEME KULLANMASI:	3	9	+6
RESMİN TAMAMLANMASI:	15	12	-3
SOYUTLAMA YAPABİLME:	9	14	+6
ÖZGÜNLÜK:	11	12	+1
FELSEFİ DİL:	15	12	-3

B-7 kodlu öğrencinin ön-son sanatsal uygulamasında, farklı malzeme kullanımı, soyutlama yapabilme ve özgünlük maddelerinde olumlu yönde bir fark vardır. Diğer maddelerde ise bir düşüş gözlemlenmiştir (Bkz. Tablo 23). Toplam ara fark değerinde ise az da olsa olumlu yönde bir artış bulunmaktadır. Öğrencinin son sanatsal uygulamada başarılı olmasına rağmen bazı değerlendirmelerde düşüş yaşaması (Örnek: Resmin tamamlanamaması), her iki sanatsal uygulamanın arka arkaya işlenmesine ve öğrencinin ilgisini kaybetmesine bağlı olabilir.

Şekil 61. Uygulama B-7 koldu öğrenciye ait ön-son metin uygulamaları

B-7 kodlu öğrencinin ön metin değerlendirmesi incelendiğinde “şiirde söylendiği gibi bir ben var bende ama bende değil diyor. Yani o kişiden binlerce var aslında. Biz binlerce kişinin içinde barınıyoruz. Ama asla kendi benliğimizi bulamıyoruz. Tek bir ben olmamıza rağmen bazen farklı kişilere bürünebiliyoruz. Fakat resmimde yaptığım gibi hiçbir zaman biriyle bütünleşmiyor. Sadece dışarıdan bakıyoruz. Bunu hepimiz yaşamışızdır. Çalışmamda da bundan anladığımı yapmaya çalışırken bir yuvarlak çizdim ve dışını siyaha boyadım. Çünkü bazen bizler birer karanlık dünyayız. Neyiz? Kimiz? Kendimizi tanımıyoruz. Bu yüzden de benden içerdeyiz” şeklindedir. Son metin uygulamasında ise “İnsan yaratıldığında boş bir levhadır. Başkalarıyla iletişime geçtiğinde en önemlisi kendini tanımaya başladığında değişir ve bence asıl saflığından arınır. Bu çalışmada da anlatmak istediğim bireyin başkalaşım geçirmesi. Başkalarının onu kendinden nasıl uzaklaştırdığı ile ilgilidir” şeklinde bir ifade kullanmıştır. Son sanatsal uygulamada daha felsefi bir dil kullanmasına rağmen az da olsa puanının düşmesi ön metin uygulamasında gösterdiği ilgi kadar olmamasından kaynaklı olabilir. Metin dilinin anlaşılır olduğu görülmektedir. Ön-son metin uygulamasında konu ile ilgili olduğu cümleler fark edilmektedir. Metin anlatımının sanatsal uygulamaya yansıtılması ise son resim uygulamasında yarım bırakılmasına rağmen başarılıdır.

8. Uygulama B-8 Kodlu Öğrencinin Sanatsal Uygulamalarına İlişkin Uzman Değerlendirme Sonuçları

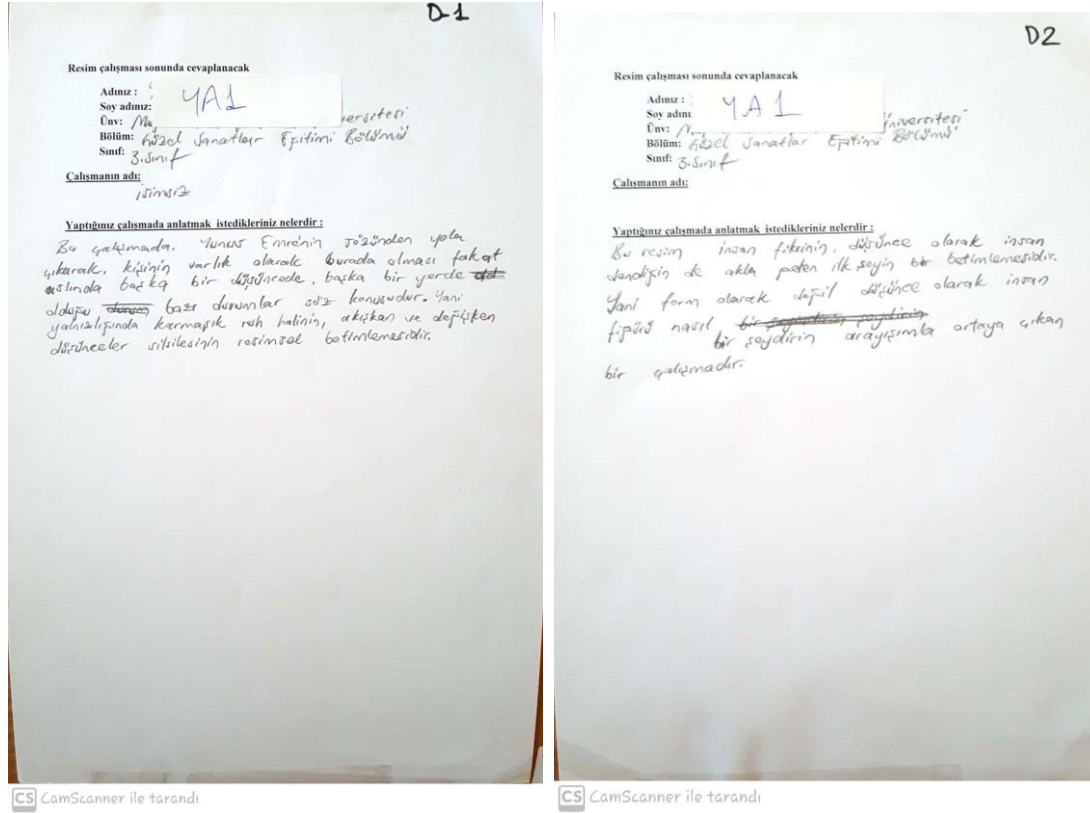
Şekil 62. Uygulama B-8 kodlu öğrenciye ait ön-son sanatsal uygulamalar

Tablo 24

B-8 Kodlu Öğrenciye Yönelik Sanatsal Uygulamalara İlişkin Bulgular

B-8 KODLU ÖĞRENCİ DEĞERLENDİRİLMESİ	1.Ön Sanatsal Uygulama	2.Son Sanatsal Uygulama	ARA FARK
	TOP. PUAN:77 (%73.3)	TOP. PUAN:89 (%84.2)	TOP. ARA FARK DEĞERİ: 12 (% 10.9)
RENK KULLANIMI:	15	15	0
SÖZCÜKLERİ SANATIN İLKE VE ELEMENLARIYLA KULLANMASI:	13	14	+1
FARKLI MALZEME KULLANMASI:	3	5	+2
RESMİN TAMAMLANMASI:	15	15	0
SOYUTLAMA YAPABİLME:	3	11	+8
ÖZGÜNLÜK:	14	14	0
FELSEFİ DİL:	14	15	+1

B-8 kodlu öğrencinin ön ve son sanatsal uygulamasında, renk kullanımı, resmin tamamlanması ve özgünlük maddelerinde bir değişiklik gözlemlenmemiştir. Diğer maddelerde ise olumlu yönde bir fark göze çarpmaktadır. Toplam ara fark değerinde ise artı yönde bir değişim gözlemlenmiştir (Bkz. Tablo 24). Bu durum 2. uygulamada anlatılan ders konusuyla doğru orantılı olabilir.

Şekil 63. Uygulama B-8 kodlu öğrenciye ait ön-son metin uygulaması

B-8 kodlu öğrencinin ön metin uygulamasında ifadesi şu şekildedir “bu çalışmada Yunus Emre’nin sözünden yola çıkarak kişinin varlık olarak burada olması fakat başka bir düşüncede başka bir yerde olduğu bazı durumlar söz konusudur. Yani yalnızlığında karmaşık ruh halinin akışkan ve değişken düşünceler silsilesinin resimsel betimlemesidir”. Son metin uygulamasında ise “bu resim insan fikrinin düşünce olarak insan dendiğinde akla gelen ilk şeyin bir betimlemesidir. Yani form olarak değil düşünce olarak insan figürü nasıl bir şeydirin arayışında ortaya çıkan bir çalışmadır” olarak yorumunu belirtmiştir. Metin dilinin anlaşılır olduğu görülmektedir. Son metin uygulamasında konu ile ilgili olduğu cümleler görülmektedir. Metin anlatımının sanatsal uygulamaya yansıtılması ise son resim uygulamasında oldukça başarılıdır.

Ön ve son metin incelendiğinde öğrencinin son metin uygulamasında bir artış gözlemlenmiştir. Öğrencinin derse olan ilgi ve gayretinden dolayı bu artış sağlanmış olabilir.

9. Uygulama B-9 Kodlu Öğrencinin Sanatsal Uygulamalarına İlişkin Uzman Değerlendirme Sonuçları

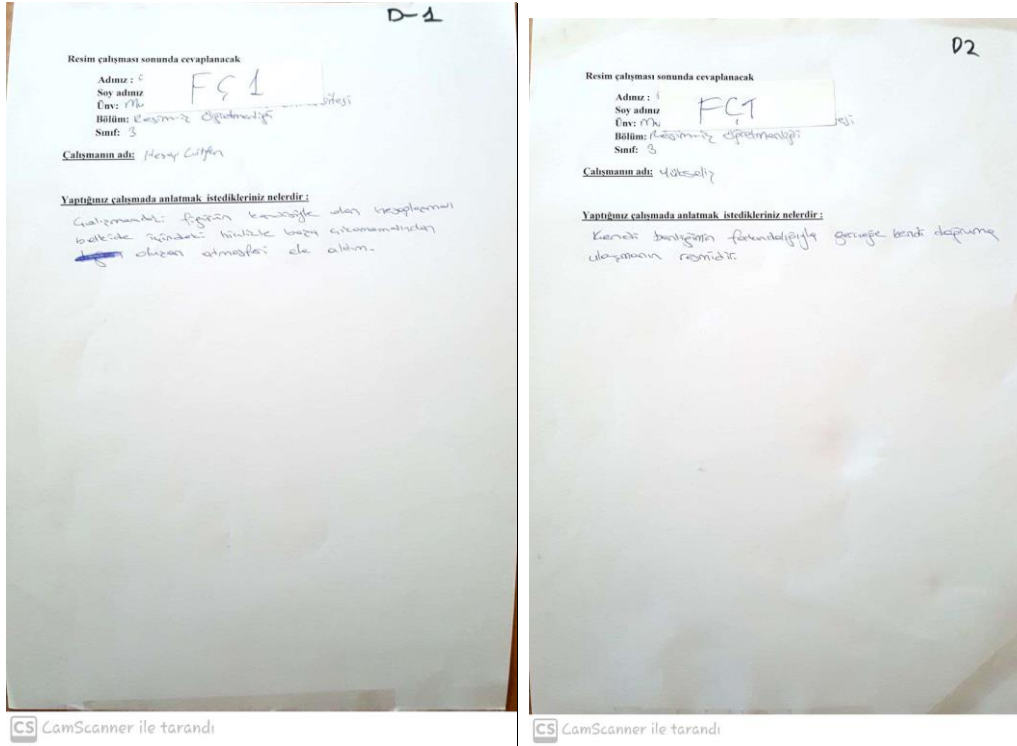
Şekil 64. Uygulama B-9 kodlu öğrenciye ait ön-son sanatsal uygulamalar

Tablo 25

B-9 Kodlu Öğrenciye Yönelik Sanatsal Uygulamalara İlişkin Bulgular

B-9 KODLU ÖĞRENCİ DEĞERLENDİRİLMESİ	1.Ön Sanatsal Uygulama	2.Son Sanatsal Uygulama	ARA FARK
	TOP. PUAN:56 (%53.3)	TOP. PUAN:60 (%57.1)	TOP. ARA FARK DEĞERİ: 4 (% 3.8)
RENK KULLANIMI:	9	7	-2
SÖZCÜKLERİ SANATIN İLKE VE ELEMENLARIYLA KULLANMASI:	11	8	-3
FARKLI MALZEME KULLANMASI:	5	3	-2
RESMİN TAMAMLANMASI:	9	7	-2
SOYUTLAMA YAPABİLME:	6	11	+5
ÖZGÜNLÜK:	7	13	+6
FELSEFİ DİL:	9	11	+2

B-9 kodlu öğrencinin ön-son sanatsal uygulamasında renk kullanımı, sözcükleri sanatın ilke ve elemanlarıyla kullanması, farklı malzeme kullanması, resmin tamamlanmasında az da olsa düşüş gözlemlenmiştir. Soyutlama yapabilme özgünlük ve anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansımada ise bir artış gözlemlenmiştir. Öğrencinin soyutlama yapabilme özgünlük ve anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansımada artış yaşaması anlatılan konudan kaynaklı olabilir. Son sanatsal uygulamada renk kullanımı, sözcükleri sanatın ilke ve elemanlarıyla kullanması, farklı malzeme kullanması, resmin tamamlanmasında düşüş olması ise son derste öğrenci sıkılmış olabilir.

Şekil 65. Uygulama B-9 kodlu öğrenciye ait ön-son metin uygulaması

Ön metin değerlendirmesinde “çalışmamdaki figürün kendisiyle olan hesaplaşması beklide hiçlikle başa çıkamamasından oluşan atmosferi ele aldım” şekildeyken son metin uygulamasında “kendi benliğimin farkındalığıyla gerçeğe kendi doğruma ulaşmanın resmi” olarak ifadede bulunmuştur. B-9 kodlu öğrencinin, son metin çalışmasında anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansması kullanmasında gösterdiği başarı konu anlatımının etkisinden kaynaklı olabilir.

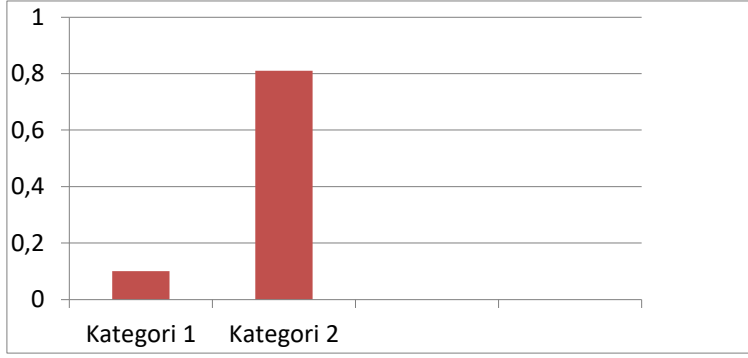
Son olarak iki üniversite öğrencileri değerlendirildiğinde bulgular şu şekildedir: İzmir dokuz Eylül ve Muğla Sıtkı Koçman Üniversitelerinin Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı alanlarında öğrencilere uygulanan ön ve son resim ile ön ve son metin değerlendirmesi incelenmiştir. İzmir Dokuz Eylül Üniversitesinde Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında yer alan 5 öğrenci 1 ve 2. ders ara farkları şu şekildedir: A-1 kodlu öğrencinin 1 ve 2. uygulamada toplam ara fark değerinde bir değişiklik gözlemlenmemiştir. A-4 (%0.3 eksi yönde) ve A-5 (% 19 eksi yönde) bir fark oluşmuştur. Diğer iki öğrencinin toplam ara fark değerlerine bakıldığında A-2 (%8.4), A-3 (%20) olumlu değişiklik gözlemlenmiştir. En düşük puanda A-5 olurken, en yüksek puanda A-3 olmuştur.

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında yer alan 9 öğrencinin 1 ve 2. uygulamada ara farklarında genelde olumlu yönde bir artış söz

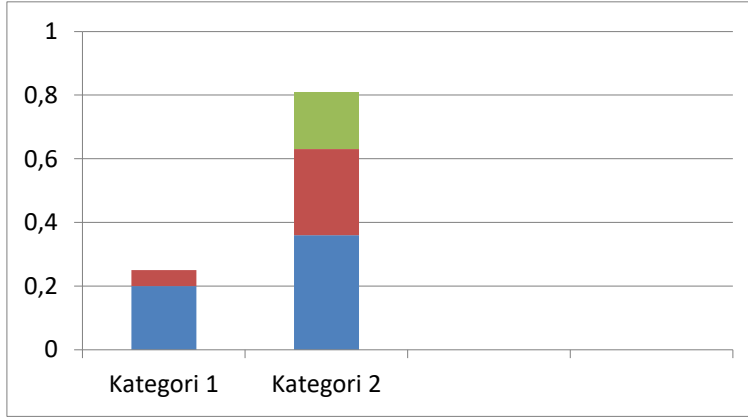
konusudur. En yüksek olumlu yönde fark B-3 (%21) kodlu öğrencide gözlemlenirken, en düşük fark ise B-7 (%0.9) kodlu öğrencide tespit edilmiştir. Diğer öğrenciler ise sırasıyla B-1 (%13), B-2 (%4.8), B-4 (%6.7), B-5 (%1.5), B-6 (%10.5), B-8 (%10.9), B-9 (%3.8) şeklinde bir yüzdeliğe sahiptir.

İzmir Dokuz Eylül Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında yer alan öğrencilerden 1 öğrencide herhangi bir değişiklik gözlemlenmemiştir. 2 öğrencide eksi yönde bir düşüş varken diğer iki öğrencide sadece artı yönde bir artış gözlemlenmiştir. Muğla Sıtkı Koçman Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında yer alan öğrencilerde ise eksi yönde bir düşüş gözlemlenmemiştir. İki üniversite arasında ön ve son resim değerlendirilmesine bakıldığında Muğla Sıtkı Koçman Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında yer alan öğrencilerin, İzmir Dokuz Eylül Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında yer alan öğrencilerden daha başarılı bulunmuştur. İlgilerinin ve bilgilerinin az olmasından dolayı İzmir Dokuz Eylül Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında yer alan öğrencilerde düşüş yaşanmış olabilir (Bkz. Şekil 68).

Ön ve son metin değerlendirmesine bakıldığında İzmir Dokuz Eylül Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında yer alan öğrencilerden 4 tanesinde düşüş, bir tanesinde ise herhangi bir değişiklik gözlemlenmemiştir. Muğla Sıtkı Koçman Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında yer alan öğrencilerden ise 4 öğrencide düşüş, 3 öğrencide artış, 2 öğrencide ise herhangi bir değişiklik görülmemiştir (Bkz. Şekil 69). Aşağıdaki Şekil 39'daki grafikte mavi eksi yönde, kırmızı artı yönde, yeşil durağan yönde olarak öğrencilerin ön ve son metin uygulamalarına verdiği cevaplar görülmektedir. Ön ve son metin uygulamasına göre Muğla Sıtkı Koçman Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında yer alan öğrenciler daha başarılı görülmüştür. Fakat iki üniversiteye toplu olarak bakıldığında ön ve son metinde bir düşüş gözlemlenmesi, son metin aşamasında öğrencilerin sıkılmalarına sebep olmuş olabilir.

Şekil 66. İzmir Dokuz Eylül Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı (kategori 1) ve Muğla Sıtkı Koçman Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında (kategori 2) yer alan öğrencilerin ön ve son resim uygulamasında başarı düzeyi sütunu

Şekil 67. İzmir Dokuz Eylül Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı (kategori 1) ve Muğla Sıtkı Koçman Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında (kategori 2) yer alan öğrencilerin ön ve son resim uygulamasında başarı düzeyi sütunu

Araştırmacının, araştırma yaptığı kurumda daha esnek bir zaman dilimine sahip olamamasından dolayı ön-son Sanatsal uygulamanın aynı gün içinde işlemesiyle bazı öğrenciler 2. uygulamada sıkılmış ya da ilgilerini kaybetmiş olabilir. Bu durumdan dolayı bazı sonuçlarda düşük puan gözlemlenmiş olabileceği düşünülmektedir.

Ayrıca öğrencilerin konuya olan ilgileri de ön ve son resim uygulaması ile ön ve son metin uygulaması sonucunu etkilemiş olabilir. Felsefi birikim ve İslam felsefesi ile ilgili bir yaşantı olmamasından dolayı da eksi yönde bir sonuç oluşturabilir.

Ön-son sanatsal uygulamada ve ön-son metin değerlendirmesinde bazı öğrencilerin başarılı olması ise derse olan ilgilerinden ve ikinci derste konu anlatımının sonucu olabilir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Felsefeyi oluşturan şeyler merak, şüphe ve hayrettir. İnsanı geliştiren ve azimli yapan bu dürtülerin bireyin içinde kalıcı olmasıdır. Bunun için felsefe önemli ve gereklidir (Cevizli, 2015, s. 10). İslam felsefesi kişilerin hem ufkunu açmak için hem de kültür bilincini artırmak için oldukça önemlidir.

Sanat ve sanat eğitiminin beslendiği alanlardan biri de kültürdür. Kültür sanatı besleyen ve sanatın oluşmasına katkı sağlayan bir kavramdır. Ulusların kendine has bir kültürü vardır ve bu kültürü sayesinde diğer toplumlar arasında kendi varlığını sürdürebilmektedir.

Dinin, kültürün bir parçası olarak toplumları etkileyebildiği bilinmektedir. Sadece yaşam tarzı, giyim, yeme-içme gibi alanları etkilemekle kalmaz toplumların sanatlarına kadar bu durumun yansımaları görülebilir. Sanatçılar da eserlerini üretirken çok sayıda alandan faydalanabilirler. Bu alanlardan biri de İslam felsefesidir. İslam felsefesinin içinde yer alan konular sadece sanatı değil, akademik çalışmaları da etkilemektedir. Kandinsky stimming kavramıyla bunu kanıtlar niteliktedir. Ayrıca Erol Akyavaş ve Abbas Kümbetler gibi sanatçılar da İslam felsefesindeki düşünceler doğrultusunda çalışmalar üretmişlerdir. Erol Akyavaş'ın eserleri o kadar etkili olmuştur ki çalışmaları şu an Amerika başta olmak üzere çok sayıda müzede yer almaktadır.

Sanatın amacı insan ruhunu eğitmek, geliştirmek, yüceltmek ve sonrasında güzel olana yönlendirerek uyandırmak olarak ifade edilebilir. Bu anlamda sanat dinin amacına da hizmet etmektedir (Soysaldı, (2018), s.308,309). Sanatçı kendini bilmeden başka yaşamlara sığınmamalıdır. Önce kendini keşfetmelidir. Kendini keşfeden sanatçı kalıcı eserler üretebilir. Ayan-ı sabite ve Vahdet-i Vücut konularının sanatsal uygulamalara yansıtılması sanat öğrencilerinin kendilerini keşfetmelerine katkı sağlamıştır. Araştırma

konusu ile sanat öğrencilerinin; felsefe, sanat felsefesi, İslam felsefesi gibi sanatsal, düşünsel ve kültürel değerlerden faydalananarak hem kendilerini bulmaları hem de yaratıcılıklarının gelişmeleri hedeflenmiştir. Çalışmada yer verilen sanatçılardan Erol Akyavaş incelendiğinde kendi kültürüne değer veren sanatçıların dünya çapında da tanındığı görülmüştür. Genç sanatçı adaylarının da kendi kültürlerine eğilerek daha kalıcı eserler üretebilecek düzeye gelmeleri ve tanınmaları sonucunda kültürün devamlılığı da sağlanmış olacaktır.

5.1.1. Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrencilerinin “Başarı testine” İlişkin Başarı Düzeyleri Nedir? Alt Amacına Yönelik Sonuçlar

Tablo 2’ye göre %28.5’i 22 yaşında, %66.3’ü liseden öğreniminden önce de resim yapmıştır. Fakat bu durum başarı testinde bir değişikliğe neden olmamıştır.

Katılımcı öğrencilerin %63’ünü kız öğrenciler oluşturmaktadır. Kız öğrenciler bu bölümleri daha çok tercih etmektedir.

Öğrencilerin %5 farkla çoğunluğu 3. sınıfta eğitim almaktadır. 3. sınıf öğrencileri 4. sınıf öğrencilerinden sayıca daha fazladır. Başarı testinin bahar döneminde yapılması ve son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısından dolayı bu şekilde bir sonuç çıkmış olabilir. Bu durum son sınıflarda daha az öğrenciye ulaşmaya sebep olmuştur (Bkz. Tablo 2). Son sınıf öğrencilerine ulaşabilmek için güz dönemi tercih edilmelidir. 3. sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı olmadığı için üniversite ortamını daha aktif kullandıkları görülmektedir.

5.1.1.1. Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Üniversiteye Göre Başarı Düzeyleri Arasında Anlamlı Fark var mıdır? Alt Amacına Yönelik Sonuçlar

Resim-iş eğitimi bölümü öğrencilerinin öğrenim gördükleri üniversiteye göre “Ayan-i Sabite” ve “Vahdet-i Vücut” konularına ait başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Öğrencilerin %28.5’i Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında devam etmektedir. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrenci alım kontenjanı diğer üniversitelere göre daha yüksek olduğundan katılım daha fazla sağlanmıştır. Bu üniversitede öğrencilerin başarı testine verdiği cevapların düşük olması ise

genel anlamda başarı testine verilen cevapları etkilemiştir. Kişilerin dine olan bakışı coğrafya, aile, çevre, ekonomi, eğitim gibi ortamlarından etkilenir. Bu durum cevapların düşük olmasının nedenleri arasında gösterilebilir.

Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrencilerinin “Ayan-i Sabite” ve “Vahdet-i Vücut” konularına ilişkin geliştirilmiş olan başarı testine ait 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin ve tüm öğrencilerinin başarı testi puanlarına ait dağılıma incelenmiştir. 3. sınıf öğrencilerinde soruların yarıdan fazlasının cevaplanabildiği görülmektedir. “Ayan-i Sabite” ve “Vahdet-i Vücut” konularını kapsayan başarı testinden aldıkları puanlar incelendiğinde 3. sınıf öğrencilerinin biraz daha başarı olduğu ortaya çıkmıştır.

Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında öğrenim gören öğrencilerin başarı puanları, İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında öğrenim gören öğrencilerin başarı puanlarından daha yüksektir. Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında öğrenim gören öğrencilerin bu konuya olan ilgi ve bilgilerinin olması, İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında öğrenim gören öğrencilerin ise konuya olan ilgi ve bilgilerinin eksik olduğu görülmüştür. Ayrıca bu durumun öğrencilerin sahip olduğu genel felsefi bilgilerin eksikliklerinden ve İslam felsefesi konusunda bilgilerinin eksikliklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Bölgelere göre üniversiteye gelen öğrencilerin aile yapısı, dine bakış açıları, disiplinler arası düşünme ve çalışma alışkanlıkları da farklılık gösterebilir.

Bu durum öğrencilerin konuya ilgilerini, bilgilerini ve öğrenme isteklerini etkileyebilmektedir. İstatistiksel araştırmalar, dini inanç ve davranışların oluşumu ve bağımsız değişken olarak dindarlığın şekillenmesinde bağımsız demografik değişkenlerin etkili olduğunu göstermiştir. Bu değişkenler arasında eğitim, aile, yaş, coğrafi bölge gibi maddeler birer etken olarak kabul edilmiştir (Kurt, 2009, s.3).

5.1.1.2. Resim-İş Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Yaşlarına Göre Başarı Düzeyleri Arasında Anlamlı Fark var mıdır? Alt Amacına Yönelik Sonuçlar

Bu bölümde, başarı testine dahil edilen öğrencilerin yaşlarına göre başarı testine yönelik anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiş ve resim-iş eğitimi bölümü öğrencilerinin yaşlarına göre “Ayan-i Sabite” ve “Vahdet-i Vücut” konularına ait başarı puanları arasında

anlamli bir farklılık olmadığı görülmüştür. Anlamli farklılık olmamasına rağmen 20 ve daha küçük yaşta olan öğrencilerin başarılarının daha yüksek, 24 ve daha yüksek yaş düzeyindeki öğrencilerin başarılarının daha düşük olması dikkat çekicidir.

Kısacası, yaşı 24 ve üstü olan öğrencilerin ilgi ve bilgi seviyelerinin, yaşı 20 ve altı olan öğrencilerden daha düşük olduğu ifade edilebilir. Ayrıca 4. Sınıf öğrencilerinin mezun olma, sınav hazırlığı ve yeni bir hayata adapte olma sürecinde bulunmalarından dolayı teste kendilerini verememe, motive olamama durumu yaşamış olabilecekleri düşünülmektedir.

5.1.1.3. Resim-İş Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Resim Yapma Sürelerine Göre Başarı Düzeyleri Arasında Anlamli Fark var mıdır? Alt Amacına Yönelik Sonuçlar

Bu bölümde, başarı testi sonuçları sanatsal uygulamaya dahil edilen öğrenciler için resim yapma sürelerine göre değerlendirilmiştir. Bu öğrenciler arasında başarı testine ilişkin anlamli bir fark olup olmadığı incelenmiş ve Resim-iş eğitimi bölümü öğrencilerinin resim yapma sürelerine göre “Ayan-i Sabite” ve “Vahdet-i Vücut” konularına ait başarı puanları arasında anlamli farklılık olmadığı görülmüştür. Elde edilen bulgular ışığında öğrencilerin bilgi ve resim yapma sürelerinin birbirini etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.1.4. Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Başarı Düzeyleri Arasında Anlamli Fark var mıdır? alt Amacına Yönelik Sonuçlar

Bu bölümde, başarı testine dahil edilen öğrencilerin sınıf düzeyleri arasında başarı testine yönelik anlamli bir fark olup olmadığı incelenmiş ve resim-iş eğitimi bölümü öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre “Ayan-i Sabite” ve “Vahdet-i Vücut” konularına ait başarı puanları arasında anlamli bir farklılık olduğu belirlenmiştir.

Bu durumun, 3. sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin başarı düzeylerinin, 4. sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin başarı düzeylerinden daha yüksek olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca elde edilen sonuç, 3. sınıf öğrencilerinin felsefi ve dini bilgilerinin daha fazla olduğunu göstermiştir.

Sınıf düzeylerine göre öğrenci başarılarının konulara göre farklılık gösterdiği bilinmektedir. Örneğin, Gazi Üniversitesi öğrencilerine yönelik gerçekleştirilen bir görsel

algı testinde sonuçlar tam tersini göstermiştir. Bu araştırma ile 1. ve 2. sınıf öğrencilerinin görsel algılama ve anlamlandırma düzeyleri 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin görsel algılama ve anlamlandırma düzeylerine göre daha düşük olduğu belirlenmiştir (Katırcı, 2014, 1-17).

5.1.1.5. Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Başarı Düzeyleri Arasında Anlamlı Bir Fark var mıdır? Alt amacına Yönelik Sonuçlar

Kız öğrenciler ile erkek öğrencilerin başarı puanlarının birbirine denk olduğu görülmektedir. Bu durumdan dolayı konu ile ilgili bilgilerin başarı düzeyleri bakımından cinsiyetler arasında herhangi bir değişikliğe neden olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Birinci alt amaca ilişkin sonuçların tamamı incelendiğinde; “Ayan-i Sabite” ve “Vahdet-i Vücut” konularına ilişkin 3 ve 4. sınıflara uygulanan başarı testi ile 3. sınıf öğrencilerinin 4. sınıf öğrencilerinden daha başarılı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Üniversitelere göre başarı düzeylerine bakıldığında, Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencilerinin araştırmaya dahil edilen diğer üniversite öğrencilerinden daha başarılı oldukları, İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencilerinin de en az başarı gösteren öğrenciler oldukları ortaya çıkmıştır. Başarı düzeyi yaşa göre incelendiğinde 20 yaş ve altı öğrencilerin daha başarılı, 24 yaş ve üzeri öğrencilerin daha düşük bir başarı elde ettikleri tespit edilmiştir. Resim yapma sürelerine göre başarı düzeyleri arasında anlamlı bir fark görülmezken aynı şekilde cinsiyet dağılımında da anlamlı bir fark görülmemiştir. Sınıf düzeylerine göre başarı düzeyleri incelendiğinde ise 3. sınıf öğrencilerinin 4. sınıf öğrencilerinden daha başarılı oldukları belirlenmiştir.

Bölgelere göre üniversiteye gelen öğrencilerin aile yapılarının, dine bakış açılarının, disiplinler arası düşünme ve çalışma alışkanlıklarının birbirinden farklı olabileceği düşünülmüştür. Bu durum öğrencilerin konuya ilgilerini, bilgilerini ve öğrenme isteklerini etkileyebilmektedir.

5.1.2. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı 3 ve 4. Sınıf Öğrenci Uygulamaları Arasında Anlamlı bir Fark var mıdır? Alt Amacına Yönelik Sonuçlar

Bu bölümde öğrenci uygulamaları sanatsal ve metin yazımı şeklinde iki farklı uygulamanın değerlendirme sonuçlarına yer verilmiştir. Bilgilendirme öncesi ve sonrası gerçekleştirilen ön-son metinlerin değerlendirilmesinden ve ön-son sanatsal uygulamaların değerlendirilmesinden elde edilen bulgular doğrultusunda sonuçlara yer verilmiştir. Bu bölümde öğrenci isimleri ve uygulamaları, öğrencilerin isteği doğrultusunda kodlanarak kullanılmıştır.

6. Uygulama A-1 Kodlu Öğrencinin Sanatsal Uygulamalarına İlişkin Uzman Değerlendirme Sonuçları

A-1 kodlu öğrenciye ait ön ve son sanatsal uygulama şu şekildedir; renk kullanımında, farklı malzeme kullanımında, resmin tamamlanmasında, soyutlama yapabilme ve özgünlük maddelerinde bir değişiklik görülmemektedir. Sözcükleri sanatın ilke ve elemanlarıyla kullanması ön sanatsal uygulamada beş puan, son sanatsal uygulamada dört puandır. Anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansımaları ise ön sanat uygulamada yedi puan, son sanatsal uygulamada sekiz puandır. Son Sanatsal uygulamada sözcükleri sanatın ilke ve elemanlarıyla kullanmasında düşüş gözlemlenmiştir. Anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansımaları kullanmasında ise artış gözlemlenmiştir. Toplam ara fark değerinde bir değişiklik gözlemlenmemiştir (Bkz. Tablo 12, şekil 39).

Öğrencinin sözcüklerden yola çıkarak resim yapabilmesinde gösterdiği başarısızlık, sanatın ilke ve elemanları açısından zayıf olması durumundan kaynaklanmış olabilir. Bazen konuya hakim olmak yeterli olmayabilir. Sanatın ilke ve elemanları ile ilgili bilgi eksikliği istenilen sonucu vermeyebilir. Öğrencinin bazı konularda eksik olması yapılan araştırmada istenilen sonucu vermeyebilir.

A-1 Kodlu öğrencinin ön ve son metinleri incelendiğinde; Öğrencinin ön ve son metin uygulamasında anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansımaları değerlendirmesi incelendiğinde son metin uygulamasında nokta ve çizgi ile insanı anlatmasından dolayı bir puan fark ile artış gözlemlenmesi bu durum 2. Konu anlatımının etkisinden kaynaklanmış olabilir (Bkz. Tablo 12). Öğrenci anlatılan konudan etkilenmiştir.

7. Uygulama A-2 Kodlu Öğrencinin Sanatsal Uygulamalarına İlişkin Uzman Değerlendirme Sonuçları

A-2 kodlu öğrencinin ön-son sanatsal uygulamasında, renk kullanımı, sözcükleri sanatın ilke ve elemanlarıyla kullanması, resmin tamamlanması ve özgünlük maddelerinde bir değişiklik oluşmamıştır. Farklı malzeme kullanması, soyutlama yapabilme maddelerinde ise olumlu yönde bir artış gözlemlenmiştir. Anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansımaları kullanımında ise bir düşüş gözlemlenmiştir. Toplam ara fark değerinde olumlu yönde artış gözlemlenmiştir (Bkz. Tablo 13 ve Şekil 41). Öğrencinin son sanatsal uygulamasında soyutlama yapabilmeye gösterdiği başarı felsefi açıdan bilgi düzeyindeki artıştan olabilir. Yapılan uygulama bazı öğrencilerde etkili olmuştur.

A-2 kodlu öğrencinin Ön ve son metin uygulaması incelendiğinde son metin uygulamasında anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansımaları kullanmaya çalışmış olmasına rağmen başarısız olması felsefi açıdan birikime sahip olmamasından dolayı olabilir. Felsefe vb. derslerin öğrenciler tarafından görülmemesi bu duruma sebep gösterilebilir.

8. Uygulama A-3 Kodlu Öğrencinin Sanatsal Uygulamalarına İlişkin Uzman Değerlendirme Sonuçları

A-3 kodlu öğrencinin ön ve son sanatsal uygulamasında, farklı malzeme kullanımı, resmin tamamlanması, soyutlama yapabilme maddelerinde bir artış göze çarpmaktadır (Bkz. Tablo 14 ve Şekil 43). Diğer maddelerde ise herhangi bir değişim görülmemiştir. Toplam ara fark değerlendirmesinde olumlu yönde bir artış vardır.

Öğrencinin farklı malzeme kullanması ve resmin tamamlanması değerlendirmesinde son Sanatsal uygulamasında iki kat artış gözlemlenmiştir. Soyutlama yapabilmesinde de bir artış gözlemlenmiştir. Bu durum 2.derste işlenen felsefi konunun sonucu olabilir. Felsefi açıdan bir öğrencinin gelişmiş olması çalışmasını anlatabilmesine katkı sağlayacağından önemlidir.

A-3 kodlu öğrencinin ön ve son metin incelemesinde Öğrencinin uzun bir şekilde kendi ruh halini anlatmasından oluşmaktadır. Anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansımaları açısından öğrencinin ön-son metin uygulamasında bir farklılık gözlemlenmemiştir. Öğrencinin kendi ruh halini yalın bir dille anlatmaya çalışması, anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansımaları açısından zayıf olmasından kaynaklı olabilir. Öğrencinin çalışmasını anlatabilmesi ancak felsefe ile mümkündür.

9. Uygulama A-4 Kodlu Öğrencinin Sanatsal Uygulamalarına İlişkin Uzman Değerlendirme Sonuçları

Tablo 16’ da, A-4 kodlu öğrencinin ön-son sanatsal uygulamasında, renk kullanımı, soyutlama yapabilme ve özgünlük maddelerinde olumlu yönde bir artış gözlemlenmiştir. Resmin tamamlanması maddesinde bir değişiklik görülmemiştir. Diğer maddelerde ise düşüş görülmektedir. Toplam ara fark değerinde ise çok az bir gerileme vardır. 12 puandan 8 puana düşüş gözlemlenmiştir. Öğrencinin 2 konuda ilgisini kaybetmesi sonucunda 3 puan düşüş yaşanmış olabilir. Bu gerileme son sanatsal uygulamanın aynı gün içinde işlenmesinden dolayı öğrencinin motivasyonunda bir düşüşten kaynaklanmış olabilir. Öğrencinin soyutlamada gösterdiği başarı anlatılan felsefi konu ile bağlantılı bulunmuştur.

Ön ve son metin uygulaması incelendiğinde, anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansması kısmında bir değişiklik olmadığı fark edilmiştir. Bu durum felsefi açıdan yeterli olacak bilgi birikimine sahip olmamasından kaynaklanmış olabilir. Felsefe ve İslam felsefesi, öğrencinin bir konu hakkında fikir üretebilmesi, yaratıcı olmasına yardımcı olacağından oldukça önemlidir.

10. Uygulama A-5 Kodlu Öğrencinin Sanatsal Uygulamalarına İlişkin Uzman Değerlendirme Sonuçları

Tablo 15’de A-5 kodlu öğrencinin ön-son sanatsal uygulaması incelendiğinde, farklı malzeme kullanmasında bir değişiklik görülmemiştir. Soyutlama yapabilme maddesinde olumlu yönde bir artış gözlemlenirken diğer maddelerde eksi yönde bir fark görülmektedir. Ara fark değerinde düşüş göze çarpmaktadır (Bkz. Ek 1 ve Ek 2).

Araştırmacının, araştırma yaptığı kurumda daha esnek bir zaman dilimine sahip olamamasından kaynaklı ön-son Sanatsal uygulama aynı gün içinde yapılmasıyla öğrenci 2. uygulamada sıkılmış ya da ilgisini kaybetmiş olabilir. Bu durum çalışmasına olumsuz yansımış olabilir. Ayrıca öğrencinin soyutlama yapabilmede gösterdiği başarı 2. Konu anlatımının etkisini göstermektedir.

Ön ve son metin uygulamasında A-5 kodlu öğrenci felsefi açıdan konuyu sevmesi ve ilgi göstermesine rağmen iki puanlık bir düşüş görülmektedir. Bu durum felsefi açıdan bilgi eksikliğinden kaynaklanmış olabilir. Sanat ve eğitim derslerinin felsefe ile olan bağının düşük olmasından kaynaklanmış olabilir.

Sonuç olarak, 1. ders ve 2. derste uygulanan ön ve son resim değerlendirmesiyle ilgili sanatsal uygulamada, 3 uzman tarafından yapılan kriter kağıdı değerlendirmesi şu

şekildedir: İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Resim- İş Eğitimi Ana Bilim Dalında yer alan 5 öğrenci 1 ve 2. ders ara farkları incelendiğinde, A-1 kodlu öğrencinin 1 ve 2. ders toplam ara fark değerinde bir değişiklik gözlemlenmemiştir. A-4 ve A-5 kodlu öğrencilerde ise eksi yönde bir fark oluşmuştur. Diğer iki öğrencinin toplam ara fark değerlerinde ise olumlu bir değişiklik gözlemlenmiştir.

Ön ve son metin uygulamasında ise 4 öğrencide düşüş, 1 öğrencide ise bir değişiklik gözlemlenmemiştir. Çevre Eğitim ortamı, aile kültürün ve dinin oluşmasını etkilemektedir. Ayrıca 1 ve 2. dersin aynı gün içinde yapılmasından dolayı A-1, A-4, A-5 kodlu öğrencilerde bu durum; sıkılma, yarım bırakma, önemsememe gibi etkiler yaratmış sonucunu da oluşturmuştur. Ayrıca başarı testi sonuçlarında da en düşük başarının bu üniversitede gözlemlenmesi konuya olan ilgilerinin olmaması sonucunu da göstermektedir. Felsefi açıdan değerlendirildiğinde, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesine göre felsefeye olan ilgilerinin daha düşük olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin bilgi ve ilgilerinin eksik olduğu durumlarda çalışmalardan alınan verim düşmüştür. Sanat eğitimi olmak isteyen ya da sanatçı olmak isteyen bir öğrencinin kendini geliştirmesi, yaratıcılığı geliştirmesi, anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansımaları geliştirmesi, kültürü aktarabilmesi açısından önemlidir.

Gençlik, bireysel olarak insan yaşamının en önemli zaman dilimini ifade ettiği gibi toplumsal olarak da milletlerin ve devletlerin en önemli toplum tabakasına karşılık gelmektedir. Bu sebeple bireysel ve toplumsal ilerlemenin gençlik ve gençlerdedir. Gençlik dönemini bilgi ve hikmet ile dolduran bir kişinin, geleceğini kazanmış olduğu söylenebilir (Taşkın ve Yılmaz, 2019, s.7). Kültür, sanat, bilim, din konularında eksik ya da yanlış yetiştirilen bir gençlik sonuç olarak toplumda kopukluğa neden olabilir. Dokuz Eylül Üniversitesi Resim- İş Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinde de bu anlamda bir kopukluk söz konusudur.

5.1.3. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrenci Uygulamaları Arasında Anlamlı Bir Fark var mıdır? Alt Amacına Yönelik Sonuçlar

Bu bölümde; ön ve son resim ve ön ve son metin değerlendirmesinden elde edilen verilerin, üç uzman tarafından değerlendirmesine yönelik sonuçlar bulunmaktadır. Uzman hocalar, çalışmayı 5 ile 1 puan üzerinden değerlendirmiştir. Üniversitelerin herhangi bir

atölyede bulunan öğrencilere ulaşılmaya çalışıldığından, Bu üniversitede ulaşılan atölyede dokuz öğrenciye uygulamalar yaptırılmıştır.

10. Uygulama B-1 Kodlu Öğrencinin Sanatsal Uygulamalarına İlişkin Uzman Değerlendirme Sonuçları

Tablo 18’da B-1 kodlu öğrencinin ön-son sanatsal uygulamasında: sözcükleri sanatın ilke ve elemanlarıyla kullanması, soyutlama yapabilme, özgünlük maddelerinde öğrencide olumlu yönde bir farklılık hakimdir. Renk kullanımı ve anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansması maddelerinde çok az bir gerileme varken diğer maddelerde bir değişiklik gözlemlenmemiştir. Toplam ara fark değerinde ise olumlu yönde bir artış bulunmaktadır. Öğrenci son sanatsal uygulamada biraz daha başarılı bulunmuştur. Öğrencinin felsefeye olan ilgisi ve son sanatsal uygulamada anlatılan konudan dolayı öğrenci son sanatsal uygulamada daha başarılı olmuş olabilir.

Öğrencinin son metin uygulamasında felsefi bilgiler vermesine rağmen ön ve son metin incelendiğinde bir puanlık düşüş görülmüştür. Dersin uzun sürmesi, öğrencinin sonlara doğru sıkılması son metin uygulamasını kısa tutmasına neden olmuş olabilir.

11. Uygulama B-2 Kodlu Öğrencinin Sanatsal Uygulamalarına İlişkin Uzman Değerlendirme Sonuçları

B-2 kodlu öğrencinin ön-son sanatsal uygulamasında, yukarıda şu şekildedir: özgünlük, anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansması, resmin tamamlanması maddelerinde bir fark bulunmazken, soyutlama yapabilme maddesinde ciddi bir artış yönde fark vardır (Ayrıca Bkz. Ek 1 ve Ek 2). Diğer maddelerde ise eksi yönde bir fark göze çarpmaktadır. Toplam ara fark değerinde az da olsa bir artış gözlemlenmiştir. Öğrencide az da olsa bir başarı gözlemlenmiştir. Bu başarı son sanatsal uygulamada anlatılan konudan kaynaklı olabilir. Öğrencinin anlatılan konuya olan ilgisi az da olsa son sanatsal uygulamada anlamlı bir fark oluşturmuştur.

B-2 kodlu öğrencinin ön metin uygulamasında her iki konuda çelişmek ile ilgili fikir yürütmüştür. Sonuç olarak ön ve son metin açısından değerlendirildiğinde anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansması kısmında 14-14 şeklinde bir eşitlik görülmektedir. Öğrencide herhangi bir değişiklik göze çarpmamaktadır. Öğrencinin felsefi bilgi birikiminin zayıf olmasından dolayı kendini ifade etmekte zorlanmış olabilir.

12. Uygulama B-3 Kodlu Öğrencinin Sanatsal Uygulamalarına İlişkin Uzman Değerlendirme Sonuçları

B-3 kodlu öğrencinin ön-son yaptığı sanatsal uygulamada, sözcükleri sanatın ilke ve elemanlarıyla kullanması eksi yönde iken, farklı malzeme kullanması maddesinde bir fark bulunmamaktadır. Diğer maddelerde ise olumlu yönde bir fark olup, Toplam ara fark değerinde olumlu yönde bir artış gözlemlenmiştir (Bkz. Şekil 53, Tablo 19).

Öğrencinin toplam ara fark değerine bakıldığında oldukça belirgin bir artış gözlemlenmiştir. Bu durum öğrencinin son uygulamada aldığı felsefi dersin etkisinden kaynaklı olabilir. Öğrencinin anlatılan konuya olan ilgisi son sanatsal uygulamada anlamlı bir fark oluşturmuştur.

Öğrencinin ön ve son metin uygulamasına bakıldığında ciddi bir fark göze çarpmaktadır. Öğrenci 2. Konu anlatımında anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansımaları kısmında oldukça başarılı bulunmuştur. B-3 kodlu öğrencinin anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansımaları açısından başarılı olması anlatılan konunun etkisinden ve öğrencinin özverili bir şekilde konuya ilgi göstermesinden kaynaklanmış olabilir. Felsefe ve benzeri derslerin öğrencide olumlu yönde etkisi görülmektedir.

13. Uygulama B-4 Kodlu Öğrencinin Sanatsal Uygulamalarına İlişkin Uzman Değerlendirme Sonuçları

B-4 kodlu öğrencinin ön-son sanatsal uygulamasında, farklı malzeme kullanımı maddesinde bir değişiklik olmamıştır (Bkz. Tablo 20). Soyutlama yapabilme ve özgünlük maddelerinde olumlu bir değişiklik gözlemlenmiştir. Diğer maddeler de ise bir düşüş gözlemlenmiştir. B-4 kodlu öğrencinin ön-son sanatsal uygulaması değerlendirildiğinde konu anlatımından sonra son sanatsal uygulamada başarılı olduğu görülmektedir. Fakat iki sanatsal uygulamanın arka arkaya işlenmesi öğrencinin diğer değerlendirmelerden düşük almasına sebep gösterilebilir.

B-4 kodlu öğrencinin ön-son metin değerlendirmesinde yüksek puanlar almıştır. Fakat son metin değerlendirmesinde bir puan düşüş görülmektedir. Öğrencinin ilk metinde gösterdiği istek, son metinde azalmıştır. Bu durum öğrencinin tek bir gün içinde iki kez aynı konuda çalışma yapmasından kaynaklanmış olabilir. Anlatılan konu dışında öğrencilerin motivasyonunun artmasında süre de önemli bir etkidir.

14. Uygulama B-5 Kodlu Öğrencinin Sanatsal Uygulamalarına İlişkin Uzman Değerlendirme Sonuçları

Tablo 21’ de B-5 kodlu öğrencinin ön-son sanatsal uygulamasında: Farklı malzeme kullanımında bir artış bulunurken, anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansımaları

maddesinde az da olsa bir düşüş vardır. Diğer maddelerde ise bir fark görülmemiştir. Toplam ara fark değerinde ise yine çok az bir fark ile artış olmuştur (Bkz. Tablo 21).

Öğrencinin her iki uygulamada çoğunlukla yüksek notlar alması, başarılı olması, öğrencinin yeteneği ile ilgili olabilir. Öğrencinin soyutlama, özgünlük, renk kullanımı, sözcüklerin sanatın ilke ve elemanlarıyla kullanabilmesi, resmin tamamlanması tam puan olmasından dolayı öğrenci başarılı bulunmuş olabilir. Öğrencinin yetenekli olması, felsefe gibi alanlara olan ilgi ve bilgisinin olması bu durumun sonucudur.

B-5 kodlu öğrenci ön-son metin uygulamasında aldığı puanlar açısından başarılıdır. Son metin uygulamasında etkili bir dil kullanmasına rağmen ön metin uygulamasından daha kısa bir yazım şeklini benimsemiştir. Öğrencinin ikinci konu anlatımında bir puan düşüş yaşamasına sebep olan bu durum öğrencinin derse olan ilgisinin az da olsa düşmesinden kaynaklanmış olabilir.

15. Uygulama B-6 Kodlu Öğrencinin Sanatsal Uygulamalarına İlişkin Uzman Değerlendirme Sonuçları

Tablo 23’de B-6 kodlu öğrencinin ön-son sanatsal uygulamasında, renk kullanımı, sözcükleri sanatın ilke ve elemanlarıyla kullanması, soyutlama yapabilme ve özgünlük maddelerinde olumlu yönde bir fark gözlemlenmiştir. Diğer maddelerde ise herhangi bir fark bulunmamaktadır. Bu durum toplam ara fark değerine olumlu yansımıştır (Ayrıca Bkz. Ek 1 ve Ek 2). Öğrencinin toplam ara fark değerinde artış olması, felsefe konulu dersin etkisinden olabilir.

B-6 kodlu öğrencinin ön ve son metin ile ilgili anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansımaları incelendiğinde herhangi bir fark görülmemiştir. Bu durum öğrencinin konuya olan ilgisinden kaynaklanmış olabilir. Konuya olan ilgi kişinin çalışmalarına olumlu ya da olumsuz yansımaktadır.

16. Uygulama B-7 Kodlu Öğrencinin Sanatsal Uygulamalarına İlişkin Uzman Değerlendirme Sonuçları

B-7 kodlu öğrencinin ön-son sanatsal uygulamasında, farklı malzeme kullanımı, soyutlama yapabilme ve özgünlük maddelerinde olumlu yönde bir fark vardır. Diğer maddelerde ise bir düşüş gözlemlenmiştir (Bkz. Tablo 23). Toplam ara fark değerinde ise az da olsa olumlu yönde bir artış bulunmaktadır. Öğrencinin son sanatsal uygulamada başarılı olmasına rağmen bazı değerlendirmelerde düşüş yaşaması (Örnek: Resmin

tamamlanamaması), her iki sanatsal uygulamanın arka arkaya işlenmesine ve öğrencinin ilgisini kaybetmesine bağlı olabilir.

B-7 kodlu öğrencinin son sanatsal uygulamada daha felsefi bir dil kullanmasına rağmen az da olsa puanının düşmesi ön metin uygulamasında gösterdiği ilgi kadar olmamasından kaynaklı olabilir.

17. Uygulama B-8 Kodlu Öğrencinin Sanatsal Uygulamalarına İlişkin Uzman Değerlendirme Sonuçları

B-8 kodlu öğrencinin ön ve son sanatsal uygulamasında, renk kullanımı, resmin tamamlanması ve özgünlük maddelerinde bir değişiklik gözlemlenmemiştir. Diğer maddelerde ise olumlu yönde bir fark göze çarpmaktadır. Toplam ara fark değerinde ise artı yönde bir değişim gözlemlenmiştir (Bkz. Tablo 24). Bu durum 2. uygulamada anlatılan ders konusuyla doğru orantılı olabilir.

Ön ve son metin incelendiğinde öğrencinin son metin uygulamasında bir artış gözlemlenmiştir. Öğrencinin derse olan ilgi ve gayretinden dolayı bu artış sağlanmış olabilir. Anlatılan konuya ilgi gösterilmesi çalışmalara olumlu yansımasıdır.

18. Uygulama B-9 Kodlu Öğrencinin Sanatsal Uygulamalarına İlişkin Uzman Değerlendirme Sonuçları

B-9 kodlu öğrencinin ön-son sanatsal uygulamasında renk kullanımı, sözcükleri sanatın ilke ve elemanlarıyla kullanması, farklı malzeme kullanması, resmin tamamlanmasında az da olsa düşüş gözlemlenmiştir. Soyutlama yapabilme özgünlük ve anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansımada ise bir artış gözlemlenmiştir. Öğrencinin soyutlama yapabilme özgünlük ve anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansımada artış yaşaması anlatılan konudan kaynaklı olabilir. Son sanatsal uygulamada renk kullanımı, sözcükleri sanatın ilke ve elemanlarıyla kullanması, farklı malzeme kullanması, resmin tamamlanmasında düşüş olması ise son derste öğrenci sıkılmış olabilir.

B-9 kodlu öğrencinin, son metin çalışmasında anlatım dilinin sanatsal uygulamaya yansımada kullanmasında gösterdiği başarı konu anlatımının etkisinden kaynaklı olabilir.

Sonuç olarak 1. ders ve 2. derste uygulanan ön ve son resim değerlendirmesiyle ilgili sanatsal uygulamada, 3 uzman tarafından yapılan kriter kağıdı değerlendirmesi incelemesinde Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Resim- İş Eğitimi Ana Bilim Dalında yer

alan 9 öğrencinin 1 ve 2. ders ara farklarında genelde olumlu yönde bir artış olduğu bulgusuna varılmıştır.

En yüksek olumlu yönde fark B-3 kodlu öğrencide gözlemlenirken, en düşük fark ise B-7 kodlu öğrencide gözlemlenmiştir. Bu durum öğrencilerin 2. derste anlatılan konudan dolayı bilgi ve ilgi seviyelerinde artış yaratmasından kaynaklanmıştır. Anlatılan konu çoğu öğrencinin soyutlama yapabilme de daha başarılı olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin soyutu anlayabilmeleri ve uygulayabilmeleri için felsefe ve İslam felsefesi dersi önemli görülmüştür.

Ön ve son metin değerlendirilmesine bakıldığında ise öğrencilerin felsefi anlamda diğer üniversiteye göre (İzmir Dokuz Eylül) daha başarılı oldukları görülmüştür. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Resim- İş Eğitimi Ana Bilim Dalında yer alan öğrencilerin felsefe olan ilgileri ön ve son resim uygulaması ile ön ve son metin uygulamasında daha başarılı olmalarını sağlamıştır. Bir varlık olarak insanı diğer canlılardan ayıran en önemli özellik düşünme yeteneğidir... Bireyin gençlik döneminde ise düşünme her boyutuyla kendini gösterir (Taşkın ve Yılmaz, 2019, s.11). Düşünce ve inanç tarihini göz önünde bulundurarak günümüzdeki genç kuşak düşünüldüğünde söz konusu kuşağın anlam arayışı bağlamında bir krizle yüz yüze olduğu söylenebilir (Taşkın ve Yılmaz, 2019, s.11). Bu krizin doğru bir şekilde çözümlenmesi için gençlerin felsefe, sanat, bilgi, din, kültür alanlarında doğru eğitilmesi sonucuna götürmektedir.

Sonuç olarak “İslam felsefesinin sanata yansımaları ve bir uygulama örneği” adlı araştırmada tasavvufta yer alan vahdet-i vücud ve ayan-i sabite konuları ve bu konuların sanata olan yansımalarına yer verilmiştir. Felsefe ve İslam felsefesinin önemi ve gerekliliği ile ilgili kültürel ve sanatsal boyutu incelenmiştir.

İnsan felsefe ile sorgulayabilir, olaylara geniş bir perspektiften bakabilir. Cahillik ve herhangi bir şeye olan bağımlılık ancak felsefe ile yok edilebilir. Bu anlamda bir disiplin olarak felsefe, özellikle sanat eğitiminde önemlidir. Yaratıcılık, kültürel bilinç, sorgulama gibi kavramlar ancak felsefe ile öğretilir. İkinci sanatsal uygulamada öğrencilerin soyutlama yapabilmede gösterdiği başarı bunu kanıtlar niteliktedir. İslam felsefesinin içinde de yer alan bu konular dini İslam olan topluluklar için kültürel anlamda oldukça önemlidir. Bir sanat öğrencisinin bunun bilincinde olması çalışmalarına farklılık katabilir. Örneğin, Erol Akyavaş İslam felsefesinden faydalanan eserler üretmiştir ve eserleri şuan Amerika başta olmak üzere çok sayıda müzede sergilenmektedir.

Sanatçılar duygu ve düşüncelerini aktarırlarken bulundukları bölgenin özelliklerinden, tarihinden, kültüründen, dininden bir şekilde faydalanmaktadırlar (Katırcı, 2010, s. 255). Bu şekilde kültür bilinci oluşmaktadır. Kişinin kendini tanıması ancak felsefe, İslam felsefesi ve kültür ile sağlanabilir.

5.2. Öneriler

Araştırma konusu ile sanat öğrencilerinin, felsefe, sanat felsefesi ve İslam felsefesinin değerlerinden yararlanarak kendilerini sanatın dili ile ifade etmelerine ve yaratıcılıklarını geliştirmelerine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, araştırma çerçevesinde önerilen konunun uygulanması, sanatsal çalışmayı oluşturma sürecinde öğrencinin bilgiyi sanatsal dille ifade etmesi açısından gerekli görülmüştür. İslam felsefesinin sanata nasıl yansıdığı, bu konuda ne tür uygulamaların gerçekleştirilebileceği ve bu uygulamaların nasıl sonuçlanabileceği üzerine odaklanmıştır.

Felsefenin insana sunduğu geniş bakış açısı tartışılmaz. İslam dininde felsefenin geniş bir yere sahip olmasından dolayı derin bir felsefi yaklaşım ortaya çıkmıştır. İslam felsefesinin içinde yer alan bazı konular sanat ve kültür için de önemli bulunabilir. Örneğin güzel kavramı incelendiğinde, İslam dininde “güzel” kavramının ele alındığı görülmektedir.

Nitelikli bir sanat eğitimi programı çocuğu ve genci tek yönlü geliştirmeyi hedeflememelidir. Kendi kültürünü, dünya sanatını, güzelliğin doğasını anlama ve sorgulama yetisi kazanmalıdır (Buyurgan ve Buyurgan, 2007, s.18). Sorgulayabilmek için ise felsefe ve kültürümüzü bir şekilde etkileyen İslam felsefesi gibi konular kişilere farklı fikirler sunabilir.

Sanat eğitimi açısından bakıldığında sanat; imgeler yoluyla gerçekliğin yeniden oluşturulmasıdır. Bu oluşturma üretme işi, yönlendirme açısından “sanat eğitimi” önemli kılmaktadır. İnsanın kendini yönlendirmesi, yeni bir bütün olarak geliştirmesi, sadece sanatsal çabalarla mümkündür. Sanat eğitimi birey ve toplumların sanatsal ve kültürel açıdan yetiştirilmesi ile ilgilidir. Bu süreçte deneyim önemlidir ve bu da genel olarak kültürel bilinçlendirme anlamına gelmektedir (Erbay, 2013’den akt. Tümer, 2015, s.2). Bundan dolayı Türkiye’de Üniversitelerin Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrencilerinin Türk kültürünü iyi tanımaları ve bilmeleri gerekmektedir.

Resim-İş Eğitimi bölümü ders programlarında felsefe, İslam felsefi ve sanatla olan ilişkisi ile ilgili bir ders bulunmamaktadır. Bir sanat öğrencisinin geniş ve yaratıcı bir düşünce yapısına ulaşabilmesi, sorgulayabilmesi, kendini ve yeteneğini keşfedebilmesi için, felsefe ve İslam felsefesinin sanata kattığı değerin farkında olması ve bu alanda bilgi birikimine hâkim olması gerekmektedir. Resim yapmak bir kültür yansıması ve aktarımıdır. Devletler de kendi kültürel miraslarına sahip çıkma çabalarını, sanatlarını ve ulusal değerlerini eğitim programlarına yansıtabilirler ve ulusal kültür temel olmak üzere farklı kültürleri anlamaya yönelebilirler. Bu durum bireylere hoş görü sahibi olmayı ve saygı duymayı öğretecektir (Katıracı, 2020, 191-193).

Sanatçının kalıcı eserler üretebilmesi için kültürünü iyi bilmesi ve analiz yeteneğinin gelişmiş olması gerekmektedir. Çünkü kültür analizi kültürel öğelerin tanımı üzerine odaklıdır. İnsanlar kültür sayesinde şekillenir ve etkilenir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s.70). Bir topluluğun varlığı kültürünün ne kadar güçlü olduğuyla doğru orantılıdır.

İslam felsefesinin sanata olan kültürel ve felsefi katkısından dolayı araştırma önemli bulunmuştur. Öğrenciler üzerinde etkisi araştırılmıştır. Anlamlı farklılık oluşturmaya bakılmıştır.

Bu kapsamda araştırmada Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencilerine başarı testi, ön-son sanatsal uygulama ve ön-son metin değerlendirmesi yapılmıştır. Öğrenciler üzerinde etkisi bulgular ve sonuç kısmında ele alınmıştır. Bu kapsamda aşağıda şu şekilde değerlendirilmiştir.

Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrencilerinin “Başarı testine” İlişkin Başarı Düzeyleri Nedir? Alt Amacına Yönelik Önerilerden oluşan birinci alt amaca ilişkin bulguların tamamı incelendiğinde;

“Ayan-i Sabite” ve “Vahdet-i Vücut” konularına ilişkin 3 ve 4. sınıflara uygulanan başarı testi ile 3. sınıf öğrencilerinin 4. sınıf öğrencilerinden daha başarılı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Üniversitelere göre başarı düzeylerine bakıldığında, Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencilerinin araştırmaya dahil edilen diğer üniversite öğrencilerinden daha başarılı oldukları, İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencilerinin de en az başarı gösteren öğrenciler oldukları ortaya çıkmıştır. Başarı düzeyi yaşa göre incelendiğinde 20 yaş ve altı öğrencilerin daha başarılı, 24 yaş ve üzeri öğrencilerin daha düşük bir başarı elde ettikleri tespit edilmiştir. Resim yapma sürelerine göre başarı düzeyleri arasında anlamlı bir fark görülmezken aynı şekilde

cinsiyet dağılımında da anlamlı bir fark görülmemiştir. Sınıf düzeylerine göre başarı düzeyleri incelendiğinde ise 3. sınıf öğrencilerinin 4. sınıf öğrencilerinden daha başarılı oldukları belirlenmiştir.

Kültür olmadan toplum olmaz. Kültürü oluşturan şeylerden biri de İslam felsefesidir. Öğrencilerin bu konudan kopuk olmaları “kendini bulma” konusunda eksikliğe yol açacaktır. Felsefenin yaratıcılığa olan katkısı ve keşifçi, sorgulayıcı yanıyla öğrencilerin farklı pencerelerden bakmaları sağlanabilir.

İzmir Dokuz Eylül Üniversitesinde Elde Edilen Sanatsal Uygulamalara Yönelik Öneriler şu şekildedir:

1. ders ve 2. Derste uygulanan ön ve son resim değerlendirmesiyle ilgili sanatsal uygulamada, 3 uzman tarafından yapılan kriter kağıdı değerlendirmesi sonucu şu şekildedir: İzmir Dokuz Eylül Üniversitesinde yer alan 5 öğrenci 1 ve 2. ders ara farkları incelendiğinde, A-1 kodlu öğrencinin 1 ve 2. Ders toplam ara fark değerinde bir değişiklik gözlemlenmemiştir. A-4 ve A-5 kodlu öğrencilerde ise eksi yönde bir fark oluşmuştur. Diğer iki öğrencinin toplam ara fark değerlerinde ise olumlu bir değişiklik gözlemlenmiştir.

1 ve 2. Dersin aynı gün içinde yapılmasından dolayı A-1, A-4, A-5 kodlu öğrencilerde bu durum; sıkılma, yarım bırakma, önemsememe gibi etkiler yaratmış sonucunu oluşturmuştur. Bu sonuçtan yola çıkarak araştırmacı, daha esnek bir zaman dilimine sahip olmalıdır. Ayrıca başarı testi sonuçlarında da en düşük başarının bu üniversitede gözlemlenmesi konuya olan ilgilerinin olmaması sonucunu da göstermesinden dolayı bu üniversite de Felsefe derslerine ağırlık verilmelidir. Öğrencilerin ilgi alanları geliştirilmelidir.

Kültürel açıdan ve kendini bulma yani keşfetme açısından bakıldığında felsefe ve İslam felsefesi oldukça önemlidir. İslam felsefesinin kendini bulma ve görünenin ardındaki gerçeği görebilme gibi kavramları ele alması sanat öğrencileri için oldukça faydalı olabilir.

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesinde Elde Edilen Sanatsal Uygulamalara Yönelik Öneriler şu şekildedir:

1. ders ve 2. derste uygulanan ön ve son resim değerlendirmesiyle ilgili sanatsal uygulamada, 3 uzman tarafından yapılan kriter kağıdı değerlendirmesi incelemesinde Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında yer alan 9 öğrencinin 1 ve 2. ders ara farklarında genelde olumlu yönde bir artış olduğu bulgusuna

varılmıştır. En yüksek olumlu yönde fark B-3 kodlu öğrencide gözlemlenirken, en düşük fark ise B-7 kodlu öğrencide gözlemlenmiştir. Bu durum öğrencilerin 2. derste anlatılan konudan dolayı bilgi ve ilgi seviyelerinde artış yaratmasından kaynaklanmıştır.

Sanat kültürü, kültür ise sanatı tamamlar. Felsefe ve bilim ise her ikisine ayna tutar. Sanat öğrencilerinin kültürlerine sahip çıkması aynı zamanda tarihine de sahip çıkması demektir. Geçmiş kuşakların bıraktıklarını, geleceğe daha da geliştirerek bırakmak en büyük ödevdir. Bir ülkenin ne kadar gelişmiş olduğu kültüre ve sanat eserlerine gösterilen saygı ile doğru orantılıdır.

Kültürün bir konusu olan İslam felsefesinde ise derin hoşgörü, kendini keşfetme, saygı, sevgi, görünenin ardındaki gerçeği arama gibi öğrencilere ilham verecek konular bulunmaktadır. Bu konular öğrencilerin atölye derslerinde, gelecekteki iş alanlarında, sanatlarında yol gösterici olacaktır. Yapılan son sanatsal uygulamada çoğu öğrencinin soyutlamada gösterdiği başarı doğrultusunda, sanat eğitimi alan öğrencilerin Felsefe ve İslam felsefesi dersi görmeleri önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Akın, B. A. (yy). *İslamiyet'in yarattığı dünyada sanatın yeri*. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dramatik Yazarlık, Doktora Öğrencisi, İzmir.
- Aksu, C. (2013). *Şems, Katre-i aşk*. Konya: Mola.
- Alparslan, T,D, K. (2007). Hat sanatımız ve hattat, kaligrafist, yazı tasarımcısı ve eğitimcisi Emin Barın. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (10)1, 317-328.
- Arabi, M, İ. (2017). *Fusus'u'l Hikem tercüme ve şerhi*.(A.A. Konuk, Çev.). İstanbul: TYEKB.
- Arabi, M.İ. (2006). *Fusus'u'l Hikem*. (E. Demirli, Çev.). İstanbul, Kabalcı.
- Arıkan, R. (2017). *Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. Ankara: Nobel.
- Aydeniz, H. (2009). Din sanat ilişkisi ve bunun sanata bir yansıması olarak Mevlevi sema ayini. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (32), 35-52.
- Bakırcı, S., & Çöğenli, S. (yy). *Erzurumlu iki hattata ait hat icazeti*. Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Erzurum.
- Baykul, Y., & Güzeller, C. O. (2014). *Sosyal bilimler için istatistik: SPSS uygulamalı*. Ankara: Pegem.
- Berk, S. (1999). *Hattat Mustafa Rakım celi sülüs ve tuğra estetiği*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Berk, S. (2015). Hattat Mustafa Halim Özyazıcı ve tuttuğu talebe kayıt defterleri. Fatma Kızıl, Yasin Beyaz (Ed.). *Yalova Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, 1(1).
- Biyografi İnfö. (2004). <https://www.biyografi.info/kisi/erol-akyavas> adresinden 1 Şubat 2020 tarihinde erişilmiştir.

- Brooks, G. P., & Johanson, G. A. (2003). TAP: Test analysis program. *Applied Psychological Measurement*, 27(4), 303-304.
- Buyurgan, S ve Mercin, L. (2010). *Görsel sanatlar eğitiminde müze eğitimi ve uygulamaları*. Ankara: Görsel Sanatlar Eğitim Derneği.
- Buyurgan, S. ve Buyurgan, U. (2007). *Sanat eğitimi ve öğretimi*. Ankara: Pegem.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz Ş. & Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem
- Can, A. (2014). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi* (2. Baskı). Ankara: Pegem
- Cevizli, A. (2015). *Felsefeye giriş*. Ankara: Nobel.
- Coşkun, İ. (2008). Muhyiddin İbn Arabî'nin felsefesinde Allah mefhunu. *İlm ve Akademik Araştırmalar Dergisi*, 1(9), 117-143.
- Creswell, J. W., & Clark, V. L. P. (2017). *Designing and conducting mixed methods research*. Sage publications.
- Çelebi, A.S. (2016). *Meşrutiyetten Cumhuriyete bir hattatın portresi, tuğrakeş İsmail Hakkı Altunbezer*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çelik, Y, T. (2019). Wasily Kandinsky'nin doğaçlamaları ve manevi duygu. *Kalem İşi Dergisi*, 7(15), 151-161. 18 Ocak 2020 tarihinde <http://www.kalemisidergisi.com> sayfasından erişilmiştir.
- Çelik, İ., & Yıldırım, B. (2019). Tasavvuf ve medeniyet perspektifinden resim ve karikatür sanatında Erol Akyavaş ve Hasan Aycın örneği. *Akademik Dergisi*, 6, 67-92.
- Dağlı, Ş, Z. (2015). Türk hat sanatında yazı resimler üzerine yapılan araştırmalar ve yazı resimler. *Kalem İşi Dergisi*. 3(5), 29-47. 21 Aralık 2019 tarihinde <http://www.kalemisidergisi.com> sayfasından erişilmiştir.
- Demirli, E. (2012). Vahdet-i Vücut. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi*. 42, 431-435.
- Derman, M, U. Osmanlı İstanbul'unda hat sanatı, 475- 495. 11 Temmuz 2018 tarihinde <http://islamansiklopedisi.org.tr> sayfasından erişilmiştir.

- Dönmez, N. I. (2014). *Freud'un düş kuramları ve sürrealistler*. Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Elmalı, O., & Özden Ö. (2011). *Felsefe tarihi 1, ilk çağ felsefesi, tarihi metinlerle*. İstanbul: Arı Sanat.
- Erkuş, A. (2013). *Davranış bilimleri kitabı*. Ankara: Seçkin.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2011). *How to design and evaluate research in education*. New York: McGraw-Hill Humanities/Social Sciences/Languages.
- Galeri Nev İstanbul. (2020). <http://www.galerinevistanbul.com/exhibition/erol-akyavas/> adresinden 1 Şubat 2020 tarihinde erişilmiştir.
- Gör, K. B. (2013). *Yerellik ve evrensellik bağlamında resimde otomatizm etkileri*, Sanatta Yeterlilik Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Hafız, M. (2015). Platon, Aristoteles, Platinos'ta Mimesis Teorisi. *Journal of Islamic Research*, 26(1), 45-53.
- Hâkim, S. E. (2005). *İbnul Arabi sözlüğü*. (E. Demirli, Çev.). İstanbul: Kabalcı.
- Hodge Susie. (2016). *Beş yaşındaki çocuk bunu neden yapamaz*. (F. C. Çulcu & G. Metin, Çevr). İstanbul: Hayalperest.
- Işık, A. (2014). *Din felsefesi*. Recep Kılıç (Ed.). Ankara: Grafik.
- İnternet: <http://blog.milliyet.com.tr/ibn-i-arabi-yi-anlamak/Blog/?BlogNo=417620> adresinden 21 Aralık 2019 tarihinde erişilmiştir.
- İnternet: <http://ilahiyat.trabzon.edu.tr/tr/page/din-felsefesi/5087> adresinden 21 Aralık 2019 tarihinde erişilmiştir.
- İnternet: <http://m.ensonhaber.com/sems-i-tebrizi-kimdir-2013-04-12.amp> adresinden 21 Aralık 2019 tarihinde erişilmiştir.
- İnternet: <http://tarihvemedeniye.org/2009/09/haritali-genel-tarih-kronolojsi-3.html> adresinden 21 Aralık 2019 tarihinde erişilmiştir.
- İnternet: <http://www.akevler.org/AkevlerMakaleler/225/SonYor/10160/Cengiz-Demirci/Hak-ve-Velayet-Muessesesi> adresinden 21 Aralık 2019 tarihinde erişilmiştir.
- İnternet: <http://www.antikalar.com/turk-resminin-modernlesme-surecinin-donusumu-erol-akyavas> adresinden 1 Şubat 2020 tarihinde erişilmiştir.

İnternet: <http://www.antikalar.com/turk-resminin-modernlesme-surecinin-donusumu-erol-akyavasadresinden1> Şubat 2020 tarihinde erişilmiştir

İnternet: <http://www.galerinevistanbul.com/exhibition/erol-akyavas/adresinden1> Şubat 2020 tarihinde erişilmiştir.

İnternet: <http://www.harftamircisi.com/anadolunun-van-goghu-erol-akyavas.htmladresinden1> Şubat 2020 tarihinde erişilmiştir.

İnternet: <http://www.hurriyet.com.tr/egitim/felsefe-okulu-basliyor-41364341adresinden> 21 Aralık 2019 tarihinde erişilmiştir.

İnternet: http://www.incisozluk.com.tr/w/yeni-nesil-gelin-hele/&list_type=solframeadresinden 21 Aralık 2019 tarihinde erişilmiştir.

İnternet: <http://www.sosyal-bilgiler.com/blog/anadolu-turk-beylikleri-haritasi/> adresinden 21 Aralık 2019 tarihinde erişilmiştir.

İnternet: <http://www.tas-istanbul.com/portfolio-view/hattat-ahmet-semsettin-karahisari/> adresinden 21 Aralık 2019 tarihinde erişilmiştir.

İnternet: <https://alo.net/portfolio/calligrapher-emin-barin/> adresinden 21 Aralık 2019 tarihinde erişilmiştir.

İnternet: <https://bilimdili.com/arkeotarih/tarih-tarih/orta-cag-islam-dunyasinda-felsefe-karsitlari-dusunuyor-halde-vurun/> adresinden 21 Aralık 2019 tarihinde erişilmiştir.

İnternet: <https://blogs.harvard.edu/pamphlet/2015/09/28/whence-function-notation/comment-page-1/adresinden> 21 Aralık 2019 tarihinde erişilmiştir.

İnternet: https://historyaybiografias.com/trilogia_1/adresinden 21 Aralık 2019 tarihinde erişilmiştir.

İnternet: <https://pixers.com.tr/posterler/atina-yunanistan-akademisi-platon-heykeli-adresinden> 21 Aralık 2019 tarihinde erişilmiştir.

İnternet: <https://tr.dhgate.com/product/art-oil-paintings-by-wassily-kandinsky-> adresinden 21 Aralık 2019 tarihinde erişilmiştir.

İnternet: <https://tr.pinterest.com/pin/573153490059052089/adresinden> 21 Aralık 2019 tarihinde erişilmiştir.

İnternet: <https://tr.pinterest.com/pin/98445941834568098/adresinden1> Şubat 2020 tarihinde erişilmiştir.

- İnternet: <https://www.adanapost.com/4-yeni-ilahiyat-fakultesi-kuruldu-21699h.htm> adresinden 21 Aralık 2019 tarihinde erişilmiştir.
- İnternet: <https://www.boyutstore.com/emin-barin-hat-seti> adresinden 21 Aralık 2019 tarihinde erişilmiştir.
- İnternet: <https://www.dw.com/tr/doğumunun-150nci-yılında-kandinsky-ve-soyut-sanat/g-36599929> adresinden 21 Aralık 2019 tarihinde erişilmiştir.
- İnternet: <https://www.eokultv.com/turkiye-selcuklu-devleti-1077-1308/4873> adresinden 21 Aralık 2019 tarihinde erişilmiştir.
- İnternet: <https://www.haberturk.com/gundem/haber/812941-mevlananın-torunlari-anlatiyor> adresinden 21 Aralık 2019 tarihinde erişilmiştir.
- İnternet: <https://www.hatsanatikalografi.com/hat-sanati-nedir/> adresinden 21 Aralık 2019 tarihinde erişilmiştir.
- İnternet: https://www.turkcebilgi.com/mustafa_rakim_efendi adresinden 21 Aralık 2019 tarihinde erişilmiştir.
- Kam, Ö, F. (2003). *Dini felsefi sohbetler*. (S.H. Bolay, Çev.). Ankara: Diyanet.
- Kandinsky, W. (2015). *Sanatta Ruhsallık Üzerine*. (G. Ekinci. Çevr). İstanbul:
- Kanık, M. (2006). *Hakikat ve tefekkür/ İbn Arabi*. Ankara: Hece.
- Kanık, M. (2011). *Marifet ve hikmet*. İstanbul: On yedi.
- Kara, M. (2007). Vefatının 130. yılında Kazasker Mustafa İzzet Efendi. *Tasavvuf İlmi ve Akademik araştırma Dergisi*, 8(12), 9-18.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*, Ankara: Nobel.
- Katırcı, M. (2010). Savaşta bir sanatçının eserlerine eleştirel bakış. *Erzurum Kültür Eğitim Vakfı Yayınevi akademi dergisi*, (43), 247-256.
- Katırcı, M. (2011). *Sanat Eserini Oluşturan Temel Unsurlara İlişkin Gözlemler*. International Fine Arts Symposium, 20-22/Ekim/2011, 323-326.
- Katırcı, M. (2014). Gazi Üniversitesi Öğrencilerinin Görsel Algı Düzeylerinin İncelenmesi. *Gazi Osmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, (3), 1-17.
- Katırcı, M. (2020). *Görsel Sanatlar Öğretimi*, Ankara: Nobel.

- Kılıç, E. (2014, Kasım). *Günümüz Türk resminde İslam tasavvufunun sembolik yansımaları*. Akdeniz Hukuk Fakültesi Konferans Salonunda sunulmuş söyleşi, Antalya Kampus, Antalya.
- Kılıç, R. (2014). *Din felsefesi el kitabı*. Ankara: Grafiker.
- Korkut, Ş. (2016). İslam felsefesi dersi öğretim yöntemleri ve ders materyallerinin hazırlanması problemleri, *International periodical for the languages, Literature and history of Thurkic*. Ankara. Turkey. 169-198.
- Köklü, N., Büyüköztürk, Ş. & Bökeoğlu, Ç. Ö. (2007). *Sosyal bilimler için istatistik*. Ankara: Pegem.
- Kurt, A. (2009). Dindarlığı etkileyen faktörler. *Uludağ Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1-26.
- Morgan, G. A., Leech, N. L., Gloeckner, G. W., & Barrett, K. C. (2004). *SPSS for introductory statistics: Use and interpretation*. Psychology Press.
- Moseley, A. (2012). *A'dan Z'ye felsefe*. (A. Süha, Çev.). İstanbul: NTV.
- Mutluel, O. (2011). İslam sanatının oluşumundaki etkenler. *Abant İzzet Baysal B. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 19-27.
- Nakilcioğlu, İ.H. (2005). *İslam sanatı tartışmalı ilmi toplantı*. (2015, Kasım). Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Konferans Salonu, Antalya, İstanbul.
- Nasr, S, H. (1992). *İslamic Art & spirituality, İslam Sanatı ve Maneviyatı*. (A. Demirhan, Çev.). İstanbul: İnsan.
- Ogke, A. (2014). *Vahdeti Vücut ve panteizm ararsındaki farklar*. Özköse, K. (Ed.). Ankara: Grafiker.
- Osmanlıca-Türkçe sözlük. <http://www.osmanlıca.ihya.org.adresinden> 21 Aralık 2019 tarihinde erişilmiştir.
- Özbek, Ö. (2001). *Art book-Kandinsky*. Ankara: Dost.
- Özçelik, D, A. (2010). *Test hazırlama kılavuzu*. Ankara: Pegem Akademi.
- Özek, A., Karaman, H., Turgut, A., Çağrıca, M., Dönmez, K, F., & Gümüş, S. (2012). *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe açıklamalı meali*. Medine: Hadimül Haremeyni's Şerifeyn Kral Fehd Mushaf-ı Şerif Basım Kurulu.

- Özkafa, F. (2010). *Hz. Mevlana'nın hat santına yansımaları*. Sümam yayınları bildiriler serisi 2, Konya.
- Özköse, K. (Ed.). (2014). *Tasavvuf*. Ankara: Grafiker.
- Öztekin, A. (2011). İbn Arabî'nin Ayan-i Sabite'si ile Jung'un arketipleri üzerine bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 52(1), 293-303.
- Öztürk, K. (2010). *Şems-i Tebrizi'nin evrensel mesajları*. Konya- İstanbul: Nüve Kültür.
- Platon. (2015). *Phaidon*. (F. Akderin, Çev.). İstanbul: Say.
- Reçber, M, S. (2014). *Din felsefesi el kitabı*. Recep Kılıç (Ed.). Ankara: Grafiker.
- Rusuhi, İ. (2007). *Osmanlı Tasavvuf Düşüncesi*. (M. Demirci, Çev.). İstanbul: Vefa.
- Sezer, B. (2007, Haziran). *Hamit Aytaç'ın Ödemiş Kubbeli Camiindeki yazıları*. II. Diyarbakır Geleneksel El Sanatları Sempozyumunda sunulmuştur, Diyarbakır.
- Soysaldı, A. (2018). *Kültür Sanat ve beşeriyet ilişkisi*. Dergipark.org.tr adresinden 26.07.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Sözen, M. & Tanyeli, U. (2011). *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Remzi.
- Sunar, C. (2003). *Tasavvuf tarihi*. İstanbul: Anadolu Aydınları Vakfı.
- Surer, C. (2013). *Tasavvuf tarihi*. İstanbul: Anadolu Aydınları Vakfı.
- Tan, Ş. (2016). *SPSS ve excel uygulamalı temel istatistik-1*. Ankara: Pegem
- Taşkın, S. ve Yılmaz, S. (2019). *Modern çağda gençliğin anlam arayışı*. Bingöl: Bingöl belediyesi.
- Taylan, N. (2011). *Ana hatlarıyla İslam felsefesi*. İstanbul: Ensar.
- Tekin, H. (2008). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Yargı.
- Tunçbilek, H. (2008). Muhyiddin İbn Arabî'de vahdet-i vücud telakkisi. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. Sayı 19, Ocak- Haziran, 7-23, Şanlı Urfa.
- Tümer, Y. (2015). *Hayvan kültürünün resim sanatındaki önemi ve bir uygulama örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK. Türkçesözlük,googleplaystore.<https://play.google.com/store/apps/details?id=paket.tr.sozluk> adresinden 21 Aralık 2019 tarihinde erişilmiştir.

- Vorlander, K. (2008). *Felsefe tarihi*. (M. İzzet & O. Saadettin, Çev.). İstanbul: İz.
- Vural, M. (2011). *İslam felsefesi sözlüğü*. Ankara: Elis.
- Wikipedia Özgür Ansiklopedi. https://tr.wikipedia.org/wiki/Erol_Akyavaş adresinden 1 Şubat 2020 tarihinde erişilmiştir.
- Yağcı, Ö. (2011). *Yunus Emre yaşamı ve şiirleri*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Yeni akit. https://m.yeniakit.com.tr/kimdir/Erol_Akyavaş adresinden 1 Şubat 2020 tarihinde erişilmiştir.
- Yıldırım, A ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, M, Y. (ed.). (2011). Vefatının 35. yılında hattat Necmettin Okyay. *İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Kültür Sanat Basım Evi*. 11 Temmuz 2018 tarihinde <http://www.Akademiaedu.tr> adresinden erişilmiştir.
- Yiğit, Ö. (2007). *Modern sanatta İslam hat sanatı etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Yiğitler, Z., Yiğitler, N. (2010). *Mevlana ile Şems, Aşuk ve Maşuk*. İstanbul: Dharma.
- YinilmezAkagündüz, S. (2016). Mehmet Emin Erişirgil'in 'terbiye ve felsefe' adlı makalesinden hareketle günümüzde eğitim- felsefe ilişkisi üzerine bir inceleme. *Turkish History Edication Journal*, 5(2), 630-642.

EKLER

Ek-1. Ön ve Son Resim Uygulamalarında Yapılan Sanatsal Uygulamalar

Ek-1. (devam) Ön ve Son Resim Uygulamalarında Yapılan Sanatsal Uygulamalar

Ek-1. (devam) Ön ve Son Resim Uygulamalarında Yapılan Sanatsal Uygulamalar

Ek-1. (devam) Ön ve Son Resim Uygulamalarında Yapılan Sanatsal Uygulamalar

Ek-1. (devam) Ön ve Son Resim Uygulamalarında Yapılan Sanatsal Uygulamalar

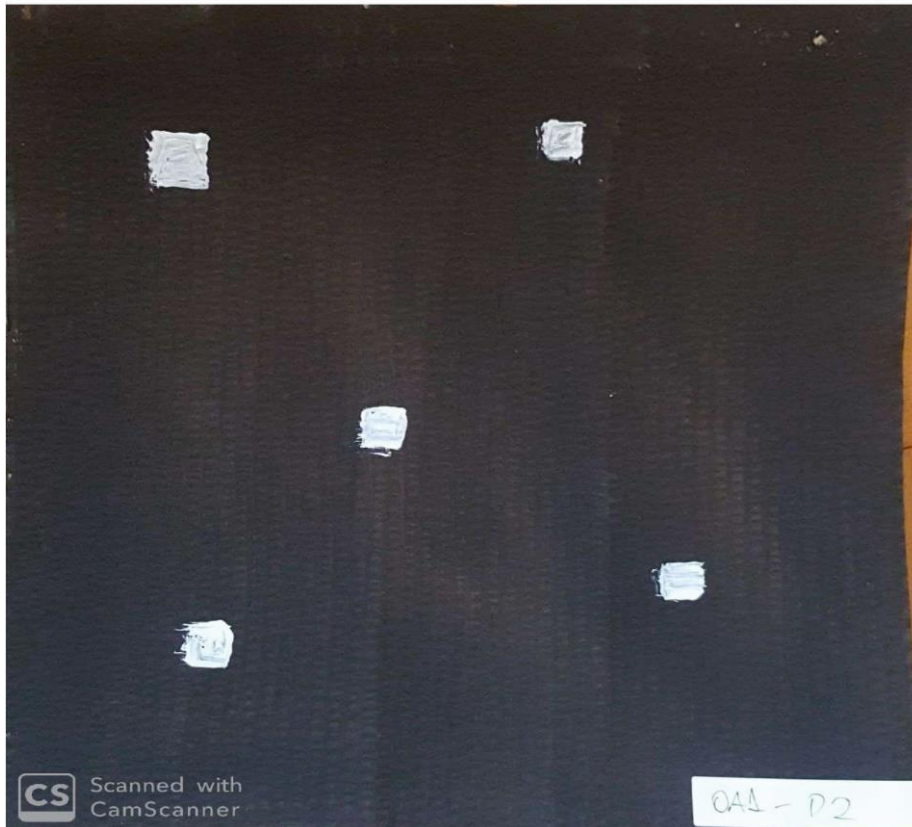
Ek-1. (devam) Ön ve Son Resim Uygulamalarında Yapılan Sanatsal Uygulamalar

Ek-1. (devam) Ön ve Son Resim Uygulamalarında Yapılan Sanatsal Uygulamalar

Ek-1. (devam) Ön ve Son Resim Uygulamalarında Yapılan Sanatsal Uygulamalar

Ek-1. (devam) Ön ve Son Resim Uygulamalarında Yapılan Sanatsal Uygulamalar

Ek-1. (devam) Ön ve Son Resim Uygulamalarında Yapılan Sanatsal Uygulamalar

Ek-1. (devam) Ön ve Son Resim Uygulamalarında Yapılan Sanatsal Uygulamalar

Ek-1. (devam) Ön ve Son Resim Uygulamalarında Yapılan Sanatsal Uygulamalar

Ek-1. (devam) Ön ve Son Resim Uygulamalarında Yapılan Sanatsal Uygulamalar

Ek-1. (devam) Ön ve Son Resim Uygulamalarında Yapılan Sanatsal Uygulamalar

Ek-2. Ön ve Son Resim Uygulamalarından Sonra Öğrencilerin Çalışmalarıyla İlgili Felsefi Görüş Metinleri

D-1

Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adınız : FÇ1
Soy adınız :
Ünvan : M.
Bölüm : Resim Öğretmenliği
Sınıf : 3

Çalışmanın adı: Mesaj Lütfen

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir:

Çalışmamda: İnsan kavramı ile ilgili mesajları
belirtebilmek için bazı çizimlerle
çizim atmosferi de aldım.

D2

Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adınız : FÇ1
Soy adınız :
Ünvan : M.
Bölüm : Resim Öğretmenliği
Sınıf : 3

Çalışmanın adı: Yokselliği

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir:

Kendi benliğimle benliğimle ilgili bir şeyler
düşünmek istiyordum.

D-1

Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adınız : YAL
Soy adınız :
Ünvan : M.
Bölüm : Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü
Sınıf : 3. Sınıf

Çalışmanın adı: İsimlendirme

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir:

Bu çalışmada, İnsan Emri'nin resiminden yola
çıkarak, kişinin varlık olarak burada olması fakat
aynı zamanda başka bir dünyada, başka bir yerde
olması bazı durumlar söz konusudur. Yani
yalnızlığında kalmak ruh halinin, akışkan ve değişken
durumlar içindeki resimle betimlenmiştir.

D2

Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adınız : YAL
Soy adınız :
Ünvan : M.
Bölüm : Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü
Sınıf : 3. Sınıf

Çalışmanın adı:

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir:

Bu resim insan fikrinin, düşünce olarak insan
düşüncesi de aklı peder ilk şeyin bir betimlenesidir.
Yani form olarak değil düşünce olarak insan
fikirini nasıl bir şeydirin arayışında ortaya çıkan
bir çalışmadır.

Ek-2. (devam) Ön ve Son Resim Uygulamalarından Sonra Öğrencilerin Çalışmalarıyla İlgili Felsefi Görüş Metinleri

D-1

Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adınız: ÖAL İRSİYESİ
 Soy adınız: ÖAL
 Ünv: Marmara
 Bölüm: Görsel Sanatlar Eğitimi, Bölüm: Resim-iş Öğretmenliği
 Sınıf: 3.Sınıf

Çalışmanın adı: Panriya Varis

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir:

Bildiğim gibi yaptığımız çalışma Yunus Emre'nin "Beni bende tanıyan, bende değdim, birben var bende, benden içeri" şiiri üzerine alınarak yapılmıştır. Yunus Emre tenisi bir İslam alimi olduğu için Allah inancı olan bir zottadır. O yüzden bütün sözleri genelde ahiret barakat eder. Bende ahireti yani insanların Panriya Varis'i ni resmetmeye çalıştım. Resettikler...

CS Scanned with CamScanner

D2

Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adınız: ÖAL İRSİYESİ
 Soy adınız: ÖAL
 Ünv: Marmara
 Bölüm: Görsel Sanatlar Eğitimi, Bölüm: Resim-iş Öğretmenliği
 Sınıf: 3

Çalışmanın adı: AYNİLİK

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir:

Bu çalışmada büyük bir karenin içinde küçük kareler yer alıyor. Burada anlatmak istediğim Herkes aynı yerde bulunuyor fakat farklı kotalar yaşıyor. Temasını ön plana çıkarmak.

CS Scanned with CamScanner

D-1

Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adınız: SD1 İRSİYESİ
 Soy adınız: SD1
 Ünv: Marmara
 Bölüm: Resim Öğretmenliği
 Sınıf: 3.Sınıf

Çalışmanın adı: Ben ve benler

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir:

Şimdi de öğrendiği gibi bir ben var bende ama bende değil diyor. Yani o kısımda benler var aslında. Biz benlerce kişinin içinde varınıyoruz. Ama asıl kendi benliği mi varınıyoruz. Tek bir ben düşünce rağmen bence farklı kişiliklere bürünebiliyoruz. Fakat resminde yaptığım gibi benler arası benlikle bütünleşiyor sadece dışardan bakıyoruz. Bunu hepimiz yaşamışsaktır. Ben var bende benden içeri. Galimondada benden çıktımı yapmaya çalışırken bir yuvaya aldım ve dışarı sığdırmaya çalıştım. Çünkü bence benler birer benlik düşünüyör. Neyle kendi kendimizi tanımlıyoruz. Bu yüzden benler benlerdir.

CS Scanned with CamScanner

D2

Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adınız: SD1 İRSİYESİ
 Soy adınız: SD1
 Ünv: Marmara
 Bölüm: Resim Öğretmenliği
 Sınıf: 3.Sınıf

Çalışmanın adı: Ben ve benler

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir:

insan yaratılışında bir ben lehvadır. ~~Ben~~ Benlikliğin ilahine gittiğinde en önemli kendini tanıma karşılığında depir ve bence asıl saflığından arınır. Bu çalışmada da anlatmak istediğim benin baskıların pesimesi. Baskıların onu kendine nasıl uzaklaştırdığını ilgilidir.

CS Scanned with CamScanner

Ek-2. (devam) Ön ve Son Resim Uygulamalarından Sonra Öğrencilerin Çalışmalarıyla İlgili Felsefi Görüş Metinleri

D-1

Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adınız: T A L
Soy adınız: T A L
Üniversitesi: Resim - İp
Bölüm: 3
Sınıf: 3

Çalışmanın adı:
Ben kim dedim?

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir:

Sistem ve kaos düzenin benzerliklerinde herşeyin negatif etkileri gözünden süzülür. İzi izine atıyoruz ve bir zaman sonra duygusuzlaşma noktasına geldiklerinde acaba ben kim olurum? Düşünden geçen bir ben mi? Yoksa içinde tüm negatifliği, olumsuzluğu en derinine kadar yansıyan bir ben mi? Tüm herşeyi içimizde göçerince karanlık kadar birliktir mi? Yoksa ağzımıza aktığı kadar hayal mi? Beni ben yapan figürdeki hangi ben?

D2

Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adınız: T A L
Soy adınız: T A L
Üniversitesi: Resim - İp
Bölüm: 3
Sınıf: 3

Çalışmanın adı:
Ben Ben

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir:

Beni ben yapan benlerin ne kadar aydınlık ve aydın olduğunu düşünüyorum. Ben kimim?

D-1

Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adınız: H A L
Soy adınız: H A L
Üniversitesi: Marmara Üniversitesi
Bölüm: Resim - İp Eğitimi Bölümü
Sınıf: 3. sınıf

Çalışmanın adı:
Boşluk

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir:

Beni anlatırken, hayatımdaki herşeyi anlatırken, Benim burada ki derdim form dediğim, yapının benlik duygusuyla bir araya gelmek. Zihnin boşlukta yaratı ifade etmek, figürümü sağa, yarıya, solda boşluk duygusunu yaratmak. Figürdeki boyun eğliliği, kendisiyle yüzleşme durumudur. Tabii burada figürde yer alan ten ile giysi durumunu da ayırt etmek çünkü, asla yapı, okut, madde bakımından bir olamaz. Figürde etkilen, atkı ve yer yer çizimlerin sulu renkle odağıladım. Bu sulu rengi dışlamak için solukta sulu rengi kordurum ve sarının asil tonlarıyla rengin patlamasını önledim. Burada ki resimde beyazın ve sessizliğin sesini dinletmek istedim.

D2

Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adınız: H A L
Soy adınız: H A L
Üniversitesi: Marmara Üniversitesi
Bölüm: Resim - İp Eğitimi Bölümü
Sınıf: 3. sınıf

Çalışmanın adı:
Boşluk

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir:

Yaptığım çalışma boşluğun içinde, boşluk algısıyla form yapısını kalandırma. Burada ki figürün dönüp dönüp kendinde ki formu ısrarla etmektedir.

Ek-2. (devam) Ön ve Son Resim Uygulamalarından Sonra Öğrencilerin Çalışmalarıyla İlgili Felsefi Görüş Metinleri

D-1

Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adınız: İ
Soy adınız: APL
Ünvan: Müdümler
Bölüm: Resim - İş
Sınıf: Oranbillerin dala

Çalışmanın adı:

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir:

Hep kendi işerisinde çalıştığını kendi her yerde
ölsmesi
Kendini farklı şekilde farklı bakış açılarıyla
~~aynada~~ ~~aynada~~ göstermesi

D2

Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adınız : A F 1
Soy adı :
Tuv: 0
Bölüm: Resim - is amaliye 64
Sınıf: Resim - 3

Çalışmanın adı:

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir:

Çalışmamda kendini gerçekleştirmekte olmak
yani ~~beni~~ kendine hep sektiğinde o an içinde
olmak

CS Scanned with CamScanner

Resim çalışması sonunda yapılacak

Adınız : NO 1

Soy Adınız : NO 1

Ünvan : NO 1

Bölüm : Resim Öğretmeni

Sınıf : 1. Sınıf

Çalışmanın adı:

Benim benler

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir :

İnsan kendi içindeki benini her zaman geli tutmaya çalışır
içindeki insanın dışı göre çok farklı olduğunu hissetti zaman
dışını değiştirir. Her en sonunda kendi bir kişi haline gelir
etkilerden oluştuğu düşünceyi benimser ve bunu
Akraba haline getirmeye çalışır.

D2

Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adınız: _____
Soy adın _____
Ünvan: NO1
Bölüm: İktisadi İdari Bilimler Fakültesi
Sınıf: 2. Sınıf

Çalışmanın adı:
Yansıma

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir:
İç ve dış kenarlarından farklıdır. İç dış yansımanın zor olduğu yansımanın iç kenarından daha güzel olduğu ve dış yansımanın zeminin olmadığı iç yansımanın her zaman ön planda olması gerektiği

CS Scanned with CamScanner

Ek-2. (devam) Ön ve Son Resim Uygulamalarından Sonra Öğrencilerin Çalışmalarıyla İlgili Felsefi Görüş Metinleri

D-1

Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adımız :
Soy adın :
Unv: M.
Bölüm: 5201 Sanatlar Eğitimi Bölümü
Sınıf: 3

Resim-i Çizim-i ASD

Çalışmanın adı: Kivenden Ruhlar Alemine.

Yaptığımız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir:

Bu çalışmada dünyadan ~~ruhlara~~ ~~alemine~~ ~~alemine~~ geçiş evresini anlatmak istedik. Bu dünyadaki faaliyetten ~~ruhlara~~ ~~idealar~~ ~~idealar~~ dünyasına insanın geçişini anlatmak istedik.

Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adınız :

Soy adın

Ünvi: M

Bölüm:

Sınıf: 3

HDI

Çalışmanın adı:

VAR OLAN , ASIL OLAN

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir :

Modeler ve nesneler deninden, asıl olan idealar, gerçekler, denimini, yansıtmak ve değiştirilmek istedin.

D-1

Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adınız: 2
Soy adınız: 209
Ünvan: Öğk
Bölüm: Reliön-1
Sınıf: 8

Çalışmanın adı:
RAYBALUP

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir:
Gelişmeyi gösteren resitlik bir kızı gösteren
Gökçe'ye nazlı bir gelişim gösteren,
Gelişimden ilahi aşkta zirvesine ulaşmış
bir insanın aşkından dolayı kendin de güzelli-
ği ve benliği bir boyuta ulaştığını ve buna
dolaylı olarak anlatmaya çalıştım.

CS CamScanner

D-2

Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adınız: ..
Soy adınız: 2D9
Ünvan: dok
Bölüm: Resim-iş 6504
Sınıf: 3. Sınıf

Çalışmanın adı:
"YOL"

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir:
Gelişme insanın doğumunda itibaren bir yola gitmesi
ve o yolda hayatı yönlere sarması ve aklını kullanması
astırna dünya gezmeye amacımızı tekrendan
doğru yola ilerlememiz gerektir. Bu yolda
sınırlı gelişmelerimizden yola çıkarak ilerleyerek edindik

Ek-2. (devam) Ön ve Son Resim Uygulamalarından Sonra Öğrencilerin Çalışmalarıyla İlgili Felsefi Görüş Metinleri

D-1

Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adınız : CA
 Soy adn : CA
 Ünv: Düzce Eğitim Üniversitesi
 Bölüm: Resim
 Sınıf: 3

Çalışmanın adı:

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir:

İnsan bedeninde sadece kendi değil duyguların koltsin, sevginin, sevginin, hoşlanıp hoşlanmadığı ve hoşlanmadığı tecrübelerin herşeyin bir bütün olma hali. Karşılaştığımız sorunlar, rahatsızlığın, sevginin, hoşlanıp hoşlanmadığı tecrübelerin herşeyin bir bütün olma hali. Karşılaştığımız sorunlar, rahatsızlığın, sevginin, hoşlanıp hoşlanmadığı tecrübelerin herşeyin bir bütün olma hali.

Scanned with CamScanner

D-2

Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adınız : CA
 Soy adn : CA
 Ünv: Düzce Eğitim Üniversitesi
 Bölüm: Resim
 Sınıf: 3

Çalışmanın adı: Bir Bütün Felsefe

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir:

Bizler bu dünyada birer ruhuzuz ama unutmuşluk bir ağıt. Bütün çok noktaya var eler. Hayatımızda her şey bir bütün. Bütün çok noktaya var eler. Hayatımızda her şey bir bütün. Bütün çok noktaya var eler. Hayatımızda her şey bir bütün.

Scanned with CamScanner

D-1

Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adınız : EE
 Soy adn : EE
 Ünv: Düzce Eğitim Üniversitesi
 Bölüm: Resim
 Sınıf: 3

Çalışmanın adı: Ben ve Benim Bilgilerim

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir:

Yaptığım çalışmada kendi içinde olanların dışından bilginlerim ve insanlara karşı bilginlerim. Sizi yorgunlamanın ve bilginlerimden geçirdiği bir şey. Sizi yorgunlamanın ve bilginlerimden geçirdiği bir şey. Sizi yorgunlamanın ve bilginlerimden geçirdiği bir şey. Sizi yorgunlamanın ve bilginlerimden geçirdiği bir şey.

Scanned with CamScanner

D-2

Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adınız : EE
 Soy adn : EE
 Ünv: Düzce Eğitim Üniversitesi
 Bölüm: Resim
 Sınıf: 3

Çalışmanın adı: Ruhun Bilgisi

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir:

Yaptığım çalışmada kendi içinde olanların dışından bilginlerim ve insanlara karşı bilginlerim. Sizi yorgunlamanın ve bilginlerimden geçirdiği bir şey. Sizi yorgunlamanın ve bilginlerimden geçirdiği bir şey. Sizi yorgunlamanın ve bilginlerimden geçirdiği bir şey. Sizi yorgunlamanın ve bilginlerimden geçirdiği bir şey.

Scanned with CamScanner

Ek-2. (devam) Ön ve Son Resim Uygulamalarından Sonra Öğrencilerin Çalışmalarıyla İlgili Felsefi Görüş Metinleri

D-1

Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adınız: ,
Soy adınız: MG9
Ünvan: Öğ
Bölüm: Resim ve Görsel Sanatlar
Sınıf: 3

Çalışmanın adı: Hayat yaşam ve yerler

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir:

Yaptığım çalışmada insanın yerleşim ve hayatla ilişkileri için geçen süreçleri, insanın yaşamı açısından farklı sınıfları yazdım.

CS Scanned with CamScanner

D-2

Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adınız :
Soy adınız : **MG9**
Unv: **Öğr.**
Bölüm: **Öğretmenliği Öğr.**
Sınıf: **3**

Çalışmanızın adı: **Görüşmelerim ve Renklerin**

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir:

Burada yaptığım çalışmada benim içindeki benzer renkleri bana özel olan benim anlayacağım ifade ~~çalışma~~ etmişimdir.

Scanned with CamScanner

D-2

Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adınız: E
Soy adınız: BK9
Ünvan: Öğretmen
Bölüm: Öğretmen
Sınıf: 3

ca Eğitim Fakültesi.

Çalışmanın adı: Benden içeri, benden dışarı iyi tanyan kimdir?

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir:

Çalışmamıdır, kendimi gerçek kılın. Kendi kendine güvenirim mi yoksa
başkalarından güvenirim mi bu kadar kendine güvenirim? Kendine
güvenen elbette iyi mi olur kendisini? İşte sınavı kulur, kendini
nen.

CS Scanned with CamScanner

D-2

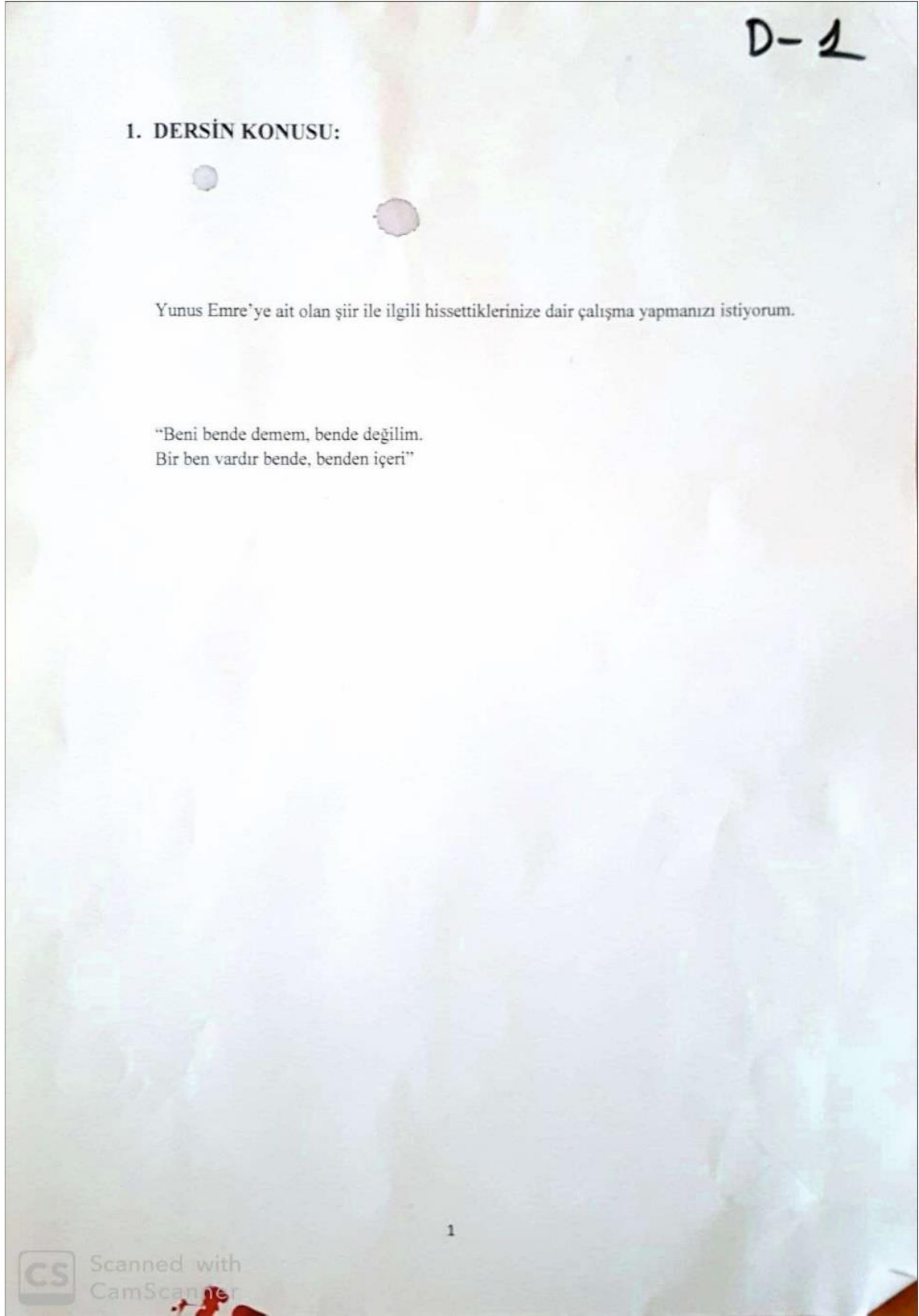
Resim çalışması sonunda cevaplanacak

Adınız :
Soy adınız : BKJ
Ünvanı : Psik.
Bölüm : Psikoloji
Sınıf : 3

Çalışmanın adı:
Bir ben ve farklı benimde.

Yaptığınız çalışmada anlatmak istedikleriniz nelerdir :
Daha çok ruhsal durumlarını yansıtan psikoloji yaparım kullandığım diğer etkiye çalışırım. Kendimi biliyorum ama dış ve iç yaşamın farklı olabilir ben bile kendimi tanıyıp edebilir zorlanabilirim. Psikoloji bize gösterir. Kendimizi anlatmanın ancak bizimle gösteririz.

Ek-3. 1 ve 2 Konu Anlatımı

Ek-3. (devam) 1 ve 2 Konu Anlatımı

D2

2. DERSİN KONUSU: İslam felsefesinin sanata yansması ve bir uygulama örneği

Günümüz sanatçıları toplumların ruhsal öğretmenleridir. Öğretilerinin anlaşılır olması için anlaşılır olmaları gerekmektedir (Kandinsky, 2015, s.13). Sanatçı kendini anlamadan çalışma yaparsa yaptığı çalışma kimseler tarafından anlaşılmayacağından dolayı iletmek istediği mesajı eksik kalacaktır. Sanat eğitimi alan resim öğrencilerinin ileride iyi bir sanatçı olabilmesi veya resim öğretmeni olabilmesi için anlaşılır olmaları gerekmektedir. Yani kendini tanıma ya da bulma unsuruna sahip olmaları gerekmektedir. Bu da ancak ruh ile sağlanabilir. Ruhu ulaşılabilmek için ise sanat ve sanat felsefesi, felsefe ve İslam felsefesine ihtiyaç vardır. *İslam felsefesi olmadan sanatçıların anlaşılması mümkün değildir.*

Sanat birçok alandan beslenir ve güçlenir. Bu alanlardan biri de felsefedir. Felsefenin topluluklar üzerindeki hakimiyeti zaman zaman etkili olmuştur ve sanata da bu hakimiyetin bazı durumları yansımıştır. Ayrıca sanatın da bir felsefi olup sanat felsefesi olarak sanatın içinde yer bulmaktadır. *[Felsefe nedir?]* sorusuna bakıldığında ise basit bir şekilde anlatılmak istendiğinde: 'bilgiye dost olmak, hakikati aramak ve sorgulamak' olarak tabir edilebilir (Küçük, 1976, s.10-11'den akt. Yılmaz, 2016, s.631).

Felsefenin alt alanlarına bakıldığında bu alt alanlardan biri de İslam felsefesidir. İslam felsefesi kısaca Müslüman filozoflarca üretilen felsefe tarzı olarak yorumlanabilir (Kaya, 2014, s.15-17'den akt. Korkut, 2016, s. 175).

İslam felsefesini İslam olan topluluklar için gerekli ve önemli bir alandır. İslam dininin anlatılmasında, yorumlanmasında ve hayatın içine aktarılmasında oldukça önemlidir. Bu önemli konu sadece İslam dininin içinde kalmaz. İçindeki bazı düşünceler, doğrudan veya dolaylı olarak bazı alanları da etkilemektedir. Etkilenen bu alanlardan biri de sanattır. Örneğin İslam sanatı bu alandan etkilenmiştir. Hat sanatında ve İslam sanatında her şey Tanrı için yapılır ve onun kudreti altında yapılır. Tanrı'nın cemaline (güzel) erişmeye çalışmak sanatçıların için önemlidir. *görsel ulaşılmak, hayali ulaşılmaktır.*

İslam Felsefesinde Ayanı Sabite (sabit öz, değişmeyen hakikat, değişmeyen gerçek, arketip, id, ide) olarak geçen konu, Platon tarafından oluşturulur ve İbn-i Arabi tarafından ele alınıp incelenerek İslam dinine uyarlanan bir konu olmuştur. Ayanı Sabite'nin anlamı; Hakkin ilminin suretleri olup aslı yokluk üzere sahiptir (Rusuhi,2007, s.34). Hakkin ilminin suretleri olup aslı yokluk üzere sahiptir (Rusuhi,2007, s.34). Hakkin varlığının aynası ve ismi, sıfatların görüldüğü yerdir. Hakkin varlığı ayanı sabitenin aynasıdır ve ayanı hak aynasından görünür surettir.

Bu ne demek?

Daha açık bir şekilde Kam; Ayanı sabiteyi şu şekilde açıklamıştır. *Ezgi kendi varlığı ile yok olur. Hakkin varlığı ile var olur* (Kam, 2003, s.156). Kam Descartes'in "düşünüyorum öyleyse varım" sözü için ise gerek ruhu, gerekse onda tecelli eden harici suretlerin varlığını ispat için

2

Scanned with CamScanner

D2

bu kadar anlamlı bir söz daha olamaz çünkü vücut idrak ile gerçekleşir, şeklinde bahsetmektedir.

Yani:

Ayanı sabiteye örnek verilerek gerekirse fikir beyinde var olan bir şeydir, fikrin sözcüklere geçmediği hali ayanı sabitedir. Biz Hakkin bir parçasıyız çünkü ilminde vardır. Allah ılgın kaynağı biz de o ılgın yansımasıyız şeklinde yorumlanabilir.

Örnek vermek gerekirse:

Bulutla hayal etmenizi istiyorum... Sisi hayal etmenizi istiyorum... Denizi hayal etmenizi istiyorum... nehir hayal etmenizi istiyorum... bu hayal ettiğiniz şeylerin görüntüleri hep farklıdır. Fakat gerçekte hepsinde aynı olan bir şey vardır o da **SU**dur. *su aynı 2 ye bir*

Bu düşünceyi benimsiyen çok sayıda ılgın felsefecisi gerekçeleri bu konuya yer vermiştir. Mevlana, Yunus Emre, Şemsî, İbn Arabî'ye örnek gösterilebilir. *yanı sabiteyi anladık defaları*

Bir diğer konu ise Vahdeti Vücut (varlığın birliği):

Arabi tarafından sistemli hale getirilen Vahdet-i Vücut; Varlığın birliği demektir (Vural, 2003, s. 367,368). Allah'ın birliğidir. Allah'tan başka varlık olmadığına idrak ve şuuruyla sahip olmak, bilmek olarak yorumlanır. Her şey o birin çeşitli görüntülerinden, tecellilerinden ibarettir. Alem hayaldir, Ancak Allah vardır (Öztürk, 2010, s.71). Gerçek varlık Allah'tır.

Vahdet-i Vücut; yaratılan yaratılmanın birliğini savunan varlık görüşüdür ve evrendeki tüm varlıklar Allah'ın yansımasıdır (Vural, 2003, s. 367,368).

Vahdet-i Vücut fikri insana bütün ibadetlerinde ve davranışlarında tam bir ihlas ve samimiyet kazandırır. Bu düşünceye şirk ve ilhad da karışmaz. Çünkü gerçek birlik bilincine eren, bütün güzellik sıfatların kendisinden değil Allah'tan olduğunu bilir (Özköse, 2014, s.484).

Sanat açısından bakıldığında: (Sanat gözü ile bakıldığında)

Dünyada görülen nesneler gerçek alemi yansıtmaz. İslam felsefecilerinden önce bunu ortaya ilk atan Platon, ayasından bu durum "mimesis" (taklit) olarak ele alır. Platon'a göre Sanatçı; gerçek bir eser oluşturmak istiyorsa taklit yapmayı bırakmalı ve Tanrı'nın yaratmış sanata yakın olanı yapmaya çalışmalıdır. Bu da gerçek dünyaya yönelmesi ile mümkündür. Eğer sanatçı bunu başarırsa "katarsis'e" yaklaşıyor ya da ulaşmış olur (Özden, 2015, s.122, 128, 129). Bunu başarabilmek için de ruha yönelmesi gerekmektedir. Kişi kendini tümel bilgiye yani gerçek bilgiye yönelerek katharsis ulaşabilir. Bu durumda sanatçı maddeneden kendini soyutlamaya çalışmalıdır. Yani Ayanı Sabite'ye ulaşmalıdır. Sanatçı, soyuta ya da sembollere yönelmelidir. Hat sanatı, Çin kalfıgrafı sanatı, bazı soyut eserler de bu görülebilir. Ayrıntılı bir örnek verilerek istenirse; Kandinsky ruha yönelmeye çalışan sanatçılardan biridir.

Kandinsky "stimmung" diye tabir ettiği bir his, duyulan bahsedir. Araştırmacılar bu kelimeyi tam anlamıyla açıklayamazlar (Kandinsky, 2015, s.28). Biraz incelendiğinde Ayanı Sabite'yi çağrıştırdığı fark edilebilir. Kandinsky nesenin maddeneden ayrılması gerektiğini,

3

Scanned with CamScanner

D2

buna fark eden sanatçıların dünyanın ruhsal öğretmenleri olduğunu vurgular. Primitif sanatta görülenin de dış dünya değil iç dünya olduğunu vurgulayan sanatçı saf duyguya veya adı koymaması ince ve ydce duyguya önem verir (Kandinsky, 2015, s.13-15-28).

İslam sanatı nesne yani madde ile ilgilenmez Aksine batın olan yani gerçek olan ile ilgilenir. Sanat da din ve felsefe gibi manevi olan ile ilgilenir. Maddesi yok edip ruha yönelir.

Platon'a göre dünyadaki nesnelerin aynısını yapmak sanat değildir. Sanatçının asıl takiti emesi gereken şey güzelliğidir. İdeasıdır. (Muthed, 2011, s.21). Dünyadaki nesneleri olduğu gibi nesnetmek mimesis olarak yorumlanır. Platon bu yüzden sanatçının görüldü ideler dünyasına yani gerçek dünyaya dikmesi gerektiğini düşünür. Platon'a göre sanatçının Katharsis kavramına ulaşması ancak bu şekilde mümkündür olacaktır.

İslam açısından incelendiğinde de bu durum aynı şekilde görülmektedir. İslam'a göre en güzel yaratıcı Allah'tır yani Tanrı'dır. Yaratılanların en güzeli (mümünin suresi; 14. Ayet) ayetinde olduğu gibi burada Tanrı'nın cemal yani güzel sıfatından bahsedilmektedir (Akin, (tarhihi), s.3). İslam dininde ve sanatında da sanatçı bu dünyadan çıkıp gerçek dünyaya bakmalıdır (Akin, (tarhihi), s.4). Sanatçı gerçeklere ancak bu şekilde ulaşabilir. Farklı bir eser ortaya koymaya ancak tümel olanı yönlere sahip olabilir.

Ruh kendi başına bir şeyi incelerse o zaman sonsuz ve asla değişmeyen şeylere doğru yönelir. (Platon, 2015, s.76). Geçmişten günümüze bakıldığında ise taklit edilen değil, ruha yönelip kendini bulup ve onu ortaya koyanların adı kalmıştır.

Allah ayetlerinde "Elbette bunda düşünün bir toplum için ibretler vardır" diye buyurmuştur (Casiye,13). Ayetlere bakıldığında "düşünen toplum" ifadesi önemlidir. Düşünmeyen cahil bir toplum olaylardan ders çıkaramaz, önem alamaz veya hatırlayamaz.

Okuma yazma bilmeyen kimse satırlar üzerinde ne görüyorsa, cahil bir adamda ilahî âlemin yazılı satırları olan yaratıcı kudretin eserlerinde zahiri bir nakıştan başka bir şey görmez (Kam, 2003, s.26). Sanat için de bu durum aynı olabilir. Görmeyen şeyleri olduğu gibi resmetmek sanatçıya olanı olduğu gibi yansıtmak dışında bir anlam yükleyebilir. Fakat görünenin ardındaki gerçeği gören bir sanatçının eserinde ise çok şey görülebilir. Soyut bir resme bakan kişiyi düşünün. Eğer kendini bulamamış ve görünen ile yetinmiş ise o da soyutun arkasındaki gerçeği bulamayacaktır ve manzara, figür, suret gibi maddenin aynısını görmekten görmek istemekten öteye gidemeyecektir. Resme yeni başlangıç-birini çalışmasında amaç nesneyi resmedilmediği olduğu için bu tarz çalışmada ruh görünür. Oran ve orantı gibi teknik terimler kullanılabilir. Fakat resim yapmayı öğrendikten sonra nesneyi farklı renklerde, şekillerde, vama-ya-başlangıç kişi tekniği bilgimin dışında görüne, kendi ruhundan bir şeyler eklediği; teknik bilginin yanında kişinin çalışmada ne yapmak, ne anlamak istediğine illebilir. Felsefi bir anlam kazanabilir.

İslam felsefesinde İbn Arabî vahdeti vücut ve ayanı sabite kavramlarını geliştiren kullanmıştır.

Şems: tasavvufi yansımasında vahdeti vücut ve ayanı sabite kavramlarını kullanmıştır.

*Picasso → bulut hikayesi
başlangıç ve tatarak hikayesini anlat*

2

Scanned with CamScanner

1. DERSİN KONUSU:

Yunus Emre'ye ait olan şiir ile ilgili hissettiklerinize dair çalışma yapmanızı istiyorum.

"Beni bende demem, bende değilim.
Bir ben vardır bende, benden içeri"

2

Scanned with CamScanner

Ek-4. Deney 1 ve Deney 2'ye Katılan Öğrencilere Ait Fotoğraflar

1. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencilerinin kullanması için hazırlanan malzemeler, sonrasında Dokuz Eylül Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencileri de aynı malzemeleri kullanmıştır.

2. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencilerinden oluşan deney grubunun ilk konu anlatımı sonrası resim çalışmaları

Ek-4. (devam) Deney 1 ve Deney 2'ye Katılan Öğrencilere Ait Fotoğraflar

3. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencilerinden oluşan deney grubunun ikinci konu anlatımı sonrası resim çalışmaları

4. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencilerinden oluşan deney grubunun ikinci konu anlatımı sonrası resim çalışmaları devam

Ek-4. (devam) Deney 1 ve Deney 2'ye Katılan Öğrencilere Ait Fotoğraflar

5. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencilerinden oluşan deney grubunun ikinci konu anlatımı sonrası resim çalışmaları sonrası çıkan işler

6. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencilerinden oluşan deney grubunun ikinci konu anlatımı sonrası resim çalışmaları devam

Ek-4. (devam) Deney 1 ve Deney 2'ye Katılan Öğrencilere Ait Fotoğraflar

7. Dokuz Eylül Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencilerinden oluşan deney grubunun ilk konu anlatımı sonrası resim çalışmaları

8. Dokuz Eylül Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencilerinden oluşan deney grubunun ilk konu anlatımı sonrası resim çalışmaları devam

Ek-4. (devam) Deney 1 ve Deney 2'ye Katılan Öğrencilere Ait Fotoğraflar

9. Dokuz Eylül Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencilerinden oluşan deney grubunun ikinci konu anlatımı sonrası resim çalışmaları

10. Dokuz Eylül Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencilerinden oluşan deney grubunun ikinci konu anlatımı sonrası resim çalışmaları devam

Ek-5. Öğrencilere Uygulanan Başarı Testi

Resim-İş Eğitimi Bölümü 3. ve 4. Sınıf Öğrencilerine Yönelik Başarı Testi

Bu başarı testi Ayan-i Sabite ve Vahdet-i Vücut konularını kapsamaktadır. 15 sorudan oluşan başarı testinin, a-b-c şıklarından birini işaretleyerek cevaplamak zorunludur. Bilmediğiniz sorularla ilgili olarak lütfen size en yakın gelen şıkkı mutlaka işaretleyiniz. Doktora tezi için yapılan bu başarı testindeki bilgileriniz gizli tutulacaktır.

Adınız Soyadınız:

Okuduğunuz Üniversite:

Bölümünüz:

Sınıfınız:

İkamet ettiğiniz şehir:

Yaşınız:

Cinsiyetiniz:

Erkek

Kadın

Ne kadar zamandır resim yapıyorsunuz?

A. Henüz yeni başladım

B. Üniversiteye başladığımdan itibaren

C. Liseden itibaren

D. Liseden de önce

1. Aşağıdakilerden hangisi felsefenin tanımı olamaz?

a. bilim ve ilimin yolundan giderek kendimizi ve etrafımızı sorgulamaktır

b. evrenin veya olayların bir bölümünü konu olarak seçip bunları deneysel yöntemlerle ve gerçeğe dayanarak ele alan düşünce biçimi

c. büyük ve önemli sorular yani gerçekten var olanın ne olduğu ve hayatın anlamıyla ilgili derin, eleştirel, sorgulayıcı, sistemli ve anlamlı düşünce

2. Din felsefesi ile ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

a. Kişinin daha anlamlı ve yaşamının farkında olmasını sağlamaktadır.

b. İnsanların sahip olduğu çeşitli inanışları tahkik etmek sorgulayarak doğruyu bulması, rasyonelliği, tutarlılığı, bütünlüğü sorgulayabilmektir

c. din hakkındaki düşünceleri çürütmek

3. Sanat felsefesi ile estetik hakkında bilgiler aşağıdaki hangi şıkta doğru verilmiştir?

a. Sanat felsefesi; doğadaki güzel ile ilgilenir, estetik ise sanattaki güzel ile ilgilenir

b. Sanat felsefesi estetik kavramı ile aynı anlama gelmektedir ve konusu 'güzel' olan ile ilgilenmektedir.

c. Estetik daha genel olup doğadaki güzel ile ilgilenir, sanat felsefesi ise sadece sanat ile ilgilenir

4. Ayan-i Sabite nedir?

a. Eşyanın görünür hale gelmeden önce Allah'ın ilminde bilgi olarak mevcudiyeti, zahir olan varlıkların Allah'ın ilmindeki mahiyet ve gizli hakikatleridir

b. Varlığın birliği demektir

c. İnsanların sahip olduğu çeşitli inanışları tahkik etmek sorgulayarak doğruyu bulması, rasyonelliği, tutarlılığı, bütünlüğü sorgulayabilmektir

5. Aşağıdaki sözlerden hangisi Ayan-i Sabite'ye örnektir?

a. Doğayı gözlemlediğinizde aslında tutarlı ve rasyonel olduğunu göreceksiniz. Yağmurun yağmasını, bulutların oluşmasını, bilimsel olarak açıklanabileceğini göreceksiniz. Yıldırım Tanrı'nın şimşegi değildir, güneş Tanrı değildir.

b. Yağmuru hayal ettiğimizde, bulutu hayal ettiğimizde, sisi hayal ettiğimizde, ırmağı, denizi ve dereyi hayal ettiğimizde zihninizde farklı şekil ve görüntüler oluşmaktadır. Hepsinin aslına bakıldığında aslının 'su' olduğu görülecek

c. Bir insanın düşüncesinden ya da davranışından vazgeçmediğini düşünün, Kişinin kendi düşüncesinin ya da davranışının arkasında durmasıdır

6. Vahdet-i Vücut nedir?

a. yaratanla yaratılanın birliğini savunan varlık görüşüdür ve evrendeki tüm varlıklar Allah'ın yansımasıdır. Tanrı her şeydir, her şey Tanrı'dır.

b. Tanrının var olduğunu nihai olarak evrenin yaratılmasından sorumlu olduğu ancak yaratılan dünyaya müdahale etmediğini savunan felsefi akımdır

c. yaratanla yaratılanın birliğini savunan varlık görüşüdür ve evrendeki tüm varlıklar Tanrı'nın yansımasıdır fakat Tanrı birdir.

7. İbn Arab-i kimdir?

a. İslam filozofu

b. İslam sanatçısı

c. Astronomi alanında bilim insanı

Ek-5. (devam) Öğrencilere Uygulanan Başarı Testi

8. Aşağıdakilerden hangi şık Platon' nun sanat hakkındaki görüşlerinden değildir?

a. Dünyada görünen eşya aynen resmedildiğinde görünen dünyanın görüntüsünden başka bir şey elde edilemez fakat soyuta yani ruha yöneldiğinde ise gerçek ve özgün sanat ortaya çıkabilir.

b. Sanatçı eğer gerçek bir eser oluşturmak istiyorsa doğaya bakmalı. Doğayı incelemelidir. Ancak doğaya bakarsa gerçek sanata ulaşabilir.

c. Sanatçı eğer gerçek bir eser oluşturmak istiyorsa taklit yapmayı bırakmalı ve Tanrı'nın yarattığı sanata yakın olanı yapmaya çalışmalıdır.

9. Aşağıdakilerden hangisi mimesis kavramının tanımıdır?

a. Taklit etmek

b. Keşfetmek

c. Sanata eğilmek

10. Aşağıdakilerden hangisi katharsis kavramının tanımıdır?

a. bedeni dinlendirmek

b. zihni boşaltmak

c. ruhu arındırmak

11. Aşağıdaki cümlelerden hangisi stimming kavramı ile ilgili doğru bir cümledir?

a. Materyalistlere ait bir görüştür ve sanat ve sanatçı arasındaki bağı açıklar

b. Kandinsky ile ilgili bir kavramdır ve sanatın içsel yani ruh ile ilgili olduğunu açıklar

c. Platon'a ait bir kavramdır ve ideler dünyası ile ilgilidir.

12. Aşağıdaki şıklardan hangisi yanlıştır?

a. İslam' da tasavvuf; İslam dininin sanat ile harmanlanmasıdır

b. insanların dikkatlerini dış alemden iç aleme çekmiştir.

c. İnsanların dikkatini iç alemden dış aleme çekmektir

13. Aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

a. İslam'da din ve sanat bir denge içerisinde.

b. İslam da sanat kesinlikle günahdır. Din ile hiçbir şekilde örtüşemez. Çünkü sanat dini yozlaştırır.

c. kafa ve gönül, vahiy ve ilham gibi iki ilahi ışığın aydınlığında buluşmak ve sanat eseri ortaya koymaktır.

14. Aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

a. Dini bakış açısından sanat eseri ortaya koymanın bireyin 'Tanrıya yaklaşma ya da benzeme çabası olarak görülmesi sebep olur ve bu durum şirktir.

b. Platona göre dünyadaki nesnelerin aynısını yapmak sanat değildir. Sanatçının asıl taklit etmesi gereken şey güzellik ideasıdır. Yani sanatçı mümkünler alemine yönelmelidir. Ancak o zaman taklitten uzaklaşır.

c. Sanatçı dogmatik düşüncelerden kendini sıyırmalı ve bilimsel olan ile ilgilenmelidir. Sanat ve din, Din ve Felsefe birbirleri ile zıt kavramlardır. Bu yüzden sanatçı sanatı ile ilgilenmeli, Felsefeci kendi alanı ile ilgilenmeli din ise kendi alanında etkili olmaya çalışmalıdır.

Test bitti, İlginiz için teşekkürler...

Ek-6. M Üniversitesi Haftalık Ders Programı

SINIF DERS PLANI

Sınıf 4. Sınıf

Sınıfa Etkinlik

22:30
23:20

	8:30 9:20	9:30 10:20	10:30 11:20	11:30 12:20	13:30 14:20	14:30 15:20	15:30 16:20	16:30 17:20	17:30 18:20	18:30 19:20	19:30 20:20	20:30 21:20	21:30 22:20	22:30 23:20
Pazartesi	Anasanaat Atölye VI A. Cem ÖZAL Doç.													
Salı			Toplama Hizmet Uygulamaları: A-Ö-Ç-Ö-Ç A-Ö-Ç-Ö-Ç A-Ö-Ç-Ö-Ç Resim D-1		Seçmeli Sanat Atölye VI - Geleneksel Türk Etno Sanatı II 1 Çetin ÇELEBİ Öğr.Gör. Seçmeli Sanat Atölye VI - Minyatür II Ömür KOÇ Dr.Öğr.Üyesi Seçmeli Sanat Atölye VI - Özgün Baskı II Lale ALTINKURT Prof.Dr.									
Çarşamba			Akademik Danışmanlık Çetin ÇELEBİ Öğr.Gör.											
Perşembe			Öğretimsel Uygulama: İnci BULUT KILIÇ Dr.Öğr.Üyesi Grup 1		Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi Abbas ERTÜRK Doç.Dr. Resim D-1									
			Öğretimsel Uygulama: Ömür KOÇ Dr.Öğr.Üyesi Grup 2											
Cuma														

Ömür

ders Planı Oluşturuldu:14.02.2019

8sö k12 Bilgişim Ders Planlama

1. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Resim İş Eğitimi Ana Bilim Dalı 4. Sınıf haftalık Ders Programı

[illegible]

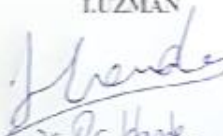
2. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Resim İş Eğitimi Ana Bilim Dalı
3. Sınıf haftalık Ders Programı

Ek-7. İmzalı Üç Uzman Kriter Kağıdı

**UYGULANAN ÖN VE SON RESİM DEĞERLENDİRMESİ İÇİN
HAZIRLANMIŞ 3 UZMAN GÖRÜŞÜ KRİTER KAĞIDI**

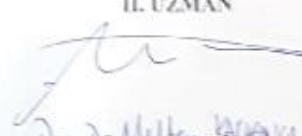
SIR AL AM A	KRİTERLER	I. UZMAN					II. UZMAN					III. UZMAN					TOPLAM	
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5		
1	Renk kullanımı																	
2	Şekilleri sarımsı ile ve elementlerle kullanması																	
3	Farklı materyal kullanması																	
4	Resim teminasyonu																	
5	Seyir yapılabilir																	
6	Özgünlük																	
7	Fesadiyat																	

I. UZMAN

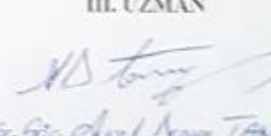
Arş. Gör. Dr. Hande
Bolu Sert

II. UZMAN

Doç. Dr. Meltem Arslan

III. UZMAN

Doç. Dr. Aydin

TANAT ÖZDEMİR

Scanned with CamScanner

Ek-8. Üç Uzman Tarafından Değerlendirilen Kriter Kağıtları

Üç Uzman Görüşü Kriter Kağıdı

1. DERS

SR AL AM A	KRİTERLER	I. UZMAN				II. UZMAN				III. UZMAN				TOP LAM			
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
1	KRİTERLER																
2	SANATIN İLK VE İLKİMANI ARINDI YETİLERİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	10
3	YETİLERİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15
4	YETİLERİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	3
5	YETİLERİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	8
6	YETİLERİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	9
7	YETİLERİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	14
8	YETİLERİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	9
9	YETİLERİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	14
10	YETİLERİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15
11	YETİLERİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15
12	YETİLERİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15
13	YETİLERİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15
14	YETİLERİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15
15	YETİLERİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15
16	YETİLERİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15
17	YETİLERİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15
18	YETİLERİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15
19	YETİLERİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15
20	YETİLERİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15
21	YETİLERİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15
22	YETİLERİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15
23	YETİLERİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15
24	YETİLERİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15
25	YETİLERİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15
26	YETİLERİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15
27	YETİLERİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15
28	YETİLERİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15
29	YETİLERİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15
30	YETİLERİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15
31	YETİLERİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5						

Üç Uzman Görüşü Kriter Kağıdı

1. DERS

SIR AL AM	KRİTERLER	I. UZMAN				II. UZMAN				III. UZMAN				TOP LAM			
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
1	TEORİK BİLGİLERİN SANATIN İLK VE ELEMANTARİLERİNE KULLANIMI	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15
2	FABRİKALARIN KULLANIMI	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15
3	RESİM TAMAMİ ANLAMI	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15
4	YAZMA TAMAMİ ANLAMI	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15
5	ÖZGÜNLÜK	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15
6	CALISMA ARANI SANATIN ILK VE FELSEFİ AÇIAN ANLATILABİLİR	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	14
7	PRATİK BİLGİLERİN KULLANIMI	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15

82

2. DERS

SIR AL AM	KRİTERLER	I. UZMAN				II. UZMAN				III. UZMAN				TOP LAM			
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
1	TEORİK BİLGİLERİN SANATIN İLK VE ELEMANTARİLERİNE KULLANIMI	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	14
2	FABRİKALARIN KULLANIMI	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	12
3	RESİM TAMAMİ ANLAMI	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	13
4	YAZMA TAMAMİ ANLAMI	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15
5	ÖZGÜNLÜK	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	14
6	CALISMA ARANI SANATIN ILK VE FELSEFİ AÇIAN ANLATILABİLİR	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	14
7	PRATİK BİLGİLERİN KULLANIMI	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15

87

ADI SOYADI: [Redacted]

KODU: AFL

ENP: [Redacted]

SİMİ:

CS

Scanned with
CamScanner

Ek-8. (devam) Üç Uzman Tarafından Değerlendirilen Kriter Kağıtları

Üç Uzman Görüşü Kriter Kağıdı

1. DERS

SIR AL AM A	KRİTERLER	I. UZMAN				II. UZMAN				III. UZMAN				TOP LAM		
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1	SAĞLIKLI VE EĞİTİMLİ OLMASI	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
2	FARKLI HAKLAR KULLANMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
3	RESİMİN TAMAMLANMASI	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
4	YARATICILIK GÖRÜŞÜ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
5	ÖZGÜNLÜK	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
6	ÇALIŞMALARI SANATSALE FELSEFİ AÇIDAN ANLATILABİLİRLİĞİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
	Toplam															

AD SOYAD: [İmza]
KODU: TG 1
CNV: Muğla
SINIF: [Boş]

75

Üç Uzman Görüşü Kriter Kağıdı

1. DERS

SIR AL AM A	KRİTERLER	I. UZMAN				II. UZMAN				III. UZMAN				TOP LAM		
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1	SAĞLIKLI VE EĞİTİMLİ OLMASI	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
2	FARKLI HAKLAR KULLANMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
3	RESİMİN TAMAMLANMASI	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
4	YARATICILIK GÖRÜŞÜ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
5	ÖZGÜNLÜK	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
6	ÇALIŞMALARI SANATSALE FELSEFİ AÇIDAN ANLATILABİLİRLİĞİ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
	Toplam															

AD SOYAD: [İmza]
KODU: HD 1
CNV: Muğla
SINIF: [Boş]

88

(Tik kulu) (Yoktur)

Yanlış yorumla
3. kriteri sorgu
uygun değil.

Ek-8. (devam) Üç Uzman Tarafından Değerlendirilen Kriter Kağıtları

Üç Uzman Görüşü Kriter Kağıdı

1. DERS

SIR AL AM A	KRİTERLER	I. UZMAN					II. UZMAN					III. UZMAN					TOP LAM
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
1	Sanatın İfade ve Elemanları (Görsel Kullanma)	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
2	Farklı Perspektif Kullanma	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
3	Resmin Tamamlanması	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
4	Özgünlük	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
5	Çalışmalarını Sanatsal ve Felsefi Açıdan Anlatabilmesi	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
6	ADİ SOYADI: [Redacted] KODU: HA 1 ENİV: MÜGLA SINIF:																

33

2. DERS

SIR AL AM A	KRİTERLER	I. UZMAN					II. UZMAN					III. UZMAN					TOP LAM
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
1	Sanatın İfade ve Elemanları (Görsel Kullanma)	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
2	Farklı Perspektif Kullanma	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
3	Resmin Tamamlanması	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
4	Özgünlük	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
5	Çalışmalarını Sanatsal ve Felsefi Açıdan Anlatabilmesi	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
6	ADİ SOYADI: [Redacted] KODU: HA 1 ENİV: MÜGLA SINIF:																

85

CS Scanned with CamScanner

Üç Uzman Görüşü Kriter Kağıdı

1. DERS

SIR AL AM A	KRİTERLER	I. UZMAN					II. UZMAN					III. UZMAN					TOP LAM
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
1	Sanatın İfade ve Elemanları (Görsel Kullanma)	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
2	Farklı Perspektif Kullanma	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
3	Resmin Tamamlanması	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
4	Özgünlük	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
5	Çalışmalarını Sanatsal ve Felsefi Açıdan Anlatabilmesi	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
6	ADİ SOYADI: [Redacted] KODU: OP 1 ENİV: MÜGLA SINIF:																

61

2. DERS

SIR AL AM A	KRİTERLER	I. UZMAN					II. UZMAN					III. UZMAN					TOP LAM
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
1	Sanatın İfade ve Elemanları (Görsel Kullanma)	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
2	Farklı Perspektif Kullanma	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
3	Resmin Tamamlanması	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
4	Özgünlük	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
5	Çalışmalarını Sanatsal ve Felsefi Açıdan Anlatabilmesi	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
6	ADİ SOYADI: [Redacted] KODU: OP 1 ENİV: MÜGLA SINIF:																

72

CS Scanned with CamScanner

Ek-8. (devam) Üç Uzman Tarafından Değerlendirilen Kriter Kağıtları

Üç Uzman Görüşü Kriter Kağıdı

1. DERS

SIR AL AM	KRİTERLER	I. UZMAN	II. UZMAN	III. UZMAN	TOP LAM
1	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	11
2	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	13
3	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	3
4	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	15
5	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	9
6	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	11
7	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	15
8	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	15

77

2. DERS

SIR AL AM	KRİTERLER	I. UZMAN	II. UZMAN	III. UZMAN	TOP LAM
1	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	8
2	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	11
3	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	9
4	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	12
5	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	11
6	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	12
7	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	12
8	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	12

78

ADI SOYADI: [Redacted]
KODU: 5011
FİNİ: 10010
SINIF:

Üç Uzman Görüşü Kriter Kağıdı

1. DERS

SIR AL AM	KRİTERLER	I. UZMAN	II. UZMAN	III. UZMAN	TOP LAM
1	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	15
2	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	13
3	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	3
4	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	15
5	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	3
6	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	14
7	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	14
8	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	14

77

2. DERS

SIR AL AM	KRİTERLER	I. UZMAN	II. UZMAN	III. UZMAN	TOP LAM
1	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	15
2	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	14
3	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	5
4	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	15
5	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	11
6	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	14
7	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	14
8	BAKAR, KULLANICI SANATINI BİLME VE ELEMANLARININ FARKLI FİRMALAR KULLANIMI	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	15

80

ADI SOYADI: [Redacted]
KODU: 5011
FİNİ: 10010
SINIF:

Ek-8. (devam) Üç Uzman Tarafından Değerlendirilen Kriter Kağıtları

Üç Uzman Görüşü Kriter Kağıdı

1. DERS

SIR AL AM A	KRİTERLER	I. UZMAN					II. UZMAN					III. UZMAN					TOP LAM
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
1	TEAL. VE TEAL. ELEMENLERİN FARKLI FORMLAR KULLANMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	9
2	TEAL. VE TEAL. ELEMENLERİN FARKLI FORMLAR KULLANMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	11
3	TEAL. VE TEAL. ELEMENLERİN FARKLI FORMLAR KULLANMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	9
4	TEAL. VE TEAL. ELEMENLERİN FARKLI FORMLAR KULLANMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6
5	TEAL. VE TEAL. ELEMENLERİN FARKLI FORMLAR KULLANMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	7
6	TEAL. VE TEAL. ELEMENLERİN FARKLI FORMLAR KULLANMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	9

56

2. DERS

SIR AL AM A	KRİTERLER	I. UZMAN					II. UZMAN					III. UZMAN					TOP LAM
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
1	TEAL. VE TEAL. ELEMENLERİN FARKLI FORMLAR KULLANMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	7
2	TEAL. VE TEAL. ELEMENLERİN FARKLI FORMLAR KULLANMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	8
3	TEAL. VE TEAL. ELEMENLERİN FARKLI FORMLAR KULLANMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	3
4	TEAL. VE TEAL. ELEMENLERİN FARKLI FORMLAR KULLANMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	7
5	TEAL. VE TEAL. ELEMENLERİN FARKLI FORMLAR KULLANMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	11
6	TEAL. VE TEAL. ELEMENLERİN FARKLI FORMLAR KULLANMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	13

60

ADI SOYADI: [Redacted]

KODU: FGA

ENİ: [Redacted]

SINIF: [Redacted]

CS Scanned with CamScanner

Üç Uzman Görüşü Kriter Kağıdı

1. DERS

SIR AL AM A	KRİTERLER	I. UZMAN					II. UZMAN					III. UZMAN					TOP LAM
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
1	TEAL. VE TEAL. ELEMENLERİN FARKLI FORMLAR KULLANMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15
2	TEAL. VE TEAL. ELEMENLERİN FARKLI FORMLAR KULLANMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	10
3	TEAL. VE TEAL. ELEMENLERİN FARKLI FORMLAR KULLANMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	3
4	TEAL. VE TEAL. ELEMENLERİN FARKLI FORMLAR KULLANMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15
5	TEAL. VE TEAL. ELEMENLERİN FARKLI FORMLAR KULLANMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	3
6	TEAL. VE TEAL. ELEMENLERİN FARKLI FORMLAR KULLANMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	9

64

2. DERS

SIR AL AM A	KRİTERLER	I. UZMAN					II. UZMAN					III. UZMAN					TOP LAM
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
1	TEAL. VE TEAL. ELEMENLERİN FARKLI FORMLAR KULLANMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	10
2	TEAL. VE TEAL. ELEMENLERİN FARKLI FORMLAR KULLANMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6
3	TEAL. VE TEAL. ELEMENLERİN FARKLI FORMLAR KULLANMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	3
4	TEAL. VE TEAL. ELEMENLERİN FARKLI FORMLAR KULLANMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6
5	TEAL. VE TEAL. ELEMENLERİN FARKLI FORMLAR KULLANMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6
6	TEAL. VE TEAL. ELEMENLERİN FARKLI FORMLAR KULLANMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6

44

ADI SOYADI: [Redacted]

KODU: 209

ENİ: Dönüşer

SINIF: [Redacted]

CS Scanned with CamScanner

Ek-8. (devam) Üç Uzman Tarafından Değerlendirilen Kriter Kağıtları

Üç Uzman Görüşü Kriter Kağıdı

1. DERS

SIR AL AM A	KRİTERLER	I. UZMAN				II. UZMAN				III. UZMAN				TOP LAM			
1	KRİTERLER	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	9
2	SAĞLIK İLAKI VE FELANET ARILMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	11
3	FARKLI FİRMALAR KULLANMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	12
4	REKİM TAMAMLANMASI	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	12
5	FAHRETLER KULLANMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6
6	ÖZGÜNLÜK	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	8
7	CALISMAKARI SAĞLIK VE FELANET ARILMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	12
8	FAHRETLER KULLANMA																

70

2. DERS

SIR AL AM A	KRİTERLER	I. UZMAN				II. UZMAN				III. UZMAN				TOP LAM			
1	KRİTERLER	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	12
2	SAĞLIK İLAKI VE FELANET ARILMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6
3	FARKLI FİRMALAR KULLANMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	7
4	REKİM TAMAMLANMASI	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	12
5	FAHRETLER KULLANMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	12
6	ÖZGÜNLÜK	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	8
7	CALISMAKARI SAĞLIK VE FELANET ARILMA	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	12
8	FAHRETLER KULLANMA																

60

ADI SOYADI: [REDACTED]

KODU: MGO

(Nİ): [REDACTED]

SİNE:

Scanned with
CamScanner

Çe Uzman Görüşü Krite Kağıdı

1. DERS

SR AL AM A	KRITERLER	I UZMAN				II UZMAN				III UZMAN				TOP LAM
		1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	
1	SAĞLIKLI İLK VE İLKİMANLARI GUS	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	15
2	FARKLI İPROM KİLLANMA	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	3
3	RENKİN	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	15
4	TAMAMLANMIŞ	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	15
5	GÜZLÜK	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	15
6	CADEMALARINI SANATSAI VE FELSEFİ AÇIAN ANLATILABİLME	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	15
	<i>SAĞLIKLI İLK VE İLKİMANLARI GUS</i>													86

2. DERS

SR AL AM A	KRITERLER	I UZMAN				II UZMAN				III UZMAN				TOP LAM
		1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	
1	SAĞLIKLI İLK VE İLKİMANLARI GUS	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	15
2	FARKLI İPROM KİLLANMA	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	12
3	RENKİN	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	3
4	TAMAMLANMIŞ	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	15
5	GÜZLÜK	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	15
6	CADEMALARINI SANATSAI VE FELSEFİ AÇIAN ANLATILABİLME	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	12
	<i>SAĞLIKLI İLK VE İLKİMANLARI GUS</i>													96

ADI SOY ADI: [REDACTED]

KODU: B13

(Nİ): [REDACTED]

SİMİ:

CS

Scanned with
CamScanner

Ek-8. (devam) Üç Uzman Tarafından Değerlendirilen Kriter Kağıtları

Üç Uzman Görüşü Kriter Kağıdı

1. DERS

SIR AL AM	KRİTERLER	I. UZMAN				II. UZMAN				III. UZMAN				TOP LAM		
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1	Sanatın İfade ve Elemanları Olarak Farklı Perspektifler Kullanma	✓					✓					✓				
2	Resmin Tamamı Anması	✓					✓					✓				
3	Özgünlük	✓					✓					✓				
4	Çalışmalarını Sanatsal ve Felsefi Açıdan Anlatılabiliş	✓					✓					✓				
5	Adı Soyadı: [Redacted]															
6	Kodu: 669															
7	Envi: Dönüş Eşit															
8	Sınıf:															

42

2. DERS

SIR AL AM	KRİTERLER	I. UZMAN				II. UZMAN				III. UZMAN				TOP LAM		
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1	Sanatın İfade ve Elemanları Olarak Farklı Perspektifler Kullanma	✓					✓					✓				
2	Resmin Tamamı Anması	✓					✓					✓				
3	Özgünlük	✓					✓					✓				
4	Çalışmalarını Sanatsal ve Felsefi Açıdan Anlatılabiliş	✓					✓					✓				
5	Adı Soyadı: [Redacted]															
6	Kodu: 669															
7	Envi: Dönüş Eşit															
8	Sınıf:															

63

CS Scanned with CamScanner

Üç Uzman Görüşü Kriter Kağıdı

1. DERS

SIR AL AM	KRİTERLER	I. UZMAN				II. UZMAN				III. UZMAN				TOP LAM		
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1	Sanatın İfade ve Elemanları Olarak Farklı Perspektifler Kullanma	✓					✓					✓				
2	Resmin Tamamı Anması	✓					✓					✓				
3	Özgünlük	✓					✓					✓				
4	Çalışmalarını Sanatsal ve Felsefi Açıdan Anlatılabiliş	✓					✓					✓				
5	Adı Soyadı: [Redacted]															
6	Kodu: 669															
7	Envi: Dönüş Eşit															
8	Sınıf:															

42

2. DERS

SIR AL AM	KRİTERLER	I. UZMAN				II. UZMAN				III. UZMAN				TOP LAM		
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1	Sanatın İfade ve Elemanları Olarak Farklı Perspektifler Kullanma	✓					✓					✓				
2	Resmin Tamamı Anması	✓					✓					✓				
3	Özgünlük	✓					✓					✓				
4	Çalışmalarını Sanatsal ve Felsefi Açıdan Anlatılabiliş	✓					✓					✓				
5	Adı Soyadı: [Redacted]															
6	Kodu: 669															
7	Envi: Dönüş Eşit															
8	Sınıf:															

42

CS Scanned with CamScanner

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Yasemin Tümer ÇELİK
Doğum Tarihi : 19.03.1988
Medeni Durum : Evli
Tel : 0 554 448 46 87
E-Posta : yase.yase1071@gmail.com

Eğitim:

- Lise: Ankara Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi (2007)
- Üniversite: Gazi Resim- İş Öğretmenliği (2011)
- Yüksek Lisans: Gazi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim A.B.D. (2015)
- Doktora: Gazi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim A.B.D. (Tez Dönemi)

Akademik Çalışmalar:

- Hayvan Kültürünün Resim Sanatındaki Önemi ve Bir Uygulama Örneği (Yüksek Lisans Tezi)
- Anadolu Liseleri ve Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinde 2013-2014 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına Yönelik Öğretmen Görüşleri (Yayınlanmış Bildiri EYFOR)
- Sınavlarda Mizahın Kullanılması ve Motivasyon (Yayınlanmamış Makale)
- Türkiye'de Güzel Sanatlar Liselerinde Sınıf Desen Derslerine Yönelik Bir Araştırma (Yayınlanmamış Makale)
- Heykeltıraş Bahadır Çolak ve Çalışmalarını Metaforik Olarak İnceleme (Yayınlanmamış Makale)
- Sanatta Otomatizm (Yayınlanmamış Makale)
- Antoni Tapies (Yayınlanmamış Makale)
- İslam Felsefesinin Sanata Yansıması ve Bir Uygulama Örneği (Doktora Tezi)
- Wasily Kandinsky'nin Doğaçlamaları ve Manevi Duygu (Doktora için Yayınlanmış Makale, Kalemişi dergisi 7(15), s.151-161. 2019)

Başarılar:

- 2006: Kara Harp Okulu Resim Heykel Yarışması Heykel 2.lık
- 2006: Kara Harp Okulu Resim Heykel Yarışması Resim 4.lük (Mansiyon)

Sergiler:

- 2004 Ankara Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Yıl Sonu Sergisi
- 2005 Ankara Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Yıl Sonu Sergisi
- 2006 Ankara Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Yıl Sonu Sergisi
- 2008 Gazi Üniversitesi Yazı Dersi Sergisi (lisans dönemi)
- 2009 Gazi Üniversitesi Materyal Tasarım Sergisi (lisans dönemi)

- 2011 Gazi Üniversitesi Atölye 101 Sergisi (lisans dönemi)
- 2011 Gazi Üniversitesi Mezuniyet Sergisi (lisans dönemi)
- 2017 Karma Sergi (613 Hocalı Şehidi) Ankara (doktora dönemi)
- 2019 Karma Sergi (Karabağ'da Talan Var Hocalı 'da Soykırım) Ankara (doktora dönemi)
- 2018 Kişisel Sergi (Mustafa Ayaz Müzesi) Ankara (doktora dönemi)
- 2018 Kişisel Sergi (Çağdaş Sanatlar Merkezi) Ankara (doktora dönemi)
- 2019 Karma Sergi (Zamansız- Çağdaş Sanatlar Merkezi) Ankara (doktora dönemi)
- 2019 Karma Sergi (Kıbrıs Türklerinin Varlık Mücadelesi) Lefkoşa/KKTC (doktora dönemi)

Katıldığı Etkinlikler ve Dernek – Kulüp Üyelikleri:

- AGSL Türk Halk Müziği Yarışması korolar birincisi 2007
- Gazi Üniversitesi Anaokulu ve Kulübü için Resim Etkinliği 2010
- Temel Fotoğrafçılık Eğitimi Semineri 2011
- Ay-Yıldızım, Vatanım, Annem konulu fotoğraf yarışması 2012
- EYFOR-V (Bildiri sunum) 2014
- 613 Hocalı Şehidinin Anısına Performans ve Sergi 2017
- Gazi Üniversitesi Türk Sanatı Topluluğu Üyesi 2018
- Türkmen Eller Resim Yapıyor Etkinliği 2018
- Türk Milletinin Değerleri Duvar Resimleri- İncesu/ Kayseri 2018
- GESAM Üyesi 2018
- Karabağ'da Talan Var Hocalı 'da Soykırım Etkinliği 2019
- Kıbrıs Karma Resim Sergisi 2019

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..